

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 107 L

(2011–2012)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i bokføringsloven,
verdipapirhandeloven,
eiendomsmeglingsloven m.m.

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	7			
2	Endringer i bokføringsloven	10			
2.1	Bakgrunn for lovforslaget	10	2.9.4	Departementets vurdering	26
2.2	Høring	10	2.10	Oppbevaring av annen dokumentasjon	27
2.3	Utarbeidelse og oppbevaring av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering	11	2.10.1	Gjeldende rett	27
2.3.1	Gjeldende rett	11	2.10.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	28
2.3.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	12	2.10.3	Høringsinstansenes syn	29
2.3.3	Høringsinstansenes syn	13	2.10.4	Departementets vurdering	29
2.3.4	Departementets vurdering	13	2.11	Oppbevaring av utgående pakkedler	30
2.4	Utarbeidelse av konsernregnskap – forholdet til pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon	13	2.11.1	Gjeldende rett	30
2.4.1	Gjeldende rett	13	2.11.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	30
2.4.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	14	2.11.3	Høringsinstansenes syn	31
2.4.3	Høringsinstansenes syn	14	2.11.4	Departementets vurdering	31
2.4.4	Departementets vurdering	14	2.12	Elektronisk tilgjengelighet til bokførte opplysninger	31
2.5	Regnskapssystemet og sporbarhet	14	2.12.1	Gjeldende rett	31
2.5.1	Gjeldende rett	14	2.12.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	31
2.5.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	15	2.12.3	Høringsinstansenes syn	31
2.5.3	Høringsinstansenes syn	16	2.12.4	Departementets vurdering	32
2.5.4	Departementets vurdering	16	2.13	Bistand til oversetting av dokumenter	32
2.6	Dokumentasjon av balansen	17	2.13.1	Gjeldende rett	32
2.6.1	Gjeldende rett	17	2.13.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	32
2.6.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	17	2.13.3	Høringsinstansenes syn	33
2.6.3	Høringsinstansenes syn	18	2.13.4	Departementets vurderinger	33
2.6.4	Departementets vurdering	18	2.14	Generell forskriftshjemmel	34
2.7	Språk	18	2.14.1	Gjeldende rett	34
2.7.1	Gjeldende rett	18	2.14.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	35
2.7.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	18	2.14.3	Høringsinstansenes syn	35
2.7.3	Høringsinstansenes syn	19	2.14.4	Departementets vurdering	35
2.7.4	Departementets vurdering	19	2.15	Økonomiske og administrative konsekvenser	36
2.8	Oppbevaringstid for primærdokumentasjon	19	3	Endringer i verdipapirhandelloven	37
2.8.1	Gjeldende rett	19	3.1	Endringer i prospektreglene	37
2.8.2	Skattedirektoratets og Økokrims vurderinger	20	3.1.1	Bakgrunn	37
2.8.3	Krav til oppbevaringstid i Danmark og Sverige	21	3.1.2	Høring	37
2.8.4	Kartlegging av næringslivets administrative kostnader knyttet til oppbevaring av regnskapsmateriale	22	3.1.3	Beløpsgrense og antall personer et tilbud rettes mot	38
2.8.5	Høringsinstansenes syn	22	3.1.4	Innhold og utforming av EØS-prospekt	41
2.8.6	Departementets vurdering	25	3.1.5	Dispensasjon fra prospektplikt	42
2.9	Valgfrihet med hensyn til oppbevaringsmedium	25	3.1.6	Unntak fra prospektplikt	43
2.9.1	Gjeldende rett	25	3.1.7	Gyldighet	50
2.9.2	Bokføringsstandardstyrets forslag	26	3.1.8	Offentliggjøring av prospekt	50
2.9.3	Høringsinstansenes syn	26	3.1.9	Plikten til å utarbeide tillegg til prospekt	51
			3.1.10	Tilbakekall av aksept	52
			3.1.11	Dokumenter som inntas ved henvisning	53

3.1.12	Utelatelse av opplysninger i prospekt	55	4.3	Medhjelpereksamen – forskriftshjemmel til å gi adgang til at medhjelper i en viss periode kan arbeide uten å ha bestått eksamen	90
3.1.13	Økonomiske og administrative konsekvenser	55	4.3.1	Gjeldende rett	90
3.2	Endringer i rapporteringsdirektivet	55	4.3.2	Bakgrunn	90
3.2.1	Bakgrunn	55	4.3.3	Høringsutkastet	91
3.2.2	Norge som hjemstat for utsteder fra land utenfor EØS – periodisk informasjonsplikt	56	4.3.4	Høringsinstansenes syn	91
3.2.3	Minimum pålydende i forbindelse med virkeområde, informasjon til långivere og språk	57	4.3.5	Departementets vurderinger	91
3.2.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	59	4.4	Organisering av oppgjørfsfunksjonen	92
3.3	Konsesjonsplikt for mellommannsvirksomhet knyttet til andeler i ansvarlige selskaper	59	4.4.1	Gjeldende rett	92
3.3.1	Bakgrunn	59	4.4.2	Høringsutkastet	92
3.3.2	Høring	60	4.4.3	Høringsinstansenes syn	93
3.3.3	Gjeldende rett	61	4.4.4	Departementets vurderinger	94
3.3.4	EØS-rett og utenlandsk rett	61	4.5	Plikt til å skrive regning for medgått tid	95
3.3.5	Høringsutkastet	62	4.5.1	Gjeldende rett	95
3.3.6	Høringsinstansenes syn	66	4.5.2	Høringsutkastet	95
3.3.7	Departementets vurdering	69	4.5.3	Høringsinstansenes syn	95
3.3.8	Forholdet til MiFID art. 31 og 32 .	72	4.5.4	Departementets vurderinger	96
3.3.9	Økonomiske og administrative konsekvenser	72	4.6	Vandelskrav for eiendoms- meglerfullmektiger	96
3.4	Motregning av derivater	73	4.6.1	Bakgrunn og Finanstilsynets vurdering	96
3.4.1	Bakgrunnen for lovforslaget	73	4.6.2	Høringsinstansenes syn	97
3.4.2	Høring	73	4.6.3	Departementets vurderinger	97
3.4.3	Gjeldende rett	74	4.7	Videresalg av kjøperposisjoner til fast eiendom – presisering av eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde	98
3.4.4	EØS-rett og utenlandsk rett	75	4.7.1	Bakgrunn og høringsutkast	98
3.4.5	Høringsutkastet	75	4.7.2	Høringsinstansenes syn	98
3.4.6	Høringsinstansenes syn	76	4.7.3	Departementets vurderinger	98
3.4.7	Departementets vurdering	77	4.8	Økonomiske og administrative konsekvenser	99
3.4.8	Økonomiske og administrative konsekvenser	78	5	Økokrims tilgang til opplysninger i verdipapirregisteret	100
3.5	Primærinnsiders meldeplikt	78	5.1	Bakgrunn	100
3.5.1	Meldepliktreglens virkeområde .	78	5.2	Gjeldende rett	100
3.5.2	Offentliggjøring	82	5.3	Høring	101
3.5.3	Meldepliktreglens definisjon av «nærstående»	83	5.4	Høringsutkastet	101
3.5.4	Unntak fra meldeplikten ved utstederselskapets handel i egne aksjer	86	5.5	Høringsinstansenes syn	102
3.5.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	88	5.6	Departementets vurdering	103
4	Endringer eiendoms- meglingsloven	89	5.7	Økonomiske og administrative konsekvenser	104
4.1	Bakgrunn	89	6	Tilpasninger til ny politiregisterlov	105
4.2	Høringsinstanser	89	6.1	Bakgrunn	105
			6.2	Høring	106
			6.3	Gjeldende rett	106
			6.4	Høringsutkastet	107
			6.5	Høringsinstansenes syn	108
			6.6	Departementets vurdering	109

6.7	Økonomiske og administrative konsekvenser	109
7	Tekniske justeringer i verdipapirhandelloven og enkelte andre lover	110
7.1	Overtredelser av reglene om løpende informasjonsplikt	110
7.1.1	Straffebestemmelsen i verdipapirhandelloven § 17-3	110
7.1.2	Delegasjon av kompetansen til å føre tilsyn med overholdelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt	112
7.2	Unntak fra konsolideringsbestemmelsen i verdipapirhandelloven § 9-21 annet ledd nr. 2	113
7.2.1	Bakgrunn	113
7.2.2	Departementets vurdering og forslag	113
7.3	Oppretting av begrepsbruk i verdipapirhandelloven	113
7.3.1	Bakgrunn	113
7.3.2	Departementets vurdering og forslag	113
7.4	Endring av bestemmelser som viser til Kredittilsynet	114
7.5	Oppretting av inkurie i forsikringsvirksomhetsloven § 12-11	114
7.6	Oppretting av inkurie i eiendomsmeglingsloven § 8-9	114
7.6.1	Bakgrunn og høringsutkast	114
7.6.2	Høringsinstansenes syn	114
7.6.3	Departementets vurderinger	114
7.7	Økonomiske og administrative konsekvenser	114
8	Opplysninger om nærstående parter i regnskapsloven	115
8.1	Gjeldende rett	115
8.2	EØS-rett	115
8.3	Brev fra Den norske Revisorforening til Finansdepartementet ..	115
8.4	Finanstilsynets vurdering	115
8.5	Høringsinstansenes syn	116
8.6	Departementets vurdering	116

8.7	Økonomiske og administrative konsekvenser	116
9	Merknader til de enkelte bestemmelser	117
9.1	Endringer i lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker	117
9.2	Endringer i lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker	117
9.3	Endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv.	117
9.4	Endringer i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner	117
9.5	Endringer i lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere	118
9.6	Endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.	118
9.7	Endringer i lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer	118
9.8	Endringer i lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter	118
9.9	Endringer i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring	119
9.10	Endringer i lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling	120
9.11	Endringer i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet	122
9.12	Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling	122
9.13	Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte markeder	123
9.14	Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel	123
9.15	Endringer i lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond	127

Forslag til lov om endringer i bokføringsloven, verdipapirhandelloven, eiendomsmeglingsloven m.m. ..	128
---	------------

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 107 L

(2011–2012)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i bokføringsloven, verdipapirhandeloven, eiendomsmeglingsloven m.m.

*Tilråding fra Finansdepartementet 11. mai 2012,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Finansdepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven). Lovforslaget bygger dels på Bokføringsstandardstyrets delrapport II, som ble overlevert til departementet 10. november 2008 som ledd i Bokføringsstandardstyrets oppdrag om å gjennomgå bokføringsregelverket for å vurdere behovet for endringer i regelverket. Lovforslaget bygger dels på to utredninger fra Skattedirektoratet og Økokrim av henholdsvis 10. juni 2007 og 5. oktober 2008 om kravet til oppbevaringstid for primærdokumentasjon. Bokføringsstandardstyrets delrapport II ble sammen med Skattedirektoratets og Økokrims utredninger om oppbevaringstiden sendt på høring den 22. desember 2008, med høringsfrist 20. mars 2009.

Departementet foreslår en lemping av bokføringslovens krav om utarbeiding av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering. Mens det etter gjeldende § 5 i bokføringsloven oppstilles et krav om at spesifikasjoner faktisk *skal* utarbeides

for hver periode med pliktig regnskapsrapportering, foreslår departementet at slike spesifikasjoner *skal kunne* utarbeides innen de angitte frister. Dette innebærer at det ikke lenger vil være et krav om fysisk produksjon av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering i form av papirutskrifter eller rapportfiler for elektronisk lagring. Det vil være tilstrekkelig at den bokføringspliktige lagrer de bokførte opplysningene som er nødvendig for å kunne utarbeide slike spesifikasjoner, i en database eller tilsvarende med tilhørende rapporteringsfunksjonalitet.

Etter gjeldende rett er det krav om minst 10 års oppbevaring av primærdokumentasjon. Departementet foreslår ikke endring av dette kravet. Departementet legger opp til ytterligere kartlegging av kostnadene knyttet til krav til oppbevaringstid, og vil deretter legge fram en vurdering og eventuelle forslag for Stortinget.

Departementet foreslår at det oppstilles et generelt krav i bokføringsloven om at all dokumentasjon som den bokføringspliktige selv utar-

beider, skal være på norsk, dansk, svensk eller engelsk. I dag stiller bestemmelsen kun krav om at spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon av regnskapssystemet skal være på et av de angitte språkene. Videre foreslår departementet at kontrollmyndighetene gis hjemmel til å kreve at den bokføringspliktige oversetter regnskapsmateriale som er utarbeidet av andre, og som er på et annet språk enn norsk, dansk, svensk eller engelsk, til et av disse språkene.

Finansdepartementet foreslår også flere mindre justeringer i bokføringsloven av utpreget teknisk karakter, som primært er ment å skulle avklare eller presisere innholdet i gjeldende regelverk. Det fremmes herunder forslag til justeringer av kravene til kontrollspor i regnskapssystemet, kravene til oppbevaring av utgående pakksedler, kravene til elektronisk tilgjengelighet av bokførte opplysninger og kravene til dokumentasjon av balansen mv.

Finansdepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandeloven (vphl.)) for å gjennomføre forventede nye EØS-regler som svarer til direktiv 2010/73/EU (endringsdirektivet), som gjør endringer i EØS-regler som svarer til direktiv 2003/71/EF (prospektdirektivet). Endringsdirektivet gjør også enkelte endringer i direktiv 2004/109/EF (rapporteringsdirektivet). Gjennomføring av nye EØS-regler medfører behov for endringer i vphl. kapittel 5 og 7. I kapittel 7 økes blant annet terskelverdien for EØS-prospekt fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro, grensen for antall personer et tilbud må rettes til før prospektplikt inntreffer, økes fra 100 personer til 150 personer, definisjonen av profesjonell investor i forbindelse med unntak fra prospektplikt endres slik at den blir den samme som verdipapirhandelovens definisjon av profesjonell kunde, unntaksregelen for prospektplikt ved tilbud til ansatte utvides til å gjelde emisjoner i EØS-selskap og selskap hjemmehørende i land utenfor EØS som er godkjent av prospektmyndighetene, unntaket fra prospektplikt ved fusjon utvides til også å gjelde fisjon og annen deling av selskapet mellom aksjonærene, og det innføres krav om at prospekter skal offentliggjøres elektronisk. I tillegg foreslår departementet å øke terskelverdien for prospektplikt fra 100 000 euro til 1 million euro. I verdipapirhandeloven kapittel 5 foreslås det å endre blant annet minimumskravet for pålydende per obligasjon fra 50 000 euro til 100 000 euro for at utsteder skal kunne velge mellom norsk og engelsk som rapporteringsspråk. Gjen-

nomføringsfristen for endringsdirektivet er 1. juli 2012. Lovforslaget bygger på utkast til lovendringer som foreslått i høringsnotat 5. april 2011 utarbeidet av Finanstilsynet og sendt på høring ved høringsbrev av 29. juni 2011.

Departementet foreslår videre endring i verdipapirhandeloven kapittel 9 ved at yting av mellommannstjenester på forretningsmessig basis i forbindelse med andeler i selskaper definert i selskapsloven av 21. juni 1985 § 1-2 bokstav a, b, c og e, krever tillatelse etter verdipapirhandeloven. Foretak som kun yter slike tjenester til profesjonelle investorer som nærmere definert i lovforslaget, er unntatt fra kravet om tillatelse.

Departementet foreslår videre at gjeldende bestemmelser i vphl. § 14-1 om motregning av derivater utvides fra å omfatte varederivater, fremtidige renteavtaler (FRA), rente- og valutaopsjoner, rente og valutaterminer, rente- og valutabytteavtaler, og avtaler om handel med valuta, kredittderivater, og derivater som nevnt i vphl. § 2-2 femte ledd nr. 5, til å gjelde alle typer derivater som definert i vphl. § 2-2 femte ledd og avtaler om handel med valuta. Kontrakter knyttet til handel med finansielle instrumenter er avhengig av gode rutiner og en rammeregulering som sikrer en effektiv flyt av transaksjonene mellom partene. Det er viktig at transaksjonsflyten er effektiv også i ekstraordinære situasjoner som konkurs. Motregning er en effektiv måte å redusere risiko og kostnader på for aktørene, i tillegg til at likviditetsbehovet i oppgjøret reduseres. Etter departementets vurdering gjør de samme hensyn seg gjeldende for alle de finansielle instrumentene nevnt i vphl. § 2-2 femte ledd, som for dem som i dag er omfattet av motregningsadgangen etter verdipapirhandeloven kapittel 14.

Finansdepartementet foreslår også enkelte mindre endringer i sanksjonsbestemmelsene i verdipapirhandeloven. Det foreslås at straffehjemmelen i verdipapirhandeloven endres, slik at grove eller gjentatte brudd på overtredelser av reglene om løpende informasjonsplikt kan straffesanksjoneres. Videre foreslås en presisering om at det skal kunne ilegges overtredelsesgebyr ved brudd på forskriftsbestemmelser som er gitt for å utfylle bestemmelsen om løpende informasjonsplikt, som blant annet vil omfatte brudd på underhånden melding til norsk regulert marked ved utsatt offentlighet.

Videre foreslår departementet endringer i verdipapirhandelovens regler om meldeplikt. Det foreslås å innsnevre meldepliktsreglenes stedlige virkeområde i tråd med EØS-regler tilsvarende Kommisjonsdirektiv 2004/72/EF. Bakgrunnen for

forslaget er bestemmelsen i gjeldende vphl. § 4-1 som pålegger utstederselskapet meldeplikt etter norske regler, mens gjeldende EØS-regler fastslår at utstederselskapet skal følge de meldepliktsregler som er i hjemstaten. Videre foreslås en presisering om at meldinger skal sendes til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker. Forslaget må sees i sammenheng med innsnevringen av virkeområdet for meldepliktsreglenes stedlige virkeområde. Det foreslås også å utvide definisjonen av primærinnsiders nærstående, slik at også øvrige slektninger som primærinnsider har delt husholdning med det siste året, omfattes. Bakgrunnen for dette forslaget er at den norske definisjonen av primærinnsiders nærstående ikke har vært i samsvar med nærstående-definisjonen i EØS-regler som svarer til Kommissjonsdirektiv 2004/72/EF art. 1 nr. 2 bokstav c. Endelig har departementet foreslått en ny forskriftshjemmel vedrørende meldepliktsreglene. Forskriftshjemmelen åpner for at det kan fastsettes nærmere regler om unntak fra meldeplikten ved utstederselskapets handel med egne aksjer.

Det foreslås videre enkelte mindre endringer i verdipapirhandeloven. Det foreslås å innta en hjemmel for Finanstilsynet til å gjøre unntak fra konsolideringsbestemmelsen i vphl. § 9-21 annet ledd nr. 2. Bakgrunnen for forslaget er at slik unntaksbestemmelse ved en inkurie falt bort ved lov 4. juni 2010 nr. 2010. Det foreslås videre at begrepet «grunnfondsbevis» erstattes med «egenkapitalbevis».

Departementet foreslår i proposisjonen også enkelte endringer i eiendomsmeglingsloven. Det foreslås blant annet endringer som vil innebære at medhjelpere som har bestått særskilt eksamen i oppgjør, får utvidet adgang til å gjennomføre det økonomiske oppgjøret i eiendomshandler. Det foreslås videre en forskriftshjemmel for å fastsette at personer i en begrenset periode kan arbeide som medhjelpere til eiendomsmegler uten å ha avlagt eksamen. Departementet foreslår videre en presisering i eiendomsmeglingsloven som klargjør at også formidling av kjøperposisjoner til fast eiendom faller inn under eiendomsmeglingslo-

vens virkeområde, og det foreslås retting av inkurie om at også brudd på eiendomsmeglingslovens regler om behandling av betrodde midler kan medføre straff etter eiendomsmeglingsloven § 8-9.

Departementet foreslår videre å gi Økokrim elektronisk tilgang til opplysninger i verdipapirregister. Bakgrunnen for forslaget er en rapport 22. juni 2007 om samarbeidet mellom Finanstilsynet, Oslo Børs og Økokrim vedrørende bekjempelse av verdipapirkriminalitet. Arbeidsgruppen som utferdiget rapporten, konkluderte med at Økokrim burde gis elektronisk tilgang til verdipapirregisteret i forbindelse med etterforskning av verdipapirkriminalitet. Etter departementets oppfatning er forslaget om å gi Økokrim elektronisk tilgang til verdipapirregisteret egnet til å rasjonalisere og effektivisere etterforskningsarbeidet for Økokrim.

Finansdepartementet foreslår i denne proposisjonen lovtekniske endringer i bestemmelser i finansmarkedslovgivningen som gir Finanstilsynet hjemmel til å foreta vandelskontroll av ledende ansatte og styremedlemmer i foretak under tilsyn, samt av betydelige eiere av slike foretak. Videre foreslår departementet endringer i bestemmelsene om framleggelse av politiattest for personer med personlig konsesjon som regnskapsførere, revisor og eiendomsmegler. Forslaget medfører ikke realitetsendringer, men er en oppfølging av Stortingets vedtak om ny politiregisterlov 11. mars 2010, jf. Innst. 139 L (2009-2010) og Prop. 12 L (2008-2009).

Finansdepartementet foreslår videre å rette opp enkelte lovbestemmelser som viser til «Kredittilsynet» og «kredittilsynsloven», slik at disse bestemmelsene viser til «Finanstilsynet» og «finansstilsynsloven». Finansdepartementet foreslår også å rette opp en inkurie i forsikringsvirksomhetsloven § 12-11 tredje ledd.

Finansdepartementet foreslår avslutningsvis at det vedtas endringer i forskriftshjemmelen i regnskapsloven § 7-30 b, slik at det åpnes for å gi visse unntak fra kravet til opplysninger om nærstående parter for foretak som helt eller delvis er eid av stat eller kommune.

2 Endringer i bokføringsloven

2.1 Bakgrunn for lovforslaget

Finansdepartementet ga 13. november 2007 Norsk Regnskapsstiftelse i oppdrag å gjennomgå reglene i bokføringsloven og bokføringsforskriften, og vurdere behovet for endringer ut fra de erfaringene en til nå har med bokføring etter reglene som trådte i kraft 1. januar 2005. Oppdraget til Norsk Regnskapsstiftelse omfattet ikke vurdering av gjeldende krav til oppbevaringstid. Finansdepartementet ba henholdsvis 30. november 2007 og 15. januar 2008 Skattedirektoratet og Økokrim vurdere gjeldende krav til oppbevaringstid for regnskapsmateriale.

Skattedirektoratet og Økokrim overleverte sine vurderinger av oppbevaringstiden henholdsvis 10. juni 2007 og 5. oktober 2008.

Bokføringsstandardstyret i Norsk Regnskapsstiftelse har overlevert tre delrapporter til Finansdepartementet:

Delrapport I ble overlevert til departementet 1. oktober 2008. Delrapporten inneholder forslag om endring av dagens regelverk om bruk av kassasystemer.

Delrapport II ble overlevert til departementet 10. november 2008. Delrapporten inneholder de av Bokføringsstandardstyrets forslag som krever lovendring, og dessuten en rekke forslag til forskriftsendringer som antas å ville innebære for-
enklinger for næringslivet.

Delrapport III ble overlevert til departementet 20. mai 2009. Delrapporten inneholder Bokføringsstandardstyrets øvrige forslag til forskriftsendringer.

I proposisjonen her fremmer Finansdepartementet forslag til lovendringer på bakgrunn av Bokføringsstandardstyrets delrapport II og Skattedirektoratets og Økokrims utredninger om oppbevaringstid for regnskapsmateriale.

Departementet tar sikte på en snarlig fastsettning av forskrifter basert på Bokføringsstandardstyrets delrapport II og III. Som oppfølging av delrapport I har Skattedirektoratet på oppdrag fra departementet avgitt en utredning om nytt regelverk for kassasystemer. Utredningen har vært på

høring med høringsfrist 15. mai 2012. Departementet tar sikte på en rask oppfølging.

2.2 Høring

Bokføringsstandardstyrets delrapport II ble sammen med Skattedirektoratets og Økokrims utredninger om oppbevaringstiden sendt på høring den 22. desember 2008 med høringsfrist 20. mars 2009 til følgende høringsinstanser:

Alle departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Banklovkommisjonen

Brønnøysundregistrene

Datatilsynet

Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo

Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø

Folketrygdfondet

Forbrukerombudet

Forbrukerrådet

Konkurransetilsynet

Kredittilsynet

Norges Bank

Regjeringsadvokaten

Riksadvokaten

Riksrevisjonen

Skattedirektoratet

Statens Pensjonskasse

Statistisk sentralbyrå

Universitetet i Agder

ØKOKRIM

Aksjonærforeningen i Norge

AktuarKonsulenters Forum

Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Bedriftsforbundet

Coop Norge

De selvstendige kommunale pensjonskasser

Den Norske Advokatforening

Den Norske Aktuarforening

Den norske Revisorforening
 Energibedriftenes Landsforening
 Finansforbundet
 Finansieringsselskapenes forening
 Finansnæringens Hovedorganisasjon
 HSH
 Handelshøyskolen BI
 Imarex Nos ASA
 KS
 Landsorganisasjonen i Norge
 Nord Pool ASA
 Nordic Association of Energy Traders (NAET)
 Nordisk Energimeglerforbund (NEBA)
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bondelag
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Handelshøyskole
 Norges Kommunerevisorforening
 Norges Rederiforbund
 Norges Røde Kors
 Norges Skogeierforbund
 Norsk Bedriftsforbund
 Norsk Investorforum
 Norsk Kraftforvalterforening
 Norsk Tillitsmann ASA
 Norsk Venture
 Norsk Økoforum
 Norske Finansanalytikerens Forening
 Norske Forsikringsmeglerens Forening
 Norske Kredittopplysningsbyråers Forening
 Norske Pensjonsskassers Forening
 NOS Clearing ASA
 NTL-Skatt
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oljeindustriens Landsforening
 Oslo Børs
 Revisjonssjefkretsen
 Siviløkonomene
 Sjøassurandørenes Centralforening
 Skattebetalerforeningen
 Skatterevisevorenens Forening
 Småbedriftsforbundet
 Sparebankforeningen i Norge
 Unio
 Verdipapirfondenes Forening
 Verdipapirsentralen
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 Økonomiforbundet

Følgende 25 instanser har hatt merknader til høringen:

Fornyings- og administrasjonsdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Justisdepartementet
 Kunnskapsdepartementet

Nærings- og handelsdepartementet

Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Datatilsynet
 Konkurransetilsynet
 Riksadvokaten
 Skattedirektoratet
 Universitetet i Agder

Bedriftsforbundet
 Coop Norge
 Den Norske Advokatforening
 Den norske Revisorforening
 HSH
 Landsorganisasjonen i Norge
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bondelag
 Norges Skogeierforbund
 Norsk Økoforum
 NTL-Skatt
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Sparebankforeningen i Norge
 Økonomiforbundet

I tillegg har Konkursrådet og Norsk Boligbyggelags Landsforbund avgitt merknader til høringen.

Revisorforeningen, Konkursrådet, Norges Bondelag, NØF og Skattedirektoratet har i sine høringsinnspill gitt uttrykk for en generell tilslutning til forslagene som fremmes i høringen, men har særmerknader til enkelte av forslagene.

Norsk Skogeierforbund og Nærings- og handelsdepartementet har i sine høringsinnspill gitt uttrykk for en generell tilslutning til alle de foreslåtte endringene i regelverket som vil føre til lettelser og besparelser for næringslivet.

Departementets gjengivelse i det følgende av høringsinstansenes syn begrenser seg til der det er gitt særmerknader til de enkelte forslagene.

2.3 Utarbeidelse og oppbevaring av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering

2.3.1 Gjeldende rett

Det følger av bokføringsloven § 5 at det for hver periode med pliktig regnskapsrapportering, og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned, skal utarbeides spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering.

Det følger av bokføringsloven § 13 første ledd nr. 2 at spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5 er oppbevaringspliktig regnskapsmateriale.

Hensynet til den teknologiske utviklingen, herunder likestilling mellom papirbasert og elektronisk informasjon, gjorde at Bokføringslovutvalget i NOU 2002: 20 foreslo at lovbestemte spesifikasjoner «skal kunne» utarbeides, og det ble ikke foreslått krav til konkret angitte oppbevaringsmedier. Formuleringen ble blant annet valgt for å gi bokføringspliktige større fleksibilitet når det gjelder lagring.

På bakgrunn av departementets forslag i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) endret Stortinget formuleringen til "skal" utarbeides, jf. Besl. O. nr. 4 (2004-2005). Endringen hadde sammenheng med ønsket om å oppnå konsistens med oppbevaringskravet i lovens § 13, som angir at spesifikasjoner skal oppbevares betryggende og sikret i ti år.

2.3.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til at flere bransjeaktører finner produksjonskravet unødig kostnadskrevenne i forhold til nytteverdien, først og fremst grunnet merarbeid med produksjonen av spesifikasjonene, og at de utarbeidede spesifikasjonene krever utforholdsmessig stor lagringsplass.

Bokføringsstandardstyret foreslår på denne bakgrunn å endre kravet i bokføringsloven § 5 om at spesifikasjoner *skal* utarbeides til et krav om at det *skal kunne* utarbeides slike spesifikasjoner på forespørsel fra kontrollmyndighetene. Det foreslås også enkelte konsekvensendringer i bokføringslovens regler om oppbevaring av spesifikasjoner, samt enkelte forskriftsendringer som anses nødvendig som følge av den foreslåtte lovendringen. I delrapport II punkt 7.3.1.1 refererer Bokføringsstandardstyret blant annet til forarbeidene til gjeldende bestemmelse:

«Bokføringslovutvalgets opprinnelige forslag til § 5 var at spesifikasjonene skulle kunne utarbeides. Denne formuleringen ble valgt av hensyn til den teknologiske utviklingen og for å gi bokføringspliktige større fleksibilitet ved lagring. Formuleringen i bokføringsloven § 13 første ledd nr. 2 ble i lovarbeidet oppfattet som inkonsistent med forslaget til § 5, all den tid det ikke var foreslått noe krav til å faktisk utarbeide de spesifikasjonene som skulle oppbevares.

Finansdepartementet skrev i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) punkt 7.4:

"Utvalget har formulert spesifikasjonskravene på den måte at spesifikasjonene "skal kunne" utarbeides. Utvalget synes å legge til

grunn at det er tilstrekkelig at systemet legger til rette for at bokførte opplysninger sperres innen de aktuelle fristene, slik at spesifikasjonene kan utarbeides. Oppbevaringskravet vil i såfall måtte oppfylles ved at bokførte opplysninger og funksjonaliteten for å utarbeide spesifikasjonene oppbevares.

Etter departementets syn er det mer hensiktsmessig å fastsette krav til at spesifikasjonene skal utarbeides innen de aktuelle fristene. Dette anses som en videreføring av gjeldende rett, og kan ikke anses for å være særlig byrdefullt for de bokføringspliktige. Spesifikasjonene kan lagres elektronisk eller skrives ut på papir, jf punkt 12.4."

Henvisningen til gjeldende rett for produksjon og oppbevaring av ferdig utarbeidede spesifikasjoner vil for mange regnskapsprodusenter virke fremmed. Kravet til utarbeidelse av regnskapsrapporter (spesifikasjoner) ble av mange betraktet som en sovende regel, all den tid regnskapssystemene i ettertid var i stand til å utarbeide disse rapportene på forespørsel. Eventuelt ble disse rapportene utarbeidet for eksempel årlig, for å ivareta kravet til 10 års oppbevaring utenfor regnskapssystemet.»

Som en konsekvens av den foreslåtte endringen i bokføringsloven § 5, peker Bokføringsstandardstyret i punkt 7.3.1.2 også på nødvendigheten av å kunne sperre de bokførte opplysningene i regnskapssystemet innen ajourholdsfristene i bokføringsloven § 7 annet ledd og bokføringsforskriften § 4-1. Dette anses nødvendig for å sikre de bokførte opplysningene på en betryggende måte mot endring eller sletting i strid med bokføringsloven § 9 første ledd, jf. § 13 tredje ledd første punktum. Bokføringsstandardstyret foreslår enkelte endringer i bokføringsforskriften § 7-5 som vil ivareta disse hensynene.

I delrapportens punkt 7.3.1.3 uttaler Bokføringsstandardstyret om omfanget av oppbevaringspliktige bokførte opplysninger:

«Omfanget av oppbevaringspliktige bokførte opplysninger defineres i bokføringsloven § 7 første ledd:

... alle opplysninger som er nødvendige for å kunne utarbeide spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5 og pliktig regnskapsrapportering.

Det vil altså være de opplysningene som er nødvendige for å utarbeide spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering, som må oppbevares, jf. innholdskravet i bokføringsforskriften § 3-1.»

Bokføringsstandardstyrets forslag innebærer at den bokføringspliktige i oppbevaringssammenheng står overfor en valgfrihet mellom ferdige utarbeidede spesifikasjoner og lukkede regnskapsperioder. I delrapportens punkt 7.3.1.6 uttales:

«Oppbevaringen av bokførte opplysninger kan, som for annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale, skje både elektronisk og på papir. Dersom den bokføringspliktige velger å faktisk utarbeide spesifikasjonene av pliktig regnskapsrapportering, enten på papir eller som ferdig produserte rapportfiler, vil dette medføre at det ikke er krav til oppbevaring av de bokførte opplysningene i regnskapssystemet, jf. forslag til endring av bokføringsloven § 13 første ledd nr. 2. Den bokføringspliktige må ta stilling til hva som anses som oppbevaringspliktig utgave av bokførte opplysninger, og deretter sørge for ordnet og betryggende sikret oppbevaring av den definerte utgaven i 10 år etter regnskapsårets slutt i samsvar med oppbevaringsreglene for øvrig.»

2.3.3 Høringsinstansenes syn

Bedriftsforbundet, Coop Norge, Revisorforeningen og NARF slutter seg til Bokføringsstandardstyrets forslag til lovendring. Tilslutningene begrunnes i at dagens krav om utarbeiding av spesifikasjoner anses unødig kostnadskrevende i forhold til nytteverdien, og at de utarbeidede spesifikasjonene krever uforholdsmessig stor lagringskapasitet. *NARF* har i tillegg avgitt en lengre høringsmerknad knyttet til Bokføringsstandardstyrets forslag til tilhørende forskriftsendring om lukking av regnskapsperioder.

Skattedirektoratet slutter seg også til Bokføringsstandardstyrets forslag til lovendring, forutsatt at forslaget til ny forskrift om lukking blir fastsatt.

2.3.4 Departementets vurdering

Departementet har etter en fornyet vurdering kommet til at det er grunnlag for å endre dagens krav om utarbeiding av spesifikasjoner i tråd med Bokføringsstandardstyrets forslag. Dette innebærer at det ikke lenger vil være et krav om fysisk produksjon av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering i form av papirutskrifter eller rapportfiler for elektronisk lagring. Det vil være tilstrekkelig at den bokføringspliktige lagrer de

bokførte opplysningene som er nødvendig for å kunne utarbeide slike spesifikasjoner i en database eller tilsvarende med tilhørende rapporteringsfunksjonalitet. Det vil være opp til den bokføringspliktige å velge mellom faktisk å utarbeide spesifikasjonene av pliktig regnskapsrapportering, enten på papir eller som ferdig produserte rapportfiler, og å lagre de bokførte opplysningene som er nødvendig for å kunne utarbeide slike.

Departementet har i sin vurdering lagt vekt på at lovendringen vil innebære en forenkling og en kostnadsbesparelse for de bokføringspliktige ved at det ikke lenger stilles krav om fysisk utarbeiding og oppbevaring av spesifikasjonene. Avgjørende for departementet har imidlertid vært at endringen ikke vil forringe mulighetene for innsyn og myndighetskontroll av pliktig regnskapsrapportering i ettertid, da bokførte opplysninger som er nødvendig for utarbeidelse av spesifikasjoner, likevel vil være oppbevaringspliktig i ti år. Det er i departementets vurdering også lagt vekt på at ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger mot Bokføringsstandardstyrets forslag.

Departementet er i likhet med Bokføringsstandardstyret og Skattedirektoratet av den oppfatning at lovendringen nødvendiggjør tilhørende regler om lukking av regnskapsperioder for å sikre de bokførte opplysningene mot endring eller sletting.

2.4 Utarbeidelse av konsernregnskapforholdet til pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon

2.4.1 Gjeldende rett

Det følger av bokføringsloven § 5 at det for hver periode med pliktig regnskapsrapportering, og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned, skal utarbeides spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering. Bestemmelsen gir også en oversikt over de spesifikasjonene som kreves, mens bokføringsforskriften § 3-1 gir nærmere detaljer om hvilke opplysninger hver enkelt spesifikasjon skal inneholde.

Hva som er pliktig regnskapsrapportering, følger av bokføringsloven § 3 og bokføringsforskriften § 2-1. Alle regnskapsrapporteringer som kreves etter regnskapsloven, er pliktig regnskapsrapportering etter bokføringsreglene. Konsernregnskapet er en del av årsregnskapet og derfor pliktig regnskapsrapportering for morselskapet.

2.4.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Etter Bokføringsstandardstyrets oppfatning er det behov for en tilpasning av regelverket slik at eliminerings- og sluttposter ved utarbeidelse av konsernregnskap kan spesifiseres og dokumenteres særskilt. Slike disposisjoner foretas ofte for eksempel i et regneark, og vil da ikke naturlig inngå i spesifikasjoner i henhold til bokføringsloven § 5. Bokføringsstandardstyret foreslår derfor en egen spesifikasjonsbestemmelse for slike disposisjoner. I delrapport II punkt 8.3.1 uttales det videre:

«[...] I spesifikasjonen skal alle disposisjonene fremgå enkeltvis med dokumentasjonshenvisning. Dette er ikke til hinder for at disposisjonene kan dokumenteres direkte i spesifikasjonen. Kravene til sporbarhet, fullstendighet, dokumentasjon, oppbevaring og sikring forutsettes ivaretatt. Det understrekes at dokumentasjonen må tilfredsstillende kravene i bokføringsforskriften § 5-12.

Som for de øvrige spesifikasjonene, settes det ikke krav til format på spesifikasjon for utarbeidelse av konsernregnskap og tilhørende dokumentasjon. Dersom det benyttes regneark vil oppbevaring i regneark-format normalt ikke tilfredsstillende kravene til tilstrekkelig sikring mot ødeleggelse, tap og endring. Det vises i den forbindelse til uttalelse om god bokføringsskikk GBS 14 Bokføring ved bruk av regneark. De samme prinsipper vil gjelde for utarbeidelse av konsernregnskap, slik at kravene til oppbevaring og sikring også vil omfatte spesifikasjoner for utarbeidelse av konsernregnskap. Dersom det benyttes regneark skal spesifikasjonene skrives ut på papir, den som utarbeider spesifikasjonene skal datere og signere dem, og spesifikasjonene skal oppbevares på papir eller skannet for elektronisk oppbevaring.

Balansepostene i konsernregnskapet skal dokumenteres i henhold til bokføringsloven § 11. Det kreves ikke egen dokumentasjon for poster som er dokumentert i selskapsregnskapene, men særskilte balansestørrelser for konsernregnskapet må dokumenteres i tilknytning til dette regnskapet.»

2.4.3 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til forslaget.

2.4.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger og forslag.

2.5 Regnskapssystemet og sporbarhet

2.5.1 Gjeldende rett

Krav til regnskapssystem er nærmere regulert i bokføringsloven § 6, som lyder slik:

«Regnskapssystemet skal kunne gjengi spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5 på papir. Departementet kan i forskrift fastsette krav til annen gjengivelse.

Det skal foreligge dokumentasjon av regnskapssystemet som beskriver kontrollmulighet og hvordan systemgenererte poster kan etterprøves, herunder aktuelle koder og faste data, dersom det er nødvendig for å kontrollere bokførte opplysninger. Departementet kan i forskrift fastsette krav til dokumentasjon av elektroniske forsystem.»

Begrepet regnskapssystem ble i NOU 2002: 20 punkt 7.1.1 definert slik:

«System bestående av en eller flere komponenter som benyttes til og som muliggjør produksjon av pliktig regnskapsrapportering og lovbestemte spesifikasjoner, og som er innrettet slik at opplysningsplikten kan ivaretas. Komponentene kan være manuelt vedlikeholdte lister, journaler etc. eller elektroniske systemer (programvare).»

Et regnskapssystem er en forutsetning for å kunne bokføre, spesifisere og rapportere regnskapsopplysninger slik at lovens formål blir oppfylt. Dette reflekteres også ved at krav til regnskapssystem er tatt inn som et grunnleggende bokføringsprinsipp i bokføringsloven § 4 nr. 1. Bestemmelsen lyder slik:

«Det skal foreligge et ordentlig og oversiktlig regnskapssystem som muliggjør produksjon av pliktig regnskapsrapportering og spesifikasjoner, og som er innrettet slik at opplysningsplikten kan ivaretas.»

Lovutvalget la vekt på å relatere begrepet regnskapssystem til den pliktige regnskapsrapporteringen og opplysningsplikten overfor myndighetene. De delene av regnskapssystemet som ute-

lukkende produserer interne styringsdata, dekkes ikke av begrepet. Elektroniske forsystemer, slik som kassesystemer og lønssystemer, inngår heller ikke i definisjonen, idet slike systemer benyttes til å produsere dokumentasjon for opplysninger som skal bokføres. Kasse- og lønssystemer omfattes imidlertid av dokumentasjonsbestemmelsene, og det kreves at det skal foreligge lettfattelige beskrivelser av deres oppbygging og virkemåte, jf. forskriften § 5-3-4 og § 5-6.

Bokføringsloven § 10 annet ledd inneholder krav til kontrollspor og hvordan dokumentasjonen skal være systematisert:

«Bokførte opplysninger skal lett kunne følges fra dokumentasjon via spesifikasjoner frem til pliktig regnskapsrapportering. Det skal likeledes på en lett kontrollerbar måte være mulig med utgangspunkt i pliktig regnskapsrapportering å kunne finne tilbake til dokumentasjonen for de enkelte bokførte opplysningene. Dokumentasjonen skal være systematisert på en måte som gjør det mulig å kontrollere at den er fullstendig.»

Bokføringsreglene inneholder ingen eksplisitte krav til nummerering av bilag utover bestemmelsen i forskriften § 5-1-3 som krever at salgsdokumenter skal være fortløpende nummerert.

2.5.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret foreslår at bokføringsloven § 6 om dokumentasjon av regnskapssystemet erstattes av et generelt krav om at bokførte opplysninger enkelt skal kunne kontrolleres. Dersom kontrollsporet ikke er lett tilgjengelig, må det foreligge dokumentasjon som i tilstrekkelig grad beskriver det. Bokføringsstandardstyret beskriver bakgrunnen for sitt forslag i delrapport II punkt 15.3.1:

«Bokføringsloven § 6 annet ledd er en ren dokumentasjonsbestemmelse. Slik den lyder i dag, fremstår den som et krav om dokumentasjon av regnskapssystemet. Intensjonen med bestemmelsen var imidlertid å stille krav om at det skulle foreligge dokumentasjon av kontrollsporet når dette var nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysninger. Underforstått - når regnskapssystemet er slik innrettet at det er opplagt hvordan bokføringen skjer og hvordan dokumentasjonen oppbevares, er det ikke krav om særskilt dokumentasjon av kontrollsporet eller regnskapssystemet.»

Bokføringsstandardstyret foreslår videre at lovens krav til de bokførte opplysningenes fullstendighet presiseres nærmere i bokføringsloven § 6. Det uttales om dette:

«Dersom de bokførte opplysningene skal kunne kontrolleres, er det også en forutsetning at dokumentasjonen er fullstendig. Det foreslås derfor å supplere bestemmelsen om sporbarhet med krav om fullstendighet. I dagens lov er fullstendighetskravet inntatt i bokføringsloven § 10 annet ledd siste setning:

Dokumentasjonen skal være systematisert på en måte som gjør det mulig å kontrollere at den er fullstendig.

Det foreslås at denne bestemmelsen flyttes og at den gjøres mer eksplisitt ved å stille krav om at dokumentasjonen skal være identifiserbar, ikke bare systematisert på en bestemt måte. For de aller fleste praktiske formål vil slik identifikasjon bestå i at dokumentasjonen nummereres. Det vises i den forbindelse til Skattedirektoratets uttalelse av 30. mars 2006, hvor det uttales at Skattedirektoratet vanskelig kan se at en annen nummerering en fortløpende nummerering, eventuelt fortløpende nummerering på ulike bilagsarter, er egnet til å tilfredsstille bokførings-lovgivningens krav om fullstendighet. Bokføringsstandardstyret er i hovedsak enig i dette, men mener at det også må tas høyde for at det kan finnes andre former for identifikasjon som kan ivareta fullstendighetskravet på en like tilfredsstillende måte.»

Bokføringsstandardstyret foreslår videre en dispensasjonsbestemmelse, hvor departementet ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra kravet om nummerering av dokumentasjonen. Bokføringsstandardstyret uttaler:

«Det har vært reist spørsmål om det innen et konsern kan benyttes felles identifikasjonskodeserie for de ulike selskapene i konsernet. Dette har vært praktisert av enkelte konserner gjennom mange år og selskapene har antatt at dette har vært tillatt under tidligere regelverk. Konsernene benytter en felles server og bilagsregistreringen skjer samlet for de enkelte konsernselskapene. Konsernene har ansett fullstendighetsaspektet ivaretatt ved fremleggelse av spesifikasjoner for hvert enkelt selskap kombinert med en felles bilagsjournal for hele konsernet.

Bokføringsstandardstyret anser imidlertid at bruk av felles bilagsserier representerer et

problem med hensyn til kontroll av at dokumentasjonen er fullstendig. Det er den enkelte bokføringspliktiges regnskapsrapportering som skal kunne etterprøves. Dersom flere bokføringspliktige benytter samme identifikasjonskodeserie, vil det ikke lenger være mulig å kunne kontrollere fullstendigheten av de bokførte opplysningene med utgangspunkt i den enkelte bokføringspliktiges regnskapsmateriale. Dette problemet forsterkes når konsernforholdet strekker seg over landegrensene og ved opphør av konserntilhørighet. Det vises også til at bokføringsreglene i både Sverige og Danmark forutsetter at det benyttes separate bilagsserier. De svenske reglene tillater felles nummerering, men kun under den forutsetning at dokumentene samtidig påføres bilagsnummer som inngår i det enkelte selskaps egen nummerserie. Den danske bokføringsloven er en rammelov som ikke går i detalj på dette området, men det er en underliggende forutsetning at det benyttes separate nummerier. Et konsern kan ikke benytte felles nummerserie med mindre fullstendigheten av bilagene kan dokumenteres på annen måte.

Bokføringsstandardstyret mener prinsipielt at de bokføringspliktige må benytte separate serier for å sikre kontrollmulighetene, noe som også synes å være i samsvar med reglene i Danmark og Sverige. De fleste skannings- og dokumentbehandlingssystemer som er på markedet i dag er utformet slik at de håndterer dokumenter fra flere klienter, slik at det er uproblematisk å skaffe systemer med tilstrekkelig funksjonalitet. Det foreslås likevel at det åpnes for en dispensasjonsadgang. Selskaper som allerede har etablert felles løsninger og som vil ha vesentlige ulemper forbundet med å skifte system, vil kunne søke om dispensasjon for å kunne fortsette med felles identifikasjonskodeserier inntil det anskaffes nytt system. Ved behandlingen av eventuelle søknader vil det bli lagt vekt på kvaliteten av selskapenes interne rutiner og i hvilken grad de muliggjør fullstendighetskontroller.»

2.5.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet støtter i hovedsak Bokføringsstandardstyrets forslag til ny § 6 om sporbarhet, men stiller seg negativt til å innføre en dispensasjonsbestemmelse, der departement ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra kravet om nummerering av dokumentasjonen. Skattedirektoratet uttaler blant annet:

«Skattedirektoratet påpeker at kravet til nummerering av dokumentasjonen er med på å sikre det grunnleggende bokføringsprinsippet om fullstendighet og, gjennom dette, gjøre etterkontrollen av regnskapet enklere. Dette kravet må, i likhet med øvrige bokføringsregler, naturlig forstås å gjelde for hver enkelt bokføringspliktig enhet, slik Bokføringsstandardstyret påpeker.

Skattedirektoratet er derfor i utgangspunktet negativt til å innføre en dispensasjonsadgang på dette området, selv om den begrenses til selskap som pr. i dag benytter felles regnskapsystem, hvor det kun er mulig å benytte felles bilagsnummerering. En vurdering av selskapets interne rutiner mv. i forbindelse med dispensasjonsbehandling synes dertil å være kompliserende faktor i dispensasjonsbehandlingen. Som Bokføringsstandardstyret påpeker, er de fleste skannings- og dokumentbehandlingssystemer som er på markedet i dag utformet slik at de håndterer dokumenter fra flere klienter, slik at det er uproblematisk å skaffe systemer med tilstrekkelig funksjonalitet. Dersom dispensasjonsbestemmelsen innføres, bemerker Skattedirektoratet at kostnader med å anskaffe nytt system ikke bør anses som en vesentlig ulempe som gir et selvstendig grunnlag for dispensasjon.»

NTL Skatt viser til Bokføringsstandardstyrets foreslåtte identifikasjonsbestemmelse i bokføringsloven § 6 annet ledd, og uttaler:

«Vi mener at ”identifisert på annen måte” synes noe uklart og at denne formuleringen kan medføre utfordringer i tolkningen av regelverket. Vi støtter her Skattedirektoratet sin uttalelse av 30.mars 2006, og mener at ”identifisert på annen måte” bør utdypes i lovteksten eller fjernes.»

2.5.4 Departementets vurdering

Bokføringsstandardstyret foreslår at bestemmelsen om dokumentasjon av regnskapsystemet i bokføringsloven § 6 erstattes med et generelt krav om at bokførte opplysninger skal være lett kontrollerbare. Departementet slutter seg til forslaget. Forslaget tydeliggjør at plikten til å dokumentere kontrollsporet er betinget av at dokumentasjonen er nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysninger på en enkel måte. Som Bokføringsstandardstyret peker departementet på at kontroll av bokførte opplysninger forutsetter at

dokumentasjonen er fullstendig, og at dette bør framgå eksplisitt av den nye bestemmelsen om sporbarhet.

Departementet slutter seg videre til Bokføringsstandardstyrets forslag til hvilke krav som skal stilles til identifisering av dokumentasjon av bokførte opplysninger. Utgangspunktet må være at det kreves en fortløpende nummerering av dokumentasjonen, men at det også åpnes for at «identifisering på annen måte» etter forholdene kan tillates.

NTL Skatt har i sin høringsmerknad etterlyst en utdyping av hva som ligger i «identifisering på annen måte». Departementet viser her til at det sentrale vurderingstemaet vil være om den aktuelle identifisering kan anses egnet til å tilfredsstille kravet om mulighet for kontroll av fullstendighet på en like god måte som løpende nummerering. Dersom identifiseringen er egnet til å tilfredsstille dette kravet, bør den etter departementets oppfatning tillates.

Departementet legger til grunn at det i praksis trolig ikke finnes mange alternative identifiseringsmetoder som tilfredsstiller kravet. Dette underbygges av at det verken i tidligere forarbeider eller i Bokføringsstandardstyrets delrapport II er gitt konkrete eksempler på hva som kan anses som «identifisering på annen måte». Videre har Skattedirektoratet i en uttalelse av 30. mars 2006 uttalt at det vanskelig kan ses annen identifisering enn fortløpende nummerering egnet til å tilfredsstille krav om mulighet for kontroll av fullstendighet. Departementet mener likevel at det i loven bør tas høyde for at slik form for identifikasjon kan finnes. Departementet viser som eksempel til at identifikasjon basert på alfanummer, dvs. en kombinasjon av tall og bokstaver, nødvendigvis ikke kan anses som ordinær løpende «nummerering», men vil etter en konkret vurdering kunne oppfylle kravet til «identifisering på annen måte».

Bokføringsstandardstyret har foreslått en dispensasjonsbestemmelse, hvor departementet ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra kravet om nummerering av dokumentasjon av bokførte opplysninger. Departementet slutter seg til forslaget, og legger på samme måte som Bokføringsstandardstyret til grunn at dispensasjonsadgangen i utgangspunktet forbeholdes de selskaper, typisk i konsernforhold, som allerede har etablert felles løsninger, og som vil ha vesentlige ulemper forbundet med å skifte system. Disse selskapene vil kunne søke dispensasjon for å kunne fortsette med felles identifikasjonskodeserier inntil det skaffes nytt system.

2.6 Dokumentasjon av balansen

2.6.1 Gjeldende rett

Etter bokføringsloven § 11 første ledd skal det ved utarbeidelse av årsregnskap foreligge dokumentasjon av alle balanseposter, med mindre de er ubetydelige. Bokføringspliktige som ikke utarbeider årsregnskap, skal ifølge annet ledd dokumentere balansepostene i næringsoppgaven.

Bokføringsforskriften kapittel 6 inneholder detaljerte regler for dokumentasjon av enkelte balanseposter: varelager, bankinnskudd, lånegjeld, kontanter, finansielle instrumenter og avsetninger mv. Det følger av forskriften § 6-1 at både den regnskapsmessige og skattemessige verdien av varelageret skal framgå av dokumentasjonen av varelageret. Etter forskriften §§ 6-2 og 6-3 skal dokumentasjonen av henholdsvis bankinnskudd, lånegjeld, kontanter mv. og finansielle instrumenter så vidt mulig vise både den regnskapsmessige og skattemessige verdien.

2.6.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til at bokføringsloven § 11 er uklar med hensyn til om årsregnskapspliktige i balansen skal dokumentere skattemessige verdier i tillegg til de regnskapsmessige. Det foreslås derfor å endre bestemmelsen slik at det eksplisitt framgår at også de skattemessige verdiene av balansepostene skal dokumenteres. I delrapport II punkt 20.3.1 uttales:

«Slik bestemmelsen om dokumentasjon av balansepostene er formulert i dagens lov, skal årsregnskapspliktige, med unntak av de bestemmelsene som følger av forskriften §§ 6-1, 6-2 og 6-3, kun dokumenterer de regnskapsmessige verdiene, mens øvrige bokføringspliktige skal dokumentere de skattemessige verdiene. Dette har neppe vært intensjonen - behovet for dokumentasjon av skattemessige verdier er like stort for årsregnskapspliktige som øvrige bokføringspliktige. Dessuten er det uklart om dokumentasjonsplikten kun gjelder næringsoppgaven side 3 (balanseoppstillingen) eller om kravet også gjelder skattemessige verdier i ligningsdokumentene for øvrig (avskrivningsskjema, skjema for midlertidige forskjeller mv.). Bokføringsstandardstyret foreslår derfor at regelen endres på dette punktet, slik at det fremgår klart at alle bokføringspliktige skal dokumentere verdier i årsregnskapet, i næringsoppgaven eller tilsvarende, og

eventuelle andre skattemessige verdier som ikke er dokumentert gjennom ligningsoppgavene. Skattemessig verdi (tilvirkningsverdi) av langsiktige tilvirkningskontrakter er et eksempel på en verdi som krever tilleggsdokumentasjon.»

2.6.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet og Norsk Øko-Forum slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger og forslag. For øvrig har ingen av høringsinstansene avgitt merknader.

2.6.4 Departementets vurdering

Departementet mener, i likhet med Bokføringsstandardstyret, at behovet for dokumentasjon av skattemessige verdier er like stort for årsregnskapspliktige som øvrige bokføringspliktige. En bestemmelse som kan gi uttrykk for noe annet, har ikke vært tilsiktet, og bør endres.

Departementet slutter seg derfor til Bokføringsstandardstyrets forslag om å endre bokføringsloven § 11 slik at det klart framgår at alle bokføringspliktige skal dokumentere verdier i årsregnskapet og i næringsoppgaven, samt eventuelle skattemessige verdier som ikke er dokumentert gjennom ligningsoppgavene.

2.7 Språk

2.7.1 Gjeldende rett

Bokføringsloven § 12 inneholder krav til at spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon av regnskapssystemet skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Utover dette stilles det ingen eksplisitte krav til språk, verken når det gjelder dokumentasjon av bokførte opplysninger eller dokumentasjon av balansen. Ifølge loven § 10 skal dokumentasjonen ha et innhold som viser de bokførte opplysningenes berettigelse.

2.7.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret foreslår at det stilles krav til språk for all dokumentasjon den bokføringspliktige selv utarbeider. I delrapport II punkt 21.3.1 uttales blant annet:

«Ved vurderingen av om det skal stilles krav til språk, må det tas hensyn til hvor dokumentasjonen kommer fra og hvem som har utarbei-

det den. Når det gjelder dokumentasjon som mottas fra eksterne parter, som for eksempel inngående fakturaer fra utlandet, vil den bokføringspliktige ofte ha liten eller ingen innflytelse på hvilket språk som anvendes. Slik dokumentasjon må eventuelt oversettes, dersom den er på et annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk. Det vises til punkt 28 hvor bistand i forbindelse med slik oversettelse er omtalt. Det stiller seg annerledes med salgsdokumenter eller annen dokumentasjon som den bokføringspliktige produserer selv. Her bør det tas stilling til om en er tjent med full frihet til å velge språk eller om denne adgangen bør begrenses. Som svar på om en bokføringspliktig fritt kunne velge språk i salgsdokumentet, herunder kinesiske skrifttegn, uttaler Skattedirektoratet følgende i nevnte uttalelse:

”Etter vår vurdering må den bokføringspliktige velge et språk som er egnet til å vise de bokførte opplysningenes berettigelse, jf. bokføringsloven § 10, jf. § 4 nr. 6, blant annet slik at dokumentasjonen kan benyttes i kontrollformål, uten at det kreves særskilte språkkunnskaper fra kontrollørens side. Skattedirektoratet legger uten videre til grunn at salgsdokumentasjon mv. som utstedes på et språk som nevnt i bokføringsloven § 12; norsk svensk, dansk eller engelsk tilfredsstillende dette kravet. (Det presiseres at samisk anses som et norsk språk og kan benyttes.) Det er derimot vår oppfatning at et salgsdokument som utstedes på et fjerntliggende språk, som for eksempel kinesiske skrifttegn, ikke tilfredsstillende bokføringslovens krav. Dette vil i utgangspunktet også gjelde andre fremmede språk, som for eksempel tysk, fransk og spansk. Skattedirektoratet legger derfor til grunn at slike salgsdokument normalt ikke kan aksepteres med mindre de suppleres på en slik måte at de kan leses i Norge uten at det kreves særskilte språkkunnskaper eller tolk. Når det for eksempel gjelder opplysninger om ytelsens art, jf. bokføringsforskriften § 5-1-1 nr. 3, kan et slikt supplement være å påføre salgsdokumentet varenummer, og oppbevare en liste over varenummer med varebeskrivelse på norsk, svensk, dansk eller engelsk som en del av salgsdokumentasjonen. Dersom salgsdokumentet utstedes til norsk kunde må tilleggsdokumentasjonen vedlegges salgsdokumentet ved utsendelse.”

Bokføringsstandardstyret deler Skattedirektoratets syn på at det bør være visse begrensninger med hensyn til hvilket språk som kan aksepteres i salgsdokumenter. Et sentralt moment er, slik det også påpekes fra Skattedirektoratets side, at salgsdokumentet skal

kunne være gjenstand for kontroll uten at det kreves spesielle språkferdigheter. Det samme argumentet kan anføres også for annen dokumentasjon som den bokføringspliktige utarbeider selv, for eksempel dokumentasjon av balansen. Bokføringsstandardstyret går derfor inn for at det stilles krav om at all dokumentasjon som utarbeides av den bokføringspliktige virksomheten, skal være på norsk (inkludert samisk), svensk, dansk eller engelsk. Bokføringspliktige som har filialer i utlandet, bør imidlertid ha adgang til å utstede filialens salgsdokumenter på det lokale språket.»

2.7.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger, og uttaler blant annet:

«Et krav om at dokumentasjonen skal være på norsk (inkl. samisk), svensk, dansk eller engelsk antas å medføre få problemer i praksis. Det vises i den forbindelse til at det etter dagens lovgivning er krav om at spesifikasjonene av pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon av regnskapssystemet skal være på ett av de nevnte språkene. Skattedirektoratet foreslår en mindre endring i lovforslaget:

§ 12 Krav til språk

Spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 13 nr. 2 og dokumentasjon som nevnt i § 13 nr. 3, som er utarbeidet av den bokføringspliktige, skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk, med mindre departementet i forskrift eller ved enkeltvedtak bestemmer noe annet.»

For øvrig har ingen høringsinstanser hatt merknader til forslaget.

2.7.4 Departementets vurdering

Departementet deler Bokføringsstandardstyrets syn på behovet for et mer generelt krav til språk i bokføringsloven. Dagens regelverk, der kravene til språk er begrenset til spesifikasjoner av den pliktige regnskapsrapporteringen og dokumentasjonen av regnskapssystemet, er fleksibelt, men departementet er i likhet med Bokføringsstandardstyret kommet til at hensynet til effektiv kontroll og ettersyn tilsier at den bokføringspliktiges valg av språk bør begrenses mer generelt. En slik begrensnings følger, etter departementets oppfat-

ning, i en viss utstrekning allerede i dag av bokføringsloven § 10 som stiller krav om at dokumentasjonen skal «vise de bokførte opplysningenes berettigelse». Bestemmelsen setter dermed visse grenser for hvilke språk dokumentasjonen kan være på. Departementet finner imidlertid grunn til at det lovfestes eksplisitte begrensninger med hensyn til bruk av språk.

Kravene til språk bør begrenses til den dokumentasjonen som den bokføringspliktige selv utarbeider. Dokumentasjon som mottas fra tredjemand, bør ikke underlegges tilsvarende krav. Det vises imidlertid til punkt 2.13 om den bokføringspliktiges bistand til oversettelse.

Departementet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets forslag også når det gjelder avgrensningen av de språk som bør tillates. Den foreslåtte avgrensningen samsvarer med de språk som i dag kreves i relasjon til spesifikasjoner av den pliktige regnskapsrapporteringen og dokumentasjonen av regnskapssystemet, og samsvarer etter departementets oppfatning også med de språk det må kunne forventes at kontrollmyndighetene behersker.

Departementet foreslår i tråd med Bokføringsstandardstyrets forslag at det stilles krav om at all dokumentasjon som utarbeides av den bokføringspliktige virksomheten, skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Departementet foreslår en ordlyd i loven i tråd med Skattedirektoratets høringsinnspill.

Departementet viser for øvrig til at Bokføringsstandardstyret også har foreslått et tilhørende unntak i bokføringsforskriften § 5-1-1a som vil tillate bokføringspliktige med filial i utlandet å utstede filialens salgsdokument på det lokale språk.

2.8 Oppbevaringstid for primærdokumentasjon

2.8.1 Gjeldende rett

Etter lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) § 13 annet ledd første punktum gjelder det 10 års krav til oppbevaring av dokumentasjon som nevnt i § 13 første ledd nr. 1 til 4. Dette er en videreføring av det generelle kravet til minimum 10 års oppbevaring som gjaldt tidligere, jf. regnskapsloven 1977 og regnskapsloven 1998. Etter § 13 annet ledd annet punktum skal dokumentasjon som nevnt i § 13 første ledd nr. 5 til 8 oppbevares i 3 ½ år.

Skillet mellom dokumentasjon som nevnt i § 13 nr. 1 til 4 (primærdokumentasjon) og doku-

mentasjon som nevnt i § 13 første ledd nr. 5 til 8 (sekundærdokumentasjon) ble innført på grunnlag av utredningen til et underutvalg til regnskapslovutvalget, jf. omtale i Ot.prp. nr. 42 (1997-98). Utvalget definerte primærdokumentasjon som den dokumentasjonen som dokumenterer transaksjoner og øvrige regnskapsmessige disposisjoner direkte, mens sekundærdokumentasjon ble definert som supplerende dokumentasjon. Primærdokumentasjon omfatter således etter § 13 første ledd nr. 1 til 4 årsregnskapet og annen pliktig regnskapsrapportering, spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering, dokumentasjon av bokførte opplysninger og balansen mv. og nummererte brev fra revisor. Sekundærdokumentasjon omfatter i henhold til § 13 første ledd nr. 5 til 8 avtaler som gjelder virksomheten, korrespondanse som gir vesentlig tilleggsinformasjon, utgående pakksedler og prisoversikter som kreves utarbeidet i henhold til lov eller forskrift.

Bokføringslovutvalget tilrådet i NOU 2002: 20 bl.a. at kravet til oppbevaringstid for primærdokumentasjon utredes nærmere. Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) hvor Bokføringslovutvalgets utredning ble fulgt opp, anmodet Stortinget regjeringen om å komme tilbake med en nærmere vurdering av kravet til 10 års oppbevaring for primærdokumentasjon, jf. Innst. O. nr. 107 (2003-2004).

2.8.2 Skattedirektoratets og Økokrims vurderinger

På bakgrunn av Stortingets anmodning ba departementet Skattedirektoratet og Økokrim ved brev hhv. 30. november 2007 og 15. januar 2008 om en vurdering av kravet til 10 års oppbevaring for primærdokumentasjon. Skattedirektoratet og Økokrim besvarte departementets henvendelse ved brev 10. juni 2008 og 5. oktober 2008.

I en rapport om vurdering av kravet til oppbevaringstid, vedlagt Skattedirektoratets brev av 30. november 2007, viser Skattedirektoratet til at kravet til oppbevaring av primærdokumentasjon i 10 år bør opprettholdes. Det vises til at en nedkorting i oppbevaringsplikten i praksis vil betinge vesentlige lovendringer på skatte- og avgiftsområdet. Skattedirektoratet anfører at det vil være lite hensiktsmessig at pliktig oppbevaringstid for regnskapsmateriale er kortere enn den perioden hvor skatte- og avgiftsmyndighetene har adgang til å foreta en ny skatte- og avgiftsendring, og også i forhold til de strafferettslige foreldelsesfristene. I rapporten heter det blant annet:

«Erfaringsmessig er det relativt få saker der etaten går mer enn 5 år tilbake i tid (mellom 3 og 7 % av kontrollene), men de sakene der dette blir gjort er av svært alvorlig karakter. Fra etatens kontrollmiljø har vi fått sterke signaler mot en nedkorting av oppbevaringsplikten. Det må derfor svært nøye vurderes om det er behov for å redusere denne fra 10 til 5 år. Fra vårt synspunkt er det en rekke argumenter som taler mot en slik reduksjon:

En reduksjon av oppbevaringstiden vil føre til en uthuling av 10-årsregelen i ligningsloven da det vil kunne være vanskelig å dokumentere forhold der det ikke lenger foreligger regnskapsmateriale.

Allmennpreventivt har 10-års regelen stor betydning ved at "trusselen" varer så vidt lenge.

Strafferettslig er foreldelsesfristen på 10 år og overtredelse av oppbevaringsplikten har nå samme strafferamme som den materielle.

Oppbevaringsplikten vil i årene fremover også bli svært mindre tyngende da det meste kan oppbevares i elektronisk form.

Det er en del forskjeller, men regelverket i andre land tilsier ikke at næringslivet i Norge generelt har større belastning vedrørende oppbevaring enn det man har ellers i Europa.

Skatteetaten har over lang tid arbeidet med systemforbedringer og effektivisering for i større grad å kunne bruke ressursene mot tynge kontroller. Det er derfor svært uheldig at det nå, når gevinstene fra ressursvridningen skal hentes fram, vurderes å innskrenke kontrollmulighetene overfor skatte- og regnskapskriminalitet.»

Skattedirektoratet bemerker at dersom en skulle gå inn for en reduksjon i kravet til oppbevaringstid, vil dette eventuelt kunne kombineres med en lengre oppbevaringstid for dokumentasjon knyttet til enkelte særlige typer transaksjoner mv. Skattedirektoratet viser til at man i så fall kunne tenke seg lengre lovpålagt oppbevaringstid bl.a. i følgende tilfeller:

- selskapet har et fremførbart underskudd
- kjøp og salg av fast eiendom
- konserninterne overføringer
- selskapets dokumentasjon i forbindelse med transfer pricing
- virksomhet over landegrensen
- selskapsomdannelser
- kraftverk
- kontobok, kunde- og leverandørspesifikasjon, årsregnskap og revisjonsanmerkninger

- egenkapitaltransaksjoner
- ved offentlige bidrag
- ved anmeldelse; ubegrenset oppbevaring inntil saken er endelig avgjort

Utover dette mener Skattedirektoratet at dersom oppbevaringstiden reduseres, vil det være behov for hjemmel til å pålegge utvidet oppbevaringsplikt, bl.a. i tilfeller hvor det er planlagt kontroll eller hvor det foreligger en uttrykt mistanke om unndragelser.

I brevet av 15. januar 2008 fraråder Økokrim å redusere oppbevaringsplikten for regnskapsmateriale. Etter Økokrims skjønn vil dette medføre økt økonomisk kriminalitet. Også Økokrim viser til den nære sammenhengen mellom kravet til oppbevaringstid og foreldelsesfristene etter strafferetten og for Skatteetatens endringsadgang. Samtidig vises det til at mulighetene for å straffefølge økonomisk kriminalitet, samt for å inndra utbytte av straffbare handlinger, vil bli redusert. I brevet heter det bl.a.:

«Økonomiske straffesaker er ofte dokumentbaserte, i det en stor andel av de bevis som finnes, er dokumenter. Blant dokumentbevisene er regnskapsmaterialet ofte av de viktigste. Opplysninger fra regnskapsmaterialet har gjerne stor betydning både i forhold til skyldspørsmål og straffutmåling. Ett eksempel er regnskapsmateriale som bevis for unnlatt inntektsføring av skattepliktige inntekter og for omfanget av unndragelsen. Et annet eksempel er regnskapsmateriale som bevis i korrupsjonssaker, hvor bilag og bokføring kan si noe om de underliggende realiteter og/eller om de operasjoner som er foretatt for å skjule de straffbare forhold. Det samme gjelder blant annet hvitvaskingssaker.

Hertil kommer at mens vitneutsagns bevisverdi kan svekkes i takt med tiden, beholder dokumentbevisene - herunder regnskapsmateriale - sin bevisverdi. Dette styrker ytterligere regnskapsmaterialets betydning som bevis i økonomiske straffesaker, hvor de straffbare forhold gjerne er begått flere år tilbake i tid når saken kommer opp for domstolene.

Det er også av sentral betydning at vi ikke kun snakker om mistenktes/siktedes (selskapers) regnskaper, men også om det som gjerne omtales som tredjemannsopplysninger. Dette dreier seg om opplysninger (bevis) som innhentes fra andre, for eksempel fra kunder, leverandører, banker eller øvrige medkontrahtenter. I økonomiske straffesaker er regnskaps-

opplysninger fra tredjemenn ofte meget viktig informasjon som gjerne ikke er tilgjengelig fra andre kilder.

Etter vår oppfatning er regnskapsmateriale således generelt blant de aller mest betydningsfulle bevis i økonomiske straffesaker.»

Økokrim viser generelt til at det er en rekke eksempler på straffesaker som ikke ville ha vært avdekket, eller hvor objektivt ansvar eller subjektivt skyld ikke ville ha blitt bevist, dersom det ikke hadde vært krav til 10 års oppbevaringstid. Økokrim navngir ikke konkrete saker, men peker på at flere av sakene det siktes til, er blant Økokrims mest medieomtalte.

Økokrim peker videre på at oppbevaringstiden også har betydning for arbeidet med å bekjempe organisert kriminalitet og miljøkriminalitet, og til at politiet har blitt bedre til å nyttiggjøre seg finansiell informasjon. Økokrim peker på at nytteverdien av å investere i kompetanse på dette området vil reduseres dersom oppbevaringstiden reduseres til 5 år.

Økokrim mener at en løsning som foreslått av Skattedirektoratet, om adgang til å pålegge lengre oppbevaringstid i enkelttilfeller, ikke kan anses som noen fullgod erstatning for dagens oppbevaringsplikt. Økokrim viser til at en slik bestemmelse bare vil være av nytte innenfor Skatteetatens forvaltningsområde, og til at en påleggsadgang bare vil komme til anvendelse i tilfeller hvor man allerede har planlagt en kontroll, eller hvor det foreligger mistanke om unndragelser. Økokrim viser til at siden mistanke om unndragelser som regel først oppstår gjennom kontroll, og oppbevaringsplikten blant annet er ment å sikre at unndragelser kan avdekkes også noen tid etter at de er begått, vil en slik bestemmelse ikke redusere skadevirkningene av redusert oppbevaringstid i særlig grad.

2.8.3 Krav til oppbevaringstid i Danmark og Sverige

I *Danmark* gjelder det som hovedregel krav til 5 års oppbevaringstid. Det er imidlertid gjort unntak for kassastrimler og tilsvarende dokumentasjon i detaljhandel, som bare skal oppbevares i 1 år. Unntaket ble vedtatt i 2006 som ledd i den danske regjeringens forenklingsarbeid. Kravene til oppbevaringstid må ses i sammenheng med at det som hovedregel gjelder en 2-års frist for skattemyndighetenes endringsadgang.

I Danmark har det tradisjonelt vært et system med dobbelrapportering av tall for hhv. regn-

skaps- og skatteformål. Det er således egne regler om skatteregnskap, og det har tradisjonelt vært et regelverksmessig skille mellom bokføring for hhv. regnskaps- og skatteformål, hvor det historisk har vært krav til 10-års oppbevaring for enkelte særlige typer dokumentasjon i skatte- og avgiftslovgivningen.

I forbindelse med den danske regjeringens forenklingsarbeid ble det i 2004 vedtatt en ny lov om digitalisering av regnskapsopplysninger. I debatten i Folketinget om loven som ble vedtatt i 2006, ble det fra skatteministerens side bl.a. vist til at hensynet til skattemyndighetenes kontrollmuligheter ikke ville bli vesentlig redusert som følge av det reduserte kravet til oppbevaring av kassatrimler, fordi nødvendige opplysninger etter 2004-loven ville være tilgjengelig for skattemyndighetene digitalt.

I Sverige ble oppbevaringstiden redusert fra 10 til 7 år som ledd i den svenske regjeringens forenklingsarbeid. Dette må ses i sammenheng med at fristen for skattemyndighetenes endringsadgang i Sverige som hovedregel er 5 år. Når det gjelder 10-årsfristen for foreldelse av alvorlige straffbare forhold, viser den svenske regjeringen til høringsvarene fra Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten og Rikspolisstyrelsen. Alle disse høringsvarene viser til at det er svært uvanlig at saker som er eldre enn 7 år gamle etterforskes, og Ekobrottsmyndigheten legger til grunn at det forhold at «*det inte går att utreda ett begränsat antal äldre brottsmisstankar torde vara det pris man får betala för den betydande förenkling som förslaget innebär*».

2.8.4 Kartlegging av næringslivets administrative kostnader knyttet til oppbevaring av regnskapsmateriale

I en kartlegging utført av Rambøll management for Nærings- og Handelsdepartementet, er de samlede administrative kostnader knyttet til etterlevelse av bokføringsregelverket i 2006 estimert til 28,3 mrd. kroner fordelt på en populasjon på 196 236 bedrifter. Den overveiende delen av disse kostnadene, om lag 23,5 mrd. kroner, knytter seg til produksjon av dokumentasjon, herunder fakturaer og kvitteringer, lønns slipper, reiseregninger mv., samt registrering av regnskapsdata i regnskapssystemet. Videre er kostnadene knyttet til oppstilling av spesifikasjoner, herunder hovedbok, kontospesifikasjoner mv., beregnet til om lag 3,2 mrd. kroner. Andre bokføringskrav, for eksempel særlige dokumentasjonsregler pålagt bestemte bransjer, herunder bygg og anlegg,

hotell og restaurant mv., er beregnet til omlag 900 mill. kroner. Kostnadene knyttet til *oppbevaring av regnskapsmateriale* på grunnlag av bokføringsloven § 13, er beregnet til 631, 5 mill. kroner per år. Dette utgjør således omtrent 2,2 pst. av de estimerte samlede administrative kostnadene knyttet til å etterleve bokføringsregelverket.

I en oppfølgingsrapport om utviklingen i næringslivets administrative kostnader, utarbeidet av Rambøll management november 2009, angis at det ikke har skjedd noen relevante endringer i regelverket i perioden fra 2006 til 2009 når det gjelder regnskap og bokføring, og kostnadene antas følgelig å være uendrede (ev. inflasjonsjustering er ikke omtalt i undersøkelsen).

Kostnadene er estimert med den såkalte "Standardkostnadsmodellen" (SKM). Formålet med SKM-metoden er å måle de normale kostnadene som en gjennomsnittsbedrift har knyttet til de administrative aktiviteter som er nødvendige for å oppfylle «*informasjonskravene*» i et offentlig regelverk. Et «*informasjonskrav*» er definert som «*en lov- eller forskriftstekst, som pålegger en virksomhet å finne frem til, dokumentere, lagre, gjøre tilgjengelig eller rapportere informasjon til det offentlige eller tredjepart, og som bedriften ikke kan unnlate uten å bryte regelverket*».

I kartleggingen vises det til at det ikke alltid er de mest kostnadskrevende informasjonskravene som næringsdrivende oppfatter som mest byrdefulle. I tilfeller hvor de næringsdrivende har forståelse for nytten av informasjonen som kreves, oppfattes informasjonskravene generelt sett som mindre byrdefulle. Dersom det er vanskelig å se nytten av informasjonen, fører det ifølge rapporten «*lett til irritasjon*». I rapporten er det i den forbindelse også undersøkt om bedriftene oppfatter bestemte informasjonskrav som «*spesielt irriterende*». Det er ikke i rapporten angitt at kravet til oppbevaringstid ble ansett som særlig byrdefullt, selv om nedkorting av oppbevaringstiden til 5 år er det eneste forenklingsforslaget på bokføringsområdet som framkom i undersøkelsen.

2.8.5 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er delt i synet på om oppbevaringstiden for regnskapsmateriale bør reduseres. Et flertall av instansene som har merknader mener, med visse mindre forbehold, at gjeldende krav til oppbevaringstid bør videreføres, mens et mindretall med visse nyanser mener at oppbevaringstiden bør reduseres. Flertallet omfatter *Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet, Kunnskapsdepartementet, NAV, Konkurranset-*

tilsynet, LO, Norsk Øko-forum, NTL Skatt, Revisorforeningen, Riksadvokaten, Skattedirektoratet, Sparebankforeningen og Økonomiforbundet. Mindretallet består av Bedriftsforbundet, Datatilsynet, HSH, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening og NHO. Coop NKL og Advokatforeningen har enkelte tekniske innspill til bestemmelsene om oppbevaringstid, men tar ikke eksplisitt stilling til hvor lang den bør være. Nærings- og handelsdepartementet og Norges Skogeierforbund gir generelt uttrykk for støtte til forenklinger for næringslivet, men kommenterer ikke spørsmålet om oppbevaringstid eksplisitt.

Det er innkommet hørings svar med merknader fra følgende instanser:

- Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Bedriftsforbundet
- Coop NKL
- Datatilsynet
- Den norske advokatforening
- Den norske Revisorforening
- Fornyings- og administrasjonsdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- HSH
- Justisdepartementet
- Konkurransetilsynet
- Kunnskapsdepartementet
- LO
- Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
- Norges Bondelag
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Øko-forum
- Norske Boligbyggelags Landsforbund
- NTL Skatt
- Nærings- og handelsdepartementet
- NHO
- Riksadvokaten
- Skattedirektoratet
- Sparebankforeningen
- Universitetet i Agder
- Økonomiforbundet

Flere høringsinstanser, herunder Skattedirektoratet, Norsk Øko-forum og NTL Skatt, peker på at 10 års oppbevaringstid er av vesentlig betydning for hensynet til skattekontroll. *Skattedirektoratet* uttaler bl.a. i sitt høringsinnspill:

«Oppbevaringspliktig regnskapsmateriale har sentral betydning som grunnlag for fastsettelse av skatte- og avgiftsplikt, både førstegangs- og eventuell endringsfastsettelse. Dette gjelder både fastsettelser vedrørende den bokførings-

pliktige selv og for de tredjemenn han kontraherer med og plikter å gi opplysninger om. Disse tredjemenn kan selv være bokføringspliktige eller personer uten slik plikt, som eksempelvis lønnstakere. En forkorting av den pliktige oppbevaringstid fra 10 til 5 år vil derfor, ved at bevis forspilles, kunne få betydning ikke bare for muligheten til endringsfastsettelse vedrørende den bokføringspliktige selv, men ha slike konsekvenser for de skatte- og avgiftspliktige generelt.

Det mest vanlig forekommende, og det vi i det følgende særlig har for øye er endringsfastsettelse til skatte- og avgiftspliktiges ugunst. Skattytere vil imidlertid også kunne ha krav på endring til sin gunst. Også slike endringer vil derfor kunne strande grunnet mangel på de bevis som fantes i oppbevaringspliktig regnskapsmateriale, men senere er bortskaffet. Frivillig oppbevaring kan avverge slike følger for den bokføringspliktige som forutser mulig behov for slike etterfølgende endringer. Det kan imidlertid ikke forventes at den bokføringspliktige, uten at det er et lovkrav, skal påta seg å ivareta interessene til skatte- og avgiftspliktige som for nødvendig fakturaavklaring er avhengige av han som leverandør av tredjemannsopplysninger.

En lovendring med så vidtrekkende følger for mulighetene til å rette opp feilaktig fastsatt skatte- og avgiftsplikt innen en tiårsfrist, bør etter vår vurdering ikke gjennomføres uten at det påvises at de besparelser en forkortelse av oppbevaringstiden innebærer for de bokføringspliktige overstiger de kostnader og ulemper andre påføres. Disse negative følgene vil for det offentlige dels og mest direkte dreie seg om tapt proveny ved de endringsfastsettelser som vil måtte forsakes. Mye viktigere anser vi imidlertid de indirekte skadevirkningene av å måtte henlegge den type saker som er mest aktuelle for gjenåpning etter mer enn 5 år: De store og med kyndig overlegg fordekte unndragelsene som det av hensyn til den alminnelige skattemoral er av stor betydning at skatteetaten tar fatt i, får rettet opp og sanksjonert. Når det gjelder mulige besparelser for de bokføringspliktige minner vi om antakelsen i Skattedirektoratets utredning av 10.6.2008 om at overgangen til elektronisk lagring vil gjøre byrdene mindre tyngende.»

Det er også flere høringsinstanser, herunder *Justisdepartementet* og *Riksadvokaten*, som viser til at oppbevaring av dokumentasjon i 10 år har stor

betydning for mulighetene til å bekjempe økonomisk kriminalitet.

Både de høringsinstansene som vektlegger hensynet til skattekontroll, og de som viser til betydningen av 10 års oppbevaringstid for å bekjempe økonomisk kriminalitet, viser til den nære sammenhengen mellom kravet til oppbevaringstid og de skatte- og strafferettslige foreldelsesfrister. Blant annet viser *Advokatforeningen* og *Revisorforeningen* i sine høringsuttalelser til at en eventuell nedkorting av oppbevaringstiden betinger en harmonisering med endringsadgangen i skatte- og avgiftslovgivningen. *Skattedirektoratet* viser i sitt høringssvar til at fristene for endringsadgang var oppe til vurdering så sent som i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 22 (2008-2009), og at det anses uaktuelt å revurdere standpunktet som ble inntatt i den proposisjonen nå.

Konkurransetilsynet viser i sitt høringssvar til at de hensynene som er påpekt av Økokrim også gjør seg gjeldende ved etterforskning av overtredelser av konkurranselovgivningen. I høringsuttalelsen heter det bl.a.:

«I de tilfeller der Konkurransetilsynet etterforsker foretak for samarbeid i strid med Konkurranseloven, vil avgjørende opplysninger kunne være å finne i foretakets regnskap. Det vil til tider også finnes manipulerte regnskaper der urettmessig vinning fra kartellsamarbeid eller lignende illegal atferd, er forsøkt kamuflert. Konkurransetilsynets interesser i denne sammenheng er i det vesentlige sammenfallende med det Økokrim beskriver i sin uttalelse og tilsynet slutter seg således til denne.»

Flere høringsinstanser, herunder *Arbeidsdirektoratet*, *Helse- og omsorgsdepartementet* og *Kunnskapsdepartementet*, viser til betydningen av 10 års oppbevaringstid for kontrollen med offentlige tilskuddsordninger. I Arbeidsdirektoratets høringsuttalelse heter det bl.a.:

«NAV administrerer en rekke økonomiske stønadsordninger både til enkeltpersoner og virksomheter/organisasjoner, og det utbetales årlig store summer. Hvert år avdekkes mange feilutbetalingssaker hvor NAV krever pengene tilbake og som i mange tilfeller også vurderes i forhold til påtale/anmeldelse. Flere av sakene som oppdages kan gå mange år tilbake, f. eks. er dette sannsynlig der svart arbeid er årsaken til feilutbetalingen. For å ha grunnlag for å vurdere tilbakekreving, må vi ha dokumentasjon av hva bruker har opplyst i søknader og andre

dokumenter. Denne dokumentasjonen anses i dag som regnskapsmateriale med krav om ti års oppbevaringstid. I tillegg er denne dokumentasjonen også avgjørende i de tilfeller NAV begjærer påtale/anmelder den som har fått for mye utbetalt. Det er av stor betydning for misbruksarbeidet at oppbevaringsplikten for regnskapsmateriale er ti år. Dette fordi vi kan ha behov for å gå tilbake i tid for å kunne dokumentere misbruk og straffbare forhold.

En endring fra ti til fem års oppbevaringstid vil minske NAVs muligheter til å kreve tilbake beløp som er utbetalt for mer enn fem år siden.»

Flere høringsinstanser, herunder *NaRF* og *NHO*, viser til at kravet til 10 års oppbevaring medfører betydelige kostnader for næringslivet. I høringsuttalelsen til NHO heter det bl.a.:

«Oppbevaringsplikten inngår i regjeringens egen kartlegging av næringslivets kostnader ved dokumentasjonskrav og er her beregnet til årlig å være 627,5 millioner kroner. Fordelt på oppbevaringstiden 10 år, gir det en årlig merkostnad på 10 år i forhold til 5 års oppbevaringstid på ca. 310 millioner kroner, totalt over 5 år en merkostnad for de bokføringspliktige på 1.550 millioner kroner.»

NaRF viser i sitt høringssvar til at Perduco for NaRF og NHO, har gjennomført en egen undersøkelse av kostnadene knyttet til kravet om 10 års oppbevaringstid. I høringssvaret vises det bl.a. til at næringslivet i Norge til enhver tid holder lagret rundt 80 mill. regnskapspermer, og at det bare i 1 pst. av bedriftene blir kontrollert og funnet feil i regnskapsmateriale. NaRF mener ut fra dette at ca. 40 mill. regnskapspermer oppbevares til nær sagt ingen nytte, og at dette koster næringslivet rundt kr 260 mill. årlig. NaRF viser for øvrig til at forskjellen mellom estimatet til Perduco og estimatet som fremkom i kartleggingen til NHD antagelig skyldes at estimatet til Perduco bare omfatter de fysiske lagringskostnadene, og at intern tid til arkivering, systematisering mv. holdes utenfor i estimatet til Perduco.

Disse høringsinstansene mener på den bakgrunn at nytteverdien av de 5 eldste oppbevaringsårene er for liten til å forsvare de kostnadene som slik oppbevaring innebærer. I høringssvaret til NaRF heter det bl.a.:

«Dersom en ser hen til det totale antallet næringsdrivende forskuddspliktige og etter-

skuddspliktige i mantallet er andelen som får kontroll i materiale fra mer enn fem år tilbake i tid svimlende liten - for Skatt vest og Skatt nord samlet bare 0,06 %.

I mangel på kontrolltall fra regionene øst, sør og midt-Norge kan vi vanskelig gjøre den samme øvelsen for disse regionene eller totalt, men det legges til grunn at beregningen er nokså representativ for landet i sin helhet (jf opplysningen i rapporten om at kontrolltallene antas å være omtrent som i de regionene det er gitt konkrete tall fra).

Verken rapporten fra Skattedirektoratet eller Økokrim opplyser hvor mye de gamle funnene bringer inn av økte skatte kroner. For å vurdere nytteverdien er det nødvendig å vite økte skattegrunnlag, samt hvor meget av dette det faktisk var mulig å inndrive. I og med at rapportene ikke inneholder slik essensiell informasjon, kan det ikke tas reell stilling til om 10 års krav kontra 5 års krav har tilstrekkelig nytteverdi. Etter vår mening er det imidlertid grunn til å tro at eventuell merverdi ikke er vesentlig.

På samme måte tror vi funn i det gamle materialet generelt heller ikke har betydning for eventuell straffeutmåling, i og med at slike kontroller først blir gjort der det er avdekket graverende forhold knyttet til de fem nærmeste oppbevaringsårene. Straffegrunnlaget antas med andre ord å være lagt allerede der. Det er viktig å ha klart for seg hva vi her snakker om, altså om det i 2009 er aktuelt å gjenoppta økonomiske forhold for inntektsårene 1999 - 2003.

Økokrims uttalelse er det for øvrig generelt vanskelig å kommentere konkret, i og med at det ikke fremkommer noen statistikk overhode. Vi merker oss at Økokrim argumenterer for å videreføre oppbevaringstiden som i dag. Svakheten er at nytteverdien verken er tallfestet eller dokumentert. I mangel av dette tillater vi oss den presumpsjon at nytteverdien neppe er særlig annerledes for Økokrims saker enn det som fremkommer for skatteetatens del. For øvrig kan vi tillegge at vi finner det relativt oppsiktsvekkende at Økokrim ikke klarer å avgi det tallmaterialet som Finansdepartementet har etterspurt.»

Andre høringsinstanser viser imidlertid til at en utvikling i retning av mer elektronisk lagring vil gjøre kravet til 10 års oppbevaringstid mindre byrdefullt. *Sparebankforeningen* skriver bl.a. at «[d]et har vært hevdet at regelen bl.a. for finansnæringen

er svært plasskrevende. Men med mulighet for scanning av bilag o.l. synes dette å være et mindre relevant argument.»

For øvrig understreker *Advokatforeningen* at det i forbindelse med en eventuell nedkorting av oppbevaringstiden ikke bør innføres en rekke unntakstilfeller. I høringsuttalelsen vises det til at «[d]ette vil komplisere regelverket og således være i strid med det som vil være formålet med en eventuell redusert oppbevaringstid.»

2.8.6 Departementets vurdering

Formålet med lovregler om bokføring er å sikre en rekke interessentgrupper, herunder ledere og ansatte hos den bokføringspliktige selv samt kontrollmyndigheter og andre regnskapsbrukere, dokumentasjon for økonomiske transaksjoner og de forpliktelser og tilgodehavender som transaksjonene gir opphav til. Hvor lenge de regnskapspliktige skal pålegges å oppbevare regnskapsmateriale beror på en avveining av forskjellige hensyn. Krav til oppbevaringstid skal sikre at dokumentasjonen er tilgjengelig så lenge det vil kunne være saklig behov for å kontrollere den. Samtidig innebærer krav til oppbevaring kostnader for de bokføringspliktige, og pliktig oppbevaringstid bør derfor ikke være lenger enn nødvendig. Departementet foreslår i pkt. 2.9 å presisere at de bokføringspliktige skal ha adgang til fritt å velge oppbevaringsmedium, herunder elektronisk lagring. Dette, kombinert med teknisk utvikling, vil kunne bidra til lavere utgifter til oppbevaring av regnskapsmateriale. Departementet har, på bakgrunn av det materialet som nå foreligger, kommet til at det er behov for ytterligere kartlegging av kostnadene knyttet til kravene til oppbevaringstid, før det eventuelt kan fremmes forslag til Stortinget om å redusere pliktig oppbevaringstid for regnskapsmateriale. Departementet foreslår ikke nå endringer i gjeldende krav til oppbevaringstid. Etter slik ytterligere kartlegging vil departementet legge fram en vurdering og eventuelle forslag for Stortinget.

2.9 Valgfrihet med hensyn til oppbevaringsmedium

2.9.1 Gjeldende rett

Bokføringsloven inneholder ingen generelle bestemmelser om oppbevaringsmedium. Bokføringsforskriften inneholder enkelte krav om oppbevaring på papir, i originalmedium e.l. Bokføringsstandardstyret har for øvrig lagt til grunn at

de bokføringspliktige står fritt til å velge oppbevaringsmedium, så lenge oppbevaringen tilfredsstillende de øvrige kravene i lov, forskrift og god bokføringskikk.

Etter forskrift 16. desember 1992 nr. 1156 (løsladeforskriften) § 5-2 kunne originalt regnskapsmateriale erstattes ved overføring av regnskapsinformasjon til papir, mikrofilm, optiske media og andre ikke-slettbare media. Forutsetningen var at muligheten for å etterprøve regnskapsmaterialet i hele oppbevaringstiden ikke ville svekkes. Det ble også åpnet for at Kredittilsynet (nå: Finanstilsynet) i særlige tilfeller kunne gi tillatelse til overføring av regnskapsmateriale til slettbare media.

Bokføringslovutvalget viste i NOU 2002: 20 til at den økende bruken av elektronisk dokumentasjon har redusert den betydningen som papirbilag tradisjonelt har hatt. Utvalget så det derfor som mest hensiktsmessig å stille generelle krav til at oppbevaringsmedier skal sikre tilgjengelighet til dokumentasjonen i hele den aktuelle perioden, ikke spesifikke krav til medier. Utvalget antok at dette ville gjøre regelverket dynamisk sett i lys av den teknologiske utviklingen.

2.9.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

I Bokføringsstandardstyrets delrapport II er det vist til at NHO og Revisorforeningen mener det er nødvendig med en presisering av at de bokføringspliktige fritt kan velge oppbevaringsmedium, og ikke behøver å oppbevare opprinnelige papirdokumenter dersom elektronisk oppbevaring velges. Bokføringsstandardstyret har fulgt opp innspillet med et forslag om at det i bokføringsforskriften presiseres at det ikke gjelder krav til oppbevaring på papir dersom regnskapsmaterialet skannes for elektronisk oppbevaring.

Bokføringsstandardstyret har videre tatt til orde for at enkelte krav til oppbevaring på papir, herunder bl.a. tellelister etter bokføringsforskriften § 6-1 og reiseregninger etter bokføringsforskriften § 5-9, jf. skattebetalingsloven, tas opp til ny vurdering.

2.9.3 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har uttalt seg om denne delen av Bokføringsstandardstyrets forslag. De høringsinstansene som har uttalt seg, herunder *Coop*, *NKL*, *HSH* og *NaRF*, støtter forslaget.

Skattedirektoratet viser til at de har mottatt spørsmål om hvorvidt papirbasert regnskapsmateriale kan makuleres umiddelbart etter at skanning er gjennomført. Skattedirektoratet under-

streker at det kan gå lang tid fra dokumentasjonen kommer inn til, eller utstedes av, en bokføringspliktig virksomhet, til den bokføres. Skattedirektoratet viser i den forbindelse til at bokføringspliktige som ikke er avgiftspliktige, eller som leverer årstermin-/årsoppgave, skal ajourføre regnskapet senest hver fjerde måned. Dersom slike bokføringspliktige kun har et fåtall bilag (mindre enn 300) er det krav til ajourføring en gang i året. Skattedirektoratet mener på den bakgrunn at det er behov for å presisere et krav om at regnskapsmateriale på papir må oppbevares til det er tatt sikkerhetskopi av den skannede versjonen.

2.9.4 Departementets vurdering

Departementet viser til at det i NOU 2002: 20 ble konstatert at det hadde vært en økende bruk av elektronisk dokumentasjon som reduserte den betydningen som papirbilag tradisjonelt hadde hatt. Departementet mener at det er grunn til å anta at bruken av elektronisk dokumentasjon vil tilta ytterligere i årene som kommer, jf. også høringsinnspillene til Skattedirektoratet, Sparebankforeningen og Økonomiforbundet i spørsmålet om oppbevaringstiden. Departementet mener at en slik utvikling kan bidra til å rasjonalisere regnskapsprosesser og redusere de bokføringspliktiges oppbevaringskostnader. Departementet ser i all hovedsak positivt på en slik utvikling.

Ut fra det som er uttalt i NOU 2002:20 og i Bokføringsstandardstyrets delrapport II, kan det legges til grunn at bokføringsregelverket ikke stiller generelle krav til oppbevaringsmedia. Derimot kan det, som innspillet fra NHO og Revisorforeningen til Bokføringsstandardstyret kan tyde på, herske tvil om rekkevidden av de bokføringspliktiges adgang til i de enkelte tilfeller å erstatte dokumentasjon i et medium (original) med dokumentasjon overført til et annet etter at dokumentasjonen er utstedt.

Departementet er enig med Bokføringsstandardstyret i at det som hovedregel bør gjelde valgfrihet mht. oppbevaringsmedium. Departementet mener på den bakgrunn at det vil være hensiktsmessig å presisere adgangen til som hovedregel å kunne erstatte oppbevaring på et medium (for eksempel papir) med et annet (for eksempel skannet kopi). Etter departementets vurdering er dette imidlertid en adgang som bør hjemles direkte i bokføringsloven. Departementet ser det i den forbindelse også som hensiktsmessig at det oppstilles eksplisitt hjemmel til å stille nærmere krav til oppbevaringsmediet i forskrift. Dette vil bl.a. gi eksplisitt hjemmel for de særlige kravene til opp-

bevaringsmedium på enkelte særlige områder som finnes i gjeldende forskrift, og som i dag er hjemlet i andre bestemmelser i bokføringsloven. En forskriftshjemmel vil også gjøre det mulig å oppstille nye krav til oppbevaringsmedia dersom særskilte behov på enkelte avgrensede områder skulle oppstå i framtiden.

Departementet er enig med Skattedirektoratet i at det bør presiseres at originalmaterialet på papir må oppbevares til ev. elektronisk materialet er forsvarlig sikret. Det legges opp til at krav til slik midlertidig lagring fastsettes i bokføringsforskriften, jf. den foreslåtte forskriftshjemmelen.

2.10 Oppbevaring av annen dokumentasjon

2.10.1 Gjeldende rett

Bokføringsloven § 13 første ledd nr. 6 bestemmer at korrespondanse som gir vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning, er å regne som oppbevaringspliktig regnskapsmateriale.

Kravet til oppbevaring av korrespondanse som gir vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 6, er for alle praktiske formål identisk med oppbevaringskravet etter § 2-7 første ledd nr. 5 i det nå opphevede kapittel 2 i regnskapsloven.

I forarbeidene til bokføringsloven heter det i NOU 2002: 20 at kravet om oppbevaring av korrespondanse etter regnskapsloven (1998), er en videreføring av bestemmelsen i lov 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt (regnskapsloven 1977), om oppbevaring av brev og gjenparter av brev. I regnskapsloven 1977 § 11 første ledd var det krav om oppbevaring av «*mottatte brev, gjenparter av avsendte brev og andre dokumenter som kan legitimere bokføringen*» i ti år. Bestemmelsen ble vurdert av et underutvalg til regnskapslovutvalget, og underutvalgets vurderinger er kommentert i Ot.prp. nr. 42 (1997-98) om lov om årsregnskap mv. Det heter i punkt 5.9.2 blant annet:

«I henhold til regnskapsloven § 11 skal all forretningskorrespondanse og andre dokumenter oppbevares dersom de "kan legitimere bokføringen". Underutvalget skriver at regelen kan forstås slik at all dokumentasjon som er egnet til å legitimere posteringene, skal oppbevares. Ifølge underutvalget legger næringsdrivende og revisorer vanligvis til grunn at det bare er dokumenter som er nødvendige for å legiti-

mere posteringene, som er oppbevaringspliktige. Dette ville bety at man ikke behøver oppbevare dokumentasjon hvor informasjonen framgår av annen oppbevart dokumentasjon.

Underutvalget mener at den nevnte lovbestemmelsen reiser en rekke andre problemstillinger, bl.a. fordi det ikke er klart hva som menes med "andre dokumenter". Underutvalget nevner som oppbevaringspliktig regnskapsmateriale bl.a. kontrakter med underentreprenører, timelister, ordrelister og andre bilag "som forklarer regnskapene" etter forskrift av 8.1.1986 for entreprenører, håndverkere mv. En slik fortolkning innebærer at all dokumentasjon som legitimerer de enkelte inntekts- og utgiftspostene (direkte kostnadene) i særregnskapet, herunder bestillingslister, pakksedler og timelister, skal oppbevares i 10 år etter vedkommende regnskapsårs utløp.

Underutvalget viser til at ligningsloven inneholder bestemmelser om framleggelse av regnskapsmateriale. Etter ligningsloven § 4-10 nr 1 a har skattyter plikt til å fremlegge "regnskapsbøker, bilag, kontrakter, korrespondanse, styre- og revisjonsprotokoller og andre dokumenter av betydning for hans ligning og kontrollen av denne". Etter ligningsloven § 4-10 nr 1 b har kontrollorganene også adgang til selv å framskaffe slik dokumentasjon ved "gjennomsyn av virksomhetens arkiver". Det er i utgangspunktet ligningsmyndighetene som tar stilling til hva som er av betydning for den aktuelle ligning og kontrollen av denne, og et krav om framleggelse mv. kan påklages administrativt. Underutvalget viser til at det er uklart i hvilken grad kravet om framleggelse samtidig innebærer et krav om oppbevaring og uttaler (s. 93):

"Slike bestemmelser er av stor betydning for lignings- og avgiftsmyndighetene og andre kontroll- og tilsynsorganer, og meget taler for at det beholdes tilsvarende bestemmelser som i dag om oppbevaring av denne type dokumentasjon. På den annen side er oppbevaringsregelen uklar, og det er derfor behov for presisering. Meget taler for at følgende bør omfattes av oppbevaringsplikten:

- alle løpende og avsluttede kontrakter og avtaler om virksomhet som strekker seg ut over enkeltleveranser,
- all inngående og utgående korrespondanse som har vesentlig tilleggsverdi i forhold til posteringens dokumentasjon for å kunne etterprøve posteringens berettigelse og innhold,

- ordresedler, pakksedler e.l.,
- alle timelister og andre tidsregistreringer som er grunnlag for utfakturerings, eller for øvrig har betydning for kontroll av skatt og offentlige avgifter.»

Om oppbevaring av forretningskorrespondanse uttaler underutvalget følgende (s. 97):

«Meget taler for å stille krav om et eget kontraktsarkiv hvor løpende og avsluttede avtaler og kontrakter oppbevares på papir. I hvilken grad det er praktisk mulig å stille krav om sentrale arkiver for forretningskorrespondanse, og at materialet kan oppbevares på papir eller andre arkivbestandige media, er et spørsmål om behov kontra praktisk gjennomførbarhet hos den enkelte. Sannsynligvis bør man i alle fall ikke stille så konkrete formkrav her som for primærdokumentasjonen, men i større grad akseptere den regnskapspliktiges valg.

Etter utvalgets syn bør oppbevaringsreglene for kontrakter, korrespondanse mv. konkretiseres i loven eller tilhørende forskrift. Oppbevaringstiden for slik dokumentasjonen bør etter underutvalgets syn være 3 ½ år etter utløpet av vedkommende regnskapsår.»

I departementets vurdering heter det i punkt 5.9.4 i Ot.prp. nr. 42 (1997-98) videre blant annet:

«Departementet slutter seg til hovedpunktene i underutvalgets forslag, men foreslår en klarere spesifisering i loven av hva som skal være oppbevaringspliktig materiale.

[...]

Departementet mener som underutvalget at det er hensiktsmessig å videreføre et prinsipp om at forretningskorrespondanse og andre dokumenter skal oppbevares dersom de har stor betydning for dokumentasjon av registrerte opplysninger. Departementet har merket seg at underutvalget mener at gjeldende bestemmelse er uklar på dette punktet. Departementet foreslår derfor at det presiseres i loven at oppbevaringsplikten skal omfatte:

- løpende og avsluttede avtaler som gjelder virksomheten med unntak av avtaler om enkeltleveranser,
- korrespondanse som gir vesentlig informasjon i tilknytning til en registrert opplysning,
- ordresedler og pakksedler,

- timelister og andre arbeidstidsregistreringer som har betydning for beregning av skatt eller avgifter.

Forslaget om plikt til å oppbevare slike dokumenter er basert på vurderingene i utredningen.»

I NOU 2002: 20 viser Bokføringslovutvalget til at det finner det naturlig å videreføre oppbevaringskravet for korrespondanse, fortsatt begrenset til informasjon som er vesentlig i tilknytning til bokførte opplysninger, og som ikke finnes i øvrig dokumentasjon.

Ved behandlingen av NOU 2002: 20 ble det i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) om lov om bokføring vist til at Skattedirektoratet i sitt høringssvar blant annet uttalte:

«Utvalget har foreslått at korrespondanse som gir vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning, skal oppbevares i 3,5 år. Skattedirektoratet mener at oppbevaringspliktig korrespondanse ved dette er gjort meget begrenset. Den korrespondansen som kreves oppbevart, skal gi vesentlig tilleggsinformasjon, hvilket innebærer at informasjonsverdien må betraktes som stor. Skattedirektoratets klare oppfatning er derfor at oppbevaringsplikten må settes til 10 år.»

I sin vurdering gir departementet imidlertid sin tilslutning «til utvalgets vurdering og forslag» uten å kommentere Skattedirektoratets uttalelse nærmere.

2.10.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til et behov for å presisere kravet til oppbevaring av korrespondanse da det blant de bokføringspliktige eksisterer usikkerhet knyttet til hvilken type korrespondanse og informasjon som omfattes av oppbevaringskravet. Bokføringsstandardstyret foreslår å endre bestemmelsen til å gjelde all annen dokumentasjon som inneholder vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning. For å tydeliggjøre at det er tale om «annen dokumentasjon» enn det som nevnes i punktene 1-7 foreslås å flytte bestemmelsen til siste punkt i lovens § 13 første ledd. I delrapport II punkt 22.3.1 uttales blant annet:

«Det overordnede formålet med oppbevaringskravet i bokføringsloven § 13 første ledd nr. 6

er å sikre at også annen relevant dokumentasjon enn den som eksplisitt er nevnt i nr. 1 til 5, 7 og 8 oppbevares. Dokumentasjonen anses som relevant dersom den gir vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning. Relevans fordrer at dokumentasjonen underbygger de bokførte opplysningenes berettigelse, jf. bokføringsloven § 10. Dokumentasjon som ikke underbygger de bokførte opplysningenes berettigelse vil ikke være oppbevaringspliktig etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 6. Det samme gjelder dokumentasjon som inneholder uvesentlig tilleggsinformasjon som underbygger de bokførte opplysningenes berettigelse, samt dokumentasjon som kun bekrefter informasjon som allerede foreligger i annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale (altså dokumentasjon uten tilleggsinformasjon).

Eksempler på dokumentasjon som inneholder vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning kan være takstdokumenter eller andre former for prisfastsettelse forut for avtaler om salg av fast eiendom eller lignende. Andre eksempler er prisfastsettelse ved transaksjoner med nærstående parter og protokoller fra byggemøter i bygge- og anleggsvirksomhet (dokumenterer tilleggs- og endringsordrer).

Det forventes ikke at slik sekundærdokumentasjon vil være vanlig for daglig bokføring av kjøp, salg, lønn, betalinger mv, men i større grad ved uvanlige transaksjoner, verdsettelse og lignende. Primærdokumentasjonen er i vanlige tilfeller tilstrekkelig til å vise de bokførte opplysningenes berettigelse, eventuelt med underdokumentasjon.

For å få fokus bort fra korrespondansebegrepet, bør bestemmelsen endres til å gjelde all annen dokumentasjon som inneholder vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning.»

2.10.3 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til Bokføringsstandardstyrets forslag.

2.10.4 Departementets vurdering

Bokføringsstandardstyret har vist til at det overordnede formålet med oppbevaringskravet i bokføringsloven § 13 første ledd nr. 6 er å sikre at også annen relevant dokumentasjon enn den som eksplisitt er nevnt i nr. 1 til 5, 7 og 8 oppbevares.

Departementet bemerker at det overordnede formålet med krav til oppbevaring av sekundærdokumentasjon generelt er å sikre oppbevaring av annen dokumentasjon enn primærdokumentasjonen som forutsettes å inneholde informasjon som kan ha tilleggsverdi. Departementet viser imidlertid til at bakgrunnen for den konkrete utformingen som bestemmelsen fikk, var at det hersket uklarhet om rekkevidden av begrepet «andre dokumenter» etter § 11 i regnskapsloven 1977. Departementet foreslo derfor i Ot.prp. nr. 42 (1997-98) en presisering av hva som skulle kreves oppbevart som sekundærdokumentasjon etter regnskapsloven 1998. Departementet antar at Bokføringsstandardstyrets forslag om å erstatte begrepet «korrespondanse» med begrepet «annen dokumentasjon» vil kunne gi opphav til tilsvarende uklarhet som den man hadde i tilknytning til «andre dokumenter» etter regnskapsloven 1977.

Departementet viser til at forenklingshensynet tilsier at det kan være grunn til å vise tilbakeholdenhet med å pålegge de bokføringspliktige en ny administrativ byrde med uavklart omfang. Departementet mener på den bakgrunn at det fortsatt bør være angitt eksplisitt i bestemmelsen hvilken dokumentasjon som kreves oppbevart som sekundærdokumentasjon. Etter departementets syn tilsier forenklingshensynet videre at det bør gjøres en konkret nytte-/kostnadsvurdering før det eventuelt pålegges nye oppbevaringskrav utover det som følger av gjeldende bestemmelse.

Departementet viser til at den dokumentasjonen som det vises til som eksempler i drøftelsen til Bokføringsstandardstyret i delrapport II utover korrespondanse, herunder takstdokumenter og andre former for prisfastsettelse, skal oppbevares som primærdokumentasjon dersom den er nødvendig for å dokumentere bokførte opplysninger mv. etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 3 eller som sekundærdokumentasjon dersom det gjelder prisoversikter som kreves utarbeidet etter lov eller forskrift etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 8. Departementet mener at det ikke utover dette er tilstrekkelig godtgjort at det er behov for å kreve slik dokumentasjon oppbevart også i tilfeller hvor dokumentasjonen verken er nødvendig for å dokumentere bokførte opplysninger eller anses for korrespondanse etter bestemmelsens nr. 6 eller prisoversikt etter bestemmelsens nr. 8. Hvorvidt dette kan anses nødvendig vil blant annet bero på en konkret vurdering av betydningen av den tilleggsinformasjonen som slik dokumentasjon kan inneholde. Departementet viser videre til at det som for «andre dokumenter» etter regnskapsloven 1977, er uklart hva som

ellers vil kunne omfattes av et helt generelt krav til oppbevaring av «annen dokumentasjon». Etter departementets oppfatning er det således behov for en ytterligere kartlegging av hvilke dokumentasjonsbehov Bokføringsstandardstyrets forslag er ment å skulle dekke, samt hvilken administrativ byrde eventuelle nye oppbevaringskrav vil medføre.

Departementet finner på denne bakgrunn ikke grunnlag for å følge opp Bokføringsstandardstyrets forslag på dette punktet nå. Departementet vil vurdere å komme tilbake til spørsmålet på et senere tidspunkt dersom det påvises konkrete udekkede dokumentasjonsbehov som, sett i sammenheng med de administrative kostnadene slik oppbevaring vil medføre, kan anses å nødvendiggjøre oppbevaring i 3 år og 6 måneder.

2.11 Oppbevaring av utgående pakksedler

2.11.1 Gjeldende rett

Bokføringsloven § 13 første ledd nr. 7 krever at utgående pakksedler eller tilsvarende dokumentasjon som foreligger på papir på leveringstidspunktet, skal oppbevares som sekundærdokumentasjon.

2.11.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til at bestemmelsen bør endres i lys av den teknologiske utviklingen på området. Det foreslås derfor at bestemmelsen endres slik at elektroniske løsninger med tilsvarende kontrollverdi som pakksedler på papir, omfattes av oppbevaringsplikten. I delrapport II punkt 23.3.1.1 uttales blant annet:

«Bakgrunnen for begrensningene i gjeldende bestemmelse beskrives i NOU 2002: 20 punkt 11.3.6:

”En pakkseddel vil i utgangspunktet inneholde informasjon som også inngår i salgsdokumentasjonen slik den er beskrevet i kapittel 9. Kontroll av dokumentasjonen mot pakkseddel vil avdekke de tilfellene der en transaksjon stanses eller endres etter levering, men før utstedelse av salgsdokumentasjon. I de fleste moderne IT-løsninger vil en slik operasjon ha ”tilbakevirkende kraft” ved at opplysningene om transaksjonen endres i all dokumentasjon. Om ”faktura” eller ”pakkseddel” hentes fra systemet i ettertid, har da

i realiteten bare betydning for overskriften på utskriften/skjermbildet. Øvrige opplysninger vil være identiske. En papirutskrift av pakkseddelen på leveringstidspunktet vil imidlertid vise opplysninger om transaksjonen på dette tidspunktet. Dersom opplysningene endres etter leveringstidspunktet, vil en kontroll av pakkseddelen avdekke endringene. Kontrollverdien av en pakkseddel er dermed høy, men vil i det vesentlige være begrenset til de tilfellene der den foreligger på papir på leveringstidspunktet.”

Begrunnelsen for å kun kreve oppbevaring av pakksedler som foreligger på papir er med andre ord at i et såkalt ”statusbasert system” vil en pakkseddel alltid være lik salgsdokumentet, og dermed ikke ha egen kontrollverdi. Dette vil ikke være tilfellet for alle elektroniske pakksedler; det eksisterer systemer hvor elektroniske pakksedler oppbevares adskilt fra faktureringen, og ikke vil endres etter utstedelse (ikke statusbaserte systemer). Slike pakksedler vil ha like høy kontrollverdi som pakksedler på papir, og bør derfor oppbevares. Poenget er å ha en autentisk kopi av den pakkseddelen som selgeren har utstedt på leveringstidspunktet, ikke om denne foreligger elektronisk eller på papir. Den teknologiske utviklingen fører til at bruken av pakksedler på papir blir stadig mindre, mens elektroniske pakksedler blir mer vanlig. En endring av oppbevaringsreglene vil kunne føre til at flere pakksedler med kontrollverdi oppbevares enn det som er tilfellet etter gjeldende rett. En endring vil også medføre at bokføringsloven blir teknologinøytral, og fokuserer på egenskaper ved dokumentasjonen (kontrollverdi) i stedet for hvilket oppbevaringsmedium som velges. Dette er i tråd med føringene i loven for øvrig.»

I punkt 23.3.1.2 uttales videre om kontrollverdien av utgående pakksedler:

«En sentral del av kontrollverdien er muligheten for å etterprøve det faktiske leveringsstedet for varene, og hvem som har mottatt varene. De pakksedlene som ønskes oppbevart for kontrollformål vil altså være de som følger varene til leveringsstedet. Dette bør fremkomme av bestemmelsen. Likevel vil det også være ønskelig at pakksedler som er oversendt kunden på annen måte enn sammen med varen (for eksempel på e-post, faks eller som brev) oppbevares.»

2.11.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet støtter Bokføringsstandardstyrets forslag. For øvrig har ingen av høringsinstansene avgitt merknader.

2.11.4 Departementets vurdering

Bokføringsregelverket pålegger ikke selger noen plikt til å utstede pakksedler. Dersom selger velger å utstede slike, vil det være opp til han om utstedelsen skal skje på papir eller elektronisk. Etter departementets mening bør det være plikt til å oppbevare alle utgående pakksedler som må antas å ha kontrollverdi, uansett om de er utstedt på papir eller elektronisk.

Departementet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger om at elektroniske pakksedler etter forholdene kan ha like høy kontrollverdi som pakksedler utstedt på papir, og at dette bør reflekteres i en utvidelse av plikten til å oppbevare utgående pakksedler.

En slik utvidelse vil også bidra til å gjøre regelverket på dette punktet teknologinøytralt, og myndighetenes kontrollmulighet vil dermed ikke avhenge av den enkelte bokføringspliktiges valg mellom papirbasert eller elektronisk pakkseddel.

Departementet finner derfor grunn til å foreslå endring av bokføringsloven § 13 første ledd nr. 7 i tråd med Bokføringsstandardstyrets forslag, slik at elektroniske løsninger med tilsvarende kontrollverdi som pakksedler på papir, omfattes av oppbevaringsplikten.

2.12 Elektronisk tilgjengelighet til bokførte opplysninger

2.12.1 Gjeldende rett

Bokføringsloven § 13 annet ledd siste punktum krever at bokførte opplysninger som i utgangspunktet er tilgjengelige elektronisk, skal være tilgjengelig elektronisk i 3 år og 6 måneder etter regnskapsårets slutt. Det er etter bokføringsloven § 13 siste ledd anledning til å søke om dispensasjon fra kravet om elektronisk tilgjengelighet.

2.12.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til at kravet til elektronisk tilgjengelighet ikke er et oppbevaringskrav, og at skille mellom oppbevaringskravene og kravene til elektronisk tilgjengelighet i bokføringsloven § 13 bør tydeliggjøres. Det foreslås å endre bestemmelsens overskrift og skille ut

bestemmelsen om elektronisk tilgjengelighet i et eget ledd. Bokføringsstandardstyret foreslår videre å presisere i loven at det kun er bokførte opplysninger som er nødvendig for å utarbeide lovbestemte spesifikasjoner som må holdes elektronisk tilgjengelig.

I delrapport II punkt 26.3.1.1 uttales blant annet:

«Kravet til elektronisk tilgjengelighet er ikke et oppbevaringskrav, noe som gjøres klart i NOU 2002: 20 punkt 11.5.2:

”Ved utforming av bestemmelsen vedrørende elektronisk oppbevaring, har utvalget valgt å formulere den som et krav til å ha opplysningene tilgjengelige elektronisk i 3 år og seks måneder, ikke som et krav til oppbevaring. Dette er gjort fordi de elektronisk lagrede opplysningene da ikke automatisk vil være oppbevaringspliktig regnskapsmateriale som må oppbevares i Norge. Tilgjengeligheten til de elektronisk lagrede opplysningene kan dermed opprettholdes ved en terminal i Norge med tilgang til et datalager (en server) i utlandet såfremt lovbestemte spesifikasjoner oppbevares i Norge i annen form (for eksempel på papir).”

Bokføringsstandardstyret er enig i NARF's forslag om at skillet mellom oppbevaringskravene og kravene til elektronisk tilgjengelighet bør tydeliggjøres. Det foreslås at overskriften til bokføringsloven § 13 utvides til ”Oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet”, og at innholdet i annet ledd siste punktum flyttes til eget nest siste ledd.»

Om omfanget av bokførte opplysninger som skal holdes elektronisk tilgjengelig, uttaler Bokføringsstandardstyret i punkt 26.3.1.2:

«Det er kun bokførte opplysninger som er nødvendige for å utarbeide lovbestemte spesifikasjoner (jf. bokføringsforskriften § 3-1) som må holdes elektronisk tilgjengelig, jf. NOU 2002: 20 punkt 11.5.2:

”Utvalget vil imidlertid begrense kravet til bokførte opplysninger (opplysninger som skal fremgå av lovbestemte spesifikasjoner).”

Dette bør fremgå av teksten i bokføringsloven § 13, for eksempel gjennom en henvisning til bokføringsloven § 7 første ledd.»

2.12.3 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til Bokføringsstandardstyrets lovforslag.

2.12.4 Departementets vurdering

Kravet om elektronisk tilgjengelighet er ikke et oppbevaringskrav, men kommer i tillegg til de ordinære oppbevaringskravene. Departementet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets oppfatning om at dette bør tydeliggjøres i loven. Bokføringsstandardstyret har foreslått at dette tydeliggjøres ved at overskriften i bokføringsloven § 13 endres, og at bestemmelsen om elektronisk tilgjengelighet flyttes til et eget ledd. Departementet er av den oppfatning at skillet mellom de to typer krav bør fremkomme enda tydeligere, og foreslår at kravet om elektronisk tilgjengelighet flyttes til en ny § 13b med overskrift elektronisk tilgjengelighet.

En konsekvens av at bestemmelsene om elektronisk tilgjengelighet ikke innebærer et krav om ordinær oppbevaring, vil være at bokføringsregelverkets krav til oppbevaringssted ikke gjelder. Den bokføringspliktige står fritt til å velge hvor de elektronisk tilgjengelige bokførte opplysningene skal lagres, også utenlands, så lenge lovbestemte spesifikasjoner oppbevares i henhold til bokføringsregelverkets krav til ordinær oppbevaring, dvs. enten i Norge eller i et annet EØS-land, jf. bokføringsforskriften § 7-5.

Tilgjengeligheten til de elektronisk lagrede opplysningene vil måtte sikres gjennom terminal eller lignende i Norge, slik at kontrollmyndighetene enkelt får tilgang til opplysningene ved behov. Bokføringsstandardstyret har foreslått at kravet til slik tilgjengelighet fra utlandet presiseres i bokføringsforskriften ny § 7-6.

2.13 Bistand til oversetting av dokumenter

2.13.1 Gjeldende rett

Det følger av bokføringsloven § 14 at den bokføringspliktige skal gi offentlige kontrollmyndigheter nødvendig bistand til innsyn i regnskapssystemet og regnskapsmaterialet og stille til disposisjon utstyr og programvare for dette. Pliktene gjelder også for den som foretar bokføring og oppbevarer regnskapsmateriale for den bokføringspliktige.

Bokførte opplysninger skal være dokumentert og vise de dokumenterte opplysningers berettigelse, jf. bokføringsloven § 10 og § 4 nr. 6. Det følger av bokføringsforskriften § 5-5 at dokumentasjon av kjøp skal være salgsdokumentasjon utstedt av selger og inneholde de forskriftsbes-

temte opplysninger. Dersom mottatt salgsdokument ikke tilfredsstiller regelverket, og det ikke lar seg gjøre å framskaffe ny salgsdokumentasjon fra selger, må kjøper kunne sannsynliggjøre at kjøpet er en reell utgift for kjøpers virksomhet, jf. forskriften § 5-5 fjerde ledd.

2.13.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Bokføringsstandardstyret viser til at bokføringspliktige vil kunne motta dokumentasjon på ulike språk. Dagens regelverk har ingen eksplisitte bestemmelser som gir adgang for kontrollmyndighetene til å kreve oversettelser. Bokføringsstandardstyret foreslår derfor at bokføringsloven § 14 presiseres slik at den bokføringspliktiges bistandsplikt også omfatter nødvendige oversettelser av regnskapsmateriale på annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk. Den bokføringspliktige må selv kunne bestemme hvilket av disse språkene oversettelsen skal skje til. I delrapport II punkt 28.3.1 uttales blant annet:

«Selv om forarbeidene til § 14 i stor grad presiserer plikten til å gjøre regnskapsmaterialet tilgjengelig og lesbart for offentlig kontrollmyndighet, er det etter Bokføringsstandardstyrets oppfatning åpenbart at kontrollmyndighetene også må forstå innholdet av dokumentasjonen eller annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale. Dette blant annet for å kunne etterprøve fullstendighet, realitet og nøyaktighet, noe som er et viktig hensyn bak regelverket. Dette hensynet kommer også til uttrykk i NOU 2002: 20 punkt 11.2, sett i forhold til oppbevaringsbehovet.

Etter bokføringsloven § 12 skal spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering og dokumentasjon av regnskapssystemet være på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Det er ikke satt krav til språk i forhold til annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale. I punkt 21 forslås det at dokumentasjon av bokførte og slettede opplysninger, dokumentasjon av kontrollsporet og dokumentasjon av balansen mv. som er utarbeidet av den bokføringspliktige, skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Slik Bokføringsstandardstyret ser det, taler hensynene bak regelverket for at den bokføringspliktige har plikt til å yte bistand til kontrollmyndighet dersom annen dokumentasjonen, eller annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale enn det som er omfattet av forslaget i punkt 21, er på et språk som krever spesielle språkferdigheter hos en kontrollør.»

Bokføringsstandardstyret oppfordrer høringsinstansene til å komme med synspunkter med hensyn til om det bør stilles særskilte krav til oversettelsen, for eksempel om den skal foretas av en uavhengig instans.

2.13.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger, men foreslår enkelte mindre justeringer i lovforslaget. Det uttales blant annet:

«Slik utkastet til lovbestemmelse er formulert kan det se ut som det er kontrollmyndighetene som kan velge hvilket av de fire språkene regnskapsmaterialet skal oversettes til. Det fremgår imidlertid av omtalen at meningen er at det er den bokføringspliktige som skal kunne velge blant de fire språkene. Dette bør presiseres i de videre lovarbeidene.

Skattedirektoratet mener at det normalt ikke bør være behov for å stille særskilte krav til oversettelsen, dvs. at hovedregelen bør være at det blir opp til den bokføringspliktige å sørge for nødvendig oversettelse. Det kan imidlertid ikke utelukkes situasjoner hvor dette ikke er hensiktsmessig, for eksempel tilfeller hvor det er mistanke om at det er bokført kostnader som ikke vedrører den bokføringspliktige virksomheten.

Når det gjelder krav til oversettelsen, kan det vises til at det for utenlandske selskaper og personer som driver virksomhet på norsk sokkel, unntatt petroleumsutvinning og rørledningstransport, er kravet til språk og oversettelse regulert i forskrift 29.1.1988 nr. 117 § 7. Bestemmelsen lyder slik:

”§ 7. Språk i regnskapet

Regnskapsmateriale som ligningsmyndighetene mener er av betydning for kontroll av regnskapet, kan kreves fremlagt i norsk oversettelse. På forlangende skal dette være attestert av statsautorisert translatør.”

Skattedirektoratet mener det er hensiktsmessig at muligheten til å kreve slik kvalifisert oversettelse fremgår av loven, og foreslår følgende endring i forslaget til nytt tredje ledd i bokføringsloven § 14:

”Kontrollmyndighetene kan kreve regnskapsmateriale som ikke er på norsk, svensk, dansk eller engelsk oversatt til et av disse språkene, og

kan kreve at oversettelsen er attestert av statsautorisert translatør eller annen uavhengig oversetter.”

Norsk Øko-Forum slutter seg til Bokføringsstandardstyrets forslag. Til spørsmålet om det bør stilles særskilte krav til oversettelsen uttales det:

«Etter vår oppfatning må det stilles krav til at oversettelsen er pålitelig, og at dette kravet tas inn i bestemmelsen. Det blir opp til den bokføringspliktige å sørge for nødvendig oversettelse og at den er pålitelig. Dersom det er mistanke om at oversettelsen ikke er pålitelig, bør kontrollmyndighetene kunne kreve at oversettelsen skal foretas av og attesteres av en uavhengig instans, for eksempel av offentlig translatør eller en godkjent tolk. En slik bestemmelse har vi i dag for utenlandske selskaper og personer som driver virksomhet på norsk sokkel, unntatt petroleumsutvinning i § 7 i forskrift 29.1.1988 nr. 117.»

Revisorforeningen uttaler:

«Krav om uavhengig oversettelse vil kunne medføre betydelige kostnader for næringslivet. Dersom kontrollmyndighetene krever at oversettelsen skal foretas av en uavhengig instans, mener vi at kontrollmyndighetene må dekke oversettelseskostnadene.»

Coop Norge AS uttaler:

«Alle bokføringspliktige bør etter vår mening bistå offentlige kontrollmyndigheter ved etter syn, men et pålegg om å oversette regnskapsmateriale som ikke er på norsk, svensk, dansk eller engelsk vil etter vår mening kunne påføre bedriften en stor økonomisk belastning. Coop Norge AS støtter ikke forslaget som gir kontrollmyndighetene rett til å kreve oversettelse av slikt regnskapsmateriale.»

2.13.4 Departementets vurderinger

Bokføringsloven § 14 gir etter sin ordlyd anvisning på en vidtfavnende bistandsplikt. I NOU 2002: 20 punkt 12.2.4 la utvalget til grunn at vilkåret om at bistanden skal være nødvendig refererer til at offentlig kontrollmyndighet settes i stand til å foreta det innsyn i regnskapet som de etter lovgivningen har krav på. Det er departementets oppfatning at dette vilkåret neppe kan anses oppfylt med mindre regnskapsmaterialet også gjøres tilgjengelig

lig på et språk som man med rimelighet kan forvente at en kontrollør behersker. Departementet legger derfor til grunn at den bokføringspliktige allerede i dag, med hjemmel i bokføringsloven § 14, i en viss utstrekning vil kunne pålegges å bistå offentlige myndigheter ved oversettelse av utenlandsk regnskapsmateriale.

Departementet er imidlertid enig med Bokføringsstandardstyret i at det er grunn til å presisere bistandsplikten på dette området, ikke minst for å skape klarhet i hvilke språk kontrollmyndighetene skal måtte godta. Departementet slutter seg til forslaget fra Bokføringsstandardstyret om at bokføringsloven § 14 presiseres slik at den bokføringspliktiges bistandsplikt også omfatter nødvendige oversettelser av regnskapsmateriale på annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk. Den bokføringspliktige må selv kunne bestemme hvilket av disse språkene oversettelsen skal skje til. Med «regnskapsmateriale» menes både det regnskapsmateriale som er oppbevaringspliktig etter bokføringsloven, og andre dokumenter mv. som pliktes fremlagt med hjemmel i særlovgivningen, jf. NOU 2002: 20 punkt 12.2.4.

Departementet finner ikke grunn til å foreslå særskilte krav til oversettelsen. Dette innebærer at det i utgangspunktet vil være opp til den bokføringspliktige å avgjøre hva som er en nødvendig oversettelse av det aktuelle regnskapsmateriale. Departementet er enig med de høringsinstansene som peker på at kontrollmyndighetene etter forholdene kan ha et behov for en verifisering av den bokføringspliktiges fremlagte oversettelse. Departementet viser imidlertid at kontrollmyndighetene i slike tilfeller vil stå fritt til å forelegge originalmaterialet og den fremlagte oversettelsen for en uavhengig translator for attesting.

Departementet har vurdert om kontrollmyndighetene helt eller delvis bør kunne kreve at den bokføringspliktige dekker kostnadene dersom det anses å være behov for slik uavhengig attesting. I lys av at enkelte høringsinstanser har pekt på at krav om uavhengig oversettelse vil kunne medføre betydelige kostnader for næringslivet, mener departementet imidlertid at det kan være grunn til å vurdere konkret i hvert enkelt tilfelle om kontrollverdien som en uavhengig oversettelse kan gi, overstiger attesteringskostnadene.

Departementet antar at attesteringskostnadene kan framstå som særlig byrdefulle for de minste bokføringspliktige, og departementet har derfor kommet til at hensynet til kostnadsbesparelser for næringslivet bør veie tyngre i dette tilfellet enn det som ble lagt til grunn ved vurderingen

av § 7 i forskrift 29.1.1988 nr. 117. Departementet viser i den forbindelse også til at Skattedirektoratet i sitt hørings svar har gitt uttrykk for at det normalt ikke bør være behov for å stille særskilte krav til oversettelsen, og at det derfor relativt sett neppe vil være tale om noen stor kostnad for kontrollmyndighetene.

Departementet antar at eventuelle uriktige oversettelser som avdekkes, vil kunne føre til eller underbygge krav om tilleggsskatt eller tilleggsavgift i medhold av ligningsloven og merverdiavgiftsloven. Det synes derfor ikke på det nåværende tidspunkt å være behov for å kreve at de bokføringspliktige dekker eventuelle attesteringskostnader utelukkende for å styrke de bokføringspliktiges incentiver til å bidra med korrekte oversettelser i utgangspunktet.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at det nå ikke er grunnlag for å foreslå noen bestemmelse som innebærer at de bokføringspliktige helt eller delvis må dekke kostnadene knyttet til attesting e.l. Departementet vil imidlertid ikke utelukke at det kan være aktuelt å vurdere om det bør stilles nærmere krav til oversettelsen etter at det er vunnet mer erfaring med kvaliteten til de oversettelsene som de bokføringspliktige faktisk leverer, og foreslår for dette formål at det oppstilles hjemmel til i forskrift å stille nærmere krav til oversettelsen dersom dette skulle vise seg ønskelig på et senere tidspunkt.

2.14 Generell forskriftshjemmel

2.14.1 Gjeldende rett

Etter bokføringsloven § 16 kan Finansdepartementet gi forskrifter som utfyller bestemmelsene i bokføringsloven, og fastsette ytterligere krav når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll.

Den generelle forskriftshjemmelen ble tatt inn i loven etter forslag fra departementet i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004). I forbindelse med Stortingets behandling av forslaget uttalte Finanskomiteen i Innst. O. nr. 107 (2003-2004) side 13:

«Komiteen viser til at flere av høringsinstansene har bedt om en innsnevring av forskriftskompetansen i loven. Komiteen mener at forskriftshjemmelen bør brukes med varsomhet i forhold til fastsettelse av ytterligere krav utover det som følger av bestemmelsene i loven, og at bruken av forskriftshjemmel også bør vurderes opp mot samfunnsmessig kost/nytte.»

2.14.2 Bokføringsstandardstyrets forslag

Med bakgrunn i enkelte markedsaktørers oppfatning om at dagens generelle forskriftsbestemmelse i bokføringsloven § 16 er for vid, har Bokføringsstandardstyret vurdert bestemmelsen nærmere. Bokføringsstandardstyret konkluderer med at man ikke kan se at erfaringene med bokføringsloven tilsier at forskriftshjemmelen i bokføringsloven § 16 bør flyttes til de enkelte lovbestemmelser, eller at det er behov for å sette noen begrensninger i hjemmelen. Det foreslås derfor ingen endringer i bestemmelsen. I delrapport II punkt 29.3.1 uttales blant annet:

«Bokføringsloven er en rammelov og det er derfor behov for å gi utfyllende regler i forskrift. Flere av paragrafene i loven har egne bestemmelser om at departementet i forskrift kan gi nærmere regler eller krav. I NOU 2002: 20 Ny bokføringslov punkt 1.3.2 sies det:

”Utvalget har i forskriftsforslaget foreslått ytterligere regler på flere områder. Ett eksempel på dette er kravene til dokumentasjon, jf. forskriften kapittel 4. Utvalget er i utgangspunktet skeptisk til en for vid fullmaktslovgivning. Utvalget har derfor vurdert en forskriftshjemmel som begrenser muligheten til å gi forskrifter som fastsetter ytterligere krav til de lovbestemmelser hvor det er nødvendig i forhold til det forskriftsforslaget som utvalget fremmer. Særlige hensyn gjør seg imidlertid gjeldende for bokføringsreglene, herunder bl.a. behovet for løpende å samordne regelverket og vurdere behovet for ulike bransjebestemmelser. Utvalget finner det derfor hensiktsmessig at bokføringsloven gir departementet en videre hjemmel til å fastsette forskrifter, slik at også ytterligere krav kan fastsettes når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll. Det vil etter utvalgets oppfatning være uhenktsmessig at slike tilpasninger må behandles av lovgiver.

[...]”

Selv om flere høringsinstanser i høringsrunden gav uttrykk for at utvalgets forslag til forskriftshjemmel burde innsnevres, uttaler departementet i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) Om lov om bokføring punkt 14.2.4 følgende:

”Departementet slutter seg til utvalgets forslag. Det vises til at det er utformet en ramme-

lov, som forutsetter at mer spesifikke krav fastsettes i forskrift. Dette nødvendiggjør etter departementets syn at det foreligger en alminnelig forskriftshjemmel til både å gi utfyllende regler og eventuelt fastsette ytterligere krav, når det er nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll. Videre vises det til at de grunnleggende bokføringsprinsippene vil ligge til grunn for utformingen av eventuelle forskrifter.”»

2.14.3 Høringsinstansenes syn

Skattedirektoratet og *Norsk Øko-Forum* slutter seg til Bokføringsstandardstyrets vurderinger og konklusjon. Begge instanser uttrykker imidlertid forbauselse over hvorfor dette spørsmålet i det hele tatt er vurdert av Bokføringsstandardstyret. Mandatet til Bokføringsstandardstyret er begrenset til å omfatte en vurdering av behovet for endringer i bokføringsregelverket ut fra de erfaringer en til nå har med regelverket, og man har per i dag ingen slik erfaring da forskriftshjemmelen sjelden eller aldri er benyttet.

NARF og *NHO* uttrykker i sine høringsssvar en klar prinsipiell motstand mot en så vid forskriftshjemmel som bokføringsloven § 16. *NARF* uttaler videre:

«Vi er enig i at hjemmelen ikke har vært misbrukt til nå, og legger til grunn at den vil bli forvaltet med forsvarlighet fremover også. I denne forbindelse vises til Finanskomiteens uttrykkelige føring i Innst. O. nr. 107 (2003-2004) side 13:

”Komiteen viser til at flere av høringsinstansene har bedt om en innsnevring av forskriftskompetansen i loven. Komiteen mener at forskriftshjemmelen bør brukes med varsomhet i forhold til fastsettelse av ytterligere krav utover det som følger av bestemmelsene i loven, og at bruken av forskriftshjemmel også bør vurderes opp mot samfunnsmessig kost/nytte.”

Det vil ikke skade om tilsvarene blir gjentatt i forarbeidene nå også.»

2.14.4 Departementets vurdering

Bokføringsstandardstyret foreslår ikke å endre forskriftshjemmelen som gir departementet kompetanse til å fastsette forskrifter som utfyller bestemmelsene i loven og fastsette ytterligere krav, når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig

regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll. Enkelte av høringsinstansene har ut i fra prinsipielle betraktninger gått i mot Bokføringsstandardstyrets vurderinger.

Departementet slutter seg til Bokføringsstandardstyrets forslag om ikke å endre dagens generelle forskriftshjemmel i bokføringsloven § 16. Som departementet har vist til i Ot.prp. nr. 46 (2003-2004) punkt 14.2.4, er bokføringsloven utformet som en rammelov, som forutsetter at mer spesifikke krav fastsettes i forskrift. Dette nødvendiggjør etter departementets syn at det foreligger en alminnelig forskriftshjemmel til både å gi utfyllende regler og eventuelt fastsette ytterligere krav når det er nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll. Det ligger imidlertid som en forutsetning fra Stortinget at forskriftshjemmelen bør brukes med varsomhet med hensyn til fastsettelse av ytterligere krav utover det som følger av bestemmelsene i loven, og at bruken av forskriftshjemmel også bør vurderes opp mot samfunnsmessig kost/nytte, jf. uttalelser i Innst. O. nr. 107 (2003-2004) side 13.

Departementet viser til at praktiseringen av forskriftshjemmelen, siden denne trådte i kraft 1. januar 2005, etter departementets vurdering har vært i tråd med Stortingets forutsetning. Dette bestrides heller ikke av noen av høringsinstansene.

2.15 Økonomiske og administrative konsekvenser

Finansdepartementet fremmer i kapittel 2 en rekke forslag til endringer i bokføringsloven.

Enkelte av forslagene vil medføre forenklinger eller kostnadsbesparelser for de bokføringspliktige. Andre forslag vil kunne framstå som ytterligere krav for de bokføringspliktige. Det er vanskelig å angi hva de enkelte endringene vil innebære av beløpsmessige konsekvenser. Departementet legger imidlertid til grunn at forslagene samlet sett vil innebære lettelse i de bokføringspliktiges økonomiske og administrative byrder.

En vesentlig lettelse for de bokføringspliktige er fjerning av kravet om at spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering faktisk *skal* utarbeides, jf. punkt 2.3. Det vil etter departementets forslag være tilstrekkelig at slike spesifikasjoner *skal kunne* utarbeides.

Det er departementets oppfatning at flere av de foreslåtte endringene som kan framstå som ytterligere krav til de bokføringspliktige, kun vil være presiseringer av gjeldende krav som allerede følger av de grunnleggende bokføringsprinsippene i bokføringsloven § 4. Slike forslag omfatter blant annet krav til språk i egenutarbeidet dokumentasjon, krav til oversettelse av regnskapsmateriale og krav til oppbevaring av utgående pakksedler eller tilsvarende dokumentasjon som følger varen eller sendes til kjøperen på annen måte.

Departementet antar at de forslag som fremmes i kapittel 2, kun i liten grad vil medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige. Departementet fremmer forslag om enkelte dispensasjonsbestemmelser som vil kunne medføre flere søknader til behandling.

3 Endringer i verdipapirhandelloven

3.1 Endringer i prospektreglene

3.1.1 Bakgrunn

EØS-regler som svarer til direktiv 2003/71/EF (prospektdirektivet), stiller krav til prospekt ved offentlige tilbud om tegning og kjøp av omsettelige verdipapirer og opptak til notering på regulert marked, og er gjennomført i norsk rett i verdipapirhandelloven (vphl.) kapittel 7 og tilhørende forskriftsbestemmelser. Det vises blant annet til Ot.prp. nr. 69 (2004-2005) og Ot.prp. nr. 34 (2006-2007). Prospekt utarbeidet som følge av prospektplikt etter prospektdirektivet, betegnes EØS-prospekt. Disse skal kontrolleres av tilsynsmyndighetene. Prospektdirektivets formål er å sikre investorbeskyttelse og markedseffektivitet. I samsvar med prospektdirektivet art. 31 har EU-kommisjonen foreslått en revisjon av direktivet fem år etter dets ikrafttredelse. Rådet og Europaparlamentet har i direktiv 2010/73/EU (endringsdirektivet) vedtatt endringer i prospektdirektivet for å forenkle og forbedre anvendelsen av reglene. Formålet med endringene er å bidra til økt effektivitet og fremme konkurransedyktigheten ved å redusere administrative forpliktelser for utsteder og tilrettelegger. Endringsdirektivet medfører redusert prospektplikt, men uten at dette skal gå på bekostning av investorbeskyttelsen og et velfungerende marked i medlemslandene.

Endringsdirektivet vil nødvendiggjøre endringer i kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004. Kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 er tatt inn i EØS-avtalen, og tilsvarende EØS-regler er gjennomført i norsk rett i verdipapirforskriften § 7-13. En endring av EØS-regler tilsvarende kommisjonsforordning nr. 809/2004 vil bli håndtert som en forskriftsak.

Endringsdirektivet er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Departementet foreslår likevel nå lovregler i tråd med EUs regelverk slik det er etter endringsdirektivet. Fremstillingen av EØS-rett og uttrykket «EØS-regler som svarer til endringsdirektivet» eller lignende uttrykk i avsnittene nedenfor forutsetter at endringsdirektivet tas inn i EØS-avtalen.

3.1.2 Høring

Finanstilsynet utarbeidet på oppdrag fra Finansdepartementet et høringsnotat 5. april 2011 med utkast til gjennomføring av EØS-regler tilsvarende endringsdirektivet. Departementet sendte ved brev 29. juni 2011 Finanstilsynets høringsnotat på høring, med høringsfrist 30. september 2011.

Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt følgende instanser:

Justis- og politidepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet

Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Finanstilsynet
Norges Bank
Verdipapirsentralen
ØKOKRIM

Den norske Revisorforening
Finansnæringens Fellesorganisasjon
Folketrygdfondet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Norges Fondsmeglerforbund
Nasdaq OMX Oslo ASA
Norsk Tillitsmann ASA
Norske Finansanalytikeres Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Oslo Børs
Oslo Clearing ASA
Verdipapirfondenes Forening

Følgende høringsinstanser har kommet med merknader til ett eller flere av forslagene i høringsnotatet:

Den norske Revisorforening
Finansnæringens Fellesorganisasjon
Norges Bank
Norges Fondsmeglerforbund
Næringslivets Hovedorganisasjon
Oslo Børs
Advokatfirmaet Schjødt AS

Følgende instanser har opplyst at de ikke har merknader til forslagene i høringsnotatet:

Brønnøysundregistrene

Datatilsynet

Justis- og politidepartementet

Nærings- og handelsdepartementet

3.1.3 Beløpsgrense og antall personer et tilbud rettes mot

3.1.3.1 Gjeldende rett

Det er prospektplikt ved tilbud om tegning eller kjøp av omsettelige verdipapirer som rettes til 100 personer eller flere i det norske verdipapirmarkedet og gjelder et beløp på minst 100 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder jf. vphl. § 7-2. Prospekt som gjelder opptak til notering på regulert marked eller tilbud med beløp på minst 2 500 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder, betegnes EØS-prospekt, jf. vphl. § 7-7 første ledd nr. 1 og 2. Prospekt som gjelder tilbud med beløp mellom 100 000 euro og 2,5 millioner euro kalles «nasjonale prospekt» eller «registreringsprospekt». Etter vphl. § 7-7 første ledd nr. 5 kan prospekt som gjelder tilbud med beløp under 2,5 millioner euro også godkjennes som EØS-prospekt forutsatt at det er utarbeidet prospekt etter bestemmelsene i medhold av vphl. § 7-13 annet ledd og §§ 7-14 til 7-21. Etter vphl. § 7-7 annet ledd skal EØS-prospekt godkjennes av Finanstilsynet før det offentliggjøres. Antallet personer et tilbud må rettes til for at det skal utløse plikt til å utarbeide prospekt, er 100 personer eller flere både for EØS-prospekt og nasjonale prospekt, jf. vphl. § 7-2. Ved beregning av persongrensen medregnes ikke tilbud til profesjonelle investorer som faller inn under nærmere angitte unntak fra prospektreglene, jf. vphl. § 7-4 nr. 8.

3.1.3.2 EØS-rett

Beløpsgrensen for hvilke tilbud om kjøp eller tegning av omsettelige verdipapirer som gir plikt til å utarbeide EØS-prospekt, følger av prospektdirektivet art. 1(2)(h). Beløpsgrensen i prospektdirektivet art. 1(2)(h) øker fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro, beregnet over en periode på 12 måneder, jf. endringsdirektivet art. 1(1)(a)(i)(h). Videre er det inntatt en presisering av at beløpsgrensen gjelder de samlede tilbud rettet mot investorer i EØS-land.

Det følger av prospektdirektivet art. 3(1) at EØS-land som utgangspunkt ikke skal tillate at verdipapirer legges ut til offentlig tegning på

deres territorium uten at det på forhånd er offentliggjort et prospekt. Det følger av prospektdirektivet art. 3(2)(b) at plikten til å offentliggjøre et prospekt ikke skal gjelde dersom tilbudet rettes til færre enn 100 personer. Ved endringsdirektivet art. 1(3)(a)(i)(2)(b) endres dette til færre enn 150 personer. Det følger videre av prospektdirektivet art. 3(2)(e) at plikten til å offentliggjøre et prospekt ikke skal gjelde for tilbud som gjelder beløp under 100 000 euro over et tidsrom på 12 måneder. Grensen på 100 000 euro endres ikke ved endringsdirektivet.

EU-kommisjonen får kompetanse til å regulere beløpsgrensen for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt skal inntre når det har vært en utvikling i det finansielle markedet, jf. endringsdirektivet 1(1)(b) som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 1.

3.1.3.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at antall personer som et tilbud om kjøp eller tegning av omsettelige verdipapirer må rettes til for at plikten til å utarbeide EØS-prospekt inntre, økes fra 100 eller flere til 150 eller flere i tråd med endringsdirektivet. Finanstilsynet uttaler videre at:

«[f]or tilbud som faller inn under prospektdirektivets anvendelsesområde vil det ikke kunne fastsettes prospektplikt for tilbud som rettes til færre personer enn grensen som følger av prospektdirektivet. Ved gjennomføringen av prospektdirektivet valgte man å ha lik grense for nasjonale prospekt og EØS-prospekt, 100 personer eller flere. Ettersom antallet personer øker fra 100 personer til 150 personer ved EØS-prospekt, er det etter Finanstilsynets vurdering hensiktsmessig at antallet personer for nasjonal prospektplikt også øker til 150 personer.»

Finanstilsynet foreslår videre at økningen av beløpsgrensen fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro for EØS-prospekt, og presiseringen av at den skal beregnes samlet for alle EØS-land, gjennomføres i samsvar med endringsdirektivet, jf. utkastet til endring av vphl. § 7-7 første ledd nr. 2.

Finanstilsynet viser til at det følger av prospektdirektivet art. 3(2)(e) at det ikke er prospektplikt for tilbud som gjelder beløp under 100 000 euro, og at ved gjennomføringen av prospektdirektivet ble beløpsgrensen for nasjonale prospekter økt fra 40 000 euro til 100 000 euro,

slik at den samsvarer med prospektdirektivets beløpsgrense, jf. vphl. § 7-2. Finanstilsynet bemerker at det ikke foretas noen endring av beløpsgrensen på 100 000 euro i endringsdirektivet, og at Norge står fritt til å fastsette prospektplikt etter nasjonale regler for tilbud mellom 100 000 euro og 5 millioner euro. Finanstilsynet antar imidlertid at beløpsgrensen for nasjonale prospekt bør heves og ber om høringsinstansenes syn på dette.

Finanstilsynet viser for øvrig til at etter vphl. § 7-7 første ledd nr. 5 regnes også tilbud som gjelder beløp under 2,5 millioner euro som EØS-prospekt, forutsatt at det er utarbeidet prospekt etter bestemmelsene i medhold av vphl. § 7-13 annet ledd og §§ 7-14 til 7-21. For å opprettholde sammenhengen mellom bestemmelsen i vphl. § 7-7 første ledd nr. 2 og vphl. § 7-7 første ledd nr. 5, må beløpsgrensen i vphl. § 7-7 første ledd nr. 5 endres i samsvar med den generelle beløpsgrensen for EØS-prospekt i vphl. § 7-7 første ledd nr. 2. Finanstilsynet foreslår derfor at beløpsgrensen i vphl. § 7-7 første ledd nr. 5 økes fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro.

Finanstilsynet viser videre til at EU-kommisjonen får kompetanse til å regulere beløpsgrensen for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt skal inntre når det har vært en utvikling i det finansielle markedet, jf. endringsdirektivet 1(1)(b) som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 1. Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke hensiktsmessig å gi departementet kompetanse til i forskrift å endre beløpsgrensen for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt inntre. Tilsynet begrunner dette med at beløpsgrensen for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt inntre er ansett som så viktig i norsk rett at den står i verdipapirhandelloven.

3.1.3.4 Høringsinstansenes syn

FNO støtter forslaget om at grensen for å utarbeide EØS-prospekt økes fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro, og at antall personer tilbudet rettes mot økes fra 100 til 150. Når det gjelder nasjonal prospektplikt, støtter FNO forslaget om at antallet personer som tilbudet rettes mot økes fra 100 til 150, og FNO foreslår at beløpsgrensen for nasjonale prospekt «økes tilsvarende endringen i prospektdirektivet, altså at det dobles fra dagens 100 000 til 200 000».

Norges Bank støtter Finanstilsynets høringsutkast om gjennomføring av direktivendringene. Når det gjelder grensen for prospektplikt som ikke er underlagt EØS-kravene (nasjonale prospekt), er Norges Bank enig med Finanstilsynet i

at minstebeløpet for nasjonale prospekt bør heves, men har ikke tatt stilling til hva som bør være et hensiktsmessig minstebeløp.

NHO støtter forslaget til gjennomføring av endringsdirektivet. Videre støtter NHO forslaget om å «*heve grensen for adressater fra 100 till 150 personer*» og antar at dette kan gi «*en viss effekt for særlig mindre selskaper som vil hente egenkapital*». NHO antar at det er svært få tilbud i Norge som gjelder samlet beløp under 100 000 euro, og som rettes til flere enn 100 (150) personer, og viser til at Norge står fritt til å heve beløpsgrensen i vphl. § 7-2 opp til 5 millioner euro. NHO bemerker at da den norske grensen ble forberedt i 2005, la man for eksempel til grunn at også den svenske grensen ville være 100 000 euro, og at dette var en del av begrunnelsen for grensen i Norge. Imidlertid endte det med en svensk grense på én million euro. NHO uttaler:

«Plikten til å utarbeide prospekt er kostnadskrevenende for den som skal tilby verdipapirene. På den annen side er opplysningene i et prospekt verdifulle for investorene. Spørsmålet er imidlertid i hvilken utstrekning tilbyderne skal pålegges å utarbeide/registrere prospekt (utover i de tilfellene det er direktivpålagt). Investorene står jo fritt til å la være å akseptere et tilbud hvis de mener at opplysningene fra tilbyder ikke er tilstrekkelige (f.eks. at prospekt burde vært utarbeidet). Vi er enig med Finanstilsynet i at den norske grensen bør heves. Da prospektdirektivet ble gjennomført i Norge, anbefalte vi at prospektgrensen ble 2,5 millioner euro, og vi mener fortsatt at grensen bør være på et langt høyere nivå enn i dag. Vi oppfordrer departementet til å foreslå å heve grensen for prospekt betydelig.

Når det gjelder EU-kommisjonens kompetanse til å justere beløpsgrensene ved «*technical developments on financial markets, including inflation*», mener vi, i motsetning til Finanstilsynet, at departementet bør ha tilsvarende kompetanse i forskrift. Viktigst ved dette er at Norge raskere kan tilpasse seg reglene i landene rundt oss. Skulle departementet mene at en justering er så viktig at den bør fremgå av verdipapirhandelloven, kan man selvsagt foreslå (etterfølgende) lovfesting for Stortinget.»

Advokatfirmaet Schjødt AS viser til at de i sitt arbeid sjelden er involvert i offentlige tilbud i nærheten av minstegrensen på 100 000 euro, at beløpet er svært lavt, og at i praksis er det i dag oftest grensen på 100 investorer (etter lovendringen

150) som er avgjørende for om et tilbud er prospektpliktig. Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler at:

«Etter vår vurdering vil det være naturlig å se hen til de tilsvarende terskelverdier i de andre nordiske land ved fastsettelsen av grensen i Norge. Etter hva vi kjenner til, er eksempelvis minstebeløpet i Sverige satt til EUR 1 000 000. Dette burde kunne danne et naturlig utgangspunkt også her.»

3.1.3.5 Departementets vurdering

Finansdepartementet slutter seg til Finanstilsynets utkast til gjennomføring av de forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(3)(a)(i)(2)(b), ved at kravet til antall personer et tilbud om kjøp eller tegning av omsettelige verdipapirer må rettes til for at plikten til å utarbeide EØS-prospekt inntre, økes fra 100 personer eller flere til 150 personer eller flere. Det er, slik departementet ser det, ikke rom for et EØS-land å beholde eller innføre regler som strider mot EØS-regler tilsvarende innholdet i art. 3(2) i prospektdirektivet. Finansdepartementet finner derfor at en konsekvens av at EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(3)(a)(i)(2)(b) gjennomføres, er at også grensen for antall personer et tilbud må rettes til for at plikt til å utarbeide nasjonalt prospekt inntre må økes fra 100 eller flere til 150 eller flere. Se forslag til endring av vphl. § 7-2.

Finansdepartementet tiltrer Finanstilsynets utkast til gjennomføring som svarer til endringsdirektivet art. 1(1)(a)(i)(h), ved at beløpsgrensen for hvilke tilbud om kjøp eller tegning av omsettelige verdipapirer som gir plikt til å utarbeide EØS-prospekt, økes fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro beregnet over en periode på 12 måneder, samt en presisering av at beløpsgrensen gjelder de samlede tilbud rettet mot investorer i EØS-land. Se forslag til endring av vphl. § 7-7 første ledd nr. 2.

Finansdepartementet er videre enig i at beløpsgrensen i vphl. § 7-7 første ledd nr. 5 økes fra 2,5 millioner euro til 5 millioner euro for å opprettholde sammenhengen mellom bestemmelsene i vphl. § 7-7 første ledd nr. 2 og 5.

I likhet med Finanstilsynet mener Finansdepartementet at det kan være grunn til å vurdere om gjeldende beløpsgrense på 100 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder for inntreden av nasjonal prospektplikt, jf. vphl. § 7-2, bør heves, selv om den nedre grensen for inntreden

av prospektplikt i prospektdirektivet art. 3(2)(e) ikke endres. Departementet viser til at EØS-landene har et handlingsrom til å fastsette en beløpsgrense for inntreden av nasjonal prospektplikt mellom 100 000 euro jf. prospektdirektivet art. 3(2)(e) og 5 millioner euro jf. prospektdirektivet art. 1(2)(h).

Prospektkravene skal i første rekke sikre at investor gis tilstrekkelig informasjon i forbindelse med offentlige tilbud. På den annen side er plikten til å utarbeide prospekt kostnadskreven, og investorene står fritt til å la være å akseptere et tilbud hvis de mener at opplysningene fra tilbyder ikke er tilstrekkelige. Ved gjennomføring av EØS-regler svarende til endringsdirektivet vil prospektplikt først inntre ved offentlig tilbud til 150 personer eller flere (ikke medregnet profesjonelle investorer). Med dagens grense for nasjonal prospektplikt på 100 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder, resulterer dette i et gjennomsnittsbetrag på 667 euro (NOK 5100) per investor ved prospektpliktens inntreden. Både i 2009 og i 2010 ble det registrert 18 nasjonale prospekt i Foretaksregisteret, hvorav henholdsvis 7 prospekter i 2009 og 9 prospekter i 2010 var med et emisjonsbeløp mellom 100 000 euro og 1 million euro. Departementet har fått opplyst fra Finanstilsynet at Danmark vil heve minstebeløpet fra 100 000 euro til 1 million euro, og at grensen for prospektpliktens inntreden i Sverige er 1 million euro, men at Finansdepartementet i Sverige har foreslått å øke grensen til 2,5 millioner euro. Finansdepartementet mener det er grunn til å legge seg på et nivå for prospektpliktens inntreden som ikke er vesentlig mye lavere enn i de nordiske naboland.

Finansdepartementet finner på denne bakgrunn at en økning av grensen for nasjonal prospektplikt i Norge fra 100 000 euro til 1 million euro vil være hensiktsmessig. Dersom prospektutstedelsene for 2009 og 2010 legges til grunn, ville en slik økning av grensen ført til en reduksjon på ca. 50 prosent i antall nasjonale prospekt. Se forslag til endring av vphl. § 7-2.

Finansdepartementet viser videre til at EU-kommisjonen på nærmere angitte vilkår får kompetanse til å regulere beløpsgrensen for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt skal inntre, jf. endringsdirektivet 1(1)(b). Finansdepartementet mener beløpsgrensen for EØS-prospekt fortsatt bør være regulert ved lov, og ikke i forskrift, og at det derfor ikke gis forskriftshjemmel for fastsettelse av slik beløpsgrense.

3.1.4 Innhold og utforming av EØS-prospekt

3.1.4.1 Gjeldende rett

Verdipapirhandeloven § 7-13 første ledd er en generell bestemmelse om at et prospekt skal inneholde de opplysninger som blant annet er nødvendige for at investorene skal kunne foreta en velvurdert vurdering av utsteders økonomiske stilling og av de aktuelle verdipapirene. Etter vphl. § 7-13 annet ledd kan departementet fastsette regler for innholdet i EØS-prospekter i forskrift.

Ifølge vphl. § 7-14 første ledd kan et prospekt uformes som ett eller flere dokumenter. Dersom prospektet uformes som flere separate dokumenter, skal disse benevnes som henholdsvis et registreringsdokument (informasjon om utsteder), verdipapirdokument (informasjon om verdipapirene) og et sammendrag. Etter vphl. § 7-14 tredje ledd kan departementet i forskrift fastsette nærmere regler om uforming av prospekt.

Kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 fastsetter de nærmere innholds krav til utformingen av et EØS-prospekt. Kommisjonsforordningen er gjennomført i norsk rett ved at den etter verdipapirforskriften § 7-13 gjelder som forskrift.

3.1.4.2 EØS-rett

Prospektdirektivet art. 5 gir regler for innhold og utforming av prospekter. Ifølge prospektdirektivet art. 5(2) skal prospektet ha et sammendrag, og bestemmelsen gir nærmere regler for innhold og utforming av sammendraget. Endringsdirektivet art. 1(5) (a) (i) endrer prospektdirektivet art. 5(2) ved å angi mer spesifikt hva som kreves av format og innhold i sammendraget. Formatet på sammendraget skal blant annet være slik at det kan sammenlignes med sammendrag for lignende verdipapir ved å sikre at tilsvarende informasjon alltid framkommer på samme sted i sammendraget, jf. endringsdirektivets fortale pkt. 15. Videre skal sammendraget legge vekt på nøkkelinformasjon som investor behøver for å kunne vurdere hvilke tilbud en bør se nærmere på. Slik nøkkelinformasjon skal formidle viktige kjennetegn og risiko forbundet ved utsteder, eventuelle garantister og verdipapirene som tilbys, eller som noteres på regulert marked, jf. endringsdirektivet art. 1(5) (a) (i). Begrepet nøkkelinformasjon defineres i endringsdirektivet art. 1(2) (ii) og inntas som et nytt punkt (s) i prospektdirektivet art. 2(1).

Prospektdirektivet art. 7(2) lister opp prinsipper det skal tas særlig hensyn til ved utarbeiding av de ulike modellene for prospekter. Ett av de prinsipper det skal tas særlig hensyn til er «utste-

ders ulike former for virksomhet og størrelse, særlig små og mellomstore bedrifter [jf. definisjon i prospektdirektivet art. 2 (1) (f)]. For slike selskaper skal opplysningene tilpasses deres størrelse samt eventuelt det at de har drevet virksomhet i kortere tid», jf. prospektdirektivet art. 7(2) (e). For å effektivisere fortrinnsrettsemisjoner av verdipapir og ta tilstrekkelig høyde for utstederens størrelse, uten at det påvirker investorbeskyttelsen, bør det ifølge endringsdirektivets fortale pkt. 18 innføres tilpasset opplysningsplikt for aksjer som tilbys til eksisterende aksjonærer, tilbud fra små og mellomstore bedrifter og utstedere med begrenset markedsverdi og for tilbud av ikke-aksjerelaterte verdipapirer utstedt av kredittinstitusjoner. Dette proporsjonalitetsprinsippet reflekteres i endringer i prospektdirektivet art. 7(2), jf. endringsdirektivet art. 1(7) (b) (ii) og art. 1(7) (b) (iii). Foretak med begrenset markedsverdi defineres gjennom endringsdirektivet art. 1(2) (ii) jf. nytt punkt (s) i prospektdirektivet art. 2(1).

Ifølge prospektdirektivet art. 6(2) skal erstatningsansvar ikke påhvile en person bare på grunnlag av sammendraget, herunder eventuelle oversettelser av det, med mindre det er villedende, unøyaktig eller uforenlig med de andre delene av prospektet. Ved endringsdirektivet art. 1(6) tilføyes at begrenset ansvar for sammendraget heller ikke gjelder når sammendraget, lest sammen med prospektets øvrige deler, ikke inneholder nøkkelopplysninger for å gi investorene bistand til å avgjøre om de vil investere i de aktuelle verdipapirer. Endringsdirektivet art. 1(6) krever at det i sammendraget skal gis en klar advarsel om nevnte erstatningsregler.

3.1.4.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 legger Finanstilsynet til grunn at endringsdirektivets bestemmelser om proporsjonalitetsprinsipp og nøkkelopplysninger ikke krever lovendring. Finanstilsynet viser til at departementet i forskrift kan fastsette regler for innholdet i EØS-prospekt, jf. vphl. § 7-13, og at etter verdipapirforskriften § 7-13 skal EØS-prospekt inneholde de opplysninger som kreves etter kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004. Finanstilsynet legger til grunn at innføring av proporsjonalitetsprinsippet og bestemmelser om nøkkelopplysninger i sammendraget forutsetter oppfølgende endringer i kommisjonsforordningen.

3.1.4.4 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene har ingen merknader.

3.1.4.5 Departementets vurdering

Finansdepartementet viser til at vphl. § 7-13 annet ledd gir hjemmel til å fastsette regler for innholdet i EØS-prospekt, og at gjennomføring av endringsdirektivet ikke medfører endring av de generelle prinsippene om opplysninger i prospekt nedfelt i vphl. § 7-13 første ledd. Finansdepartementet er enig med Finanstilsynet i at endringsdirektivets bestemmelser om nøkkelopplysninger og innholdet i sammendrag (jf. endringsdirektivet art. 1(5)) og om tilpassede krav til innhold i prospekt i visse typetilfeller (jf. endringsdirektivet 1(7)), ikke krever lovendring, men at endringene kan og bør gjennomføres i forskrift. Departementet mener likevel det kan være grunn til at det presiseres i vphl. § 7-13 annet ledd at hjemmelen omfatter kompetanse til å definere hvilken type utstedere og tilbud som skal være underlagt tilpassede, og forutsetningsvis forenklede, krav til innhold i prospekt. Se forslag til ny ordlyd i vphl. § 7-13 annet ledd. Departementet viser til at definisjonen av fortrinnsrettsemisjoner, små og mellomstore selskap og selskap med begrenset markedsverdi som skal være underlagt regler om tilpassede krav til innhold i prospekt, er gitt i henholdsvis prospektdirektivet art. 2(1)(f) nytt punkt (s), jf. endringsdirektivet art. 1(2)(ii), og i art. 1(7) nytt punkt g), jf. endringsdirektivet art. 1(7)(b)(iii). Departementet viser også til at EU-kommisjonen har kompetanse til å endre definisjonen av små og mellomstore selskap og selskap med begrenset markedsverdi «*under hensyntagen til situasjonen på de forskjellige nationale markeder, herunder den klassifisering, der anvendes af operatører på regulerte markeder*», jf. endringsdirektivet art. 1(2)(c) og prospektdirektivet art. 2(4).

På denne bakgrunn antar departementet at det kan bli behov for at enkelte definisjoner og generelle prinsipper for prospektets innhold utpensles direkte i verdipapirforskriften, i tillegg til at EØS-regler tilsvarende ny eller endret kommisjonsforordning gjennomføres som forskrift ved henvisning i verdipapirforskriften § 7-13.

Når det gjelder endringsdirektivet art. 1(6) som krever advarsel om begrenset erstatningsansvar inntatt i sammendraget, legger departementet til grunn at dette kravet blir omtalt i den kommende forordningen fra EU-kommisjonen. Departementet viser videre til at prospektdirektivets bestemmelse i art. 6(2) om at det med visse modifikasjoner ikke skal knyttes sivilrettslig ansvar til en person utelukkende på grunnlag av informasjonen i sammendraget, ikke ble gjennomført eksplisitt i verdipapirhandeloven ved gjennomføringen

av EØS-regler som svarer til prospektdirektivet. Begrunnelsen var at man anså at dette prinsippet fulgte av alminnelige erstatningsrettslige regler (jf. arbeidsgrupperapporten av 1. juni 2004, s. 70). Departementet legger derfor til grunn at presiseringen av omfanget av erstatningsansvaret for nøkkelinformasjon i sammendraget, jf. endringsdirektivet art. 1(6), ikke krever lovendring selv om endringsdirektivet blir tatt inn i EØS-avtalen.

3.1.5 Dispensasjon fra prospektplikt

3.1.5.1 Gjeldende rett

Det følger av vphl. § 7-6 annet ledd at prospektmyndigheten kan gjøre unntak fra reglene i verdipapirhandeloven kapittel 7 for tilbud om ikke-aksjerelaterte verdipapirer som utstedes fortløpende eller gjentatte ganger av kredittinstitusjoner, og som gjelder et totalbeløp på mindre enn 50 millioner euro beregnet over en periode på 12 måneder.

3.1.5.2 EØS-rett

Prospektdirektivet art. 1(2)(j) endres ved at beløpsgrensen for når det kan gis dispensasjon fra prospektplikten for tilbud om ikke-aksjerelaterte verdipapirer som utstedes fortløpende eller gjentatte ganger av kredittinstitusjoner, økes fra å gjelde et totalbeløp på mindre enn 50 millioner euro til å gjelde et totalbeløp på mindre enn 75 millioner euro beregnet over en periode på 12 måneder. Se endringsdirektivet art. 1(1)(a)(ii)(j). Videre er det presisert at beløpsberegningen skal gjøres samlet for alle medlemsland.

EU-kommisjonen får kompetanse til å regulere beløpsgrensen i prospektdirektivet art. 1(2)(j) dersom det har vært en utvikling i finansmarkedene, jf. endringsdirektivet art. 1(1)(b) som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 1.

3.1.5.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at beløpsgrensen for når dispensasjon kan gis økes fra 50 millioner euro til 75 millioner euro i samsvar med endringsdirektivet, og at det inntas en presisering om at beløpsberegningen skal gjøres samlet for alle medlemsland.

Finanstilsynet viser videre til at EU-kommisjonen får kompetanse til å regulere beløpsgrensen for når prospektmyndigheten skal kunne gi dispensasjon fra prospektreglene dersom det har vært en utvikling i finansmarkedene, jf. endrings-

direktivet art. 1(1)(b) som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 1. Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke hensiktsmessig at Finansdepartementet gis kompetanse til å endre beløpsgrensen vedrørende dispensasjon, og Finanstilsynet viser til sin omtale av dette spørsmålet i tilknytning til beløpsgrensen for prospektplikt.

3.1.5.4 Høringsinstansenes syn

NHO uttaler at også når det gjelder dispensasjon mener de, i motsetning til Finanstilsynet, at departementet bør få kompetanse til å endre beløpsgrensen for dispensasjon.

3.1.5.5 Departementets vurdering

Finansdepartementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at de forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(1)(a)(ii)(j), gjennomføres ved at beløpsgrensen for når det kan gis dispensasjon fra prospektplikten for tilbud om ikke-aksjerelaterte verdipapirer som utstedes fortløpende eller gjentatte ganger av kredittinstitusjoner, økes fra å gjelde et totalbeløp på mindre enn 50 millioner euro til å gjelde et totalbeløp på mindre enn 75 millioner euro beregnet over en periode på 12 måneder. Videre foreslår departementet, i likhet med Finanstilsynet, at det presiseres at beløpsberegningen skal gjøres samlet for alle EØS-land, jf. forslag til endring av vphl. § 7-6 annet ledd.

Departementet viser videre til at EU-kommisjonen på nærmere angitte vilkår får kompetanse til å regulere beløpsgrensen for når prospektmyndigheten skal kunne gi dispensasjon fra prospektreglene, jf. endringsdirektivet art. 1(1)(b). Finansdepartementet mener beløpsgrensen for dispensasjon fra prospektplikt for ikke-aksjerelaterte verdipapirer utstedt av kredittinstitusjoner fortsatt bør være regulert ved lov, og ikke i forskrift, og at det derfor ikke gis forskriftshjemmel for fastsettelse av slik beløpsgrense.

3.1.6 Unntak fra prospektplikt

3.1.6.1 Gjeldende rett

Profesjonelle investorer

Det er unntak fra prospektplikt ved tilbud som rettes til profesjonelle investorer etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift, jf. vphl. § 7-4 nr. 8. I verdipapirforskriften § 7-1 er det gitt en definisjon av profesjonell investor som følger

av prospektdirektivet. Etter verdipapirforskriften § 7-1 første ledd er en rekke angitte juridiske enheter å anse som profesjonelle investorer. Andre juridiske enheter enn de som er nevnt i verdipapirforskriften § 7-1 første ledd, og fysiske personer, kan kreve å bli registrert som profesjonell investor på nærmere vilkår etter verdipapirforskriften § 7-1 annet ledd og tredje ledd. Finanstilsynet fører et register over hvem som er registrert som profesjonell investor etter verdipapirforskriften § 7-1 annet ledd og tredje ledd. Registeret over profesjonelle investorer er tilgjengelig på Finanstilsynets hjemmeside.

Verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag

Det er unntak fra prospektplikt ved tilbud dersom tilbudet gjelder verdipapirer som legges ut i enkeltstørrelser med pålydende eller krav på vederlag på minst 50 000 euro, jf. vphl. § 7-4 nr. 10.

Fusjon

Det er unntak fra prospektplikt ved tilbud dersom tilbudet fremsettes i forbindelse med fusjon, forutsatt at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av vphl. § 7-13, jf. vphl. § 7-4 nr. 4.

Det er videre unntak fra prospektplikt ved opp- tak til notering dersom verdipapirene noteres i forbindelse med fusjon, forutsatt at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av vphl. § 7-13, jf. vphl. § 7-5 nr. 5.

Tilbud til eksisterende aksjeeiere

Det er unntak fra prospektplikt ved tilbud dersom aksjene tilbys vederlagsfritt til eksisterende aksjeeiere, forutsatt at det foreligger et dokument med opplysninger om aksjeklasse, antall aksjer samt bakgrunn og vilkår for tilbudet, jf. vphl. § 7-4 nr. 7.

Tilbud til nåværende eller tidligere ansatte eller styremedlemmer

Det er unntak fra prospektplikt ved tilbud dersom tilbudet rettes til nåværende eller tidligere ansatte, eller styremedlemmer fra arbeidsgiveren eller fra annet selskap i samme konsern. En forutsetning er at vedkommende selskap har verdipapirer som er notert på et regulert marked, og at det foreligger et dokument som inneholder opplysninger om type og antall verdipapirer, samt bakgrunn og vilkår for tilbudet, jf. vphl. § 7-4 nr. 9.

3.1.6.2 EØS-rett

Profesjonelle investorer

Prospektdirektivets definisjon av profesjonell investor i art. 2(1)(e) vil, når endringsdirektivet tas inn i EØS-avtalen, erstattes med en henvisning til direktiv 2004/39/EF (MiFID), jf. endringsdirektivet art. 1(2)(a)(i)(e). Henvisningen omfatter MiFID vedlegg II som omhandler kundekategorier som automatisk ansees som profesjonelle, og kunder som etter forespørsel kan behandles som profesjonelle, samt til MiFID art. 24 for kvalifiserte motparter. Begrunnelsen er at samsvar mellom definisjonen av profesjonelle investorer i prospektdirektivet og MiFID forutsetningsvis vil redusere kompleksiteten og kostnadene for verdipapirforetak ved rettede emisjoner, fordi de kan legge til grunn sine egne lister for klassifisering av kundene, og videre at også utsteder skal kunne legge til grunn den listen over profesjonelle kunder og kvalifiserte motparter som er utarbeidet i henhold til MiFID Vedlegg II, jf. fortalen til endringsdirektivet punkt 7.

Det følger av endringsdirektivet art. 1(2)(a)(i)(e) at verdipapirforetak på anmodning fra utsteder skal opplyse om sin klassifisering (*«communicate their classification on request to the issuer without prejudice to the relevant legislation on data protection»*).

Verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag

Prospektdirektivet art. 3(2)(c) og (d) endres ved at grensen for beløpet på verdipapirenes pålydende eller samlet krav på vederlag for hvert enkelt tilbud for at unntak fra prospektplikt ved tilbud skal inntre, økes fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro, jf. endringsdirektivet art. 1(3)(a)(i)(c) og (d).

Fusjon og fisjon

Prospektdirektivet art. 4(1)(c) om unntak fra prospektplikt ved tilbud i forbindelse med fusjon utvides til også å omfatte «division», jf. endringsdirektivet art. 1(4)(a)(i)(c).

Prospektdirektivet art. 4(2)(d) om unntaket fra prospektplikt ved opptak til notering i forbindelse med fusjon utvides til også å omfatte «division», jf. endringsdirektivet art. 1(4)(b).

Tilbud til eksisterende aksjeeiere

Unntak fra prospektplikt ved tilbud som gjelder aksjer tilbudt vederlagsfritt til eksisterende aksje-

eiere, jf. prospektdirektivet art. 4(1)(d), oppheves, jf. endringsdirektivet art. 1(4)(a)(i)(d). Bakgrunnen for dette er ifølge fortalen til endringsdirektivet punkt 13 at unntaket er overflødig fordi det ikke betales vederlag, og tilfellet faller derfor utenfor prospektdirektivets virkeområde, jf. art. 3(2)(e).

Nåværende eller tidligere ansatte eller styremedlemmer

Unntaket fra prospektplikt ved tilbud som rettes til nåværende eller tidligere ansatte, eller styremedlemmer fra arbeidsgiveren eller fra annet selskap i samme konsern, følger av prospektdirektivet art. 4(1)(e). Endringsdirektivet art. 1(4)(a)(i)(e) medfører at forutsetningen for at unntaket kommer til anvendelse endres fra at selskapet må ha verdipapirer notert på et regulert marked, til at selskapet må ha hovedkontor eller forretningskontor i et medlemsland. Forutsetningen om at det må foreligge et dokument med opplysninger om type og antall verdipapirer og bakgrunn og vilkår for tilbudet, endres ikke.

Det følger av endringsdirektivet art. 1(4)(a)(ii) at unntaket også skal komme til anvendelse for selskap som er etablert i et tredjeland, under forutsetning av at selskapet har verdipapir notert på et regulert marked (i EØS-land) eller på et tredjelandsmarked. Dersom verdipapirene er tatt opp til notering på et tredjelandsmarked, skal unntaket kun gjelde hvis det foreligger tilstrekkelig informasjon, herunder opplysninger om verdipapirene og tilbudet som kreves etter prospektdirektivets art. 4(1)(e). Videre er det en forutsetning at informasjonen må være tilgjengelig på et språk som er vanlig i internasjonale finansmarkeder, og at EU-kommisjonen har anerkjent det aktuelle tredjelandsmarkedet på linje med regulert marked i EØS-land (*«equivalence decision»*). EU-kommisjonen skal avgi en *«equivalence decision»* på forespørsel fra en prospektpmyndighet på vilkår og etter prosedyre som nærmere angitt i endringsdirektivet art. 1(4)(a)(ii).

EU-kommisjonen gis kompetanse til å gi utfyllende krav for de konkrete forholdene som må være til stede, eller legge til ytterligere kriterier som minst må være til stede, for å avgi en *«equivalence decision»*, dersom det har skjedd en utvikling i finansmarkedene, jf. endringsdirektivet art. 1(4)(a)(ii) siste ledd.

Verdipapirforetak

Endringsdirektivet art. 1(3)(ii) innfører et nytt punkt (ii) i prospektdirektivet art. 3(a) som fast-

setter at det ikke skal kreves et ytterligere prospekt ved endelig tildeling eller etterfølgende videresalg av verdipapirer via finansielle mellommenn, under forutsetning av at et gyldig prospekt er tilgjengelig i overensstemmelse med prospektdirektivet art. 9. Videre må utsteder, eller personen som er ansvarlig for utarbeidelse av prospektet, samtykke til slik bruk ved skriftlig avtale. Dersom det gis slikt samtykke, er utsteder, eller personen som er ansvarlig for utarbeidelse av prospektet, ansvarlig for informasjonen i prospektet, og det skal ikke kreves ytterligere prospekt fra verdipapirforetaket, jf. fortalen til endringsdirektivet pkt. 10. Utsteder, eller personen som er ansvarlig for utarbeidelse av prospektet, kan sette betingelser for tillatelsen, jf. fortalen til endringsdirektivet pkt. 10.

3.1.6.3 Høringsutkastet

Profesjonelle investorer

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at definisjonen av profesjonelle investorer i vphl. § 7-4 nr. 8, jf. verdipapirforskriften § 7-1, endres i samsvar med endringsdirektivet, ved at bestemmelsen i verdipapirforskriften § 7-1 erstattes med en henvisning til verdipapirforskriften §§ 10-2 til 10-5. Finanstilsynet kommenterer at dette vil innebære at kretsen av juridiske enheter som skal anses som profesjonelle investorer, utvides, noe som igjen vil medføre at flere faller inn under unntaket fra prospektplikt. Unntaket vil dermed gjelde de samme investorene som i dag kan regnes som profesjonelle kunder i relasjon til verdipapirhandelovens regler om investorbeskyttelse, jf. vphl. kapittel 10 II. Finanstilsynet vil ikke føre et eget register over profesjonelle investorer etter at endringen er gjennomført.

Finanstilsynet bemerker at de har vanskelig for å se at presiseringen av at verdipapirforetak og kredittinstitusjoner skal opplyse om sin klassifisering uten hensyn til regler om personvern har noen praktisk betydning, fordi verdipapirforetak og kredittinstitusjoner automatisk vil anses som profesjonelle investorer. Finanstilsynet foreslår derfor ikke noen lov- eller forskriftsbestemmelse på dette punktet.

Verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at grensen for beløpet på verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag for at unntak fra prospektplikt ved tilbud skal inntre, jf. vphl. § 7-4 nr.

10, øker fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro i samsvar med endringsdirektivet.

Finanstilsynet viser videre til at EU-kommisjonen får kompetanse til å endre beløpsgrensen for pålydende eller krav på vederlag for at unntaket skal komme til anvendelse dersom det har vært en utvikling i finansmarkedene, jf. endringsdirektivet art. 1(3)(b) som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 3. Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke hensiktsmessig at departementet gis kompetanse til å endre beløpsgrensen ved forskrift.

Fusjon og fisjon

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at unntaket fra prospektplikt ved tilbud i forbindelse med fusjon, jf. vphl. § 7-4 nr. 4, utvides til også å gjelde fisjon i samsvar med endringsdirektivet.

Finanstilsynet foreslår videre at unntaket fra prospektplikt ved opptak til notering ved fusjon, jf. vphl. § 7-5 nr. 5, utvides til også å gjelde fisjon i samsvar med endringsdirektivet. Finanstilsynet legger til grunn at unntaket i vphl. § 7-5 nr. 5 ikke vil komme til anvendelse ved førstegangs notering av en ny aksjeklasse på børs eller annet regulert marked.

Tilbud til eksisterende aksjeeiere

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at unntaket fra prospektplikt ved tilbud om aksjer uten vederlag til eksisterende aksjeeiere, jf. vphl. § 7-4 nr. 7, oppheves i samsvar med endringsdirektivet.

Finanstilsynet viser til at prospektdirektivet art. 4(1)(d) også gir unntak fra prospektplikt der utbytte utbetales i form av aksjer i samme klasse som de aksjene utbyttet stammer fra, under forutsetning av at det foreligger et dokument med tilsvarende opplysninger. Denne delen av unntaket endres ikke ved endringsdirektivet. Dette unntaket ble imidlertid ikke gjennomført i norsk rett ved gjennomføringen av prospektdirektivet. Finanstilsynet viser til nærmere omtale i rapporten fra arbeidsgruppen som ble nedsatt av Finanstilsynet (arbeidsgrupperapport av 1. juni 2004).

Tilbud til nåværende eller tidligere ansatte eller styremedlemmer

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at unntaket fra prospektplikt ved tilbud til ansatte og styremedlemmer endres i samsvar med

endringsdirektivet, og viser til utkast til endringer i vphl. § 7-4 nr. 9. Finanstilsynet bemerker at det er flere selskap som har hoved- eller forretningskontor i et medlemsland, enn selskap som har verdipapirer notert på et regulert marked, og at unntaket derfor vil komme til anvendelse i større utstrekning enn på nåværende tidspunkt.

Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke nødvendig å innta en ny bestemmelse om unntakets anvendelse for tilbud som rettes til ansatte eller styremedlemmer i selskap etablert i tredjeland. Finanstilsynet viser til at de etter vphl. § 7-7 femte ledd jf. § 7-13 annet ledd har kompetanse til å godkjenne prospekt utarbeidet av utstedere med hovedkontor utenfor EØS etter de regler som gjelder i det aktuelle landet. Finanstilsynet mener denne bestemmelsen gir hjemmel for å fastsette at EU-kommisjonens godkjenning av tredjeland som har regelverk og tilsyn på linje med det europeiske, skal aksepteres tilsvarende i Norge.

Verdipapirforetak

Høringsnotat 5. november 2011 omtaler ikke nærmere endringsdirektivet art. 1(3)(a)(ii) om salg av aksjer gjennom verdipapirforetak, utover at endringsdirektivet følger som vedlegg til høringsnotatet.

3.1.6.4 Høringsinstansenes syn

Profesjonelle investorer

FNO gir sin tilslutning til at definisjonen av «profesjonelle investorer» endres, slik at den blir i overensstemmelse med MiFID, og uttaler at:

«Dette betyr bl.a. at små og mellomstore bedrifter får mulighet til å bli registrert som profesjonell investor, i motsetning til i dag. Store bedrifter og virksomheter vil automatisk anses som profesjonell kunde, mens endringsdirektivet ikke medfører noen forandring for fysiske personers adgang til å bli registrert som profesjonell investor. Det er praktisk at profesjonelle investorer defineres på samme måte innenfor verdipapirirområdet.»

Norges Bank ser det som positivt at definisjonen av profesjonelle investorer samordnes med MiFID.

Fusjon og fisjon

Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler:

«Vi merker oss at endringsdirektivets bestemmelse i art. 1 nr. 4 (a) (i) (c), ikke bruker betegnelsen "demerger", men det noe åpnere "division". Etter hva vi kan forstå, kan direktivets unntak således tenkes å rekke noe lengre enn transaksjoner som gjennomføres etter aksjelovgivningens regler om fisjon. Også delinger av selskaper mellom aksjonærene etter andre selskapsrettslige fremgangsmåter vil kunne anses som en "division". Det mest praktiske eksempel i norsk kontekst er trolig utskillelse av selskap ved nystiftelse og utdeling av aksjene i det nye selskapet som utbytte.

Etter vår vurdering kan den samme fleksibilitet som i direktivet oppnås enten i form av en ordlydsendring til eksempelvis "deling av selskap" - eller ved en presisering i forarbeidene. Finanstilsynet legger i høringsnotatet pkt 3.2.1.3 til grunn at unntaket ikke vil komme til anvendelse ved første gangs notering av en ny aksjeklasse på børs eller annet regulert marked. I forhold til fusjon samsvarer dette etter hva vi kjenner til med hvordan reglene har vært praktisert, og synes også å ha gode grunner for seg. Ved fisjon eller annen selskapsrettslig deling av et allerede notert selskap fremstår konklusjonen ikke like klar. På den ene siden omfatter noteringen av det utskilte selskap virksomhet som også før delingen var notert, og aksjene vil som utgangspunkt bli tildelt de samme aksjonærer. På den annen side kan det hevdes at en børsnotering er en hendelse av en slik karakter at det er naturlig å kreve fullt prospekt. Vi finner imidlertid grunn til å påpeke at det i tilfelle er vanskelig å se at regelen om unntak for fisjon/deling ved opptak til notering vil ha noen praktisk betydning.

Vi tillater oss for øvrig å nevne at det i forbindelse med unntakene fra prospektplikt ved fusjon, fisjon og utstedelse av vederlagsaksjer ved oppkjøp mangler et vesentlig element i den norske lovteksten i forhold til det opprinnelige prospektdirektivet. De relevante bestemmelser i prospektdirektivet art. 4 krever at det for slikt unntak utarbeides et dokument som er "regarded by the competent authority as being equivalent to that of the prospectus". Den norske lovteksten krever ikke at spørsmålet om dokumentet inneholder tilsvarende opplysninger som et prospekt skal vurderes av prospektmyndigheten. I praksis forelegges imidlertid dokumentet for Finanstilsynet for en gjennomgåelse etter noenlunde samme mønster som en ordinær prospektkontroll, og det er alminnelig antatt at dette er en betingelse for å benytte

unntakene fra prospektplikt Etter vår vurdering burde en så vidt viktig hjemmel for prospektmyndigheten fremkomme av lovteksten, ikke minst med tanke på mulige sanksjonssaker for brudd på prospektreglene.»

Aksjer som tilbys eksisterende aksjonærer

Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler:

«Finanstilsynet foreslår i tråd med direktivet å oppheve unntaket for vederlagsfrie tilbud til eksisterende aksjeeiere. Vi deler Finanstilsynets vurdering på dette punkt.

Finanstilsynet nevner at prospektdirektivets art. 4 nr. 1 bokstav d, som gjør unntak fra prospektplikten ved utdeling av aksjer som utbytte, ikke ble gjennomført i norsk rett ved implementering av prospektdirektivet, og synes å være av den oppfatning at unntaket heller ikke nå bør gjennomføres. På dette punktet er vi uenig med Finanstilsynet.

Dersom aksjer utdeles som utbytte uten noe kontantalternativ, kan det anføres at utdelingen uansett er en selskapsbeslutning, og ikke et tilbud. Direktivets unntaksregel for utdeling av aksjer som utbytte har imidlertid praktisk betydning i situasjoner der aksjonærene kan velge mellom kontanter og aksjer. Dessuten oppstilles et tilsvarende unntak for opptak til notering i prospektdirektivet art. 4 nr. 2 (e), og i slike situasjoner vil unntaket være aktuelt uavhengig av om det tilbys et kontantalternativ eller ikke.

Oslo Børs inntok i praksis (Vedtak og uttalelser 2007 s. 22) det standpunkt at unntaket måtte få anvendelse også i Norge, til tross for den manglende implementeringen. Vi kjenner ikke til at Finanstilsynet etter overtagelse av den operative prospektkontrollen har fortolket dette annerledes.

Etter vår vurdering er det imidlertid viktig for aktørenes forutberegnelighet at unntaket implementeres i lovteksten.

Som det fremkommer av børsens nevnte uttalelse, har EU-EU-kommisjonen uttalt at unntaket kommer til anvendelse i den situasjon at investorene får en rett til å reinvestere utbytte i en parallell kapitalforhøyelse. Unntaket gjelder således ikke kun "utbytteaksjer". Ved en implementering vil det imidlertid etter vår vurdering være naturlig å legge seg så tett opp til prospektdirektivets ordlyd som mulig.»

Ansatte eller styremedlemmer

Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler:

«I høringsnotatet punkt 3.1.5 foreslår Finanstilsynet å utvide unntaket fra prospektplikt for tilbud som rettes til ansatte mv. slik at dette bl.a. omfatter alle foretak registrert i EØS dersom aksjene tilbys av arbeidsgiver eller "et annet selskap i samme konsern", jf. vphl. § 7-4 nr. 9.

Endringsdirektivet bruker imidlertid betegnelsen "an affiliated undertaking", som etter hva vi kan forstå kan tenkes å rekke lengre enn selskaper som er i et aksjerettslig konsern.

I praksis vil denne delen av unntaket særlig være aktuelt i tilfeller der ansatte i et norsk selskap tilbys aksjer i selskapets utenlandske eierselskap (registrert i annen EØS-stat). Utenlandske morselskap inngår ikke i aksjerettslig konsern, og er for øvrig heller ikke datterselskapets "nærstående". Derimot vil vi anta at hensynet bak unntaksbestemmelse tilsier at den nettopp skal være anvendelig i slike tilfeller, og henviser i så måte til følgende formulering i endringsdirektivets fortale punkt 14:

"Therefore, there should be no requirement to produce a prospectus for offers made in the context of an employee-share scheme by any Union company."

Vi oppfatter det slik at ordlyden i direktivet gir nødvendig fleksibilitet i så måte.

Etter vår vurdering er det under hensyn til prospektdirektivets fullharmoniseringsprinsipp — viktig å unngå at f.eks. et tysk registrert foretak med datterselskaper i en rekke EØS-stater som ønsker å tilby aksjer til de ansatte i datterselskapene ikke kommer i en situasjon der man må utarbeide prospekt kun som følge av en unødig streng implementering i den norske lovteksten.

Begrepet "konsern" er som utgangspunkt vanskelig å fortolke på annen måte enn som aksjerettslig konsern. Med Finanstilsynets forslag til lovtekst er det dermed etter hva vi kan forstå ikke rom for noen fleksibilitet. Etter vår vurdering burde det på denne bakgrunn vurderes å foreta en justering i ordlyden, eventuelt en presisering i forarbeidene om at unntaksbestemmelsen kan tenkes å rekke ut over de tilfelle der arbeidsgiver og aksjeutsteder utgjør et aksjerettslig konsern, eksempelvis der utstederselskapet er arbeidsgivers utenlandske morselskap.

Finanstilsynet fremholder videre i høringsnotatet pkt. 3.1.5.3 at det ikke er nødvendig å implementere endringsdirektivet art 1 nr. 4 (b) (ii) om unntak fra prospektplikt for selskapet etablert utenfor EØS hvis verdipapirer er tatt opp til notering på regulert marked eller tilsvarende marked i tredjestat. Unntaket er betinget av at EU-kommisjonen har gjort en ekvivalensvurdering av det aktuelle marked.

Finanstilsynets begrunner sin vurdering ved å henvise til at de har ”kompetanse til å godkjenne prospekt utarbeidet av utstedere med hovedkontor utenfor EØS etter de regler som gjelder i dette landet”. Vi har problemer med å følge dette resonnementet, og forstår ikke annet enn at unntaket fra prospektplikt for tredjestatsutstedere som nevnt bør inntas i den norske lovteksten.»

3.1.6.5 Departementets vurdering

Profesjonelle investorer

Finansdepartementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(2) (a) (i) (e), gjennomføres ved å erstatte definisjonen av profesjonell investor i verdipapirforskriften § 7-1 med henvisning til definisjonen av profesjonell kunde i verdipapirforskriften §§ 10-2 til 10-5. Unntaket for prospektplikt for tilbud som rettes til profesjonelle investorer etter vphl. § 7-4 nr. 8, jf. verdipapirforskriften § 7-1, vil da gjelde de samme investorene som i dag kan regnes som profesjonelle kunder i relasjon til verdipapirhandelovens regler om investorbeskyttelse, jf. vphl. kapittel 10 II. Finanstilsynet opplyser i høringsnotat 5. april 2011 at tilsynet med endringen ikke vil føre et eget register over profesjonelle investorer etter at endringen er gjennomført.

Finansdepartementet viser til at det følger av endringsdirektivet art. 1(2) (a) (i) (e) at verdipapirforetak skal «communicate their classification on request to the issuer without prejudice to the relevant legislation on data protection». Finansdepartementet forstår bestemmelsen slik at verdipapirforetakene på anmodning fra utsteder skal pålegges en plikt til å opplyse om klassifiseringen av sine kunder som henholdsvis profesjonell og ikke-profesjonell, og at opplysningene skal behandles i samsvar med medlemsstatenes personvernlovgivning. Finansdepartementet viser til at en slik forståelse av direktivbestemmelsen blant annet er lagt til grunn i dansk og engelsk rett.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å lovfeste at verdipapirforetak på forespørsel fra utsteder pålegges å opplyse om navngitte kunder er kategorisert som henholdsvis profesjonelle eller ikke-profesjonelle, når dette er nødvendig for å avklare om det er prospektplikt, jf. forslag til nytt annet ledd i vphl. § 7-4.

Verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag

Finansdepartementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(3) (a) (i) (c) og (d) gjennomføres ved at grensen for beløpet på verdipapirenes pålydende eller krav på vederlag for at unntak fra prospektplikt ved tilbud skal inntre, økes fra minst 50 000 euro til 100 000 euro, jf. forslag til endring i vphl. § 7-4 nr. 10.

Departementet viser videre til at EU-kommisjonen på nærmere angitte vilkår får kompetanse til å endre beløpsgrensen for pålydende eller krav på vederlag for at unntaket skal komme til anvendelse, jf. endringsdirektivet art. 1(3) (b), som tilføyer et nytt fjerde ledd i prospektdirektivet art. 3. Departementet mener at beløpsgrensen for pålydende eller krav på vederlag for at unntaket skal komme til anvendelse bør fastsettes ved lov, og ikke i forskrift, og at det derfor ikke gis forskriftshjemmel for fastsettelse av slik beløpsgrense.

Fusjon, fisjon og vederlagsaksjer ved oppkjøp

Departementet viser til at Finanstilsynet i høringsnotat 5. april 2011 foreslår at endringsdirektivet art. 1(4) (a) (i) (c) og art. 1(4) (b) gjennomføres ved at henholdsvis unntaket fra prospektplikt ved tilbud i forbindelse med fusjon, jf. vphl. § 7-4 nr. 4, og unntaket fra prospektplikt for verdipapir som noteres i forbindelse med fusjon, jf. vphl. § 7-5 nr. 5, utvides til også å gjelde ”fisjon”. Departementet mener at unntaket i endringsdirektivet art. 1(4) (a) (i) (c) og art. 1(4) (b) rekker noe lenger enn fisjon etter reglene i aksjelovene kapittel 14, og foreslår at det etter «fisjon» tilføyes «eller annen deling av selskapet mellom aksjeeierne». Et eksempel på slik deling kan være utskillelse av selskap ved nystiftelse og utdeling av aksjene i det nye selskapet som utbytte. Se forslag til vphl. § 7-4 nr. 4 og § 7-5 nr. 5.

Departementet mener at når det gjelder fisjon, så vil unntaket etter vphl. § 7-5 nr. 5 også komme til anvendelse ved første gangs notering av aksjene i det utfisjonerte selskapet. Det samme vil være tilfellet ved annen deling av selskapet mellom aksjonærene, forutsatt at aksjene i det utskilte

selskapet har identiske egenskaper som de noterte aksjene i overdragende selskap.

Departementet viser til at bestemmelser i prospektdirektivet art. 4 krever at det for unntak fra tilbudsplikt ved fusjon/fisjon og utstedelse av vederlagsaksjer ved oppkjøp må utarbeides et dokument som «*av vedkommende myndighet anses som likeverdig med opplysningene i prospektet*». Fra og med 1. januar 2012 er praksis at Finanstilsynet avgjør hvilke typer dokumenter som på generelt grunnlag inneholder tilstrekkelige opplysninger til å kunne anvendes som tilsvarende dokument etter vphl. § 7-4 nr. 4 og 6 og § 7-5 nr. 5 og 7, jf. Finanstilsynets egne nettsider. Departementet mener imidlertid det bør framgå av lovteksten at prospektmyndigheten har hjemmel til å avgjøre hvilke dokumenter som skal anses som tilsvarende dokument etter henholdsvis vphl. § 7-4 nr. 4 og 6 og § 7-5 nr. 5 og 7, og uavhengig av om dette avgjøres på generelt grunnlag eller etter en konkret kontroll. Departementet foreslår derfor å innta i vphl. § 7-4 nr. 4 og 6 og § 7-5 nr. 5 og 7 at det må foreligge et dokument som «*prospektmyndigheten anser at*» gir tilsvarende opplysninger som det som følger av vphl. § 7-13.

Tilbud til eksisterende aksjeeiere

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag i høringsnotat 5. april 2011 om at unntaket for prospektplikt ved tilbud om aksjer til eksisterende aksjeeiere uten vederlag, jf. vphl. § 7-4 nr. 7, oppheves i samsvar med endringsdirektivet art. 1(4) (a) (i) (d). Årsaken til at unntaket oppheves er at slike tilbud ikke medfører prospektplikt etter prospektdirektivet art. 3(2)e, jf. vphl. § 7-2, fordi det ikke skal betales vederlag, og unntaket er således overflødig (se fortalen til endringsdirektivet pkt. 13).

Departementet viser til at Finanstilsynet i høringsnotat 5. april 2011 uttaler at prospektdirektivet art. 4(1) (d) også gir unntak fra prospektplikt ved tilbud der utbytte utbetales i form av aksjer i samme klasse som de aksjene utbyttet stammer fra, men at dette unntaket ikke ble gjennomført i norsk rett ved gjennomføringen av prospektdirektivet, jf. arbeidsgrupperapport 1. juni 2004. Departementet mener at dette unntaket har vist seg å kunne få praktisk betydning. Det samme gjelder det tilsvarende unntaket ved notering, jf. prospektdirektivet art. 4(2) (e). Departementet foreslår på denne bakgrunn å gjennomføre disse unntakene ved henholdsvis endring av vphl. § 7-4 nr. 7 og vphl. § 7-5 nr. 8.

Nåværende eller tidligere ansatte eller styremedlemmer

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag om å gjennomføre forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 4(a) (i) (e), ved å utvide unntaket fra prospektplikt for tilbud som rettes til ansatte mv. i vphl. § 7-4 nr. 9, slik at det bl.a. ikke lenger er et krav at verdipapirer av samme klasse er notert på regulert marked, men et krav om at vedkommende selskap må ha hovedkontor eller forretningskontor i et EØS-land.

Departementet mener at unntaket fra prospektplikt ved tilbud som rettes til ansatte mv. når vedkommende selskap er etablert i land utenfor EØS, jf. endringsdirektivet art. 1(4) (a) (ii), bør gjennomføres i verdipapirhandelloven. Departementet viser til at Finanstilsynets hjemmel etter vphl. § 7-7 femte ledd gir hjemmel til å *godkjenne prospekt* fra utsteder utenfor EØS, mens vphl. § 7-4 nr. 9 gir unntak fra selve prospektplikten. Departementet foreslår derfor at det i Finanstilsynets utkast til lovtekst i vphl. § 7-4 nr. 9 tilføyes ”*eller et tredjeland godkjent av prospektmyndigheten*”.

Departementet viser til at det i arbeidsgruppe-rapporten 1. juni 2004 ved gjennomføringen av prospektdirektivet ble foreslått å benytte begrepet ”*tilknyttet selskap*” i den norske lovteksten ved gjennomføring av EØS-regler tilsvarende prospektdirektivet art. 4(1) (e) som benytter begrepet ”*an affiliated undertaking*”. I det endelige lovfor-slaget (jf. Ot.prp. nr. 69 (2004-2005) pkt. 4.1.4) ble arbeidsgruppens forslag endret til ”*konsern*”. Departementet viser til at vphl. § 7-4 nr. 9 skal anses å gjennomføre EØS-regler tilsvarende prospektdirektivet art. 4(1) (e), og at lovbestemmelsen må tolkes i lys av direktivbestemmelsen. Dette innebærer at begrepet ”*konsern*” i vphl. § 7-4 nr. 9 får noe videre betydning enn i aksjelovgivningen. Blant annet er det ikke krav om at morselskapet er norsk.

Verdipapirforetak

Departementet foreslår at forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(3) (a) (ii), gjennomføres i verdipapirhandelloven ved at det gis unntak fra vphl. § 7-2 (prospektplikt ved tilbud om tegning eller kjøp) dersom tilbudet gjelder salg gjennom verdipapirforetak. Forutsetningen for at unntaket kommer til anvendelse er at det forligger et prospekt som er gyldig etter vphl. § 7-12, og at verdipapirforetaket har skriftlig avtale med utsteder om bruk av dette prospektet. Se forslag til nytt nr. 11 i vphl. § 7-4.

3.1.7 Gyldighet

3.1.7.1 Gjeldende rett

Etter vphl. § 7-12 første ledd kan et godkjent prospekt benyttes i 12 måneder etter offentliggjøring forutsatt at det utarbeides tillegg i samsvar med vphl. § 7-15.

Etter vphl. § 7-12 tredje ledd kan et registreringsdokument (dokument med opplysninger om utsteder) benyttes i 12 måneder etter at det er godkjent, forutsatt at det er utarbeidet en oversikt over offentliggjort informasjon i samsvar med nærmere regler om informasjonsplikt og offentliggjøring fastsatt i medhold av lov om regulerte markeder.

3.1.7.2 EØS-rett

I endringsdirektivet art. 1(9) (a) gjøres det mindre endringer i prospektdirektivet art. 9(1), slik at et prospekt etter endringen vil være gyldig i 12 måneder etter *godkjenning*, og ikke fra tidspunktet for offentliggjøring. Endringen gjøres for å klargjøre oppstartstidspunktet for gyldighetsperioden, herunder slik at det enkelt kan verifiseres av tilsynsmyndigheten, jf. endringsdirektivets fortale punkt 20.

Endringsdirektivet art. 1(9) (b) endrer prospektdirektivet art. 9(4), slik at et registreringsdokument skal kunne oppdateres etter reglene for tillegg til prospekt (jf. prospektdirektivet art. 16) i tillegg til å kunne oppdateres gjennom et verdipapirdokument (dokument med opplysninger om verdipapiret, jf. prospektdirektivet art. 12(2)). Videre slettes vilkåret i art. 9(4) om at registreringsdokumentet må være ajourført etter direktivets art. 10, da art. 10 oppheves ved endringsdirektivet. Endringsdirektivet er EØS-relevant, og forventes tatt inn i EØS-avtalen.

3.1.7.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at vphl. § 7-12 første ledd endres i samsvar med endringsdirektivet art. 1(9) (a) ved at det presiseres at et prospekt vil være gyldig i 12 måneder etter godkjenning, og ikke offentliggjøring. Etter Finanstilsynets vurdering samsvarer dette med nåværende praksis, da regelverket har vært tolket slik at alle typer prospekter har hatt en gyldighet på 12 måneder fra dato for godkjenning.

Høringsnotatet av 5. april 2011 omtaler ikke nærmere endringen i endringsdirektivet art. 1(9) (b) om oppdatering av registreringsdokument etter reglene for tillegg til prospekt, utover at

endringsdirektivet følger som vedlegg til høringsnotatet.

3.1.7.4 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til forslaget.

3.1.7.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at vphl. § 7-12 første ledd endres, slik at et prospekt kan benyttes i inntil 12 måneder etter godkjenning i tråd med praksis og endringsdirektivet art. 1(9) (a) (1).

Departementet foreslår videre å gjennomføre forventede nye EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(9) (b) jf. prospektdirektivet art. 9(4), jf. forslag til vphl. § 7-12 tredje ledd. Det vil da ikke lenger være et vilkår for gyldig registreringsdokument at det er utarbeidet en oversikt over offentliggjort informasjon, men at registreringsdokumentet er oppdatert i henhold til vphl. § 7-15 (tillegg til prospekt) eller i et verdipapirdokument (jf. endringsdirektivet art. 1(9) (b) og prospektdirektivet art. 9(4) jf. art. 16 og art. 12(2)). Dette medfører at dersom en vesentlig endring eller hendelse som kunne påvirke investorenes vurderinger, har inntruffet siden godkjenningen av det sist ajourførte registreringsdokumentet, kan utsteder av registreringsdokumentet velge mellom å oppdatere registreringsdokumentet etter prosedyren i vphl. § 7-15, eller å innta tilsvarende opplysninger i et etterfølgende verdipapirdokument.

3.1.8 Offentliggjøring av prospekt

3.1.8.1 Gjeldende rett

Vphl. § 7-19 fastsetter alternative metoder for offentliggjøring av prospekt. I henhold til vphl. § 7-19 sjette ledd kan departementet i forskrift fastsette nærmere regler for offentliggjøring av prospekt. Nærmere bestemmelser om offentliggjøring følger av kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 kapittel V. EØS-regler tilsvarende kommisjonsforordning (EF) nr. 809/2004 er gjennomført i norsk rett ved at de etter verdipapirforskriften § 7-13 gjelder som forskrift.

Det følger av vphl. § 7-19 at utsteder kan velge å publisere prospektet i) i riksdekkende avis, ii) gjøre det tilgjengelig på prospektmyndighetens hjemmeside, iii) stille papirkopi vederlagsfritt til disposisjon for allmennheten på tilbyderens forretningskontor eller på markedsplassens forret-

ningskontor og hos verdipapirforetak som plasserer tilbudet, eller iv) gjøre det tilgjengelig elektronisk på tilbyderens eller markedsplassens hjemmeside og på hjemmesiden til eventuelle verdipapirforetak som plasserer tilbudet.

3.1.8.2 EØS-rett

Reglene for offentliggjøring av prospekt er nedfelt i prospektdirektivet art. 14. Prospektdirektivet art. 14(2)(c) endres ved at det ikke lenger blir krav om at prospektet gjøres tilgjengelig elektronisk både på utsteders og tilretteleggers hjemmeside, men at dette blir alternative måter å offentliggjøre prospektet på. Videre innføres det en plikt for utsteder til å gjøre prospektet tilgjengelig elektronisk. Se endringsdirektivet art. 1(14)(a)(i) og (ii) og fortalen pkt. 22.

Hjemmel for EU-kommisjonen i prospektdirektivet art. 14 (8) til å vedta gjennomføringstiltak erstattes av en bestemmelse om at EU-kommisjonen gis myndighet til å utdype prospektdirektivet art. 14 (1)-(4) og til å endre bestemmelsene om nødvendig på grunn av teknologisk utvikling i verdipapirmarkedet, jf. endringsdirektivet art. 1(14)(b). Endringsdirektivet ventes tatt inn i EØS-avtalen.

3.1.8.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet å endre lovteksten i vphl. § 7-19 slik at den samsvarer med endringsdirektivet. Dette medfører mindre endringer i ordlyden i § 7-19 annet ledd nr. 3 og et nytt tredje ledd. Nåværende tredje til femte ledd forskyves med ny nummerering.

3.1.8.4 Høringsinstansenes syn

Revisorforeningen uttaler:

«Revisorforeningen mener at regelverket om offentliggjøring av EØS prospekter bør endres. Regelverket er i dag innrettet slik at utsteder kan velge mellom å publisere prospektet på utsteders hjemmeside eller på tilretteleggers hjemmeside. I tillegg finnes papirkopier på selskapets kontor. Finanstilsynet vedlikeholder en liste på sine hjemmesider som viser hvilke prospekter de har godkjent. Oslo Børs har en tilsvarende liste for prospekter som ikke er EØS prospekter (prospekter under den beløpsmessige grensen). Ulempen med dagens system er at det er vanskelig og vite hvilket prospekt som er det endelige. Det finnes heller

ikke noe sted hvor man kan henvende seg for å få en utskrift av den endelige versjonen på samme måte som i Regnskapsregisteret. Vi er opptatt av at det etableres en form notoritet knyttet til dokumentet. Etter vårt syn er det et klart behov for at investorer, tilretteleggere, advokater, Finanstilsynet med flere, har et slikt sted de kan henvende seg.

En nærliggende løsning kan være at Finanstilsynet publiserer den endelige versjonen av prospektet i pdf-format på den listen over godkjente prospekter som Finanstilsynet vedlikeholder.»

3.1.8.5 Departementets vurdering

Departementet mener vphl. § 7-19 bør endres i tråd med endringsdirektivet art. 1(14)(a)(i) og (ii), slik at det ikke lenger blir krav om at prospektet gjøres tilgjengelig på tilretteleggers hjemmeside i tillegg til utsteders eller markedsplassens hjemmeside, og videre at det innføres en plikt for utsteder til å gjøre prospektet tilgjengelig elektronisk. Se forslag til vphl. § 7-19 annet ledd nr. 3 og et nytt tredje ledd. Nåværende vphl. § 7-19 tredje til sjette ledd forskyves med ny nummerering.

Når det gjelder Revisorforeningens forslag om at Finanstilsynet bør opprette og vedlikeholde en form for prospektregister, og herunder publisere den endelige versjonen av prospektet i pdf-format, legger departementet til grunn at dette vil være forholdsvis ressurskrevende for Finanstilsynet. Departementet viser til at det etter gjennomføring av EØS-regler som svarer til endringsdirektivet art. 1(14)(a)(ii) i vphl. § 7-19, vil være en plikt til å gjøre prospektet tilgjengelig elektronisk, og på Finanstilsynets liste over godkjente prospekter er det en lenke til den webadressen der den prospektpliktige har opplyst at prospektet skal offentliggjøres. Den prospektpliktige har forutsetningsvis en plikt til å offentliggjøre det godkjente prospektet, og eventuelle tillegg til prospektet, på den oppgitte webadressen, og å ha det tilgjengelig der i den aktuelle perioden. Departementet finner derfor at en nytte-/kostnadsvurdering tilsier at Finanstilsynet ikke bør ha plikt til å opprette og vedlikeholde et eget prospektregister.

3.1.9 Plikten til å utarbeide tillegg til prospekt

3.1.9.1 Gjeldende rett

Plikt til å utarbeide tillegg til prospekt er regulert i vphl. § 7-15. Enhver ny omstendighet, vesentlig feil eller unøyaktighet som kan få betydning for

vurderingen av verdipapirene, og som framkommer mellom tidspunktet for offentliggjøringen av prospektet og tidspunktet for akseptperiodens utløp eller opptaket til notering, skal framgå av et tillegg til prospektet.

3.1.9.2 EØS-rett

Plikten til å utarbeide tillegg til prospekt følger av prospektdirektivet art. 16(1). Endringsdirektivet art. 1(16)(1) endrer prospektdirektivet art. 16(1) ved å presisere at det er tidspunktet for det alternative som inntreer sist av tidspunktet for akseptperiodens utløp og opptak til notering, som legges til grunn når det skal avgjøres om en ny omstendighet, vesentlig feil eller unøyaktighet medfører plikt til å fremlegge tillegg til prospektet. Presiseringen gjøres for å sikre forutberegnelighet for når plikten til å utarbeide tillegg til prospektet opphører, jf. fortalet til endringsdirektivet punkt 23.

3.1.9.3 Høringsutkastet

Finanstilsynets anfører i høringsnotat 5. april 2011 at det framgår klart av vphl. § 7-15 når plikten til å utarbeide tillegg til prospekt opphører, og at det derfor ikke er nødvendig å endre ordlyden i bestemmelsen i henhold til endringsdirektivet.

Finanstilsynet bemerker imidlertid at det i vphl. § 7-15 er en unøyaktighet som ikke er i samsvar med prospektdirektivets art. 16. I vphl. § 7-15 er det angitt at det er opplysninger som fremkommer mellom tidspunktet for «offentliggjøring» av prospekt og tidspunktet for akseptperiodens utløp eller opptaket til notering som det må opplyses om i tillegg til prospekt, mens ordlyden i direktivet art. 16 gjelder opplysninger som fremkommer mellom tidspunktet for «godkjenningen» av prospektet og tidspunkt for akseptperiodens utløp eller opptaket til notering. Da det kan være ulike datoer for godkjenning og offentliggjøringen av prospektet, anbefaler Finanstilsynet at ordlyden i vphl. § 7-15 endres fra tidspunktet for offentliggjøringen av prospektet, til tidspunktet for godkjenningen av prospektet.

3.1.9.4 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene har ingen merknader.

3.1.9.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at ordlyden i vphl. § 7-15 endres fra tidspunktet for offentliggjøringen av prospekt til tidspunktet for

godkjenningen av prospektet, slik at bestemmelsen blir i samsvar med prospektdirektivet art. 16(1) etter endring. Departementet mener videre det er hensiktsmessig å presisere i vphl. § 7-15 at det er tidspunktet for det alternative som inntreer sist av tidspunktet for akseptperiodens utløp og opptak til notering, som legges til grunn for å avgjøre om nye omstendigheter, vesentlige feil eller unøyaktigheter, medfører plikt til å fremlegge tillegg til prospektet, jf. endringsdirektivet art. 1(16)(1).

3.1.10 Tilbakekall av aksept

3.1.10.1 Gjeldende rett

Tilbakekall av aksept er regulert i vphl. § 7-21. Det følger av vphl. § 7-21 annet ledd at dersom det offentliggjøres tillegg som nevnt i vphl. § 7-15, kan aksept av tilbudet gjort før tillegget ble offentliggjort tilbakekalles innen to dager etter slik offentliggjøring.

3.1.10.2 EØS-rett

Retten til å tilbakekalle aksept reguleres i prospektdirektivet art. 16(2). Endringsdirektivet art. 1(16)(2) endrer prospektdirektivet art. 16 (2) ved å presisere at rett til å kalle tilbake aksept forutsetter at prospektet gjelder et offentlig tilbud, og at den nye omstendigheten, feilen eller unøyaktigheten som angitt i art. 16(1) «*arose before the final closing of the offer to the public and the delivery of the securities. That period may be extended by the issuer of the offeror*». Siste frist for rett til tilbakekall av aksept skal angis i tillegget, jf. endringsdirektivet art. 1(16)(2).

3.1.10.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet endringer i vphl. § 7-21 annet ledd for å presisere under hvilke omstendigheter en investor kan tilbakekalle sin aksept. Finanstilsynet bemerker at dette vil være klargjørende både for investor og utsteder, men at endringene ikke medfører noen forskjell fra dagens praksis.

3.1.10.4 Høringsinstansenes syn

NHO uttaler:

«Dette er en viktig rettighet for akseptantene, og tilsvarende viktig er det for både dem og utstederne at tilbakekallsretten er presist formulert.

Ordlyden i vphl. § 7-21 annet ledd bør etter vår vurdering knyttes direkte til plikten til å offentliggjøre tilleggsprospekt. Etter Finanstilsynets utkast er adgangen til å trekke tilbake en aksept knyttet til bl.a. når "unøyaktigheten skjedde. Ordlyden i § 7-15 – "fremkommer" - er etter vår mening mer treffende.

Også betingelsene som gjelder "final closing of the offer ... and delivery of the securities", jf. artikkel 16 nr. 2, bør formuleres klarere i loven. 1 § 7-15 er det vist til – "akseptperiodens utløp", som etter vår mening er mer presist. Utkastets formulering "levering av verdipapirene" er ikke klar nok, og vi oppfordrer departementet til å utforme dette slik at tidspunktet blir mest mulig nøyaktig.»

Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler:

«I forbindelse med endringene i vphl. § 7-21 annet ledd om rett til å trekke aksept av tilbud i forbindelse med offentliggjøring av tilleggsprospekt, er direktivets punkt om at fristen for å trekke aksepten skal fremkomme av tilleggsprospektet, jf. art. 16(2) siste setning, ikke foreslått implementert. Dette kan ikke sees å være begrunnet. Etter vår vurdering er dette en praktisk viktig plikt som klart nok bør fremkomme av lovteksten.»

3.1.10.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag om å gjennomføre forventede nye EØS-regler tilsvarende endringsdirektivet art. 1(16)(2) i vphl. § 7-21 for å klargjøre tidsrommet for tilbakekall av aksept. Departementet forslår imidlertid å bruke uttrykket «før akseptfristens utløp» og «fremkom», jf. henholdsvis uttrykkene «*final closing of the offer*» og «*arose*» i endringsdirektivet art. 1 (16), og at uttrykket «*som utløste plikt til tillegg til prospekt*» i Finanstilsynets utkast endres til «*som nevnt i § 7-15*». Se forslag til endring av vphl. § 7-21 annet ledd.

Når det gjelder forståelsen av uttrykket «*før levering av verdipapirene*» i forslag til ny ordlyd i vphl. § 7-21 annet ledd, bemerker departementet at tidspunktet for levering av verdipapiret etter vphl. § 7-21 annet ledd kan være forskjellig avhengig av type verdipapir. Departementet antar imidlertid at leveringstidspunktet etter § 7-21 annet ledd for emitterte aksjer vil være registreringstidspunktet i Foretaksregisteret, mens det ved utstedelse av gjeldsinstrumenter vil være registreringstidspunktet i verdipapirregisteret. Fra disse

tidspunktene vil utstedelsen av de aktuelle verdipapirer være irreversibel. Ved salg av aksjer og gjeldsinstrumenter som er registrert i verdipapirregister, antar departementet at leveringstidspunktet etter vphl. § 7-21 vil være tidspunktet for registrering av aksjene eller gjeldsinstrumentene på kjøpers eller forvalters konto i verdipapirregisteret.

Departementet mener videre at plikten til å angi fristen for å trekke aksepten, jf. endringsdirektivet art. 1(16)(2) siste setning, bør framgå av loven og foreslår at det i vphl. § 7-21 annet ledd nytt annet punktum tilføyes at siste dato for rett til tilbakekall av aksept skal angis i tillegget.

3.1.11 Dokumenter som inntas ved henvisning

3.1.11.1 Gjeldende rett

Etter vphl. § 7-14 annet ledd kan opplysninger som er offentliggjort og kontrollert etter vphl. § 7-7 eller registrert etter vphl. § 7-10, anses som del av prospektet ved at det henvises til disse.

3.1.11.2 EØS-regler

Etter prospektdirektivet art. 11(1) kan opplysninger som framgår av dokumenter som er offentliggjort tidligere, anses som en del av prospektet dersom det henvises til disse i prospektet. En forutsetning er at dokumentene er godkjent av vedkommende myndighet i hjemstaten, eller er inngitt til den i samsvar med prospektdirektivet eller i henhold til kapittel IV og V i direktiv 2001/34/EF (børsdirektivet). Ved endringsdirektivet artikkel 1(11)(a) erstattes henvisningen til børsdirektivet med en henvisning til direktiv 2004/109/EF (rapporteringsdirektivet).

Hjemmel for EU-kommisjonen i prospektdirektivet art. 11(3) til å vedta gjennomføringstiltak erstattes av en bestemmelse om at EU-kommisjonen gis myndighet til å utdype prospektdirektivet art. 11, og til å endre bestemmelsene om nødvendig på grunn av teknologisk utvikling i verdipapirmarkedet, jf. endringsdirektivet art. 1(11)(b).

3.1.11.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 uttaler *Finanstilsynet* at:

«Etter ordlyden i verdipapirhandelloven § 7-14 annet ledd kan opplysninger som inngår i tidligere godkjente eller registrerte dokument, gjø-

res til en del av prospektet ved at de inntas ved henvisning. Etter prospektdirektivets artikkel 11 nr. 1 kan det henvises til alle dokumenter som er godkjent av eller sent til myndighetene i henhold til prospektdirektivets eller direktiv 2001/34/EF. I praksis har verdipapirhandelloven § 7-14 annet ledd blitt tolket slik at den omfatter det samme som direktivet. Finanstilsynet ser på denne bakgrunn ikke behov for endringer i loven.»

Når det gjelder delegasjonshjemmel gitt EU-kommisjonen til å endre reglene om dokumenter som kan inntas ved henvisning, anser Finanstilsynet vphl. § 7-14 tredje ledd for å være tilstrekkelig.

3.1.11.4 Høringsinstansenes syn

Advokatfirmaet Schjødt AS uttaler:

«Adgangen til å innta ved henvisning er omtalt i høringsnotatet pkt. 11. Generelt vil vi påpeke at dette er svært praktiske regler, og at det er viktig med forutberegnelighet med hensyn til hvilke opplysninger som omfattes av adgangen.

Det fremkommer av gjeldende vphl. § 7-14 annet ledd at det kan henvises til ”opplysninger som er offentliggjort og kontrollert etter § 7-7 eller registrert etter § 7-10”. Det er således adgang til å innta ved henvisning opplysninger fra godkjente EØS-prospekter og registrerte nasjonale prospekter (registreringsprospekter). Finanstilsynet erkjenner at dette gir en snevrere adgang til å innta ved henvisning enn det som følger av det opprinnelige prospektdirektivets og endringsdirektivets, men foreslår under henvisning til at loven i praksis er blitt tolket i samsvar med direktivet at det ikke gjøres noen endringer i lovteksten.

Endringsdirektivet innebærer etter det vi kan se at det gjøres en justering nettopp på det punkt der implementeringen i vphl. § 7-14 annet ledd er noe mangelfull (henvisning til opptaksdirektivet erstattes av en henvisning til rapporteringsdirektivet), og vi mener således at man burde benytte anledningen til å gjøre den nødvendige justering i lovteksten.

En endring som nevnt kan etter det vi kan se gjøres ved at det tilføyes at også opplysninger sendt til Finanstilsynet etter lovbestemmelser inntatt til implementering av rapporteringsdirektivet kan inntas ved henvisning.

Dermed omfattes finansiell informasjon sendt til Finanstilsynet etter vphl. § 5-12 annet ledd, som er den type informasjon som oftest inntas ved henvisning i praksis.

Med hensyn til øvrige børsmeldinger, har Norge valgt å ikke kreve samtidig innsendelse til Finanstilsynet i samsvar med rapporteringsdirektivet art. 19(2), jf. NOU 2006:3 s. 219. Vi antar imidlertid at opplysninger som er innsendt til den offentlig utpekte lagringsmekanisme (OAM) i samsvar med rapporteringsdirektivet art. 21 og vphl. § 5-12 første ledd vil kunne inntas ved henvisning på samme måte. Nødvendige krav til notoritet og gjenfinnbarhet vil her være ivarettatt, og det kan således etter vår vurdering ikke være avgjørende at den utpekte OAM i Norge er Oslo Børs og ikke Finanstilsynet.

En forståelse som nevnt synes for øvrig også å harmonere best med oppregningen i prospektforordningen art. 28.»

3.1.11.5 Departementets vurdering

Departementet viser til at EØS-regler som svarer til prospektdirektivet art. 11(1), er gjennomført i norsk rett i vphl. § 7-14 annet ledd, men at ordlyden i vphl. § 7-14 annet ledd er noe snevrere enn prospektdirektivet. Departementet viser videre til at endringsdirektivet art. 1(11) opphever henvisningen i art. 11(1) til børssdirektivet (direktiv 2001/34/EF), og erstatter den med en henvisning til rapporteringsdirektivet (direktiv 2004/109/EF), men at dette ikke direkte krever endring i verdipapirhandelloven som følge av at vphl. § 7-14 per i dag ikke viser til børsdirektivet. I høringsnotatet 5. april 2011 anfører Finanstilsynet at vphl. § 7-14 annet ledd i praksis har blitt tolket slik at den omfatter det samme som direktivet, og at Finanstilsynet derfor ikke ser behov for endringer i loven.

Departementet mener det vil være hensiktsmessig at ordlyden i vphl. § 7-14 annet ledd utvides i samsvar med prospektdirektivet art. 11(1) og praksis. Departementet mener videre at opplysninger som er offentliggjort etter bestemmelser i verdipapirhandelloven som gjennomfører rapporteringsdirektivet (direktiv 2004/109/EF), og er innsendt til offentlig utpekt lagringsmekanisme, bør kunne inntas ved henvisning. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det i vphl. § 7-14 annet ledd tilføyes at opplysninger offentliggjort og innsendt etter vphl. § 5-12 første ledd kan inntas ved henvisning.

3.1.12 Utelatelse av opplysninger i prospekt

3.1.12.1 Gjeldende rett

I vphl. § 7-16 er det inntatt en adgang for prospektmyndigheten til, på nærmere angitte vilkår, å tiltale at opplysninger i et prospekt utelates.

3.1.12.2 EØS-rett

Adgang til utelatelse av opplysninger fra prospektet reguleres i prospektdirektivet art. 8. Endringsdirektivet art. 1(8)(b) medfører at prospektdirektivets art. 8(3) får et nytt punkt (a) som angir at når verdipapirer er garantert av en medlemsstat, kan en utsteder, tilbyder eller person som søker om opptak til notering på et regulert marked, unnlåte å gi informasjon i prospektet om garantisten. Begrunnelsen er at medlemsstater publiserer rikelig med informasjon om sin finansielle informasjon som er offentlig tilgjengelig, og at det derfor ikke er behov for å innta slik informasjon i prospektet, jf. fortalen i prospektdirektivet punkt 19.

Hjemmel for EU-kommisjonen i prospektdirektivet art. 8(4) til å vedta gjennomføringstiltak erstattes av en bestemmelse om at EU-kommisjonen gis myndighet til å utdype prospektdirektivet art. 8, og til å endre bestemmelsene om nødvendig på grunn av teknologisk utvikling i verdipapirmarkedet, jf. endringsdirektivet art. 1(8)(c).

3.1.12.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at det inntas en nytt annet ledd i vphl. § 7-16 tilsvarende endringsdirektivet art. 1(8)(b), der det gis anledning til å utelate opplysninger når verdipapirene er garantert av en medlemsstat.

Når det gjelder delegasjonshjemmelen gitt til EU-kommisjonen vedrørende endringer av kriterier, jf. endringsdirektivet art. 1(8)(c), anbefaler Finanstilsynet at det inntas en forskriftshjemmel i vphl. § 7-16 nytt tredje ledd, der departementet gis hjemmel til i forskrift å fastsette nærmere regler om utelatelse av opplysninger i prospekt.

3.1.12.4 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene hadde merknader.

3.1.12.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag om at det inntas en nytt annet ledd i vphl. § 7-16 tilsvarende endringsdirektivet art. 1(8)(b), der det gis anledning til å utelate opplysninger når verdipapi-

rene er garantert av en medlemsstat, og at det inntas en forskriftshjemmel i nytt tredje ledd i vphl. § 7-16, der departementet gis hjemmel til i forskrift å fastsette nærmere regler om utelatelse av opplysninger i prospekt.

3.1.13 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det følger av endringsdirektivet at formålet med endringene er å bidra til økt effektivitet og å fremme konkurransedyktigheten ved å redusere administrative forpliktelser for utsteder og tilrettelegger.

Terskelverdiene for når plikten til å utarbeide EØS-prospekt inntreffer økes, og innholdskravene i nasjonale registreringsprospekt er lavere enn for EØS-prospekt, slik at endringen skulle tilsi at kostnadene for tilbyderne reduseres. Det foreligger imidlertid ikke noen statistikk over hvor mange godkjente EØS-prospekt som gjelder tilbud som ligger mellom nåværende terskelverdier og de nye terskelverdiene, og det er derfor vanskelig å tallfeste effekten av endringene.

Videre økes også terskelverdiene for nasjonale registreringsprospekt. Etter en gjennomgang av registrerte nasjonale prospekt for de tre forutgående år, anslår departementet at antall prospekter for disse årene med de nye terskelverdiene ville vært redusert til om lag halvparten.

Som følge av endringsdirektivet økes adgangen til å gi dispensasjon fra prospektplikt. Dette kan lette byrdene og redusere kostnadene for utsteder og tilrettelegger.

Videre gjøres det endringer i unntakene for prospektplikt. Det er sannsynlig at flere tilfeller vil omfattes av unntakene, slik at endringene på dette området vil være kostnadsbesparende og innebære en reduksjon av administrative forpliktelser for utstedere.

3.2 Endringer i rapporteringsdirektivet

3.2.1 Bakgrunn

Direktiv 2010/73/EU (endringsdirektivet) medfører også endringer i direktiv 2004/109/EF (rapporteringsdirektivet). EØS-regler tilsvarende rapporteringsdirektivet er gjennomført i verdipapirhandeloven kapittel 4 og 5. Finanstilsynet har i sitt høringsnotat 5. april 2011 vurdert og kommet med utkast til nødvendige endringer i verdipapirhandeloven kapittel 5, til gjennomføring av EØS-regler som svarer til endringene i rapporteringsdirekti-

vet. Høringsnotatet ble sendt på høring 29. juni 2011 til høringsinstanser som angitt i pkt. 3.1.2.

Endringsdirektivet er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Departementet foreslår likevel nå lovregler i tråd med EUs regelverk slik det er etter endringsdirektivet. Fremstillingen av EØS-rett og uttrykket «EØS-regler som svarer til endringsdirektivet» eller lignende uttrykk i avsnittene nedenfor forutsetter at endringsdirektivet tas inn i EØS-avtalen.

3.2.2 Norge som hjemstat for utsteder fra land utenfor EØS – periodisk informasjonsplikt

3.2.2.1 Gjeldende rett

Ifølge vphl. § 5-4 første ledd gjelder reglene i vphl. § 5-5 til § 5-11 om periodisk informasjonsplikt for utstedere med Norge som hjemstat hvis omsettelige verdipapirer er opptatt til handel på regulert marked. Det følger av vphl. § 5-4 tredje ledd at Norge skal regnes som hjemstat for utsteder fra land utenfor EØS (tredjeland), dersom utsteder er forpliktet til å registrere opplysninger i medhold av vphl. § 5-11 første ledd. Etter bestemmelsen i vphl. § 5-11 første ledd skal utsteder minst årlig utarbeide en oversikt over all informasjon vedkommende på bakgrunn av rettslige forpliktelser har gjort tilgjengelig for allmennheten de siste 12 måneder, og sende oversikten til prospektmyndigheten.

3.2.2.2 EØS-rett

Plikten til å utarbeide en årlig oversikt over offentliggjort informasjon de siste 12 måneder bortfaller idet prospektdirektivet art. 10 slettes, jf. endringsdirektivet art. 1(10). I rapporteringsdirektivet art. 2(1) (i) (i) er det vist til prospektdirektivet art. 10 ved definisjonen av hjemstat for utsteder med forretningskontor i en tredjestat, og som utsteder aksjer eller obligasjoner med pålydende verdi per enhet på under 1 000 euro. Henvisningen til art. 10 fjernes imidlertid når endringsdirektivet tas inn i EØS-avtalen. I stedet henvises det til prospektdirektivet art. 2(1) (m) (iii), jf. endringsdirektivet art. 2(1) (i). Kriteriet for hva som skal regnes som hjemstat etter rapporteringsdirektivet for utstedere med forretningskontor i en tredjestat, går derfor fra å være det EØS-landet som mottar den årlige oversikten over offentliggjort informasjon, til å være det

EØS-landet der verdipapirene skal legges ut til offentlig tegning for første gang, eller der den første søknaden om opptak til notering på et regulert marked inngis, fastlagt etter nærmere bestemmelser i prospektdirektivet art. 2(1) (m) (iii).

3.2.2.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at vphl. § 5-11 oppheves. Videre foreslår tilsynet at vphl. § 5-4 tredje ledd endres slik at kriteriet for når Norge er hjemstat for utsteder fra tredjeland hva gjelder periodisk informasjonsplikt, blir det landet der utsteder har til hensikt å tilby verdipapirene til offentligheten for første gang eller søke om opptak til notering for første gang. Etter Finanstilsynets vurdering foreligger det en inkurie i vphl. § 5-4 fjerde ledd idet det henvises til vphl. § 5-4 tredje ledd, men slik at tredje ledd gjelder utstedere fra land utenfor EØS, mens fjerde ledd regulerer utstedere som er fra en EØS-stat. Finanstilsynet foreslår derfor at vphl. § 5-4 fjerde ledd endres ved at henvisningen til tredje ledd fjernes.

3.2.2.4 Høringsinstansenes syn

Advokatfirmaet Schjødt AS bemerker i sin høringsuttalelse:

«På bakgrunn av endringer i rapporteringsdirektivet er blant annet vphl. § 5-4 tredje ledd foreslått endret, jf. høringsnotatet pkt. 13.

For utstedere registrert utenfor EØS vil Norge være hjemstat dersom utsteders verdipapirer ble tilbudt til offentligheten for første gang i Norge, eller tatt opp til notering på regulert marked for første gang i Norge.

Etter vår vurdering kunne det være naturlig å presisere at bestemmelsen kun omfatter EØS, med andre ord om Norge er det landet i EØS hvor tilbudet ble fremsatt første gang/notering ble søkt. Videre fremkommer det av den underliggende direktivbestemmelse regler om hvordan valget mellom de to alternativer skal foregå. Det sentrale er, slik vi oppfatter det, at dersom en utsteder som nevnt gjør sitt første tilbud i en EØS-stat og sin første notering i en annen EØS-stat, vil utsteder i siste instans fritt kunne velge hvem av de to som skal være hjemstat. Vi ber på denne bakgrunn departementet vurdere hvorvidt det avslutningsvis i den nye bestemmelsen burde tilføyes ”etter utsteders valg” eller lignende.»

3.2.2.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynets forslag i høringsnotat 5. april 2011 om at vphl. § 5-11 oppheves, og at vphl. § 5-4 tredje ledd endres, slik at kriteriet for når Norge er hjemstat for utsteder fra tredjeland vedrørende periodisk informasjonsplikt, er når Norge er den EØS-staten der verdipapirene skal tilbys til offentligheten for første gang, eller er der den første søknaden om opptak til notering på regulert marked inngis for første gang, jf. endringen i rapporteringsdirektivet 2(1)(i)(i) jf. endringsdirektivet art. 2(1)(i) jf. prospektdirektivet art. 2(1)m(iii).

Departementet forslår å presisere i loven at bestemmelsen gjelder dersom Norge er det i landet «i EØS» hvor tilbudet ble fremsatt eller notering ble søkt første gang. Se forslag til presisering i vphl. § 5-4 tredje ledd.

Departementet viser videre til at bestemmelsen i prospektdirektivet art. 2(1)m(iii) sier at valget mellom den medlemsstat der verdipapirene skal legges ut til offentlig tegning for første gang, eller der den første søknaden om opptak til notering på et regulert marked inngis, gjøres av «utstederen, tilbyderer eller personen som søker om opptak til notering, alt etter omstendighetene, med forbehold for etterfølgende valg foretatt av utstedere registrert i en tredjestat dersom hjemstaten ikke ble fastsatt etter deres valg». Det vil si at dersom kun én av de to hendelsene (legges ut til offentlig tegning for første gang eller første søknad om opptak til notering på et regulert marked) finner sted i Norge, mens den andre finner sted i en annet EØS-stat, kan utstederen foreta et valg mellom Norge og den andre EØS-staten som hjemstat. Departementet forslår å presisere denne valgretten i lovbestemmelsen, jf. forslag til vphl. § 5-4 tredje ledd nytt annet punktum. Departementet foreslår også å innta en presisering i vphl. § 5-4 fjerde ledd av at utsteders gjentakende valgrett, som skal gjelde i minst tre år, gjelder etter fjerde ledd og ikke etter tredje ledd der utsteder kun foretar ett valg.

Departementet viser til at Finanstilsynet i høringsnotatet 5. april 2011 legger til grunn at det er en feil i vphl. § 5-4 fjerde ledd fordi henvisningen til tredje ledd ikke gir mening. Departementet er enig i at det er en feil i vphl. § 5-4 fjerde ledd, og mener dette skyldes at det i § 5-4 fjerde ledd er et vilkår om at utsteder er fra en EØS-stat (dette vilkåret følger ikke av rapporteringsdirektivet art. 2(1)(i)(ii)). Videre er det i vphl. § 5-4 tredje ledd ikke inntatt vilkår om at utsteder må ha utstedt aksjer eller gjeldsinstrumenter med pålydende

verdi per enhet mindre enn 1 000 euro for å være omfattet av bestemmelsen, slik vilkåret er i rapporteringsdirektivet art. 2(1)(i)(i). Departementet foreslår å rette opp disse feilene og viser til forslag til endringer i vphl. § 5-4 tredje og fjerde ledd.

3.2.3 Minimum pålydende i forbindelse med virkeområde, informasjon til långivere og språk

3.2.3.1 Gjeldende rett

Vphl. § 5-4 angir virkeområdet for reglene om periodisk informasjonsplikt mv. etter vphl. §§ 5-5 til 5-11. Etter vphl. § 5-4 sjette ledd annet punktum er det unntak fra de nevnte bestemmelsene for utsteder som bare utsteder gjeldsinstrumenter med pålydende på 50 000 euro eller mer, eller tilsvarende beløp i annen valuta.

Vphl. § 5-10 regulerer hvilken informasjon som skal gis til långivere mv. Etter vphl. § 5-10 femte ledd kan långivermøtet holdes i en annen EØS-stat enn Norge såfremt pålydende per obligasjon er minst 50 000 euro, eller tilsvarende beløp i annen valuta på utstedelsestidspunktet, og alle fasiliteter og all informasjon som er nødvendig for at långiverne kan utøve sine rettigheter, er stilt til rådighet i den aktuelle EØS-staten.

Vphl. § 5-13 inneholder bestemmelser om hvilket språk utsteder skal gi opplysninger på. Etter vphl. § 5-13 sjette ledd skal utsteder offentliggjøre opplysninger på norsk eller engelsk dersom verdipapir med pålydende verdi på minst 50 000 euro, eller for obligasjoner i en annen verdi en euro med pålydende verdi som minst tilsvarer 50 000 euro på utstedelsesdagen, opptas til notering på et regulert marked i Norge.

3.2.3.2 EØS-rett

Kravet til pålydende på gjeldsinstrumenter for at enkelte utsteder unntas bestemmelsene om periodisk informasjonsplikt mv., øker fra å være minst 50 000 euro til å bli minst 100 000 euro, jf. endringsdirektivets art. 2(2)(a) som endrer rapporteringsdirektivet art. 8(1)(b).

Kravet til pålydende på obligasjoner for at långivermøtet kan holdes i en annen EØS-stat enn i Norge, øker fra å være minst 50 000 euro til å være minst 100 000, jf. endringsdirektivet art. 2(3) som endrer rapporteringsdirektivet art. 18(3).

Kravet til verdipapirenes pålydende for at utsteder kan velge å offentliggjøre opplysningene på et språk som aksepteres av prospektmyndigheten i hjemstaten og vertsstaten, eller et språk som

er vanlig i internasjonal finans, øker fra å være minst 50 000 euro til å være minst 100 000 euro, jf. endringsdirektivet art. 2(4) som endrer rapporteringsdirektivet 20(6).

Det er gitt overgangsordninger for alle de ovennevnte endringene av kravet til pålydende, jf. endringsdirektivet art. 2 (2)(b), art. 2(3) annet ledd og art. 2(4) annet ledd, ved at de nye kravene til pålydende ikke gjelder gjeldsinstrumenter som er tatt opp til handel på et regulert marked før 31. desember 2010. Endringsdirektivet ventes tatt inn i EØS-avtalen.

3.2.3.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 5. april 2011 foreslår Finanstilsynet at kravet til pålydende på gjeldsinstrumenter som nevnt i vphl. § 5-4 sjette ledd annet punktum, økes fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro i samsvar med endringsdirektivet. Videre foreslås det at kravet til pålydende på obligasjonene for at långivermøtet kan holdes i en annen EØS-stat enn Norge, jf. vphl. § 5-10 femte ledd, økes fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro i samsvar med endringsdirektivet. Finanstilsynet foreslår også at kravet til verdipapirenes pålydende for at utsteder kan velge mellom å offentliggjøre opplysninger på norsk eller engelsk, jf. vphl. § 5-13 sjette ledd, økes i samsvar med endringsdirektivet fra minst 50 000 til minst 100 000. Når det gjelder overgangsbestemmelsene, legger Finanstilsynet til grunn at Finansdepartementet ved ikrafttredelse av endringene angir fra hvilket tidspunkt endringene i kravene til pålydende skal gjelde

3.2.3.4 Høringsinstansenes syn

Oslo Børs kommenterer følgende i sin høringsuttalelse:

«Endringsdirektivet skal være gjennomført i nasjonal rett innen 1. juli 2012, men det foreslås at overnevnte endring skal gjelde gjeldsinstrumenter som er tatt opp til handel på et regulert marked etter 31. desember 2010. Totalt er det tatt opp 67 lån til handel på regulert marked etter 31. desember 2010 og frem til utgangen av august 2011, og anslagsvis berøres 54 obligasjonslån fordelt på 34 utstedere av foreslåtte lovendring, som nevnt ovenfor. Disse utstedelsene er gjennomført og tatt opp til notering på regulert marked i forhold til dagens terskelverdi på 50 000 euro.

Av de konkrete endringene som presenteres i høringsnotatets kap. 13.1.2 og 13.2.2 antas

forslaget om at pålydende verdi pr. obligasjon må økes til 100 000 euro eller tilsvarende annen valuta for at utsteder skal kunne velge mellom offentliggjøring av opplysninger på norsk eller engelsk å ha størst praktisk innvirkning på de berørte utstederne. Oslo Børs anbefaler at det utarbeides overgangsregler som avhjelper det forhold at utstedere må endre rapporteringsspråk, evt. måtte rapportere på to språk, som følge av den skisserte lovendring, som i praksis implementeres med tilbakevirkende kraft. Enkelte utstedere antas å kunne tilpasse seg det nye regelverket ved å endre pålydende til minimum 100.000 euro, men en slik tilpasning vil ha kostnadmessige og praktiske konsekvenser for utsteder.»

Høringsuttalelsen ble konkretisert nærmere i brev 15. desember 2011 fra Oslo Børs til Finansdepartementet:

«Oslo Børs antar omfanget av utstedere som blir direkte berørt av språkkravet ved implementering av den nye terskelen for pålydende er begrenset, men for de som faktisk blir berørt vil dette kunne ha stor praktisk betydning. En endring av pålydende verdi pr. obligasjon, slik at valgmuligheten for rapporteringsspråk for den berørte utsteder kan videreføres, vil i de fleste tilfeller kunne gjennomføres, men det vil medføre kostnadmessige og praktiske konsekvenser. Lånene er vanligvis utstedt under en låneavtale mellom utsteder og Norsk Tillitsmann, som representant for obligasjonseierne, og en endring i pålydende verdi pr. obligasjon vil nødvendiggjøre et obligasjonseiermøte, jf. låneavtalen, og vedtatt ny pålydende verdi vil være betinget av tilstrekkelig flertall.

Endring av pålydende verdi pr. obligasjon fra 50 000 til 100 000 euro tilsier et bytteforhold på 2:1 for antall obligasjoner. Obligasjonseiere med beholdninger som basert på dagens terskelverdi på 50 000 euro ikke er direkte delelig med overnevnte bytteforhold, må enten avhende eller kjøpe en enhet for å opprettholde sin andel i det enkelte obligasjonslån. Denne tilpasningen må obligasjonseier gjøre via vanlige markedsmekanismer, og det påløper dermed en potensiell tidsmessig og økonomisk risiko for å tilpasse seg nevnte direktivsendring. En omlegging av språk brukt ved rapportering og offentliggjøring av informasjon fra selskapet antas også å være en relativt omfattende og tidkrevende prosess.

På bakgrunn av overnevnte vil Oslo Børs anbefale at implementeringen av nevnte bestemmelse gis en særskilt utsettelse til 1. juli 2013 for ikrafttredelse av den nye grensen for pålydende med hensyn til språkkravet. Dette for at de berørte aktørene får en rimelig tid til å områ seg, enten ved å endre pålydende på obligasjonene eller ved å endre språk på sin rapportering. Vi anbefaler også at fristutsettelsen avgrenses, slik at den kun gjelder for utstedere av obligasjonslån med pålydende verdi pr. obligasjon på minst 50 000 euro eller tilsvarende i annen valuta tatt opp til handel på regulert marked i perioden fra og med 31. desember 2010 til dato for implementering av de nye reglene.»

3.2.3.5 Departementets vurdering

Departementet tiltrer Finanstilsynet forslag i høringsnotat 5. april 2011 om at kravet til pålydende på obligasjoner økes fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro, eller tilsvarende verdi i annen valuta, jf. endringsdirektivet art. 2(2) (a), for at unntaket etter vphl. § 5-4 sjettede ledd annet punktum skal komme til anvendelse (unntak fra periodisk informasjonsplikt etter vphl. §§ 5-5 til 5-11).

Departementet tiltrer også at kravet til pålydende på obligasjonene økes fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro, eller tilsvarende verdi i annen valuta, jf. endringsdirektivet art. 2(3), for at långivermøtet kan holdes i en annen EØS-stat enn Norge, jf. vphl. § 5-10 femte ledd.

Departementet er videre enig i at kravet til verdipapirenes pålydende for at utsteder skal kunne velge mellom å offentliggjøre opplysninger på norsk eller engelsk, jf. vphl. § 5-13 sjettede ledd, økes fra minst 50 000 til minst 100 000 euro, eller for obligasjoner i annen verdi enn euro med en pålydende verdi som minst tilsvarer 100 000 euro på utstedelsesdagen, jf. endringsdirektivet art. 2(4).

Departementet legger til grunn at det, når endringsdirektivet tas inn i EØS-avtalen, blir tilsvarende overgangsregler for alle disse tre endringene av kravet til pålydende, slik at endringen ikke vil påvirke obligasjoner opptatt til notering på regulert marked i en EØS-stat før 31. desember 2010, jf. henholdsvis endringsdirektivet art. 2(2) (b), art. 2(3) annet ledd og art. 2(4) annet ledd. Departementet foreslår på denne bakgrunn at endringene i verdipapirhandeloven § 5-4 sjettede ledd annet punktum, § 5-10 femte ledd og § 5-13 sjettede ledd ikke skal gjelde obligasjoner som ble opptatt til notering på regulert marked i en EØS-stat før 31. desember 2010. Departementet legger også til grunn at endringen i vphl. § 5-13 sjettede

ledd av kravet til verdipapirenes pålydende for at utsteder skal kunne velge mellom å offentliggjøre opplysninger på norsk eller engelsk, ikke vil tre i kraft før 1. juli 2013, slik foreslått av Oslo Børs i høringsuttalelsen.

3.2.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at innsnevring av unntaket fra periodisk informasjonsplikt ikke vil ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser. Videre antar departementet at långivermøtene i de fleste tilfeller kan avholdes elektronisk eller ved fullmakt, slik at heller ikke konsekvensen av at flere utstedere eventuelt må avholde slikt møte i Norge forventes å være betydelig. Når det gjelder endring av terskelverdien for valg mellom engelsk og norsk som rapporteringsspråk, vil dette kunne medføre at færre av utstederne kan rapportere på engelsk, og derved økte kostnader for utstederne.

3.3 Konesjonsplikt for mellommannsvirksomhet knyttet til andeler i ansvarlige selskaper

3.3.1 Bakgrunn

Andeler i ansvarlige selskaper er ikke omfattet av definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandeloven. Med *ansvarlige selskaper* menes selskaper regulert i selskapsloven av 21. juni 1985 bokstav a, b, c og e: kommandittselskap (KS), (ubegrenset) ansvarlig selskap (ANS), selskap med delt ansvar (DA) og indre selskap (IS). En konsekvens av at andeler i ansvarlige selskaper ikke anses som finansielle instrumenter er at mellommannsvirksomhet i forbindelse med slike andeler ikke er konesjonsbelagt investeringstjenesteste etter verdipapirhandeloven. Slik mellommannsvirksomhet er heller ikke regulert på annen måte i verdipapirhandeloven.

Ansvarlige selskaper, spesielt kommandittselskap og indre selskap, har tradisjonelt vært benyttet ved prosjektfinansiering innen shipping og eiendom. Indre selskap, eller sammenlignbare utenlandske "limited partnerships", er videre benyttet i såkalt "private equity-virksomhet" og venturekapitalvirksomhet. Markedet i disse segmentene har historisk sett vært kjennetegnet av langsiktige investorer som både kjenner selskapsformen og de underliggende investeringsobjektene godt, herunder den finansielle risikoen.

Investeringer i ansvarlige selskaper markedsføres i dag også mot massemarkedet.

I NOU 2006:3 Om markeder for finansielle instrumenter foreslo Verdipapirmarkedslovutvalget i pkt. 2.5.2 at andeler i ansvarlige selskaper skulle omfattes av definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandelloven.

Departementet fulgte ikke opp Verdipapirmarkedslovutvalgets forslag om at andeler i ansvarlige selskaper skulle omfattes av definisjonen av finansielle instrumenter, jf. Ot.prp. nr. 34 (2006-2007), men varslet en nærmere utredning av problemstillingen. I den forbindelse uttalte departementet i Ot.prp. nr. 34 (2006-2007) pkt. 4.5 blant annet:

«Departementet er langt på vei enig i at gode grunner taler for at KS/ANS-andeler bør inkluderes i definisjonen av finansielle instrumenter. På den annen side, slik Kredittilsynet påpeker, er det imidlertid også grunner til ikke å foreslå at slike andeler inkluderes i denne omgang. Departementet viser til at utvalget ikke har vurdert forholdet til andre regelsett, og at det kan være uklart hvilke følger en slik utvidelse av begrepet finansielle instrumenter vil kunne få. På denne bakgrunn vil departementet ikke foreslå å følge opp utvalgets forslag på dette området i denne omgang. Departementet legger imidlertid opp til at problemstillingen utredes ytterligere.»

I brev 26. juni 2007 ba departementet Kredittilsynet (nå Finanstilsynet) vurdere om andeler i ansvarlige selskaper bør omfattes av definisjonen av finansielle instrumenter i vphl. § 2-2 første ledd.

I brev 4. mars 2009 ba departementet Kredittilsynet også vurdere følgende:

«Dersom andeler i kommandittselskap og andeler i ansvarlige selskaper etter Kredittilsynets vurdering ikke bør omfattes av definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandelloven, ber departementet Kredittilsynet vurdere om det bør utarbeides forslag til andre bestemmelser, slik at det blir tilsvarende regulering av investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og andeler i ansvarlige selskaper, som for investeringer som reguleres av verdipapirhandelloven»

Kredittilsynet oversendte 30. april 2009 høringsnotat til departementet. I høringsnotatet anbefalte Kredittilsynet ikke å utvide definisjonen av finansielle instrumenter, men kom med forslag til en

«selvstendig utvidelse av konsesjonsplikten» for mellommannsvirksomhet i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper.

I brev 8. mai 2009 til Kredittilsynet stilte departementet spørsmål ved om det er behov for å regulere særskilt hvilke av verdipapirhandellovens og verdipapirforskriftens bestemmelser som skal gjelde, eller eventuelt ikke gjelde, som følge av at en regulering som Kredittilsynet foreslår innebærer at verdipapirforetaks ytelse av mellommannstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper ikke vil være investeringstjenester i verdipapirhandellovens forstand. I brevet 8. mai 2009 ba departementet også Kredittilsynet om å utarbeide en nærmere omtale av hvilke andre regelsett som berøres ved en eventuell utvidelse av definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandelloven til å omfatte andeler i ansvarlige selskaper, samt peke på mulige konsekvenser av en slik utvidelse. Kredittilsynet besvarte disse spørsmålene i svarbrev til departementet 11. juni 2009.

3.3.2 Høring

Ved høringsbrev 23. september 2009 sendte departementet Kredittilsynets høringsnotat 30. april 2009, samt utdrag fra Kredittilsynets brev 11. juni 2009, på høring til følgende instanser med høringsfrist 23. desember 2009:

Alle departementene

Aksjonærforeningen i Norge
Banklovkommisjonen
Bedriftsforbundet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
De selvstendige kommunale pensjonskasser
Den Norske Advokatforening
Den norske Revisorforening
Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø¹
Energibedriftenes Landsforening
Finansforbundet
Finansieringsselskapenes forening
Finansnæringens Hovedorganisasjon
Folketrygdfondet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
HSH
Handelshøyskolen BI
Imarex Nos ASA
Konkurransetilsynet
KS

Landsorganisasjonen i Norge
 Nord Pool ASA
 Nordic Association of Energy Traders (NAET)
 Nordisk Energimeglerforbund (NEBA)
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bank
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Handelshøyskole
 Norges Ingeniørorganisasjon
 Norges Juristforbund
 Norges Kommunerevisorforening
 Norges Rederiforbund
 Norsk Investorforum
 Norsk Kraftforvalterforening
 Norsk Tillitsmann ASA
 Norsk Venture
 Norske Finansanalytikerens Forening
 Norske Forsikringsmeglerens Forening
 Norske Kredittopplysningsbyråers Forening
 Norske PensjonskassersForening
 NOS Clearing ASA
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oslo Børs
 Regjeringsadvokaten
 Revisjonssjefkretsen
 Riksadvokaten
 Riksrevisjonen
 Siviløkonomene
 Skattebetalerforeningen
 Skattedirektoratet
 Skatterevisorenes Forening
 Sparebankforeningen i Norge
 Statens Pensjonskasse
 Statistisk sentralbyrå
 Verdipapirfondenes Forening
 Verdipapirsentralen
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 ØKOKRIM
 Økonomiforbundet

Følgende høringsinstanser har kommet med merknader til forslagene i høringsnotatet:

Barne- og likestillingsdepartementet
 Den norske Revisorforening
 FNH og Sparebankforeningen
 Forbrukerombudet
 Justis- og politidepartementet
 Norges Bank
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norsk Venturekapitalforening
 Nærings- og handelsdepartementet
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Statistisk sentralbyrå
 Verdipapirfondenes Forening

Følgende instanser har opplyst at de ikke har merknader til forslagene i høringsnotatet:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 Fornyings- og administrasjonsdepartementet
 Forsvarsdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Konkurransetilsynet
 Kunnskapsdepartementet
 Landbruks- og matdepartementet
 Landsorganisasjonen i Norge
 Pensjonskasseforeningen
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Skattedirektoratet
 Utenriksdepartementet

3.3.3 Gjeldende rett

Mellommannsvirksomhet i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper er i dag ikke regulert i verdipapirhandeloven. Dette innebærer blant annet at det ikke kreves konsesjon for å drive investeringsrådgivning eller andre investeringstjenester i forbindelse med slike andeler.

3.3.4 EØS-rett og utenlandsk rett

Kredittilsynet har i høringsnotat 30. april 2009 punkt 2.4 redegjort slik for EØS-retten og utenlandsk rett på området:

«Verdipapirhandeloven er i hovedsak basert på en gjennomføring av MiFID. Begrepet "finansielle instrumenter" som definert i verdipapirhandeloven § 2-2 er en gjennomføring av MiFID bilag I avsnitt C. Omsettelige verdipapirer er en kategori av finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandeloven § 2-2 første ledd nr. 1, jf. MiFID artikkel 4 (1) (18) a): "aktier i selskaper og andre verdipapirer, der kan sidestilles med aktier i selskaper, partnerskaper og andre foretagender, samt aktiebeviser".

Definisjonen tar utgangspunkt i verdipapirer som andeler i aksjeselskaper, men utelukker ikke andre former for selskapsandeler. Ved gjennomføringen av MiFID i norsk rett ble det som nevnt i punkt 2.3 lagt til grunn at andeler i KS, ANS eller IS ikke kunne anses som omsettelige verdipapirer i direktivets forstand, jf. Ot.prp. nr. 34 (2006-2007) side 53. Det kan se ut som om spørsmålet er behandlet forskjellig i ulike EØS-stater. Frankrike og Spania har etter det Kredittilsynet erfarer, tolket MiFID slik at

andeler i selskaper organisert som ansvarlige selskaper omfattes av reguleringen, mens Tyskland og Sverige har lagt til grunn samme forståelse som i Norge.

I Storbritannia og Danmark er det lagt til grunn at ansvarlige selskaper, såkalte "partnership units", har falt inn under definisjonen av finansielle instrumenter fra før MiFID, forutsatt at de ble definert som "Collective Investment Scheme" (CIS). MiFID er dermed ikke til hinder for nasjonal regulering av tjenesteytelse knyttet til andeler i ansvarlige selskaper, og norske myndigheter anses å stå fritt til å regulere dette markedet etter eget behov.»

Finansdepartementet har ingen merknader til framstillingen av EØS-rett og utenlandsk rett.

3.3.5 Høringsutkastet

I høringsnotat 30. april 2009 uttaler Kredittilsynet at det er behov for regulering av mellommannstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper.

Kredittilsynet begrunner behovet for regulering av mellommannstjenester slik:

«Kredittilsynet har den siste tiden sett tegn til at enkelte aktører i markedet har innrettet sin virksomhet for å unngå kravet om tillatelse etter verdipapirhandeloven § 9-1 første ledd. Det vil etter Kredittilsynets vurdering være en uheldig utvikling dersom andeler i ansvarlige selskaper i større grad enn tidligere tilbys som spareprodukt til massemarkedet som alternativ til finansielle instrumenter uten de krav til konsesjon, organisering og virksomhetsutøvelse som følger av verdipapirhandeloven. Dette vil gi forbrukere en betydelig svakere beskyttelse som vanskelig kan begrunnes ut fra de faktiske forhold. Etter Kredittilsynets vurdering vil en mer helhetlig regulering av de produkter som tilbys på sparemarkedet bidra til å sikre kvaliteten på de tjenester som tilbys og tilliten til markedet.

Utviklingen tilsier etter Kredittilsynets vurdering at det er behov for å foreta lovendring for å bringe deler av virksomheten knyttet til ansvarlige selskaper inn under verdipapirhandelovens virkeområde. Behovet for regulering av markedet for ytelse av investeringstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper er etter Kredittilsynets vurdering særlig sterkt ovenfor ikke-profesjonelle investorer. Denne kundegruppen bør omfattes av verdipapirhandelovens investorvern også ved denne type

investeringer. Investeringer i selskapsandeler er beheftet med risiko og har enkelte spesielle kjennetegn som kan tilsi at det i konkrete tilfeller neppe vil være et egnet alternativ som spareprodukt for kunden.»

Når det gjelder omfanget av en eventuell regulering, framgår følgende i høringsnotatet:

«En regulering bør ikke gjøres mer omfattende enn de reguleringsmessige behov tilsier. De investorer som etter verdipapirforskriften kategoriseres som profesjonelle kunder og kvalifiserte motparter, antas å i større grad ha forutsetninger for å ivareta sine interesser og vurdere investeringens risiko enn ikke-profesjonelle kunder. Slik Kredittilsynet ser det vil profesjonelle kunder, som definert i verdipapirforskriften § 10-2, ha tilstrekkelig kunnskap og forståelse for de risikoelementer slike investeringer vil kunne medføre. Denne kundegruppen omfatter blant annet banker, forsikrings-selskap, pensjonskasser, verdipapirforetak, juridiske personer som oppfyller nærmere fastsatte krav til størrelse på regnskapsmessig balanse, omsetning og egenkapital og andre institusjonelle investorer som har som hovedvirksomhet å investere i finansielle instrumenter. Slike kunder antas å ha forutsetninger til på selvstendig grunnlag å kunne innhente det nødvendige faktagrunnlag for å kunne fatte informerte investeringsbeslutninger.»

I høringsnotatet gjennomgår Kredittilsynet deretter på hvilken måte mellommannsvirksomhet i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper bør reguleres. Først drøfter Kredittilsynet om definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandeloven § 2-2 bør utvides til å omfatte andeler i ansvarlige selskaper. En slik løsning vil være i samsvar med forslaget fra verdipapirmarkedsløvetvalget i NOU 2006:3 pkt. 2.5.2.3, og Kredittilsynet legger til grunn at dette alternativet vil være regelteknisk enkelt å praktisere. Videre kan det ifølge høringsnotatet «*ut fra en rent verdipapirrettslig betraktning... anses hensiktsmessig*». Som følge av at begrepet finansielle instrumenter også benyttes i andre regelsett, anbefaler imidlertid Kredittilsynet at begrepet finansielle instrumenter ikke utvides til å omfatte andeler i ansvarlige selskaper uten en grundigere vurdering av virkningene innenfor andre regelsett enn det som er mulig innenfor rammen av den aktuelle utredningen.

Kredittilsynet anbefaler i stedet en alternativ regulering av mellommannsvirksomhet i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper, omtalt som såkalt «selvstendig utvidelse av konsesjonsplikten»:

«Det reguleringsmessige behovet som beskrevet under punkt 3 vil kunne løses ved å gjøre investeringstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper til ikke-profesjonelle konsesjonspliktig. En slik regulering gir etter Kredittilsynets vurdering den mest målrettede tilnærmingen ut fra det reguleringsbehovet som er avdekket innenfor verdipapirhandelområdet og samtidig unngås eventuelle utilsiktede virkninger på andre rettsområder av å inkludere andeler i ansvarlige selskaper i definisjonen av finansielle instrumenter.

Kredittilsynet foreslår at konsesjonsplikten etter verdipapirhandelloven utvides til også å gjelde ytelse av mellommannstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Utvidelsen foreslås gjennomført ved innarbeidelse av et nytt § 9-1 tredje ledd.

Krav om tillatelse bør bare innføres for de investeringstjenester hvor det er et reguleringsmessig behov. Hovedtyngden av omsetningen av andeler i ansvarlige selskaper antas å være i førstehåndsmarkedet. Andelene i ansvarlige selskaper er i prinsippet omsettelige, men det er sterkere begrensninger enn ved for eksempel aksjer. Markedene for annenhåndsomsetning er mindre utviklede enn for aksjer. I den grad det foregår omsetning i annenhåndsmarkedet, gjør imidlertid de reguleringsmessige hensynene seg like sterkt gjeldende som ved førstehåndsomsetning og tilsvarende annenhåndsomsetning av for eksempel aksjer og obligasjoner. Dette tilsier at kravet om tillatelse gjøres gjeldende for ytelse av investeringstjenestene mottak og formidling av ordre som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 1, utførelse av ordre som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 2, egenhandel som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 3 og plassering av offentlige tilbud og emisjoner samt garantistilleggelse for slike tilbud som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 6.

Investeringstjenesten investeringsrådgivning, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 5, ytes både i forbindelse med utstedelse og annenhåndsomsetning av andeler. Innføring av investeringsrådgivning som investeringstjeneste aktualiserer spørsmålet om regulering av

tjenesteytelser knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Når foretaket skal gi kunden en anbefaling om å for eksempel kjøpe et bestemt finansielt produkt har investorer en særlig sterk berettiget forventning om at tjenesteytende foretak ivaretar kundens interesser. Investor bør derfor nyte godt av den beskyttelse som følger av at tjenesten bare kan ytes av foretak med tillatelse og underlagt de krav som stilles til virksomheten etter verdipapirhandelloven. Krav om tillatelse bør derfor også omfatte tjenesten investeringsrådgivning.

Tilsvarende gjelder for tjenesten aktiv forvaltning, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 4. Selv om det kan synes upraktisk å se for seg forvaltningsmandater som utelukkende omfatter andeler i ansvarlige selskaper, gjør de samme reguleringsmessige hensynene seg gjeldende i den grad det eventuelt er aktuelt. Avtaler om aktiv forvaltning som i tillegg til finansielle instrumenter åpner for investeringer i ansvarlige selskaper er allerede omfattet av verdipapirhandellovens regler.

Den nye investeringstjenesten drift av multilateral handelsfasilitet, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 7, kan neppe anses å ha særlig praktisk relevans ved omsetning av andeler i ansvarlige selskaper. Kredittilsynet er ikke kjent med at det er opprettet noen handelsplattform for omsetning av disse selskapsandelene, og kan heller ikke se at det vil kunne være av særlig praktisk interesse. Det foreslås derfor at krav om tillatelse ikke gjøres gjeldende for denne tjenesten. Dersom det på et senere tidspunkt skulle vise seg at det foreligger et reguleringsbehov, vil konsesjonsplikten kunne utvides til også å omfatte denne tjenesten.

Regulering av tjenesteytelser knyttet til ansvarlige selskaper bør omfatte alle selskapsformer etter selskapsloven, herunder ansvarlig selskap (ANS), indre selskap (IS), selskaper med delt ansvar (DA) og kommandittselskaper (KS). Reguleringen bør omfatte investeringstjenester knyttet til andeler i tilsvarende utenlandske ansvarlige selskaper. Kredittilsynet er i tvil om en avgrensning til norske selskaper i lovteksten kan medføre at utenlandske selskaper ikke omfattes. Kredittilsynet har derfor inntatt en presisering om dette. Kredittilsynet foreslår følgelig at kravet om tillatelse skal omfatte tjenesteytelser knyttet til andeler i samtlige selskapsformer etter selskapsloven og tilsvarende utenlandske selskapsformer.

Enkelte såkalte eiendomsfond har valgt en organisering som sameie fremfor ansvarlig selskap. Kredittilsynet er imidlertid ikke kjent med omfanget av slike sameieprosjekter. Der som slike sameier markedsføres mot massemarkedet, kan det tilsi konsesjonsplikt for investeringstjenester knyttet til sameieandeler. Det antas at behovet for regulering vil avklares i en høringsrunde.

Kravet om tillatelse bør som nevnt ikke utvides i større utstrekning enn reguleringsbehovet tilsier. En vesentlig del av investeringene i andeler i ansvarlige selskaper foretas av profesjonelle investorer. Overfor disse investorene foreligger ikke det samme beskyttelsesbehovet som overfor investorer i massemarkedet. Ansvarlige selskaper benyttes også ved prosjektfinansiering innenfor shipping og offshore, samt innenfor private equity. I denne delen av markedet deltar parter som må antas å kunne ivareta sine egne interesser. En for streng regulering her vil kunne medføre uheldige konsekvenser for et marked som synes å fungere tilfredsstillende, og medføre høyere transaksjonskostnader enn nødvendig.

Unntakene fra konsesjonsplikt i verdipapirhandeloven § 9-2 første og annet ledd vil også gjelde ved ytelse av tjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. I tillegg foreslås det et særskilt unntak for investeringstjenester ovenfor profesjonelle knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Ved å begrense kravet om tillatelse til å yte investeringstjenester på denne måte, tilpasses reguleringen det behovet Kredittilsynet har identifisert i dagens marked ved å gi økt investorbeskyttelse for "massemarkedet" uten at tilgangen på alternative finansieringsstrategier og frisk kapital fra det profesjonelle investormiljøet svekkes. Definisjonen av profesjonell kunde er inntatt i verdipapirforskriften § 10-2. De kunder som ikke faller inn under denne definisjonen regnes som ikke-profesjonelle.

Foretak som i dag har tillatelse etter verdipapirhandeloven § 9-1 første ledd vil i kraft av sin eksisterende tillatelse ha rett til å yte tjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Den foreslåtte lovendringen medfører med andre ord ikke krav om at verdipapirforetak må søke om ytterligere tillatelser.

Foretak som ikke har tillatelse til å yte investeringstjenester etter verdipapirhandelloven § 9-1 første ledd må etter forslaget søke om tillatelse til å yte investeringstjenester for å kunne yte de angitte tjenester knyttet til ansvar-

lige selskaper. Hvilke spesifikke investerings-tjenester foretaket må ha tillatelse til, vil avhenge av foretakets virksomhet. Samtlige organisatoriske krav etter verdipapirhandeloven kapittel 9 må oppfylles for at tillatelse skal kunne gis, herunder krav til ledelsens (herunder styremedlemmer og daglig leder) egnethet, krav til aksjeeierstrukturen og organisering av virksomheten. Videre vil virksomheten også utløse krav til startkapital og krav til ansvarlig kapital. Foretakene plikter løpende å tilfredsstillende både de organisatoriske kravene og kravene til virksomhetsutøvelsen.

Reglene om ansattes egenhandel i verdipapirhandeloven kapittel 8 gjelder ansattes investeringer i finansielle instrumenter. Etter som det ikke foreslås å inkludere andeler i ansvarlige selskaper i definisjonen av finansielle instrumenter, vil slike andeler ikke uten videre omfattes av egenhandelsreglene.

Egenhandelsreglene er begrunnet i to hovedhensyn. For det første skal regelverket motvirke interessekonflikter mellom den enkelte ansattes disposisjoner og kunders disposisjoner. For det annet skal regelverket styrke tilliten til verdipapirmarkedet generelt. Regelverket bør ikke strekkes lengre enn disse hensynene tilsier. Kredittilsynet er ikke kjent med uheldige konsekvenser av at andeler i ansvarlige selskaper ikke er omfattet av egenhandelsregelverket i dag. Foretak som yter tjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper må under enhver omstendighet overholde kravene til god forretningsskikk, krav til foretakets ordrebehandling, beste utførelse av kundeordre og reglene for håndtering av interessekonflikter. Ordre fra verdipapirforetaket eller fra verdipapirforetakets ansatte skal etter regelverket prioriteres etter ordre fra foretakets kunder.

Det forutsettes dessuten at verdipapirforetakenes interne retningslinjer og rutiner omfatter de ansattes adgang til å handle andeler i ansvarlige selskaper. Etter omstendighetene, avhengig av omfanget og arten av foretakets virksomhet knyttet til ansvarlige selskaper, vil det kunne være formålstjenlig at foretakenes interne retningslinjer inneholder et forbud mot handel i andeler i ansvarlige selskaper, eventuelt regulerer bindingstid.

På bakgrunn av ovennevnte antas at de generelle reglene i verdipapirhandeloven ivaretar det reguleringsmessige behovet knyttet til ansattes egenhandel, slik at det på nåværende tidspunkt ikke foreslås å utvide anven-

delsesområdet for egenhandelsreglene til også å omfatte andeler i ansvarlige selskaper.»

I sitt brev til departementet 11. juni 2009 drøfter Kredittilsynet om det er behov for å regulere særskilt hvilke av verdipapirhandellovens og verdipapirforskriftens bestemmelser som skal gjelde, eller eventuelt ikke gjelde, som følge av at en regulering som Kredittilsynet foreslår innebærer at verdipapirforetaks ytelse av mellommannstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper ikke vil være investeringstjenester i verdipapirhandellovens forstand:

«... De foretak det er snakk om vil (...) være verdipapirforetak, og de generelle bestemmelsene som gjelder for verdipapirforetakenes virksomhet og organisering vil derfor komme til anvendelse.

Foretakene plikter etter verdipapirhandelloven § 10-1 løpende å sikre at virksomheten er organisert slik at foretaket overholder bestemmelsene inntatt i verdipapirhandelloven kapittel 9. Verdipapirforetak må ta høyde for foretakets samlede virksomhet ved vurderingen av om foretaket tilfredsstillende de organisatoriske kravene i verdipapirhandelloven kapittel 9. Tilsvarende gjelder etter bestemmelsens egen ordlyd for taushetspliktbestemmelsen i § 10-9 og kravene til håndtering av interessekonflikter i verdipapirhandelloven § 10-10.

Det kan stilles spørsmål ved om det er nødvendig å innta en uttrykkelig bestemmelse for å sikre at virksomhetsreglene i verdipapirhandelloven kapittel 10 med tilhørende forskriftsbestemmelser kommer til anvendelse ved ytelse av mellommannstjenester knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Enkelte bestemmelser er etter ordlyden anvendelige for foretakets samlede virksomhet. Dette gjelder blant annet det generelle kravet til god forretningsskikk i verdipapirhandelloven § 10-11 første ledd. For andre bestemmelser, som for eksempel kravet til beste resultat ved utførelse av ordre etter verdipapirhandelloven § 10-12, kan spørsmålet fremstå som noe mer uklart. For å unngå usikkerhet om rekkevidden av de aktuelle bestemmelsene ved tjenesteytelser knyttet til andeler i ansvarlige selskaper, kan det for ordens skyld inntas et nytt § 9-1 fjerde ledd hvor det angis hvilke bestemmelser som gjøres gjeldende. Verdipapirhandellovens regulering av verdipapirforetakenes virksomhetsutøvelse er utformet som rammelovgivning med utfyl-

lende bestemmelser i forskrift. I den grad den overordnede forpliktelsen i verdipapirhandelloven gjøres gjeldende er det naturlig at de utfyllende bestemmelsene i verdipapirforskriften også gjøres gjeldende.

Kravet til god forretningsskikk, jf. verdipapirhandelloven § 10-11, kravet til beste resultat ved utførelse av ordre, jf. verdipapirhandelloven § 10-12, og håndtering av kundeordre, jf. verdipapirhandelloven § 10-13, utgjør sentrale investorbeskyttelsesmekanismer. Det er derfor naturlig at bestemmelsene også kommer til anvendelse ved tjenesteytelser knyttet til andeler i ansvarlige selskaper. Kredittilsynet anser det videre som naturlig at øvrige bestemmelser som på generelt grunnlag regulerer verdipapirforetakenes virksomhetsutøvelse gjøres gjeldende for den delen av virksomheten som knytter seg til andeler i ansvarlige selskaper. Kredittilsynet mener således at verdipapirhandelloven § 10-15 om tjenesteytelser via annet verdipapirforetak, verdipapirhandelloven § 10-16 om tilknyttede agenter og § 10-17 om plikt til å foreta lydbåndopptak skal gjelde for denne delen av verdipapirforetakenes virksomhet. Det samme gjelder for bestemmelsene i verdipapirhandelloven § 10-4 om salg av finansielle instrumenter verdipapirforetaket eller kunden ikke eier og verdipapirhandelloven § 10-5 om lån av finansielle instrumenter.

Andre bestemmelser i verdipapirhandelloven kapittel 10 har etter sitt innhold i dag et mer begrenset anvendelsesområde. Verdipapirhandelloven § 10-18 om transaksjonsrapportering gjelder bare for transaksjoner i finansielle instrumenter opptatt til handel på regulert marked, verdipapirhandelloven § 10-19 om systematisk internalisering gjelder bare for aksjer og verdipapirhandelloven § 10-20 gjelder bare for aksjer opptatt til handel på regulert marked eller multilateral handelsfasilitet. Avgrensningen av anvendelsesområdet for disse bestemmelsene er i samsvar med de korresponderende bestemmelsene i MiFID. Ved gjennomføringen av MiFID i norsk rett kan anvendelsesområdet utvides utover det som er påkrevet av direktivet. Ved vedtakelsen av verdipapirhandelloven ble det ikke funnet nødvendig å foreta en slik utvidelse av anvendelsesområdet for disse bestemmelsene. Kredittilsynet kan ikke se at det er tilstrekkelig tungtveiende grunner til å utvide anvendelsesområdet for disse bestemmelsene til også å omfatte andeler i ansvarlige selskaper.»

I brev fra Kredittilsynet 11. juni 2009 til departementet går Kredittilsynet også nærmere inn på hvilke andre regelsett som berøres ved en eventuell utvidelse av definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandeloven, samt mulige konsekvenser av en slik utvidelse:

«I høringsnotatet omtales problemstillingen knyttet til mulige utilsiktede virkninger av definisjonene mer generelt og det er tatt med ett eksempel for å illustrere problemstillingen med bruk av begrepet finansielle instrumenter som koblingsbegrep. Kredittilsynet ser at begrepet har betydning for forståelsen og praktiseringen av andre regelsett, men fra Kredittilsynets ståsted er det vanskelig å foreta inngående behandling av regelverket på andre områder. Nedenfor omtales likevel enkelte områder hvor begrepet benyttes.

I henhold til verdipapirregisterloven § 2-2 første ledd er det adgang til å innføre finansielle instrumenter som definert i verdipapirhandeloven § 2-2 i verdipapirregisteret med de rettsvirkninger det medfører, blant annet i henhold til kreditorvern og kolliderende rettigheter. Ved økt likviditet i annenhåndsmarkedet kan en endring av definisjonen føre til økt interesse og behov for at andelene registreres i verdipapirregisteret.

Andre rettsområder hvor begrepet "finansielt instrument" anvendes er blant annet skatte- og ligningslovgivningen, panteretten og tingsretten. Innenfor hvert av disse regelsettene utløser begrepet nærmere fastsatte rettsvirkninger. Innenfor selskapsretten er begrepet "finansielle instrumenter" ikke anvendt som koblingsbegrep. Det kan likevel ikke utelukkes at en endret regulering knyttet til omsetningen av andeler i ansvarlige selskaper, også kan avstedkomme et behov for endring av selskapslovens bestemmelser. Selskapslovens utforming er delvis et resultat av økte investeringer gjennom andeler i ansvarlige selskaper, særlig kommandittselskaper, i begynnelsen av 1980-årene, se Ot. prp. nr. 47 (1984-85) side 25. Konsekvensene av en endring for disse rettområdene, ligger utenfor Kredittilsynets kompetanseområde.

Betydningen av begrepet finansielt instrument er ikke det samme i alle sammenhenger hvor det anvendes. Det vises for eksempel til den regnskapsmessige definisjonen av et finansielt instrument, hvor andeler i ansvarlige selskaper er omfattet av begrepet "finansielle instrumenter". I følge den IFRS-forskriften til

regnskapsloven (IAS 32.11) som inneholder den regnskapsmessige definisjonen av et finansielt instrument, er begrepet definert som "enhver kontrakt som fører til både en finansiell eiendel for ett foretak og en finansiell forpliktelse eller egenkapitalinstrument for et annet foretak". Definisjonen er med andre ord uavhengig av selskapsform.

Forskriften om livsforsikringsselskapers kapitalforvaltning § 3-1 (forskrift av 17. desember 2007 nr 1457) lister opp kategoriene for livsforsikringsselskapenes investeringsplasseringer. Andeler i ansvarlige selskaper nevnes ikke her. Inkludering av andeler i ansvarlige selskaper i definisjonen av finansielle instrumenter kan medføre økt bruk av denne selskapsformen som plasseringsalternativ. En slik utvikling kan muligens gi økt interesse for og forventning om at livsforsikringsselskapene kan innta slike andeler i sine investeringsstrategier ut fra en betraktning om at disse vil stå i en naturlig sammenheng med de øvrige kategoriene selskapene har adgang til å investere i. En endring i verdipapirhandeloven § 2-2 vil således kunne medføre et behov for endringer av kapitalforvaltningsforskriften.

Ovennevnte er ikke en fullstendig gjennomgang av samtlige bestemmelser hvor begrepet finansielle instrumenter benyttes. Kredittilsynet finner grunn til å understreke at markedsaktørene er svært tilpasningsdyktige. Ved endrede rammevilkår må det påregnes tilpasninger i markedet. Hvilke konkrete utslag reguleringen vil føre til vil avhenge både av hvordan den utformes, men også av hvordan markedet ser muligheter for å imøtekomme reguleringen. Etter Kredittilsynets erfaring vil høringsinstansene, både gjennom nærhet til markedet og en bredere faglig bakgrunn, kunne bidra til å tydeliggjøre dette.»

3.3.6 Høringsinstansenes syn

Barne- og familiedepartementet opplyser at de ikke er kjent med omfanget, utbudet og markedsføringen av KS- og ANS-andeler overfor privatmarkedet, men er enig med Kredittilsynet i at forbrukere bør ha tilsvarende investorvern som det som gjelder ved salg av finansielle instrumenter, og støtter derfor forslaget i høringsnotatet.

Den norske Revisorforening slutter seg til at det er behov for å regulere investeringstjenester med KS- og ANS-andeler, og mener investorbeskyttelsen som utgangspunkt bør være den samme, uav-

hengig av hvordan investeringen er organisert. Den norske Revisorforening uttaler videre:

«Kredittilsynet går inn for en regulering der området for konsesjonsplikten utvides, men uten at ANS- og KS-andeler tas med i definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandelloven. Kredittilsynet legger vekt på mulige utilsiktede utslag i annet regelverk av å utvide definisjonen. Revisorforeningen er enig i behovet for å kartlegge mulige konsekvenser, men vi anser at en bør gjennomføre en slik kartlegging og ikke omgå problemstillingen ved å utelate ANS- og KS-andeler fra definisjonen. Konsekvensene for skattelovgivningen bør prioriteres i kartleggingen. Vi anser at utgangspunktet om lik regulering samt hensynet til helhet og oversiktighet i verdipapirlovgivningen tilsier at ANS- og KS-andeler inkluderes ved å utvide definisjonen av finansielle instrumenter.»

Sparebankforeningen og *FNH* stiller seg positive til at myndighetene tar skritt for å regulere handelen i KS- og ANS-andeler. *FNH* og *Sparebankforeningen* er imidlertid kritiske til den reguleringsmåten Kredittilsynet foreslår, dvs. en såkalt «selvstendig utvidelse av konsesjonsplikten». *FNH* og *Sparebankforeningen* mener at en slik reguleringsform ikke vil tilfredsstille behovet for investorbekyttelse fullt ut, og man fortsatt vil operere med en regulert og en uregulert del for mellommannstjenester i de aktuelle finansielle produktene, fordi forslaget fra Kredittilsynet innebærer at verdipapirforetak kan drive uregulert overfor profesjonelle kunder. *FNH* og *Sparebankforeningen* mener at man oppnår den beste reguleringen ved å gjøre KS- og ANS-andeler til finansielle instrumenter etter verdipapirhandelloven. På den måten kan man lene seg til et godt etablert system og rutiner i verdipapirforetak, som generelt sørger for en sikker, ordnet og effektiv verdipapirhandel og spesielt sikrer en høy grad av investorbekyttelse. Dette er heller ikke fremmed for EU-retten. Finanstilsynets forslag innebærer at tjenesteyting i slike selskapsandeler ikke blir å betrakte som *investeringstjenester* i lovens forstand, noe som medfører rettslig usikkerhet, og som i seg selv er uheldig. Når det gjelder Kredittilsynets forslag om at foretak som allerede har konsesjon til å yte investeringstjenester, skal kunne yte tjenester knyttet til KS- og ANS-andeler i kraft av sin konsesjon, bemerker *FNH* og *Sparebankforeningen* at dette kan de gjøre allerede i dag. *FNH* og *Sparebankforeningen* skriver at:

«Vi oppfatter det altså slik at allerede eksisterende verdipapirforetak som også yter tjenester i ANS og KS fortsatt kan yte slike tjenester, og da som hovedregel må behandle disse produktene som finansielle instrumenter i sin alminnelighet. Dette vil gjelde hva enten det dreier seg om tjenester overfor profesjonelle eller ikke-profesjonelle kunder. Kravene til god forretningsskikk er relative til kundenes grad av profesjonalitet, men gjelder likevel generelt for alle typer kunder. For disse foretakene vil forslaget på mange måter ikke innebære noen endring i status quo.(...) Tilsynspraksis legger opp til at verdipapirforetakene må behandle disse produktene på lik linje med andre produkter.»

FNH og *Sparebankforeningen* anfører videre at dersom forslaget til Kredittilsynet gjennomføres, oppstår naturlig nok behovet for å bestemme hvilke av verdipapirhandellovens bestemmelser som skal gjelde. Denne problemstillingen unngår man dersom KS- og ANS-andeler regnes som finansielle instrumenter, noe som gir klare reguleringsmessige gevinster. Dette er den foretrukne løsning etter *FNH* og *Sparebankforeningens* syn. Dette var også den løsning verdipapirmarkedslutvalget anbefalte i NOU 2006: 3. Flere land innenfor EØS-området har forstått MiFID slik at ANS- og KS-andeler kan falle inn under definisjonen av finansielle instrumenter etter direktivet. Etter *FNH* og *Sparebankforeningens* syn er det først og fremst et spørsmål om hensiktsmessighet. Investorensyn trekker klart i retning av å gjøre slike andeler til finansielle instrumenter. Forbrukerne vil da være sikret å få samme kundepleie når de kjøper slike produkter som andre finansielle instrumenter. *FNH* og *Sparebankforeningen* har vanskelig for å se at en slik regulering vil gjøre det vanskelig å innhente egenkapital. En regulering vil trolig gi positive bidrag til utviklingen av annenhåndsmarkedet, som igjen kan ha positiv effekt på emisjonsmarkedet. *FNH* og *Sparebankforeningen* har vanskelig for å se at det forhold at «finansielle instrumenter» benyttes som koblingsbegrep på andre rettsområder, skulle by på uoverstigelige problemer. Kredittilsynet har ikke pekt på konkrete områder der dette skulle medføre problemer. Utgangspunktet bør være at KS- og ANS-andeler ikke skiller seg så mye ut fra andre finansielle instrumenter at det skulle være behov for særregulering. Der det unntaksvis måtte være tilfelle, får man eventuelt gjøre de nødvendige tilpasninger. *FNH* og *Sparebankforeningen* redegjør slik for enkelte andre rettsområder som det kan være naturlig for finansnæringen å kommentere:

«Kapitalforvaltningsforskriften i forsikring inneholder i dag ikke noe absolutt forbud mot å investere i denne type eierandeler - ut over de alminnelige plasseringsbegrensningene som må overholdes. Det forholdet at ANS og KS blir nærmere regulert, ikke minst pga. investorhensyn, gjør de sånn sett mer egnet som plasseringsalternativer for forsikringsselskaper. Etter verdipapirregisterloven skal aksjer, tegningsretter i norske allmennaksjeselskaper og ihendehaverobligasjoner registreres i verdipapirregisteret. Andre finansielle instrumenter kan registreres. Det siste kan da være aktuelt for ANS og KS. De vil da likestilles med aksjer i aksjeselskaper. I så fall må dette bare anses som et gode. Etter lov om finansiell sikkerhetsstillelse kan kontante innskudd og finansielle instrumenter brukes som finansiell sikkerhet. Hvorvidt en bruk av slike selskapsandeler som panteobjekt er hensiktsmessig, må avgjøres etter en konkret vurdering av partene, altså sikkerhetsstiller og sikkerhetshaver. Heller ikke dette kan være noen gyldig innvending. Det er korrekt som Kredittilsynet skriver at den regnskapsmessige definisjonen etter IFRS av finansielle instrumenter ikke følger verdipapirhandelovens definisjon, men er gitt en egen definisjon i regnskapsregelverket. Følgelig vil ikke ANS og KS som finansielle instrumenter ha noen konsekvens i regnskapsammenheng.»

Forbrukerombudet mener en mer helhetlig regulering av de produkter som tilbys i sparemarkedet, vil bidra til å sikre kvaliteten på tjenestene og tilliten til markedet, og støtter forslaget i høringsnotatet.

Justisdepartementet slutter seg til hovedsynspunktet om at det bør gjelde en form for tillatelse for og kontroll med mellommannstjenester knyttet til KS- og ANS-andeler. Det alternativet som går ut på å endre definisjonen av finansielle instrumenter, er etter Justisdepartementets syn ikke tilstrekkelig utredet til at det kan vurderes nærmere.

Norges Bank støtter forslaget om å innføre konsesjonsplikt for investeringstjenester knyttet til ANS- og KS-andeler. Norges Bank er enig med Kredittilsynet i at konsesjonsplikten kan begrenses til å gjelde tjenester som ytes til ikke-profesjonelle kunder. Norges Bank tar til etterretning Kredittilsynets vurdering at en eventuell utvidelse av definisjonen av finansielle instrumenter vil kreve ytterligere utredning.

Norges Fondsmeglerforbund viser til at Verdipapirmarkedsløvtvalget i NOU 2006: 3 foreslo å utvide definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandeloven. Norges Fondsmeglerforbund mener Kredittilsynets forslag ikke kan erstatte en full utredning av konsekvensene av at KS- og ANS-andeler innlemmes i definisjonen av finansielle instrumenter. En eventuell utvidelse av definisjonen er etter Norges Fondsmeglerforbunds oppfatning ikke tilstrekkelig vurdert. Forslaget i høringsnotatet framstår ikke nødvendigvis som den mest hensiktsmessige løsningen. Norges fondsmeglerforbund uttaler imidlertid følgende:

«På kort sikt vil imidlertid Norges Fondsmeglerforbund støtte Kredittilsynets forslag om konsesjonsplikt for investeringstjenester i tilknytning til ANS- og KS-andeler når slike tjenester ytes overfor ikke-profesjonelle investorer. Vi mener at forslaget vil tette et hull som i dag eksisterer i forhold til aktører som driver mellommannsvirksomhet knyttet til slike produkter uten å være regulert av bestemmelsene om god forretningsskikk på tilsvarende måte som våre medlemsforetak.»

Norsk Venturekapitalforening støtter forslaget i høringsnotatet, men har enkelte innspill. Unntaket for profesjonelle kunder i den nye foreslåtte § 9-2 annet ledd nr. 10 henviser kun til verdipapirforskriften § 10-1, jf. § 10-2. Norsk Venturekapitalforening mener at det også bør henvises til § 10-4, fordi det er lite som tilsier at slike investorer (ikke-profesjonelle som ber om å bli behandlet som profesjonelle) trenger ytterligere beskyttelse i denne sammenhengen. Norsk Venturekapitalforening ber også departementet vurdere å utvide/presisere bestemmelsen i verdipapirforskriften § 10-4 slik:

«(c) er formulert på en måte som indikerer at den bare gjelder privatpersoner. Vi antar at hensikten ikke har vært å begrense bestemmelsen til kun å gjelde privatpersoner, men at også selskaper som innehar samme kompetanse inkluderes. Dette bør etter vårt skjønn enten presiseres i forskriftsteksten eller gjennom en uttalelse fra departementet.

(a) beskriver en type erfaring / kompetanse som er lite relevant for en investor i et typisk private equity fond / aktivt eierfond. Investeringer i slike fond er langsiktige og dermed også mindre hyppige enn for eksempel aksjetransaksjoner over børs. Erfaring med høy transaksjonshyppighet er ingen kvalifiserende

egenskap innenfor private equity. Erfaring knyttet til avtaleverk og kommersielle vilkår vil være vesentlig mer viktig for en investor i et private equity fond / aktivt eierfond. Vi foreslår at det gjøres et alternativt tillegg i (a) hvor det kreves relevant erfaring med investeringer i slike fond. Dette tillegget bør i så fall kun få anvendelse ved investering i private equity fond / aktivt eierfond.»

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) stiller seg i utgangspunktet positivt til forslaget, som NHD mener vil føre til større likebehandling av KS- og ANS-andeler og finansielle instrumenter. Nærings- og handelsdepartementet er enig med Kredittilsynet i at konsekvensene av en eventuell utvidelse av definisjonen av finansielle instrumenter ikke er tilstrekkelig vurdert, og ser det som ønskelig at en slik utredning igangsettes raskt for å undersøke muligheten for ytterligere likebehandling ved omsetning av verdipapirer. Nærings- og handelsdepartementet stiller også spørsmål ved om endringer i lovverket kan bidra til å legge til rette for et mer velfungerende annenhåndsmarked for KS- og ANS-andeler. Videre foreslår Nærings- og handelsdepartementet at det gis en nærmere redegjørelse for omfanget av og størrelsen på de administrative byrdene ved forslaget i høringsnotatet.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) støtter Kredittilsynets utgangspunkt om at reguleringen ikke bør være mer omfattende enn behovet tilsier. NHO er enig i at regler om investeringstjenester knyttet til KS- og ANS-andeler bør ivareta hensynet til investorene. Forslaget i høringsnotatet om å kreve tillatelse for slike tjenester overfor ikke-profesjonelle kunder, vil dekke behovet. NHO går imot å endre definisjonen av finansielle instrumenter i verdipapirhandelloven § 2-2.

Statistisk sentralbyrå har oppsummert sin høringsuttalelse slik:

«Ut fra statistikkformål ville det være bedre med en regulering basert på enhetenes formål og virksomhet framfor en regulering av markedet. Det vil være en fordel med konsesjons- eller meldeplikt for selskapene det investeres i, da dette er vesentlig for å kunne få gode sektoravgrensninger, noe som er viktig for nasjonalregnskapet. Dette ville også kunne bidra til å avgrense hvilke type andeler som skal betraktes som finansielle instrument, og som skal underlegges regulering i markedet. Statistisk sentralbyrå påpeker at det skaper problemer

for statistikkproduksjonen om sameieformen skal kunne benyttes for slike investeringer.»

Verdipapirfondenes Forening mener det faktum at Finansdepartementet i Ot.prp. nr. 34 (2006-2007) valgte ikke å følge tilrådingen fra Verdipapirmarkedslovutvalget om å inkludere ANS- og KS-andeler i definisjonen av finansielle instrumenter, har skapt et uheldig reguleringsmessig tomrom, som det er på høy tid at blir tettet. Slik Verdipapirfondenes Forening oppfatter Kredittilsynets forslag, vil denne reguleringsteknikken i praksis gi om lag det samme resultat som å inkludere ANS- og KS-andeler i definisjonen av finansielle instrumenter. Kredittilsynet har ikke levert noen overbevisende argumentasjon for hvorfor ANS- og KS-andeler ikke bør inkluderes i definisjonen av finansielle instrumenter. Verdipapirfondenes Forening uttaler videre:

«Kredittilsynet synes å mene at det kan være problematisk i forhold til andre regelsett, men har likevel ikke vært i stand til finne fram til noen konkrete eksempler som underbygger dette. Vi slutter oss derfor til departementets alternative forslag om å utvide definisjonen av finansielle instrumenter til også å inkludere andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper. Etter vår vurdering vil dette være en langt enklere og mer oversiktlig regulerings-teknikk enn Kredittilsynets forslag.»

3.3.7 Departementets vurdering

Det vil etter Finansdepartementets vurdering være en uheldig utvikling dersom andeler i ansvarlige selskaper i større grad enn tidligere tilbys som spareprodukt til massemarkedet som alternativ til finansielle instrumenter, uten de krav til konsesjon, organisering og virksomhetsutøvelse som følger av verdipapirhandelloven. Utviklingen tilsier etter departementets vurdering at det er behov for å foreta lovendring for å bringe deler av virksomheten knyttet til ansvarlige selskaper inn under verdipapirhandellovens virkeområde.

En utvidelse av definisjonen av «finansielle instrumenter» i vphl. § 2-2 første ledd til å omfatte andeler i ansvarlige selskaper ville likestilt mellommannstjenester i aksjer og andeler i ansvarlige selskap fullt ut etter verdipapirhandelloven. Som følge av at begrepet «finansielle instrumenter» er et koblingsbegrep som benyttes også andre steder i lovgivningen enn i verdipapirhandelloven, mener imidlertid departementet, i likhet med

Finanstilsynet (tidligere Kredittilsynet) og flere av høringsinstansene, at en slik utvidelse av definisjonen uten en grundigere kartlegging vil kunne få utilsiktede konsekvenser på andre rettsområder enn verdipapirretten. En rekke av disse rettsområder er utenfor Finanstilsynets kompetanseområde, og høringsuttalelsene kan etter departementets syn heller ikke anses å ha klarlagt konsekvensene i tilstrekkelig utstrekning. Departementet mener at en utvidelse av definisjonen av finansielle instrumenter i tilfelle bør utredes og vurderes i tilknytning til et større lovarbeid. Videre er det elementer ved andeler i ansvarlige selskaper som er forskjellig fra aksjer og andre finansielle instrumenter, og det er heller ikke naturlig at alle verdipapirhandelovens regler om finansielle instrumenter kommer til anvendelse for ansvarlige selskaper.

I likhet med Finanstilsynet foreslår departementet derfor en såkalt «selvstendig utvidelse av konsesjonsplikten». Dette innebærer at andeler i ansvarlige selskaper ikke skal defineres som finansielle instrumenter etter vphl. § 2-2 første ledd, men at tjenester som nevnt i vphl. § 2-1 første ledd nr. 1-6 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper, og tilsvarende utenlandske selskaper, bare kan ytes av foretak som har tillatelse til å yte tilsvarende investeringstjenester etter vphl. § 9-1 første ledd. Se forslag til vphl. § 9-1 tredje ledd.

Forslaget til krav om tillatelse for å yte tjenester etter vphl. § 2-1 første ledd nr. 1-6 i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper gjelder kun dersom tjenestene ytes på «forretningsmessig basis». Departementet legger til grunn at den nærmere grensen for dette vilkåret, spesielt når foretakets primærvirksomhet er knyttet til virksomheten i det ansvarlige selskapet, vil fastlegges gjennom praksis, alternativt gjennom retningslinjer fra Finanstilsynet.

Departementet er videre enig i Finanstilsynets utgangspunkt om at en regulering ikke bør gjøres mer omfattende enn de reguleringsmessige behov tilsier. Det er ikke ønskelig å svekke den velfungerende delen av markedet for ansvarlige selskaper, og en streng regulering av investeringstjenester tilknyttet selskapsandeler kan medføre at det blir vanskeligere å innhente kapital og øke transaksjonskostnadene og næringslivets finansieringskostnader i dette markedet. En regulering kan også vanskeliggjøre den hurtighet og fleksibilitet som ligger i dagens markedsmekanismer. Dette vil være hensyn som må veies opp mot de fordeler en regulering vil medføre med hensyn til økt investorbeskyttelse, og at markedet med en

større regulering forutsetningsvis får økt tillit og muligens også større betydning som finansieringskilde.

Behovet for regulering av markedet for yting av investeringstjenester i andeler i ansvarlige selskaper er etter departementets vurdering særlig sterkt overfor massemarkedet/forbrukere. Investeringer i selskapsandeler er beheftet med risiko og har enkelte spesielle kjennetegn som kan tilsi at de ofte vil være uegnet som spareprodukt for en ikke-profesjonell kunde, og at kunden for øvrig bør være underlagt den beskyttelse som verdipapirhandeloven gir investorene. Samtidig gir ansvarlige selskaper organisatorisk fleksibilitet som kan være fordelaktig for profesjonelle investorer som må antas å ha forutsetninger til på selvstendig grunnlag å kunne innhente det nødvendige faktagrunnlag for å kunne fatte informerte investeringsbeslutninger, samt ha tilstrekkelig kunnskap og forståelse for de risikoelementer slike investeringer vil kunne innebære.

Finanstilsynet legger i sitt høringsnotat 30. april 2009 til grunn at investorer som definert i verdipapirforskriften § 10-2, skal unntas fra reguleringen. Denne gruppen omfatter blant annet juridisk person der minst to av følgende vilkår er oppfylt: regnskapsmessig balanse på et beløp i norske kroner som minst svarer til 20 millioner euro, årlig netto omsetning på et beløp minst tilsvarende 40 millioner euro, og egenkapital på et beløp minst tilsvarende 2 millioner euro. Videre omfatter verdipapirforskriften § 10-2 kvalifiserte motparter, herunder verdipapirforetak, finansinstitusjoner, verdipapirfond og forvalterselskaper for slike fond og offentlig myndighet mv. Departementet mener at unntaket for investorer etter verdipapirforskriften § 10-2 vil være for snevert til å ivareta de hensyn som er redegjort for ovenfor. Det kan på den annen side være vanskelig å finne en avgrensning som medfører at tjenester mot massemarkedet/forbrukerne omfattes av reguleringen, men slik at man samtidig ikke svekker funksjonaliteten ved tradisjonelt velfungerende investormiljøer. Samtidig må dette skillet ikke være for skjønnsmessig slik at det krever uforholdsmessige ressurser og medfører usikkerhet i det enkelte tilfellet å fastlegge grensen for konsesjonsplikt, samt i vesentlig grad vanskeliggjøre kontrollen fra Finanstilsynet.

Departementet viser til at Norsk Venturekapitalforening foreslår at unntaket i den nye bestemmelsen i vphl. § 9-2 annet ledd nr. 10 ikke kun bør henvises til verdipapirforskriften § 10-1, jf. § 10-2, men at det også bør henvises til verdipapirforskriften § 10-4 (ikke-profesjonelle som ber om å

bli behandlet som profesjonelle). Norsk Venturekapitalforening ber også departementet vurdere å utvide/presisere bestemmelsen i verdipapirforskriften § 10-4 fordi bestemmelsen beskriver en kompetanse/erfaring som er lite relevant, herunder slik at erfaring med høy transaksjonshyp-pighet ikke er en kvalifiserende egenskap innenfor private equity. Departementet finner at bestemmelsen i verdipapirforskriften § 10-4 ikke danner et hensiktsmessig utgangspunkt som grense for konsesjonspliktig virksomhet for tjenester som ytes i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper. Departementet viser til at hensikten er å etablere en så klar og objektiv regel som mulig for når en virksomhet er konsesjonspliktig. Etter verdipapirforskriften § 10-4 kan ikke-profesjonelle investorer selv be om å bli behandlet som profesjonelle og frasi seg beskyttelsen som ikke-profesjonell. Dette må skje etter en prosess som beskrevet i verdipapirforskriften § 10-5, og der verdipapirforetaket er ansvarlig for gjennomføring av prosessen. Departementet finner det ikke hensiktsmessig at avgrensningen av konsesjonsplikten gjøres ved å vise til en utvidet/justert versjon av verdipapirforskriften § 10-4, hvilket ville forutsette at et foretak som ikke er verdipapirforetak, skjønnsmessig skal vektlegge investorenes erfaring fra investering i ulike typer ansvarlige selskaper, og uten at investorene selv har bedt om å bli behandlet som profesjonelle etter prosedyren i verdipapirforskriften § 10-5.

Ved vurderingen av hvilke kriterier som skal legges til grunn ved avgrensning av konsesjonsplikten for mellommannsvirksomhet knyttet til andeler i ansvarlige selskap, legger departementet avgjørende vekt på at avgrensningen bør basere seg på objektive kriterier som skaper tilstrekkelig grad av forutberegnlighet og klarhet for markedsaktørene og tilsynsmyndighetene. Departementet mener at et unntak basert på investert beløp vil kunne være et slikt klart og objektivt vilkår. Departementet legger skjønnsmessig til grunn at aktører som investerer over 5 millioner kroner eller tilsvarende i annen valuta i et ansvarlig selskap, i de aller fleste tilfeller bør ha tilstrekkelig kunnskap til kunne ivareta egne interesser, og herunder foreta selvstendige investeringsbeslutninger og vurdere hensiktsmessigheten av og risikoen forbundet ved en konkret investering i ansvarlige selskaper. Departementet viser til at et slikt prinsipp også ligger til grunn for reglene om unntak fra prospektplikt dersom tilbudet gjelder verdipapirer som legges ut i enkeltstørrelse eller krav på vederlag, over en gitt

beløpsgrense (jf. vphl. § 7-4 nr. 10), samt reglene om språkkrav mv. ved markedsføring av utenlandske fond i Norge (jf. verdipapirfondforskriften §§ 9-2 og 9-3).

Departementet foreslår på denne bakgrunn at foretak som kun yter tjenester som nevnt i vphl. § 9-1 tredje ledd overfor kunder som påtar seg et samlet forpliktet investeringsbeløp som minst svarer til 5 millioner kroner, overfor kunder etter verdipapirforskriften § 10-1 jf. § 10-2 eller overfor en kombinasjon av slike kunder, skal være unntatt fra konsesjonsplikt. Departementet viser til forslag til vphl. § 9-2 annet ledd nytt nr. 10.

Beløpsgrensen på 5 millioner kroner, eller tilsvarende i annen valuta, må etter departements vurdering beregnes ut fra samlet forpliktet investeringsbeløp. Samlet forpliktet investeringsbeløp vil slik departementet ser det inkludere henholdsvis tegningsbeløp eller kjøpssum med tillegg av forpliktet, men ikke innkalt, selskapskapital, garanti eller eierlån. Beløpet bør videre beregnes per andel/enkeltstående investering, og ikke på grunnlag av investors samlede investeringer i ansvarlige selskaper. Ubegrensede ansvar for selskapsforpliktelsene i ansvarlige selskaper og selskaper med delt ansvar anses ikke naturlig å ta med i beregningen av om beløpsgrensen er overskredet.

Som følge av at andeler i ansvarlige selskaper ikke defineres som finansielle instrumenter, oppstår det et behov for å regulere særskilt hvilke av verdipapirhandelovens og verdipapirforskriftens bestemmelser som skal gjelde. Departementet foreslår at bestemmelsene i kapittel 9 og 10 og forskrifter gitt i medhold av disse, med unntak av vphl. §§ 9-23, 10-7, 10-18, 10-19 og 10-20, gjelder tilsvarende ved yting av tjenester i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper etter vphl. § 9-1 tredje ledd. Se forslag til vphl. § 9-1 fjerde ledd.

Ved anvendelsen av bestemmelsene i vphl. § 9-1 fjerde ledd må andeler i ansvarlige selskaper likestilles med finansielle instrumenter, og verdipapirforetakets yting av tjenester som angitt i vphl. § 9-1 tredje ledd, må likestilles med investeringstjenester.

Foretak som har tillatelse etter vphl. § 9-1 første ledd, vil i kraft av sin eksisterende tillatelse ha rett til å yte tilsvarende tjenester i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper etter vphl. § 9-1 tredje ledd. Et foretak som skal yte tjenester etter vphl. § 9-1 tredje ledd, må ha tillatelse til å drive investeringstjenester etter vphl. § 9-1 første ledd, og vil derved alltid være et verdipapirforetak, jf. vphl. § 2-3.

3.3.8 Forholdet til MiFID art. 31 og 32

Når det gjelder spørsmålet om yting av tjenester i forbindelse med andeler ansvarlige selskaper etter MiFID artikkel 31 og 32 om grenseoverskridende virksomhet, viser departementet til at vphl. § 9-23 ikke gis anvendelse, jf. forslag til vphl. § 9-1 fjerde ledd. Videre tiltrer departementet Finanstilsynets omtale av disse spørsmål i brev til departementet 2. mars 2010:

«Spørsmålet kan deles i to problemstillinger. For det første om norske verdipapirforetak kan yte investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper i andre EØS-stater i kraft av melding om grensekryssende virksomhet etter MiFID artikkel 31 eller 32. For det annet om utenlandske verdipapirforetak kan yte investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper i Norge i kraft av melding om grensekryssende virksomhet etter MiFID artikkel 31 eller 32.

Problemstillingene må ses i sammenheng med MiFIDs generelle anvendelsesområde. Direktivet regulerer ytelse av investeringstjenester i forbindelse med finansielle instrumenter. Begrepet 'finansielt instrument' er definert i MiFID Annex I Section C. Definisjonen er gjennomført i verdipapirhandelloven § 2-1 annet ledd. Ved gjennomføringen av MiFID ble det lagt til grunn at andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper ikke ble omfattet av direktivets definisjon av finansielt instrument, jf. Ot.prp nr. 34 (2006-2007) side 37 og 53-54. Ytelse av investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper er dermed ikke omfattet av direktivets regler om ytelse av investeringstjenester. I mangel av annen europarettlig regulering vil den enkelte EØS-stat, innenfor rammen av EØS-avtalens generelle prinsipper, stå fritt til å fastsette nasjonal regulering.

Bestemmelsen i MiFID artikkel 6.3, som fastsetter at et verdipapirforetaks tillatelse skal anerkjennes i hele EØS, gjelder ikke utover direktivets anvendelsesområde. Bestemmelsene om grenseoverskridende virksomhet i artikkel 31 og 32 gjelder således bare investeringstjenester knyttet til finansielle instrumenter.

For norske verdipapirforetak som ønsker å yte investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper eller ansvarlige selska-

per innebærer dette at en melding om ytelse av investeringstjenester i annen EØS-stat etter vphl. § 9-23, jf. MiFID artikkel 31 og 32, er begrenset til tjenesteytelse knyttet til finansielle instrumenter.

Hvorvidt det norske verdipapirforetaket også kan yte investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper eller ansvarlige selskaper må bero på reguleringen av denne virksomheten i den aktuelle vertsstaten.

En eventuell norsk regulering av ytelse av investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper vil også gjelde for utenlandske foretak med virksomhet i Norge. Utenlandske foretak vil dermed ikke uten tillatelse til å yte investeringstjenester i hjemlandet kunne yte slike tjenester. Det er imidlertid ikke grunnlag for å forskjellsbehandle norske verdipapirforetak og verdipapirforetak fra andre EØS-stater. Verdipapirforetak fra andre EØS-stater som melder om grenseoverskridende virksomhet inn i Norge i samsvar med verdipapirhandelloven § 9-24, jf. MiFID artikkel 31 og 32, vil dermed også kunne yte investeringstjenester knyttet til andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskaper. En forutsetning for dette er at det utenlandske verdipapirforetaket har anledning til å yte disse tjenestene i henhold til sin tillatelse i foretakets hjemstat.»

3.3.9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil medføre at foretak som ikke er verdipapirforetak, og som på forretningsmessig basis yter tjenester som nevnt i vphl. § 2-1 første ledd nr. 1-6 i forbindelse med andeler i ansvarlige selskaper, må søke om tillatelse til å yte slike tjenester etter verdipapirhandelloven for å kunne fortsette denne virksomheten, dersom tjenestene ikke utelukkende ytes til kunder som angitt i forslag til vphl. § 9-2 annet ledd nytt nr. 10. For de foretakene som må søke om konsesjon, vil forslaget medføre nye administrative byrder, da virksomheten vil underlegges kravene i verdipapirhandelloven kap. 9 og 10.

Departementet finner det vanskelig å anslå hvor mange foretak som konkret vil bli omfattet av kravet til konsesjon, og herunder hvor mange foretak som vil søke om tillatelse som følge av lovforslaget. Dersom antallet nye konsesjonssøknader blir begrenset, antas det at lovendringen ikke medfører økte ressursbehov hos Finanstilsynet.

3.4 Motregning av derivater

3.4.1 Bakgrunnen for lovforslaget

Finansdepartementet har i brev 29. mars 2010 bedt Finanstilsynet om å vurdere om adgangen til å motregne derivatavtaler, jf. verdipapirhandelloven § 14-1, bør utvides til å gjelde alle derivater som nevnt i vphl. § 2-2 femte ledd.

Verdipapirhandelloven kapittel 14 regulerer motregning av forpliktelser som følger av avtaler om enkelte finansielle instrumenter. Etter disse bestemmelsene kan avregningsavtaler gjøres gjeldende overfor konkursbo dersom de gjelder varederivater, framtidige renteavtaler (FRA), rente- og valutaopsjoner, rente- og valutaterminer, rente- og valutabytteavtaler, og avtaler om handel med valuta, kredittderivater, og derivater som nevnt i vphl. § 2-2 femte ledd nr. 5, jf. § 14-1, jf. § 14-2. Ifølge vphl. § 14-3 kan sikkerhet for slike avtaler som er stilt overfor oppgjørssentraler ikke omstøtes etter dekningslovens regler.

I brev av 29. september 2010 oversendte Finanstilsynet utkast til høringsnotatet med forslag til utvidelse av anvendelsesområdet i § 14-1 til å gjelde alle finansielle instrumenter etter vphl. § 2-2 femte ledd.

3.4.2 Høring

Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt følgende instanser:

Alle departementene

Aksjonærforeningen i Norge
Banklovkommissjonen
Bedriftsforbundet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
De selvstendige kommunale pensjonskasser
Den Norske Advokatforening
Den norske Revisorforening
Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø
Energibedriftenes Landsforening
Finansforbundet
Finansieringsselskapenes forening
Finansnæringens Hovedorganisasjon
Folketrygdfondet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet

HSH
Handelshøyskolen BI
Imarex Nos ASA
Konkurransetilsynet
KS
Landsorganisasjonen i Norge
Nord Pool ASA
Nordic Association of Energy Traders (NAET)
Nordisk Energimeglerforbund (NEBA)
Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
Norges Bank
Norges Fondsmeglerforbund
Norges Handelshøyskole
Norges Ingeniørorganisasjon
Norges Juristforbund
Norges Kommunerevisorforening
Norges Rederiforbund
Norsk Investorforum
Norsk Kraftforvalterforening
Norsk Tillitsmann ASA
Norsk Venture
Norske Finansanalytikerers Forening
Norske Forsikringsmegleres Forening
Norske Kredittopplysningsbyråers Forening
Norske Pensjonskassers Forening
NOS Clearing ASA
Næringslivets Hovedorganisasjon
Oslo Børs
Regjeringsadvokaten
Revisjonssjefkretsen
Riksadvokaten
Riksrevisjonen
Siviløkonomene
Skattebetalerforeningen
Skattedirektoratet
Skatterevisorenes Forening
Sparebankforeningen i Norge
Statens Pensjonskasse
Statistisk sentralbyrå
Verdipapirfondenes Forening
Verdipapirsentralen
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
ØKOKRIM
Økonomiforbundet

Følgende instanser har kommet med merknader til forslagene i høringsnotatet:

Arbeidsdepartementet
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Den norske Advokatforening
Energi Norge

Finansnæringsens Fellesorganisasjon
 Fiskeri- og kystdepartementet
 Folketrygdfondet
 Fornyings-, administrasjons- og kirke-
 departementet
 Forsvarsdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Justis- og politidepartementet
 Konkurransetilsynet
 Landsorganisasjonen i Norge
 Norges Bank
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Rederiforbund
 Nærings- og handelsdepartementet
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oslo Børs ASA
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Skattedirektoratet
 Statistisk sentralbyrå
 Utenriksdepartementet
 Verdipapirsentralen ASA
 Økokrim
 Økonomiforbundet Fagtjenester AS

3.4.3 Gjeldende rett

Anvendelsesområdet for motregning av forpliktelses i henhold til visse finansielle instrumenter fremgår av vphl. § 14-1, som lyder:

«Dette kapittel gjelder varederivater, fremtidige renteavtaler (FRA), rente- og valutaopsjoner, rente og valutaterminer, rente- og valuta-bytteavtaler, og avtaler om handel med valuta, kredittderivater, og derivater som nevnt i § 2-2 femte ledd nr. 5. Departementet kan bestemme at dette kapittel også skal gjelde avtaler om andre finansielle instrumenter.»

Det er ikke gitt forskriftsbestemmelser i medhold av annet punktum.

Motregningsadgangen følger av vphl. § 14-2 og innebærer at skriftlige avtaler om at partenes forpliktelser etter avtaler som er omfattet av § 14-1, skal motregnes til markedskurs løpende eller ved mislighold, kan gjøres gjeldende etter sitt innhold uten hinder av dekningsloven §§ 7-3 (konkursboets rett til å tre inn i skylderens avtaler) og 8-1 (motregning i konkurs). Videre følger det av § 14-3 at sikkerhet for avtaler som nevnt i vphl. § 14-1 stilt overfor en oppgjørssentral i samsvar med de regler som gjelder for sentralen, ikke kan omstøtes etter dekningsloven § 5-7 (sikkerhetsstillelse for eldre gjeld).

Opplistingen av finansielle instrumenter i § 14-1 omfatter i stor grad de samme derivater som defineres som finansielle instrumenter i § 2-2 femte ledd, men samsvarer ikke fullt ut. De derivater som etter gjeldende lovgivning ikke er omfattet av motregningsadgangen, er derivater med verdipapirer som underliggende, det vil si gjenkjøpsavtaler på omsettelige verdipapirer, opsjoner og terminer på obligasjoner, og aksjer og indekser.

Kan en kontrakt motregnes etter verdipapirhandelloven må konkursboet respektere avtalen etter sitt innhold. Når avtale om motregning er inngått mellom partene i en derivatavtale uten at avtalen er hjemlet i vphl. § 14-2, kan boet selv velge om avtalen skal gjøres opp på brutto eller netto basis.

Finanstilsynet skriver følgende i sitt høringsnotat 29. oktober 2010:

«for [at] de finansielle instrumenter som omfattes av verdipapirhandelloven kapittel 14, betyr motregningsadgangen i vphl. § 14-2 at et konkursbo må respektere sluttavregningsavtalene etter sitt innhold slik at alle utestående transaksjoner nettes ved en førtidig terminering i henhold til sluttavregningsavtalen. Dette innebærer at konkursboet ikke kan velge å tre inn i de avtalene som er gunstige for boet, såkalt "cherry-picking". Videre vil slike sluttavregningsavtaler redusere motpartsrisikoen ved at foretaket kan bruke nettoposisjonen i kapitaldekningsammenheng og redusere behovet for særskilte sikkerheter for motpartsrisikoen.»

For at fordelene ved sluttavregning skal oppnås, må det foreligge et sikkert rettslig grunnlag for å gjøre avtalene gjeldene etter sitt innhold. Som følge av usikkerheten som var knyttet til sluttavregningsavtalens stilling ved konkurs, ble det i verdipapirhandelloven i 1997 innført bestemmelser om motregning av enkelte finansielle instrumenter. Handel med rente- og valutaderivater ble omfattet av regelverket i tillegg til endringene som var foreslått i solvensdirektivet på det tidspunktet, og det var disse produktene det fra markedshold ble ansett viktigst å få regulert. I tillegg ble bestemmelsene gjort gjeldende for «avtaler om handel med valuta», det vil si oppgjorte spotforretninger med valuta. Dette kom i forbindelse med stortingsbehandlingen av forslaget (Innst.O. nr 83 (2000-2001)).

I forbindelse med at varederivater ble omfattet av begrepet finansielle instrumenter fra 1. juli 2001, ble verdipapirhandelloven av 1997 § 10-1 endret slik at varederivater ble omfattet av mot-

regningsregelverket. Finansdepartementet foreslo at dette skulle begrenses til å gjelde varederivater som er børsnoterte eller er gjort opp under medvirkning av en oppgjørssentral, men denne begrensningen ble fjernet under stortingsbehandlingen. Adgangen til netting omfattet alle varederivater som ble omfattet av definisjonen i vphl. 1997 § 1-2 fjerde ledd, jf. Innst.O.nr. 104 (2000-2001).

Motregningsadgangen ble ytterligere utvidet ved gjennomføringen av MiFID-regelverket i ny verdipapirhandellov i 2007. Gjennomføringen av MiFID medførte at både kredittderivater og derivater som nevnt i § 2-2 femte ledd nr. 5 ble definert som finansielle instrumenter. Utvidelsen av motregningsadgangen ble begrunnet med at hensynene bak motregningsreglene også gjør seg gjeldende for disse derivatene.

3.4.4 EØS-rett og utenlandsk rett

Finanstilsynet har i høringsnotat 29. september 2010 pkt. 1.4 redegjort slik for EØS-retten og utenlandsk rett på området:

«EØS-rett

Lov om finansiell sikkerhetsstillelse gjennomfører EØS-reglene som tilsvarer direktiv 2002/47/EF om avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse. Ut over dette er det ikke gitt harmoniserte regler om motregning i konkurs innen EU/EØS.

Andre land

I Storbritannia, Tyskland, Frankrike, Belgia, Nederland og USA er det innført bestemmelser som i det vesentlige innebærer at avregningsavtaler er bindende etter sitt innhold i tilfelle av konkurs hos en av partene.

Sverige

I den svenske loven om handel med finansielle instrument (lag (1991:980) om handel med finansiella instrument) er det fastsatt særskilte regler om motregningsavtaler ved konkurs. 5 kap 1 § lyder som følger:

”Ett avtal mellan två parter vid handel med finansiella instrument, med andra liknande rättigheter och åtaganden eller med valuta, om att förpliktelser dem emellan skall slutavräknas om en av parterna försätts i konkurs, gäller mot konkursboet och mot borgenärerna i konkursen. Det samma gäller en avräkning av förpliktelser mellan två eller flera deltagare i ett

anmält avveklingsystem, om avräkningen har skett i enlighet med systemets regler.

Innehåller ett avtal enligt första stycket ett villkor som innebär att en slutavräkning skall ske av samtliga utestående förpliktelser för det fall företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagskonstruktion beslutas för en av parterna gäller villkoret mot gäldenären och de borgenärer vars fordringar omfattas av ett offentligt ackord. Lag (1999:1311).”

Motregningsadgangen omfatter etter dette både finansielle instrumenter og ”andra liknande rättigheter och åtaganden eller med valuta”. Finansielle instrumenter er definert i lag (2007:528) om värdepappersmarknaden 1 §, og svarer til MiFIDs definisjon [2004/39/EF om markeder for finansielle instrumenter art. 4 nr. 17 jf. vedlegg I avsnitt C].

Dansk rett

Regler om netting i dansk rett fremkommer av Bekendtgørelse af lov om værdipapirhandel m.v. kapittel 18 a. Hele loven får anvendelse overfor alle finansielle instrumenter, jf. § 2. Definisjonen av finansielle instrumenter i den danske loven tilsvarer definisjonen som fremkommer av MiFID. § 58 h stk 1 første setning lyder som følger:

”En aftale kan med retsvirkning for tredjemand, jf dog stk. 3-6, indeholde bestemmelse om, at de af aftalen omfattede finansielle forpligtelser, jf § 58 e, skal nettes ved slutafregning, hvis en af parterne misligholder aftalen, herunder at der skal ske slutafregning, hvis en part tages under insolvensbehandling, eller der bliver foretaget udlæg i en fordring omfattet af slutafregningsbestemmelsen.”»

Finansdepartementet har ingen merknader til fremstillingen av EØS-rett og utenlandsk rett.

3.4.5 Høringsutkastet

I høringsnotatet 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet en utvidelse av anvendelsesområdet i § 14-1 til å gjelde alle finansielle instrumenter etter vphl. § 2-2 femte ledd. Motregningsadgangen vil da gjelde alle typer derivater slik de til enhver tid er definert i loven, i tillegg til å gjelde for avtaler om handel med valuta.

Etter Finanstilsynets vurdering gjør de samme hensyn seg gjeldende for de derivatene som etter

gjeldende lovgivning ikke er omfattet av motregningsadgangen, som for dem som i dag er omfattet av motregningsadgangen etter vphl. § 14-2.

Finansinstitusjoner inngår en rekke kontrakter seg i mellom og med andre kunder. Når partene inngår avregningsavtaler i stedet for å gjøre opp hver enkelt transaksjon på brutto basis, er det nettofordringen som går til oppgjør. Internasjonalt betegnes dette som «netting». Det finnes forskjellige typer avregningsavtaler. De avtalene som vanligvis benyttes internasjonalt, er betalingsavregning, fornyelsesavregning og sluttavregning.

En avtale om sluttavregning (netting by close-out) er en avtale som regulerer partenes forpliktelser ved mislighold, eventuelt konkurs. Partene avtaler på forhånd hva som skal anses som mislighold, og dersom en slik situasjon oppstår, kan den andre parten kreve førtidig terminering av derivattransaksjonene. I en slik situasjon vil det skje en finansiell avregning av transaksjonene ved at den enkelte utestående transaksjon gis en verdi, for eksempel omregnet i nåverdi og til en gitt felles referansevaluta. Denne operasjonen resulterer i en nettosum, basert på differansen mellom de ulike beløpene som partene skylder hverandre. Både sikkerhetsstiller og sikkerhetshaver kan ha rett til å sluttavregne forpliktelsene etter avtalen.

3.4.6 Høringsinstansenes syn

De høringsinstansene som har kommet med merknader og er for forslaget er Datatilsynet, Den Norske Advokatforening, Energi Norge, Finansnæringens Fellesorganisasjon, Folketrygdfondet, Norges Bank, Norges Fondsmeglerforbund, Næringslivets Hovedorganisasjon, Oslo Børs ASA, Riksadvokaten, Verdipapirsentralen ASA og Økokrim. Det er ingen av høringsinstansene som har gått imot forslaget.

FNO støtter forslaget om å utvide anvendelsesområdet for verdipapirhandelloven kapittel 14 «Motregning av enkelte finansielle instrumenter» til å omfatte alle derivater som er definert i vphl. § 2-2 femte ledd. I sin høringsuttalelse skriver FNO følgende:

«Skriftlige avtaler om motregning eller netting mellom to parter regulerer gjerne også hvordan man skal gjennomføre et nettooppgjør av partenes posisjoner også i tilfelle dersom den ene parten misligholder, for eksempel i en konkurssituasjon. En effektiv utnyttelse av de gunstige virkningene av slike avtaler, forutsetter at lovverket ikke etterlater tvil om avtalene kan gjennomføres i tilfelle av den ene partens insol-

vens. Lovforslaget rydder bort den rettslige usikkerhet som har vært på dette området hva angår nettingen av derivatkontrakter. Det er derfor meget gledelig at myndighetene nå foreslår en slik regulering.

Dersom forslaget blir vedtatt, vil det bringe det norske regelverket på linje med andre nordiske land, andre europeiske land og USA. Det vil føre til at norske finansinstitusjoner fullt ut kan dra fordel av internasjonalt anerkjente standardavtaler og i så måte være underlagt tilsvarende konkurransevilkår som utenlandske aktører.

Innledningen til høringsnotatet, pkt. 1.1, opplyser og forklarer på en grei måte de praktiske og økonomiske behovene som gjør seg gjeldende. Det er helt sentralt at en skriftlig avtale mellom to parter om motregning av derivatkontrakter kan gjøres gjeldende etter sitt innhold også i situasjoner der den ene parten går konkurs. På det aktuelle tidspunktet for mislighold foretas en avregning av partenes fordringer og forpliktelser overfor hverandre – i samsvar med de derivatkontraktene som er inngått og som er gjenstand for motregning. Denne netto avregningen av posisjonene bidrar til å effektivisere oppgjøret og bobehandlingen, og det er en forutsigbar ordning. Det er vanskelig å se at et slikt oppgjør virker urimelig overfor andre kreditorer i boet. Det som vil kunne virke urimelig, er at konkursboet kan velge å tre inn i de avtalene som er gunstige for boet, såkalt "cherry picking" etter dekningsloven § 7-3. Det vil fremstå som en tilfeldig eller vilkårlig fordel for boet – på bekostning av den solvente motparten.

[...]

Norske banker og verdipapirforetak driver omfattende handel i slike derivater med det formål å avdekke og omfordele finansiell risiko. Institusjonelle investorer og andre profesjonelle investorer bruker derivater som en del av kapitalforvaltningen. Det er svært uheldig at det i konkurs er knyttet usikkerhet til partenes adgang til å motregne enkelte derivater. Sikkerhet for adgangen til å motregne derivatforretninger gir en rekke fordeler i form av lavere behov for likviditet, lavere kostnader og risiko ved oppgjøret. Det vil bidra til å styrke soliditeten ved at beregningen av behovet for egenkapital (ansvarlig kapital) kan basere seg på netto tilgodehavender, og altså ikke brutto fordringer. Alt i alt vil dette også ha positive effekter på den finansielle stabilitet.[...].»

Folketrygdfondet er av den oppfatning at en utvidelse av motregningsadgangen er fornuftig, samtidig som det vil bidra til å klargjøre eventuell tvil om rettsstilstanden på dette området. Folketrygdfondet mener at av hensyn til internasjonaliseringen av finansmarkedet, det finansielle system og norske finansinstitusjoners konkurransevne, er det således viktig at det uttrykkelig fremkommer at også derivater kan motregnes etter verdipapirhandelloven kapittel 14.

Norges Bank støtter forslaget om å utvide anvendelsesområdet for motregningsreglene i verdipapirhandelloven kapittel 14 til å gjelde alle derivater som er definert som finansielle instrumenter etter vphl. § 2-2 femte ledd.

Norges Fondsmeglerforbund støtter forslaget til endringen av anvendelsesområdet for motregningsreglene, og mener den vil styrke norske finansinstitusjoners konkurransevne og gjøre transaksjonsflyten mer effektiv også i konkurssituasjoner.

Oslo Børs støtter Finanstilsynets forslag til en utvidelse av anvendelsesområdet for motregningsreglene i verdipapirhandelloven kapittel 14, til å gjelde alle derivater som er definert som finansielle instrumenter i vphl. § 2-2 femte ledd.

Ingen av de øvrige høringsinstansene har hatt vesentlige merknader til Finanstilsynets forslag om motregning av derivater. Ingen av høringsinstansene har gått i mot forslaget.

Energi Norge har ved brev 19. august 2011 henvendt seg til departementet og opplyst at de i etterkant av høringen er blitt oppmerksomme på at det er behov for en presisering av lovforslaget med hensyn til elsertifikater. Energi Norge foreslår at vphl. § 14-1 får et tillegg der handel med elsertifikater inngår i anvendelsesområdet. Videre skriver Energi Norge at det i tilfelle kan presiseres i lovens spesialmerknader at man med "elsertifikater" sikter til elsertifikat som definert i lov om elsertifikater § 3 bokstav a. Energi Norge mener at dette tillegget er en forutsetning for at det skal etableres et fullt ut integrert felles norsk-svensk marked for elsertifikater i tråd med regjeringens uttalte målsetninger.

3.4.7 Departementets vurdering

Konkurslovgivningen bygger på at det i størst mulig grad skal foretas en likedeling mellom boets kreditorer. Den alminnelige konkurslovgivningen tar utgangspunkt i at boet kan kreve inn fordringer på brutto basis. Skyldnere har som hovedregel ikke rett til å avregne mot eventuelle

fordringer i boet. Dette utgangspunktet sikrer at kreditorer med lik prioritet i boet blir likedelt.

Ulempene forlaget innebærer, er at en eventuell utvidelse av anvendelsesområdet for motregningsreglene i verdipapirhandelloven vil innebære ytterligere avvik fra likedelingsprinsippet. I en eventuell konkurssituasjon, vil dette vil kunne føre til at det blir mindre igjen å fordele mellom de øvrige kreditorer. En eventuell utvidelse av motregningsadgangen vil også innskrenke boets valgrett. En lovfestet motregningsadgang vil derfor svekke boets stilling i enkelte situasjoner.

Fordelene ved å utvide motregningsadgangen går ut på at avtalene bidrar til at partenes kostnader blir redusert, og risiko og likviditetsbehov ved oppgjøret blir redusert til nettoposisjoner. Det finansielle systemet har blitt mer internasjonalt. En utvidelse av motregningsadgangen vil i større grad bidra til likere regler for aktørene i markedet, og legge til rette for at norske aktører kan benytte internasjonale standardavtaler. Økt adgang til motregning av derivatkontrakter vil etter departementets syn også gjøre verdipapir-oppgjørssystemet mer robust, og det norske verdipapirmarkedet mer konkurransedyktig.

Departementet mener at fordelene ved å utvide motregningsadgangen til å gjelde også for derivater med verdipapirer som underliggende, det vil si gjenkjøpsavtaler på omsettelige verdipapirer, opsjoner og terminer på obligasjoner, og aksjer og indekser, veier tyngre enn de ulempene forslaget innebærer.

Departementet viser til at forslaget fra Energi Norge om å la avtaler om handel med elsertifikater inngå i anvendelsesområdet for motregningsadgangen etter vphl. § 14-2, ikke har vært på høring. Forslaget er etter departementets syn av en slik karakter at det ikke bør fastsettes uten alminnelig høring. Departementet er uansett av den oppfatning at motregningsadgangen for slike avtaler lovteknisk sett ikke hører hjemme i verdipapirhandelloven, da elsertifikater ikke er finansielle instrumenter etter loven. Derivater med elsertifikater som underliggende vil være varederivater etter vphl. § 2-2 femte ledd nr. 2, og omfattet av motregningsadgangen etter § 14-2, men elsertifikater i seg selv faller utenfor definisjonen. Definisjonen av finansielle instrumenter i vphl. § 2-2 følger definisjonen i MiFID. Det er etter departementets vurdering ikke aktuelt å utvide definisjonen av finansielle instrumenter til også å gjelde elsertifikater. En slik utvidelse av definisjonen er ikke foreslått av EU-kommisjonen i forbindelse med revisjonen av MiFID.

Dersom reelle behov tilsier adgang til sluttavregning i konkurs for avtaler om handel med elsertifikater, kan departementet ikke se avgjørende grunner til at slik bestemmelse ikke kan inntas i lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater.

Departementet slutter seg etter dette til Finanstilsynets vurderinger og forslag, og foreslår at vphl. § 14-1 endres til å gjelde alle derivater som definert i vphl. § 2-2 femte ledd, i tillegg til avtaler om handel med valuta.

3.4.8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Når en finansinstitusjon og dens motpart har motgående posisjoner med hverandre og avregner sine gjensidige posisjoner til et nettobeløp, vil partenes kostnader bli redusert, og likviditetsbehov og risiko bli redusert til netto posisjoner ved oppgjøret. Kapitalkravene kan imidlertid bli påvirket, jf. kapitalkravsforskriften § 25-1, slik at virkningen på soliditeten er mer usikker.

Som nevnt ovenfor vil en utvidelse av anvendelsesområdet for motregningsreglene i verdipapirhandelloven innebære avvik fra likedelingsprinsippet i konkurs. Dette vil kunne føre til at det blir mindre igjen å fordele mellom de øvrige kreditorerne i en eventuell konkurssituasjon. Boets valgtrett til inntreden i debitors kontrakter vil bli videre innstrammet, noe som kan ha økonomiske konsekvenser for konkursboet.

Forslaget innebærer at sluttavtalens rettslige stilling vil være den samme for foretak som inngår derivat- og sluttavregningskontrakter, uavhengig av derivatets underliggende. Departementet antar at dette vil føre til en administrativ forenkling for det aktuelle foretak. Departementet legger til grunn at forslaget ikke vil ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for offentlige myndigheter.

3.5 Primærinnsiders meldeplikt

3.5.1 Meldepliktreglenes virkeområde

3.5.1.1 Gjeldende rett

Meldepliktreglene i verdipapirhandelloven er å finne i lovens kapittel 4. Meldepliktreglene har til hensikt å effektivisere håndhevelsen av innsidehandelsforbudet, samt bedre informasjonsnivået for aktørene i markedet, jf. Ot.prp. nr. 29 (1996-97) punkt 5.2.3.

Verdipapirhandelloven § 4-1 regulerer primærinnsiders meldeplikt. Etter vphl. § 4-1 første

ledd skal personer som nevnt i vphl. § 3-6 første ledd, straks gi «norsk regulert marked» hvor aksjene er notert, melding om kjøp, salg, bytte eller tegning av aksjer utstedt av selskapet eller av selskaper i samme konsern. Det samme gjelder for selskapets handel i egne aksjer. Bestemmelsen i vphl. § 4-1 avgrenser ikke mot selskaper notert på norsk regulert marked som er registrert i en annen EØS-stat.

Bestemmelsen i vphl. § 4-2 om flaggeplikt gjelder bare for utstedere som har Norge som hjemstat. Dette følger den hjem-/vertstatsregulering som er definert i EØS-regler som svarer til direktiv 2004/109/EF (rapporteringsdirektivet). Etter vphl. § 5-4 annet ledd er Norge hjemstat for utstedere fra EØS som har forretningskontor i Norge, samt etter tredje ledd for utstedere fra tredjeland som i henhold til EØS-regler som svarer til direktiv 2003/71/EF (prospektdirektivet), er forpliktet til å registrere opplysninger her. Dette innebærer at flaggepliktige tilknyttet selskaper som er notert på norsk regulert marked med Norge som vertstat, vil falle utenfor den norske regelens virkeområde. Flaggepliktige tilknyttet disse selskapene vil måtte forholde seg til flaggepliktsreglene i utstederens hjemstat, og sende meldinger om handler til kompetent myndighet i den aktuelle medlemsstaten.

3.5.1.2 EØS-rett

Det følger av Kommissjonsdirektiv 2004/72/EF art. 6 nr. 1 at meldepliktige etter markedsmissbruksdirektivet (2003/6/EF) art. 6 nr. 4 skal følge meldepliktsreglene som gjelder i medlemsstaten hvor utstederselskapet er registrert. Direktivet er tatt inn i EØS-avtalen, jf. EØS-komiteens beslutning nr. 149/2004. Bestemmelsen lyder:

«For the purposes of applying Article 6(4) of Directive 2003/6/EC, and without prejudice to the right of Member States to provide for other notification obligations than those covered by that Article, Member States shall ensure that all transactions related to shares admitted to trading on a regulated market, or to derivatives or other financial instruments linked to them, conducted on the own account of persons referred to in Article 1 points 1 and 2 above, are notified to the competent authorities. The rules of notification to which those persons have to comply with shall be those of the Member State where the issuer is registered. The notification shall be made within five working days of the transaction date to the competent autho-

riety of that Member State. When the issuer is not registered in a Member State, this notification shall be made to the competent authority of the Member State in which it is required to file the annual information in relation to the shares in accordance with Article 10 of Directive 2003/71/EC.»

Etter EØS-regelverket skal det i nasjonal rett være en plikt til å sende meldinger fra primærinnsidere til myndighetene i registreringsstaten når dette er en stat i EØS-området. Selskaper registrert i tredjeland skal rette seg etter meldepliktreglene i, og sende primærinnsidemeldinger til, EØS-staten hvor selskapet er forpliktet til å registrere opplysninger i medhold av prospektdirektivet (2003/71/EC). Se for øvrig punkt 3.1 i denne proposisjon om endringer i prospektdirektivet.

3.5.1.3 Høring

Finanstilsynet har i høringsnotat datert 29. september 2010 foreslått endringer av reglene om primærinnsideres meldeplikt for bedre å ivareta EØS-reglene som svarer til kommisjonsdirektiv 2004/72/EF om melding til henholdsvis hjemstat og vertstat. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstansene som er angitt i punkt 3.4.2. Den Norske Advokatforening og Oslo Børs har hatt merknader til denne delen av høringsutkastet.

3.5.1.4 Høringsutkastet

I høringsnotatet 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet blant annet:

«Ved gjennomføring av markedsmissbruksdirektivet er det i beskrivelsen av EØS-rett i Ot.prp.nr 12 (2004-2005) pkt 16.2 på s. 95 referert til den nevnte lovvalgsregelen. Likevel har ikke lovvalgsregelen blitt innarbeidet i lovteksten, ei heller omtalt i punkt 16.4 om departementets vurdering. Det må etter alt å dømme kunne legges til grunn at avviket mellom den norske meldepliktsregelen og kommisjonsdirektivet hva angår virkeområdet/lovvalg er utilsiktet, og ikke et resultat av en bevisst vurdering. Dette støttes av at departementet ikke omtaler spørsmålet nærmere i forarbeidene i likhet med Finanstilsynet, som i sitt høringsnotat heller ikke berører spørsmålet da notatet

ble ferdigstilt før vedtakelsen og ikrafttreddelsen av kommisjonsdirektivet.

Ved gjennomføringen av markedsmissbruksdirektivet er det lagt til grunn at kravet om meldeplikt for primærinnsidere og deres nærstående i direktivets artikkel 6 nr. 4 er en minimumsbestemmelse, og at det derfor kan fastsettes strengere regler enn det som følger av direktivet og dets utfyllende bestemmelser. Dette kan imidlertid neppe forstås slik at det enkelte medlemsland står fritt til å utvide bestemmelsenes virkeområde utover det som fremkommer av direktivet. Hensynet bak bestemmelsen i kommisjonsdirektivet artikkel 6 nr 1 antas å være å forenkle de meldepliktiges mulighet til å vurdere hvilke rettsregler og hvilke myndigheter de må forholde seg til. Ut i fra dette hensynet vil det ikke være rom for at andre land kan pålegge den meldepliktige ytterligere byrder. Det vises også til ordlyden i kommisjonsdirektivets art 6 hvor lovvalgsregelen fremstår som en "skal"-regel ("rules of notification shall be those of the Member State where the issuer is registered").

Dagens regler, som gir meldepliktsbestemmelsene anvendelse for alle selskaper som er notert på norsk regulert marked, innebærer at meldepliktige i et utstederselskap som for eksempel er registrert i Storbritannia og notert på regulert marked både i Norge og Storbritannia, må forholde seg til både britiske og norske regler. Finanstilsynet er av den oppfatning at en slik dobbeltregulering neppe er hensiktsmessig, og vil kunne bidra til unødig forvirring og uklarhet både for de meldepliktige og for markedet som sådan.

Under henvisning til kommisjonsdirektivets bestemmelser om virkeområde, at våre nærmeste naboland har valgt å gjennomføre denne regelen samt at tilsvarende regel gjelder for virkeområdet for blant annet bestemmelsene om flaggeplikt, bør virkeområdet for verdipapirhandelloven § 4-1 etter Finanstilsynets vurdering innsnevres tilsvarende. Ved en slik innsnevring vil en også unngå tvil om hvorvidt § 4-1 er i tråd med kommisjonsdirektivet. De norske meldepliktsreglene bør på dette grunnlag tilpasses slik at virkeområdet begrenses til å omfatte utstederselskaper som er notert på regulert marked og er registrert i Norge, samt utstederselskaper som er registrert i land utenfor EØS men som er forpliktet til å registrere opplysninger i Norge i medhold av prospektdirektivet.

For helhetens skyld nevnes at en innsnevring av virkeområdet for meldepliktsreglene som beskrevet vil innebære at meldepliktige i selskaper som er notert på norsk regulert marked men som har hjemstat i et annet EØS land skal forholde seg til hjemstatens bestemmelser om meldeplikt. De norske reglene om meldeplikt er på enkelte punkter noe strengere enn det som følger av bestemmelsene i markedsmissbruksdirektivet. Andre EØS-land kan ha innført meldepliktsregler som ikke går lenger enn minimumskravene i direktivet. Innsnevringen vil dermed kunne innebære at meldinger fra meldepliktige i selskaper som er notert på norsk regulert marked men som har hjemstat i et annet land kommer senere og/eller har et annet innhold enn meldinger som gjelder meldepliktige som følger de norske reglene. Dette gjelder for meldepliktige i 22 selskaper (per august 2010) som er notert på Oslo Børs/Axess men har annen hjemstat enn Norge. Motsatt vil det endrede virkeområde innebære en utvidelse i forhold til selskaper som er registrert i Norge men som er notert på regulert marked i annet land. Meldepliktige i slike selskaper vil, i motsetning til tidligere, etter endringen måtte forholde seg til de norske meldepliktbestemmelsene. Finanstilsynet har ikke konkrete tall på hvor mange selskaper dette dreier seg om, men legger til grunn at det er snakk om et fåtall, om noen, selskaper.»

3.5.1.5 Høringsinstansenes syn

Den Norske Advokatforening har i sitt hørings svar vist til at innføringen av hjem- og vertstatsregulering av flaggeplikten har hatt visse uheldige konsekvenser. Reguleringen har medført at Oslo Børs i sine løpende forpliktelser for Oslo Børs og Oslo Axess har innført bestemmelser om at selskapene som har Norge som vertstat, også skal offentliggjøre mottatte flaggemeldinger, jf. løpende forpliktelser punkt 13.2.2 (10) og 13.3.3 (10). Dette skal sikre at flaggemeldinger som etter lov skal offentliggjøres i andre jurisdiksjoner, også vil bli offentliggjort i Norge.

I motsetning til flaggereglene inneholder ikke forslaget til endring av § 4-1 en forpliktelse for primærinnsider til å sende meldingen også til utstederselskapet. Dette innebærer at det ikke vil være mulig for Oslo Børs å innføre samme regulering av utstederselskapenes forpliktelser til å offentliggjøre meldepliktsmeldinger som for flaggepliktsmeldinger. Advokatforeningen antar at de samme

hensyn som gjelder for flaggeplikten, også gjør seg gjeldende for meldeplikten. Dersom hjem- og vertstatsreguleringen innføres for meldeplikten, bør det etter Advokatforeningens syn vurderes om primærinnsiderne også skal være forpliktet ved lov til å sende meldingen til utstederselskapet.

Oslo Børs anser at en endring av virkeområdet som foreslått (i) vil bidra til en vesentlig forringelse av informasjonstilgangen i markedet hva angår potensielt kurssensitive opplysninger om primærinnsideres handler, og (ii) svekke myndighetenes mulighet til å føre kontroll med markedsmissbruk på det norske markedet i forbindelse med handel i finansielle instrumenter utstedt av de selskapene som faller utenfor det innsnevrede virkeområdet. På denne bakgrunn er det børsens oppfatning at en endring av virkeområdet som foreslått kun bør gjennomføres dersom dagens virkeområde faktisk er å anse som direktivstridig, og at det under enhver omstendighet ikke bør foretas endringer utover det som anses strengt nødvendig for å tilpasse bestemmelsen til kommisjonsdirektivet.

Oslo Børs viser i sitt hørings svar videre til endringen av virkeområde for flaggepliktsregelen, og uttaler følgende:

«Det stedlige virkeområdet for flaggepliktsregelen i vphl. § 4-2 ble endret til en vertstat/hjemstat-regulering i forbindelse med implementeringen av transparency-direktivet i norsk rett i 2007. Etter endringen skal investorer som handler i selskaper notert på norsk regulert marked med Norge som vertstat følge hjemstatens flaggereglene. For å sikre at informasjon om flaggepliktige beholdninger i slike selskaper notert på Oslo Børs/Oslo Axess tilflytter markedet på hensiktsmessig måte har børsen etter den omtalte lovendringen inntatt en plikt i løpende forpliktelser pkt. 13.2.2 (19) og pkt. 13.3.3 (10) for utstedere med Norge som vertstat til å sende mottatte flaggemeldinger til børsen, med mindre slike flaggemeldinger er offentliggjort gjennom børsens informasjonssystem eller på annen måte i henhold til vphl. § 5-12. Investorer er etter transparency-direktivet forpliktet til å rapportere flaggepliktige handler til utsteder. Etter meldepliktsreglen i markedsmissbruksdirektivet art. 6. 4 er imidlertid primærinnsideren pålagt å melde direkte til kompetent myndighet. Ettersom børsens avtaleforhold er med utstederne og ikke med primærinnsiderne synes det således vanskelig å avhjelpe den uoversiktlige situasjon som vil oppstå gjennom børsens eget regelverk.»

Til tross for at Oslo Børs anser endringen som uheldig, ser børsen at det kan reises spørsmål ved om virkeområdet slik dette er definert i gjeldende vphl. § 4-1, er i samsvar med kommisjonsdirektivets lovvalgsregel. Etter børsens oppfatning tilsier imidlertid hensynet til markedets behov for umiddelbar og enkel tilgang til informasjon om slike transaksjoner, samt hensynet til håndhevelsen av forbudet mot markedsmisbruk, at vurderingen av om virkeområdet må endres først og fremst bør baseres på en vurdering av om gjeldende regel faktisk er å betrakte som direkte direktivstridig. Under enhver omstendighet er det børsens vurdering at endringen ikke bør gå lenger enn det som er nødvendig ut fra en slik tilnærming. Det vises i den forbindelse til at Finanstilsynet har foreslått en endring av virkeområdet for hele § 4-1, herunder fjerde og femte ledd som pålegger selskapet og primærinnsiderne en plikt til å sende inn ajourførte oversikter over henholdsvis primærinnsidere og primærinnsidernes nærstående som eier eller erverver aksjer i selskapet til regulert marked. Sistnevnte plikter har ingen bakgrunn i direktivforpliktelser og har vært regulert i norsk verdipapirlovgivning siden lenge før implementeringen av markedsmisbruksdirektivet.

Skulle departementet finne det nødvendig å foreslå en endring i virkeområdet for meldeplikten ut fra en vurdering av at dagens virkeområde er direktivstridig, ber Oslo Børs av ovennevnte grunner om at det vurderes å opprettholde virkeområdet for plikten til å sende inn lister over primærinnsidere og nærstående i henholdsvis vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd. Slik børsen ser det vil det da være hensiktsmessig å flytte denne delen av bestemmelsen til verdipapirhandellovens kapittel tre, enten som en ny tilføyelse til vphl. § 3-6, eller som en selvstendig ny bestemmelse, men da med henvisning til personkretsen som omfattes av undersøkelsesplikten i vphl. § 3-6. Det foreslås også at gjeldende § 4-3 (3) andre punktum om offentliggjøring av oversikt over primærinnsidere flyttes tilsvarende.

Forslaget til Oslo Børs er ment å innebære en direkte videreføring av det materielle innhold i dagens § 4-1 fjerde og femte ledd, med nødvendige lovtekniske tilpasninger. Tilsvarende gjelder for vphl. § 4-3 tredje ledd med det unntak at adgangen til å publisere opplysninger om primærinnsidere og nærståendes beholdning foreslås fjernet. Oslo Børs antar at det vil være vanskelig å framskaffe opplysninger om beholdning all den tid en del av aktørene ikke vil være meldepliktige etter norsk rett. Slike opplysninger fram-

går heller ikke i dag av den offentliggjorte primærinnsiderlisten.

Ingen andre høringsinstanser har merknader til Finanstilsynets forslag.

3.5.1.6 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Finanstilsynets vurderinger i høringsnotatet, og støtter forslaget om at meldepliktreglens virkeområde bør innsnevres tilsvarende kommisjonsdirektivet. Departementet slutter seg imidlertid bare delvis til Finanstilsynets forslag til utforming av nye lovbestemmelser.

Departementet finner det hensiktsmessig å innta en selvstendig bestemmelse om meldepliktreglens virkeområde i tråd med Finanstilsynets utkast. Nummereringen av de øvrige bestemmelsene i kapittel 4 endres tilsvarende, samt at henvisninger til gjeldende vphl. §§ 4-1 og 4-2 og i relevante forskrifter oppdateres i henhold til ny nummerering. Det vises her til forslag om ny § 4-1 flg.

Oslo Børs har i sitt høringssvar framholdt at en endring av meldepliktens virkeområde kun bør gjennomføres dersom dagens virkeområde er å anse som direktivstridig, og at det under enhver omstendighet ikke bør foretas endringer ut over det som er strengt nødvendig for å tilpasse bestemmelsen til kommisjonsdirektivet. Det vises her til at meldepliktreglene i vphl. § 4-1 som gjennomfører kommisjonsdirektivet, bare følger av bestemmelsens første til tredje ledd, mens reglene i vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd er særnorske og pålegger utsteder av aksjer en tilleggsplikt til å sende inn lister over primærinnsidere og nærstående til regulert marked.

Departementet er enig med Oslo Børs i at meldepliktsreglens virkeområde ikke bør gå lenger enn det som er nødvendig for å tilpasse kommisjonsdirektivet. Departementet er videre enig med Oslo Børs i at det stedlige virkeområdet for plikten for utstederselskapet til å sende inn lister over primærinnsidere og nærstående bør videreføres etter de norske reglene. Innsending av lister etter vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd bidrar etter det departementet forstår vesentlig til at Oslo Børs får tilstrekkelig oppdatert og oversiktlig informasjon over primærinnsidere mv., og er således et nyttig hjelpemiddel i Oslo Børs' overvåkingsarbeid.

Etter departementets oppfatning bør bestemmelsene i dagens vphl. § 4-1 første til tredje ledd inntas i en ny selvstendig bestemmelse. Det vises her til forslag til ny § 4-2.

Departementet er videre enig med Oslo Børs i at det vil være mest hensiktsmessig å flytte gjeldende bestemmelser i vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd til verdipapirhandeloven kapittel 3, som omfatter generelle adferdsbestemmelser. Etter en konkret vurdering har departementet funnet det mest hensiktsmessig å flytte bestemmelsene i vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd til vphl. § 3-6. Det vises her til forslag til § 3-6 nytt tredje og fjerde ledd.

Departementet er videre enig med Oslo Børs i at også gjeldende vphl. § 4-3 tredje ledd andre punktum om offentliggjøring av oversikt over primærinnsidere flyttes tilsvarende. I anledning flytting av bestemmelsen i vphl. § 4-3 tredje ledd er departementet enig med Oslo Børs i at adgangen til å publisere opplysninger om primærinnsidere og nærståendes beholdning av aksjer foreslås fjernet. Etter endringen av meldepliktsens stedlige virkeområde antas at det for utsteder av aksjer vil være vanskelig å framskaffe opplysninger om beholdning, all den tid en del av aktørene på regulert marked ikke lenger vil være meldepliktige etter norsk rett. Slike opplysninger framgår heller ikke i dag av den offentlige primærinnsiderlisten. Det vises til forslag til ny § 3-6 sjette ledd.

3.5.2 Offentliggjøring

3.5.2.1 Gjeldende rett

Etter vphl. § 4-1 første ledd skal meldepliktige straks gi «norsk regulert marked» hvor aksjene er notert, melding om kjøp, salg, bytte eller tegning av aksjer utstedt av selskapet eller av selskaper i samme konsern.

3.5.2.2 EØS-rett

Det følger av EØS-reglene som svarer til kommisjonsdirektiv 2004/72/EF art. 6 nr. 1, at meldepliktige etter markedsmisbruksdirektivet (2003/6/EF) art. 6 nr. 4 skal følge meldepliktreglene som gjelder i EØS-staten hvor utstederselskapet er registrert. Primærinnsidemeldinger skal etter kommisjonsdirektivet sendes til «the competent authority of that Member State». Selskaper registrert i tredjeland skal rette seg etter meldepliktreglene i, og sende primærinnsidemeldinger til, EØS-staten hvor selskapet er forpliktet til å registrere opplysninger i medhold av prospektdirektivet (2003/71/EC).

3.5.2.3 Høring

I høringsnotat datert 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet endringer i reglene om offentliggjøring av melding som nevnt. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstansene som er angitt i punkt 3.4.2.

3.5.2.4 Høringsutkastet

I høringsnotatet 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet:

«Markedsmisbruksdirektivet og kommisjonsdirektivet fastsetter at meldingene skal sendes til vedkommende "kompetente" myndighet. Den gjeldende ordningen i Norge er imidlertid som nevnt at meldingene sendes til det norske regulerte markedet hvor aksjene er notert, det vil i praksis si Oslo Børs. Ved gjennomføring av den innsnevring av virkeområdet for meldepliktsreglene som er beskrevet over synes det nødvendig å endre lovbestemmelsene på dette punkt. Finanstilsynet foreslår at det i loven fastsettes samme ordning som gjelder for flaggbestemmelsene, det vil si at meldingen skal sendes til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker, jf. verdipapirhandeloven § 4-2 andre ledd. Finanstilsynet antar at det også for meldepliktbestemmelsene vil kunne være praktisk å utpeke Oslo Børs som mottaker av meldingene. Dette gjelder i alle tilfelle for de utstederselskaper som har Norge som hjemstat og er notert på Oslo Børs. Hvorvidt meldinger som gjelder utstederselskaper som har Norge som hjemstat men som er notert på annet regulert marked, eventuelt i utlandet, også bør sendes Oslo Børs, vil måtte vurderes nærmere og i samråd med Oslo Børs. Det antas som nevnt over at det her er snakk om kun et fåtall, om noen, selskaper. Eventuelle nødvendige endringer i "forskrift om innsendelse av flaggemeldinger, offentliggjøring av flaggemeldinger og meldepliktige handler, samt delegering av myndighet til å unnta fra språkkrav etter verdipapirhandeloven 6. desember 2007" vil måtte vurderes på dette grunnlag.

Tilsvarende vurderinger med hensyn til mottaker gjør seg gjeldende i § 4-1 fjerde og femte ledd, som gjelder selskapets plikt til å sende ajourførte oversikter over primærinnsidere samt de meldepliktiges plikt til å sende

ajourførte oversikter over personer og selskaper som nevnt i tredje ledd (nærstående). Også for disse listene bør det fastsettes i loven at mottaker er Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker.

I forbindelse med de beskrevne endringene i verdipapirhandelloven kapittel 4 foreslår Finanstilsynet også at bestemmelsen om språkvalg i gjeldende § 4-3 siste ledd utvides slik at den i tillegg til å omfatte meldinger etter gjeldende § 4-2 (flaggeplikt) også omfatter meldinger etter gjeldende § 4-1 (meldeplikt).»

3.5.2.5 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har merknader til Finanstilsynets utkast.

3.5.2.6 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Finanstilsynets forslag om at det i loven fastsettes samme ordning for meldepliktreglene som i dag gjelder for flaggebestemmelsene. Det vil si at meldinger etter vphl. § 4-1 skal sendes til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker. Det vil være opp til Finanstilsynet å vurdere hvorvidt andre skal utpekes som mottaker av meldinger, men departementet antar, i likhet med Finanstilsynet, at det også for meldeplikten vil kunne være praktisk å utpeke Oslo Børs som mottaker av meldingene.

3.5.3 Meldepliktreglenes definisjon av «nærstående»

3.5.3.1 Gjeldende rett

Definisjonen av begrepet «nærstående» fremgår av bestemmelsen i vphl. § 2-5, som er felles for en rekke bestemmelser i verdipapirhandelloven. Bestemmelsen definerer «nærstående» som

1. ektefelle eller en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr. 1 som vedkommende bor sammen med,
3. selskap innen samme konsern som vedkommende,
4. selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5, har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd, allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd,

5. noen som det må antas at vedkommende har forpliktende samarbeid med når det gjelder å gjøre bruk av rettighetene som eier av et finansielt instrument, herunder samarbeid der et tilbud vanskelig gjøres eller hindres.

Etter meldepliktregelen i vphl. § 4-1 tredje ledd, omfatter meldeplikten, jf. første og annet ledd, også slik handel som gjelder vedkommende primærinnsiders nærstående som nevnt i vphl. § 2-5 nr. 1, 2 og 4.

3.5.3.2 EØS-rett

EØS-regler som svarer til markedsmisbruksdirektivet 2003/6/EF art. 6 nr. 4, krever nasjonale regler om meldeplikt for primærinnsidere og deres nærstående. Art. 6 nr. 4 lyder slik:

«Persons discharging managerial responsibilities within an issuer of financial instruments and, where applicable, persons closely associated with them, shall, at least, notify to the competent authority the existence of transactions conducted on their own account relating to shares of the said issuer, or to derivatives or other financial instruments linked to them. Member States shall ensure that public access to information concerning such transactions, on at least an individual basis, is readily available as soon as possible.»

Kommisjonsdirektiv 2004/72/EF er gjennomføringsdirektiv til markedsmisbruksdirektivet. Kommisjonsdirektivet inneholder utfyllende bestemmelser til markedsmisbruksdirektivet, herunder flere definisjoner.

Kommisjonsdirektivet art. 1 nr. 1 definerer «persons discharging managerial responsibilities within an issuer» (primærinnsider). Kommisjonsdirektivet art. 1 nr. 2 definerer «person closely associated with a person discharging managerial responsibilities within an issuer of financial services» (primærinnsiders nærstående). I art. 1 nr. 2 bokstav c definerer primærinnsiders nærstående som:

«other relatives of the person discharging managerial responsibilities, who have shared the same household as that person for at least one year on the date of the transaction concerned.»

ESA, EFTAs overvåkningsorgan, har stilt spørsmål om gjennomføringen i norsk rett av definisjo-

nen i artikkel 1 (2) c i kommisjonsdirektiv 2004/72 EF, som er gjennomføringsdirektivet til markedsmissbruksdirektivet. ESA har påpekt at definisjonen av «nærstående» i verdipapirhandeloven § 2-5 ikke synes å være helt i tråd med bestemmelsen i artikkel 1 (2) c i kommisjonsdirektivet.

3.5.3.3 Høring

I høringsnotat datert 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet endringer i definisjonen av nærstående knyttet til reglene om meldeplikt, for å bringe disse i bedre samsvar med det relevante EØS-regelverket. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstansene som er angitt i punkt 3.4.2. Den Norske Advokatforening, Norges Fondsmeglerforbund, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Oslo Børs har hatt merknader til denne delen av høringsutkastet.

3.5.3.4 Høringsutkastet

I høringsnotat 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet blant annet:

«Finanstilsynet har vurdert om det [...] bør gjøres en endring utelukkende i forhold til verdipapirhandeloven § 4-1 eller om definisjonen av nærstående i § 2-5 generelt bør utvides til også å omfatte andre som vedkommende bor sammen med. Finanstilsynet finner imidlertid på dette tidspunkt ikke behov for å utvide definisjonen av nærstående helt generelt.

Bestemmelsen i kommisjonsdirektivet art 1 (2) bokstav c bør imidlertid implementeres med virkning for definisjonen av nærstående i forhold til meldepliktbestemmelsene. Endringen vil innebære at rekkevidden av bestemmelsen i verdipapirhandeloven § 4-1 om primærinnsideres meldeplikt utvides, slik at primærinnsider også skal melde handler som gjøres av personer som har delt husholdning med den aktuelle personen i minst ett år.

[...]

Når det gjelder den konkrete gjennomføringen av bestemmelsen i kommisjonsdirektivet foreslår Finanstilsynet at dette gjøres i form av å innta en definisjon som tilsvarende direktivbestemmelsen direkte i bestemmelsen om meldeplikt i gjeldende § 4-1. Når det gjelder valg av ordlyd, oppstår det særlig to spørsmål. For det første, hva ligger i begrepet "relatives". For det

andre, hva ligger i begrepet "shared the same household".

I den danske oversettelsen av direktivet er definisjonen i artikkel 1 (2) bokstav c formulert som følger:

"øvrige familiemedlemmer til personen med ledelsesansvar, som på tidspunktet for transaksjonens gjennomførelse har delt husholdning med denne person i minst ett år"

Den svenske oversettelsen bruker begrepet "slektninger" og "hushåll".

Finanstilsynet finner det på bakgrunn av ordlyden i direktivet noe uklart hva som ligger i begrepet "relatives", herunder om det er grunnlag for å kvalifisere definisjonen av slektninger/familiemedlemmer nærmere, for eksempel slik at det må være snakk om slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje. Videre synes det noe uklart om begrepet "household" utelukkende innebærer et krav om felles bolig, eller om det også innebærer krav om praktisk, administrativt, økonomisk eller annen grad av fellesskap.

Ut i fra at bakgrunnen for bestemmelsen er omgåelsehensyn, finner Finanstilsynet ikke grunnlag for å foreslå en definisjon som er begrenset til nærmere angitte slektninger. Videre finner Finanstilsynet ikke grunn til å stille andre krav til fellesskapet enn at personene har felles bolig. Finanstilsynet antar at definisjonen bør omfatte enhver person primærinnsideren deler og har delt bolig med, uavhengig av om personen biologisk og/eller juridisk kan defineres som primærinnsiderens slektning/familiemedlem. Den nærmere rekkevidden av definisjonen antas å måtte vurderes konkret og klargjøres gjennom praksis og for eksempel i form av rundskriv.»

3.5.3.5 Høringsinstansenes syn

Den Norske Advokatforening forstår høringsnotatet dit hen at forslaget baserer seg utelukkende på direktivtilpasning, og ikke basert på et konkret behov for lovregulering i Norge. Videre forstår Advokatforeningen høringsnotatet slik at anvendelsesområdet for denne endringen trolig er begrenset i praksis.

I forhold til den konkrete utformingen benyttes begrepene «personer» og «bolig», mens direktivet bruker «relatives» og «household». Den norske oversettelsen av direktivet anvender «slektninger» og «husholdning», mens man i Danmark bruker «familiemedlemmer» / «husholdning» og i Sverige «slektninger» / «hushåll». Isolert sett

synes forslaget å innebære et større anvendelsesområde enn direktivet tilsier. I høringsnotatet er begrunnelsen for dette angitt å være klarheten i hva som ligger i «relatives» og «household», og at omgåelseshensyn tilsier økt anvendelsesområde. I høringsnotatet forutsettes det også at den nærmere rekkevidden må klargjøres i praksis og for eksempel i form av rundskriv.

På bakgrunn av at endringen ikke skyldes et identifisert behov og at endringen synes å ha en begrenset praktisk betydning, antar Advokatforeningen at utformingen av bestemmelsens ordlyd bør ligge så nær opptil direktivet som mulig ved å benytte «slektninger» og «husholdning». Advokatforeningen viser til at tilsvarende er benyttet i Danmark og Sverige, samt at Høringsnotatet uansett legger til grunn at bestemmelsens nærmere rekkevidde må fastsettes i praksis og ved eksempelvis rundskriv. Advokatforeningen nevner også at forslaget forutsetter at primærinnsideren i stor grad må ha innsikt i andres private investeringer for å kunne oppfylle meldeplikten, siden meldeplikten påhviler primærinnsideren, og ikke den «nærstående.»

Norges Fondsmeglerforbund uttaler følgende i sitt høringssvar:

«Når det gjelder en endring av verdipapirhandellovens definisjon av "nærstående", er Norges Fondsmeglerforbund enig i at en slik utvidelse eventuelt kun knyttes opp til meldepliktsbestemmelsen i vphl. kapittel 4. En generell utvidelse av definisjonen av "nærstående" i vphl. § 2-5 vil kreve en nærmere utredning, da dette også vil få konsekvenser for blant annet bestemmelsene om "egenhandel" i vphl. kapittel 8.»

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) uttaler i sitt høringssvar bl.a. at norske regler må være i samsvar ved reguleringene i EUs direktiver, og at definisjonen av nærstående derfor bør utvides til å omfatte de personer som er regnet opp i gjennomføringsdirektivet art. 1 (2) bokstav e. NHO er videre enig i at dette bør gjøres ved å endre vphl. § 4-2 tredje ledd, men mener at det ikke er dokumentert noen grunn til å gå lenger enn det direktivet krevet, og uttaler følgende:

«Det er vanskelig å få øye på de omgåelsesbetraktningene som er nevnt i høringsnotatet. Derfor bør gjennomføre direktivet på samme måte som i Sverige og Danmark slik at meldeplikten knyttes til slektskap og felles husholdning. Det vil gjøre meldeplikten og listeførin-

gen mindre komplisert, samtidig som kravene i direktivet vil være oppfylt.»

Oslo Børs uttaler følgende i sitt høringssvar:

«Oslo Børs er enig i at bestemmelsen i kommisjonsdirektiv art. 1 (2) bokstav c bør implementeres med virkning for definisjonen av nærstående i forhold til meldepliktsbestemmelsen isolert sett, i tråd med Finanstilsynets forslag. Børsen stiller seg imidlertid tvilende til Finanstilsynets forståelse av begrepet "relatives" i den engelske direktivteksten, tatt i betraktning av at Finanstilsynet i sitt forslag benytter det mer vidtgående begrepet "personer". I prinsippet vil ordlyden i forslaget da kunne ramme for eksempel personer i et bofelleskap som verken biologisk og/eller juridiske anses å være i slektskap med den meldepliktige, hvilket neppe synes å være formålet med direktivdefinisjonen. Oslo Børs ser at også mer nærliggende oversettelser som "slektninger" eller "familiemedlemmer" kan reise tolkningsspørsmål. Direktivdefinisjoner som den nevnte vil imidlertid normalt være underlagt et totalharmoniseringskrav, jf. også begrepsbruken "shall mean" i kommisjonsdirektivet art. 1 (2). Oslo Børs antar således at lovgiver ikke står fritt til å implementere en videre og strengere definisjon av begrepet enn det som er angitt i direktivteksten, og at lovtteksten derfor i større grad bør reflektere direktivteksten enn det som er tilfellet i forslaget.»

Ingen øvrige høringsinstanser har merknader til Finanstilsynets forslag.

3.5.3.6 Departementets vurdering

Departementet er enig med Finanstilsynets vurdering av at de norske reglene ikke fullt ut samsvarer med EØS-regler som svarer til kommisjonsdirektivet.

Definisjonen som fremkommer av kommisjonsdirektivet art. 1 nr. 2 bokstav c, krever kun at det gjøres endringer i definisjonen av nærstående ved anvendelse av bestemmelsene om meldeplikt. Departementet er enig i Finanstilsynets vurdering om at det ikke synes å være behov for å utvide definisjonen av nærstående i vphl. § 2-5. En utvidelse av nærstående-definisjonen i § 2-5 kan etter departementets oppfatning heller ikke gjøres uten en nærmere utredning. Departementet viser til at en rekke av lovens bestemmelser viser til definisjonen av nærstående i § 2-5, og en endring av

denne vil fort kunne få utilsiktede konsekvenser. Utvidelsen av definisjonen av «nærstående» bør derfor kun knyttes til meldepliktreglene.

Departementet slutter seg til høringsinstansenes uttalelser om at ordlyden i verdipapirhandellovens definisjon av «nærstående» bør ligge så nær opptil kommisjonsdirektivet som mulig. Etter departementets vurdering synes det ikke å være identifisert et behov som tilsier at norsk regelverk går lengre enn gjeldende EØS-regler på området. Etter departementets oppfatning vil det innebære en for vidtgående meldeplikt for primærinnsider, om kretsen av nærstående utvides i tråd med Finanstilsynets forslag. Etter departementets oppfatning vil en eventuell mulighet for omgåelse av regelverket, som Finanstilsynet viser til, ikke veie opp for den ekstra byrden som pålegges primærinnsider. Departementet mener derfor det er grunn til å legge seg så tett opp til direktivets ordlyd som mulig, og benytte begrepene «slektninger» og «husholdning» fremfor begrepene «person» og «bolig», slik Finanstilsynet har foreslått. Dette er også best i overensstemmelse med direktivets ordlyd, jf. «shall mean» i art. 1 (2), hvor definisjonen av nærstående er tatt inn. Departementet viser for øvrig til at tilsvarende begrepsbruk som departementet legger frem i sitt forslag, er benyttet ved gjennomføringen av direktivet i svensk og dansk rett.

3.5.4 Unntak fra meldeplikten ved utstederselskapets handel i egne aksjer

3.5.4.1 Gjeldende rett og bakgrunn for forslaget

Verdipapirhandelloven § 4-1 første ledd annet punktum bestemmer at det er meldeplikt for selskapets handel med egne aksjer. Bestemmelsen gjelder også ved kjøp og salg av egne aksjer, eller rettigheter til egne aksjer, som ledd i utøvelsen av investeringstjenestevirksomhet, typisk «market maker»-virksomhet i egne aksjer, samt annen virksomhet i verdipapirforetaket med sikte på å understøtte transaksjoner på vegne av kunder.

I forbindelse med endringer i verdipapirhandellovens regler om meldeplikt som foreslått i Finanstilsynets høringsnotat 15. februar 2008, har Finansnæringens Hovedorganisasjon (nå Finansnæringens Fellesorganisasjon, FNO) i høringsuttalelse 26. august 2008 ønsket en innskrenkning i bestemmelsen om meldeplikt ved utstederselskapets handel i egne aksjer, jf. § 4-1 (1) annet punktum. Bakgrunnen for dette er at bestemmelsen etter FNOs syn bør tolkes inn-

skrenkende i forbindelse med kjøp og salg av egne aksjer som ledd i investeringstjenester, og som et typisk eksempel nevnes «kjøp og salg relatert til markedsrisiko for kurssvingninger i morselskapets aksjer for dekning av verdipapirforetakets posisjoner i derivathandel». Det er også vist til uttalelser i Ot.prp. nr. 29 (1996-1997), hvor det er nevnt at det kan tenkes behov for å vurdere begrensninger i meldeplikten ved utstederselskapets handel av egne aksjer som ledd i market maker virksomhet.

FNO har etter henvendelse fra Finanstilsynet presisert forslaget sitt ytterligere som følger:

«Det [er] behov for å gjøre unntak for primærinnsideres meldeplikt etter verdipapirhandelloven § 4-1, der verdipapirforetak erverver aksjer eller rettigheter til aksjer i seg selv, og der ervervet ikke er del av foretakets tilbakekjøp av egne aksjer. [...] Aksjer og rettigheter til aksjer som inngår i handelsporteføljen og aksjer og rettigheter til aksjer som erverves av prisstiller, gir ikke informasjon om primærinnsiderens disposisjoner. Opplysninger om denne type transaksjoner er ikke kurssensitiv informasjon. Kjøp og salg av aksjer og rettigheter til aksjer er relatert til kundedrevne disposisjoner og investeringstjenestevirksomhetens risikostyring. Melding om kjøp og salg av aksjer og rettigheter til aksjer, og som ikke er relatert til primærinnsiderens disposisjoner, vil være egnet til å gi markedet uriktige signaler og kan være villedende.»

FNO har på bakgrunn av ovennevnte foreslått at det gis bestemmelser om unntak fra meldeplikten i gjeldende § 4-1 annet punktum tilsvarende unntakene fra flaggepliktbestemmelsene som er fastsatt i verdipapirforskriften § 4-4.

3.5.4.2 Høring

I brev 29. mars 2010 ba Finansdepartementet Finanstilsynet vurdere nærmere om det var behov for slik regelendring som FNO hadde foreslått, og i tilfelle lage utkast til dette. I høringsnotat datert 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet å endre bestemmelsen om unntak fra meldeplikt etter vphl. § 4-1. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstansene som er angitt i punkt 3.4.2. FNO og Oslo Børs har hatt merknader til denne delen av høringsutkastet.

3.5.4.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 29. september 2010 sier Finanstilsynet seg enig med FNO om at det kan være gode grunner for å fastsette et unntak fra meldeplikten ved kjøp og salg av et verdipapirforetaks egne aksjer for tilfeller som gjelder «market maker»-virksomhet. Når det gjelder den nærmere utformingen av et unntak, og hvorvidt unntaket også bør omfatte andre tilfeller som omhandlet i høringsutkastet, finner imidlertid Finanstilsynet at det bør gjøres en nærmere vurdering av dette etter å ha fått høringsinstansenes innspill i høringsrunden.

Et eventuelt senere unntak fra meldeplikten i § 4-1 første ledd andre punktum bør etter Finanstilsynets oppfatning innføres gjennom bestemmelser i verdipapirforskriften. Finanstilsynet foreslår derfor i høringsnotatet at det inntas en forskriftshjemmel i gjeldende § 4-1 nytt siste ledd, tilsvarende forskriftshjemmelen i gjeldende § 4-2 siste ledd.

3.5.4.4 Høringsinstansenes syn

Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO) har i hørings svar uttalt følgende:

«Verdipapirhandeloven § 4-1 bestemmer at det er meldeplikt for selskapets handel med egne aksjer. Grunnen er at informasjon om slike transaksjoner kan være kurssensitiv. Dette er FNO innforstått med. Imidlertid har FNH tidligere tatt opp med myndighetene at denne bestemmelsen bør tolkes innskrenkende ved kjøp og salg av egne aksjer som ledd i utøvelsen av investeringstjenestevirksomhet - typisk market maker virksomhet i egne aksjer og annen virksomhet i verdipapirforetaket med sikte på å understøtte transaksjoner på vegne av kunder. Aksjer og rettigheter til aksjer som inngår i handelsporteføljen og aksjer (og rettigheter til aksjer som erverves eller avhendes av en prisstiller), gir ikke informasjon om primærinnsideres disposisjoner og som kan være relevante for vurdering av eksempelvis kurspotensialet i en aksje. Meldeplikt ved slike handler vil være egnet til å gi markedet uriktige signaler, og kan etter omstendighetene være villedende; altså det motsatte av intensjonen med meldepliktreglene.

Hensynet bak reglene om meldeplikt for kjøp av egne aksjer er i stor grad de samme som for reglene om flaggeplikt i verdipapirhandeloven. Det er etter visse regler gjort unntak

for flaggeplikt for aksjer i handelsporteføljen. Vi mener at man kan fastsette regler om meldeplikt for handel i egne aksjer i stor grad på linje med regelverket om flaggeplikt, jf. verdipapirforskriften § 4-4.

Det forutsettes at verdipapirforetakene har rutiner og systemer som gjør at man kan skille mellom de to formene for handel i egne aksjer, jf. den lenge innarbeidede praksis om skiller mellom ulike deler av marketsavdelingen og mellom markets og bankens øvrige virksomhet (såkalte chineewalls).»

Oslo Børs er enig med FNO i at det synes å være et behov for begrensninger i meldeplikten for eksempel ved et børsnotert selskaps utøvelse av market making for egen regning som ledd i investeringstjenestevirksomhet. Etter *Oslo Børs'* vurdering synes det imidlertid noe vanskelig å vurdere implikasjonene av et absolutt unntak fra meldeplikten av det omfang som FNO foreslår. En mulig løsning vil slik *Oslo Børs* ser det være å innta en hjemmel for Finanstilsynet til å gi dispensasjon fra meldeplikten i forbindelse med kjøp og salg av egne aksjer som ledd i investeringstjenester. Finanstilsynet vil da gjennom søknad om dispensasjon kunne foreta konkrete vurderinger av behovet for unntak opp mot hensynet bak meldeplikten, og eventuelt sette nærmere vilkår for unntak. Offentliggjøring av dispensasjonsvedtakene vil formentlig bidra til å skape en forutsigbar dispensasjonspraksis.

For øvrig har ingen høringsinstanser merknader til forslaget.

3.5.4.5 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Finanstilsynets vurdering om at det kan være gode grunner for å fastsette et unntak fra meldeplikten ved kjøp og salg av et verdipapirforetaks egne aksjer som ledd i "market maker"-virksomhet i egne aksjer.

Det kan i lys av høringsrunden synes som om et generelt unntak i tråd med det FNO har foreslått kan bli noe vidt. Departementet viser i denne forbindelse særlig til høringsuttalelsen til *Oslo Børs*, hvor det påpekes at det er vanskelig å vurdere implikasjonene av et absolutt unntak fra meldeplikten av det omfang FNO har foreslått.

Departementet slutter seg videre til Finanstilsynets vurdering av at et eventuelt unntak fra meldeplikten i vphl. § 4-1 første ledd annet punktum bør innføres gjennom bestemmelser i verdipapirforskriften. Departementet foreslår på denne bakgrunn et nytt sjuende ledd i vphl. § 4-1 som gir

departementet adgang til i forskrift å fastsette unntak fra reglene i § 4-1. Omfanget av unntaket kan da fastsettes av departementet.

3.5.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslaget om å endre meldepliktreglenes virkeområde, forslaget om å lovfeste at meldinger etter vphl. § 4-1 skal sendes til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker, forslaget om å utvide meldepliktreglenes definisjonen av nærstående, samt forslag om at

departementet i forskrift kan fastsette unntak fra meldeplikten ved kjøp og salg av et verdipapirforetak som ledd i «market maker»-virksomhet ikke vil ha vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser. Dersom Finanstilsynet ikke finner å utpeke Oslo Børs eller annen enhet som mottaker av meldinger og lister i henhold til reglene om meldeplikt, jf. punkt 3.5.2 ovenfor, vil dette imidlertid få både administrative og økonomiske konsekvenser for Finanstilsynet knyttet blant annet til organisering og ressursbehov for å sikre mottak, offentliggjøring, samt eventuell kontroll av innsendte meldinger og lister.

4 Endringer eiendomsmeglingsloven

4.1 Bakgrunn

Da lov om eiendomsmegling ble vedtatt i Stortinget 29. juni 2007, medførte den vesentlige endringer sammenlignet med den tidligere lov om eiendomsmegling. Blant annet ble kravene til hvilke opplysninger som skal gis om eiendommen, skjerpert, og det ble stilt strengere kompetansekrav til dem som skal arbeide i eiendomsmeglingsbransjen. Det ble videre innført nye lovbestemmelser for å sikre eiendomsmeglerens uavhengighet, og det ble stilt større krav til styrets og daglig leders ansvar for den faglige ledelsen for tjenestenes kvalitet. I løpet av den tiden som har gått siden loven trådte i kraft, har erfaring vist at det vil være hensiktsmessig å gjøre enkelte endringer i regelverket, og i denne proposisjonen foreslår Finansdepartementet at det gjøres enkelte endringer i eiendomsmeglingsloven.

Endringsforslagene bygger på høringsnotat 30. september 2010 utarbeidet av Finanstilsynet med forslag til diverse endringer i eiendomsmeglingsloven og eiendomsmeglingsforskriften (forskrift 23. november 2007 nr. 1318). Notatet ble sendt på høring av Finansdepartementet 5. januar 2011. Finanstilsynets høringsnotat bygget på forslag som Eiendomsmegler 1 fremsatte i brev til Finansdepartementet 1. juni 2010 og som departementet hadde bedt Finanstilsynet om å vurdere. I høringsnotatet fremsettes det forslag om å oppheve kravet om at eiendomsmegler skal skrive timebasert regning i tilfeller hvor det er avtalt fast pris eller provisjon for oppdraget. Det fremsettes videre forslag om å åpne for at medhjelpere i en tidsbegrenset periode skal kunne arbeide uten å ha bestått medhjelpereksamen, samt forslag om å utvide adgangen for oppgjørsmedhjelpere til å utføre det økonomiske oppgjøret i eiendomshandler.

På bakgrunn av henvendelse fra Finansdepartementet i brev 11. juni 2010, vurderte Finanstilsynet i eget notat 30. september 2010 behovet for å innføre vandelskrav for eiendomsmeglerfullmektiger. Det ble konkludert med at det ikke foreligger et slikt behov. I høringsbrev 5. januar 2011 ble Finanstilsynets notat om vandelskrav for eien-

domsmeglingsfullmektiger vedlagt, og departementet ba om høringsinstansenes syn på hvorvidt det bør innføres et vandelskrav for eiendomsmeglingsfullmektiger.

Videre sendte Finansdepartementet 28. januar 2011 på høring forslag om å presisere at eiendomsmeglingsloven får anvendelse også på viderealg av kjøperposisjoner til fast eiendom. Det ble samtidig sendt på høring forslag om å rette opp en inkurie i straffebestemmelsen i eiendomsmeglingsloven § 8-9, slik at overtredelser av eiendomsmeglingsloven § 3-2 om behandling av betrodde midler tas inn i straffebestemmelsen.

4.2 Høringsinstanser

Finansdepartementet sendte Finanstilsynets høringsnotat 30. september 2010 på høring 5. januar 2011, med høringsfrist 5. april 2011, til følgende instanser.

Alle departementene

Brønnøysundregistrene

Datatilsynet

Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo

Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø

Forbrukerombudet

Konkurransetilsynet

Norges Bank

Regjeringsadvokaten

Riksadvokaten

Skattedirektoratet

Statistisk sentralbyrå

Stortingets ombudsmann for forvaltningen

ØKOKRIM

Akademikerne

Aksjonærforeningen i Norge

Banklovkommisjonen

Bedriftsforbundet

Den Norske Advokatforening

Den Norske Aktuarforening

Den norske Revisorforening

Econa

Eiendomsmeglerforetakenes Forening
 Finansforbundet
 Finansieringsselskapenes forening
 Finansnæringens Fellesorganisasjon
 Forbrukerrådet
 Handelshøyskolen BI
 Handelshøyskolen i Bodø
 HSH
 Huseiernes Landsforbund
 Høgskolen i Telemark
 Høgskolen i Sogn- og Fjordane
 Landsorganisasjonen i Norge
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norges Handelshøyskole
 Norges Juristforbund
 Norske Boligbyggelags Landsforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Rettshjelperforeningen
 Tilsynsrådet for advokatvirksomhet

Følgende høringsinstanser har gitt merknader til ett eller flere av forslagene i høringsnotatet:

Barne-, likestillings- og inkluderings-
 departementet
 Datatilsynet
 Den norske Advokatforening
 Eiendomsmegler 1
 Forbrukerombudet
 Forbrukerrådet
 Handelshøyskolen BI
 Huseiernes Landsforbund
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norske Boligbyggelags Landsforbund

Forslag om presisering av eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde samt oppretting av inkurie ble sendt på høring 28. januar 2011, med høringsfrist 6. april 2011, til de samme instanser, men med unntak av Econa.

Følgende høringsinstanser har gitt merknader til ett eller flere av forslagene:

Den norske Advokatforening
 Finansnæringens Fellesorganisasjon
 Forbrukerombudet
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norske Boligbyggelags Landsforbund

4.3 Medhjelpereksamen – forskriftshjemmel til å gi adgang til at medhjelper i en viss periode kan arbeide uten å ha bestått eksamen

4.3.1 Gjeldende rett

I henhold til eiendomsmeglingsloven § 6-2 første ledd skal det utpekes en ansvarlig megler for hvert eiendomsmeglingsoppdrag. Ansvarlig megler skal i henhold til eiendomsmeglingsloven § 6-2 andre ledd selv utføre de vesentligste elementene i oppdraget, men til mindre vesentlige oppgaver eller oppgaver av rutinemessig eller teknisk karakter, kan ansvarlig megler benytte seg av «medhjelpere.»

Før noen kan begynne å arbeide som medhjelpere til ansvarlig megler, må vedkommende i henhold til eiendomsmeglingsloven § 4-4 første ledd ha bestått eksamen godkjent av departementet. I eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd er det gitt forskriftshjemmel til å fastsette krav til medhjelpereksamen.

Hvilke oppgaver en medhjelper kan utføre, er nærmere fastlagt i eiendomsmeglingsforskriften § 6-1 andre ledd. I henhold til denne bestemmelsen kan medhjelpere «a) innhente opplysninger til salgsoppgave og utforming av denne, b) utforme utkast til salgsannonser og annen markedsføring, c) forestå visninger, d) utarbeide utkast til kjøpekontrakt, e) utarbeide utkast til skjøte og andre dokumenter som skal tinglyses og d) utarbeide utkast til særskilte avtaler, søknader eller andre dokumenter tilknyttet handelen oppdraget gjelder.»

4.3.2 Bakgrunn

I brev fra Eiendomsmegler 1 1. juni 2010 til Finansdepartementet foreslår Eiendomsmegler 1 at også personer som ikke har bestått eksamen, skal kunne arbeide som medhjelpere i et tidsrom på inntil tolv måneder før eksamen er bestått. I brevet fremheves det at kravet om at eksamen må være bestått før ansettelse, legger uforholdsmessig store begrensninger på organiseringen av medhjelperfunksjonen. Det er vist til at personer som ønsker å ta medhjelpereksamen, vil gå glipp av verdifull praktisk erfaring om de ikke kan arbeide med denne type arbeid før de avlegger eksamen. Det vises videre til at erfaring tilsier at personer som søker arbeid som medhjelper, sjelden vil gjennomføre eksamen før ansettelse. Kravet om at eksamen må være avlagt før noen kan utføre medhjelperoppgaver, vil derfor redusere

interessen for å søke denne type arbeid, da de som blir ansatt, vil måtte gjennomføre rene rutineoppgaver over en lengre periode. Videre innebærer kravet at det vil være vanskelig å innhente vikarer med nødvendige kvalifikasjoner ved permisjoner, sykdom etc. Det blir derfor foreslått å innføre en bestemmelse om at medhjelpere innen ett år etter ansettelsestidspunktet må ha bestått eksamen.

4.3.3 Høringsutkastet

I høringsnotat 30. september 2010 foreslår Finanstilsynet, på bakgrunn av innspillet fra Eiendomsmegler 1, å åpne opp for at medhjelpere kan arbeide i et visst tidsrom før avlagt eksamen. Finanstilsynet mener imidlertid en periode på tolv måneder er for lenge, og foreslår å sette en frist på seks måneder. Finanstilsynet begrunner forslaget på følgende måte:

«Finanstilsynet ser fordelene av at ansatte som ikke fra tidligere har arbeidserfaring fra eiendomsmegling vil kunne ha nytte av noe praktisk erfaring før avleggelse av eksamen. På den annen side har det vært et bevisst formål fra lovgivers side å heve terskelen for å starte i eiendomsmeglingsbransjen. Finanstilsynet antar likevel at det vil være hensiktsmessig, både for foretakene og den enkelte ansatte, å kunne få en viss tid til å tilegne seg nødvendig kunnskap og få anledning til å avlegge eksamen, etter at vedkommende har begynt i arbeidet. Dette må veies mot hensynet til økte kvalifikasjoner, som etter Finanstilsynets vurdering gjør seg gjeldende i betydelig mindre grad for disse medhjelpere enn for øvrige fagansatte (herunder oppgjørsmedhjelpere.)»

Finanstilsynet viser til at det i eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd er gitt forskriftshjemmel til å fastsette krav til innholdet i medhjelpereksamen, men at det ikke er gitt hjemmel for å regulere at medhjelpere i en viss periode før avlagt eksamen kan arbeide for ansvarlig megler, for på den måten å tilegne seg nødvendig kunnskap før eksamen avlegges. Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn at det i eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd inntas en hjemmel for departementet til å «fastsette en tidsfrist for oppfyllelse av kravet til bestått eksamen».

4.3.4 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen, Forbrukerrådet, Norges Eiendomsmeglerforbund, Norske Boligbyggelags Landsforbund, Huseiernes Landsforbund og Eiendomsmegler 1, støtter forslaget om å innføre en tidsfrist for bestått medhjelpereksamen. Ingen av høringsinstansene har gått i mot forslaget. Huseiernes Landsforbund og Eiendomsmegler 1 gir imidlertid uttrykk for at det bør gis en frist på tolv måneder fra ansettelsestidspunktet, ikke seks måneder, som foreslått av Finanstilsynet.

4.3.5 Departementets vurderinger

Departementet deler Finanstilsynets vurdering av at det vil være hensiktsmessig at personer som ennå ikke har bestått medhjelpereksamen, kan arbeide som medhjelpere i et begrenset tidsrom før medhjelpereksamen avlegges. Etter departementets syn vil en slik løsning gi mulighet for personer som skal gjennomføre medhjelpereksamen, til å opparbeide seg praktisk relevant erfaring som kan være nyttig ved avleggelse av eksamen. I tillegg vil slik ordning kunne gi det enkelte foretak større fleksibilitet med hensyn til organiseringen av medhjelperfunksjonen.

I henhold til regler fastsatt i eiendomsmeglerforskriften er det begrenset hvilke typer oppgaver en medhjelper kan gjennomføre. Videre er ansvarlig megler pålagt et utstrakt oppfølgingsansvar overfor medhjelpere, og skal blant annet kontrollere medhjelperens arbeid. Departementet mener at eiendomsmeglingslovens formål om kompetanseheving for medhjelpere, i utgangspunktet vil ivaretas i tilstrekkelig grad også om medhjelpere gis adgang til i et begrenset tidsrom å arbeide uten å ha bestått særskilt eksamen. Dette forutsetter imidlertid at eiendomsmeglerforetakene går til ansettelse av medhjelpere som har til hensikt å avlegge eksamen innen relativt kort tid etter ansettelsen. Utstrakt bruk av midlertidige ansettelser av medhjelpere uten eksamen, for å avhjelpe eiendomsmeglerforetakenes mer kortsiktige behov for medhjelpere, vil kunne bidra til å undergrave intensjonen om kompetanseheving i bransjen. Normalt bør det derfor være en forutsetning ved ansettelsen at medhjelperen er i ferd med, eller har som intensjon i løpet av kort tid, å avlegge eksamen. Finanstilsynet bør videre, som ledd i sitt tilsyn med eiendomsmeglerforetakene, kontrollere at bruken av medhjelpere uten avlagt eksamen ikke i realiteten undergraver eiendomsmeglingslovens formål om kompetanseheving.

Departementet anser det som hensiktsmessig at både periodens lengde og den nærmere utformingen av bestemmelsen fastsettes i forskrift, ikke i lov, slik at bestemmelsen enklere kan justeres, dersom erfaring skulle tilsi endring. I utgangspunktet er imidlertid departementet enig med Finanstilsynet i at det bør være tilstrekkelig å tillate at personer som ikke har avlagt medhjelper-eksamen, kan arbeide som medhjelpere i en periode på seks måneder.

Departementet slutter seg etter dette til Finanstilsynets forslag om at det i eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd gis forskriftshjemmel til å gjøre unntak fra bestemmelsen i § 4-4 første ledd om at den som skal arbeide som medhjelper må ha bestått eksamen. Departementet har imidlertid foreslått en annen regelteknisk utforming enn Finanstilsynet. Det vises til forslag om ny bestemmelse i eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd.

4.4 Organisering av oppgjørsfunksjonen

4.4.1 Gjeldende rett

Det gjelder i dag ulike regler for hvem som kan gjennomføre det økonomiske oppgjøret i en eiendomshandel, avhengig av om oppgjøret gjennomføres internt i det foretaket som har påtatt seg eiendomsmeglingsoppdraget, eller om foretaket benytter kontraktsmedhjelpere til å gjennomføre oppgjøret.

Det følger av eiendomsmeglingsloven § 6-2 at ansvarlig megler selv må utføre «*de vesentligste elementer i meglingen*», eventuelt eiendomsmeglerfullmektig under tilsyn av ansvarlig megler. Når det økonomiske oppgjøret gjennomføres internt, kan ansvarlig megler benytte seg av medhjelpere som har bestått særlig eksamen i oppgjør, jf. eiendomsmeglingsloven § 4-4 andre ledd, til å bistå i forbindelse med forberedelsen av oppgjøret, jf. eiendomsmeglingsforskriften § 6-1. I slike tilfeller kan oppgjørsmedhjelpere klargjøre dokumenter til tinglysing, utarbeide utkast til oppgjørsoppstilling og utkast til øvrige dokumenter i forbindelse med oppgjøret. Ansvarlig megler må imidlertid selv gjennomføre det økonomiske oppgjøret, herunder godkjenne dokumentene for tinglysing og undertegne oppgjørsoppstillingen.

I tilfeller hvor foretaket som har påtatt seg eiendomsmeglingsoppdraget, benytter seg av et eksternt oppgjørsforetak, er ikke de oppgaver som oppgjørsmedhjelpere kan utføre, begrenset til å omfatte *forberedelse* av det økonomiske oppgjøret. I henhold til eiendomsmeglingsforskriften § 6-

1 tredje ledd bokstav c kan oppgjørsmedhjelpere som arbeider i eiendomsmeglerforetak som kun utfører oppgjør for andre eiendomsmeglingsforetak, også *utføre* det økonomiske oppgjøret når dette skjer under tilsyn av fagansvarlig i oppgjørsforetaket.

4.4.2 Høringsutkastet

I høringsnotat 30. september 2010 foreslår Finanstilsynet at medhjelpere som har bestått særskilt oppgjørseksamen, skal kunne *utføre* oppgjøret, uavhengig av om oppgjøret foretas internt eller settes ut til eget oppgjørsforetak. Etter Finanstilsynets vurdering er det uheldig at foretak som velger å holde oppgjørsfunksjonen internt, får mindre fleksibilitet i organiseringen av oppgjørsarbeidet enn der hvor oppgjørsfunksjonen settes ut til eksterne oppgjørsforetak.

Finanstilsynet legger til grunn at det økonomiske oppgjøret er et vesentlig ledd i eiendomsmeglingsoppdraget, og at oppgjøret må gjennomføres av ansvarlig megler etter eiendomsmeglingsloven § 6-2 andre ledd eller av eiendomsmeglingsfullmektig i henhold til eiendomsmeglingsloven § 6-2 tredje ledd. Etter Finanstilsynets vurdering er det derfor tvilsomt om eksisterende forskriftshjemmel i § 6-2 fjerde ledd, som åpner for forskriftsregulering av ansvarlig meglers rettigheter og plikter, samt arbeids- og ansvarsfordelingen mellom ansvarlig megler og eventuelle medhjelpere, er tilstrekkelig til i forskrift å regulere en rett for oppgjørsmedhjelpere til å utføre det økonomiske oppgjøret.

Finanstilsynet foreslår derfor en lovendring i eiendomsmeglingsloven som innebærer at også medhjelpere som har bestått særskilt eksamen om oppgjør, skal kunne gjennomføre det økonomiske oppgjøret. I henhold til Finanstilsynets forslag skal oppgjørsmedhjelpers arbeid skje under tilsyn av ansvarlig megler for oppdraget, men det legges ikke opp til at ansvarlig megler løpende skal kontrollere og godkjenne oppgjørsmedhjelpers arbeid. Finanstilsynet uttaler at ansvarlig megler selv vil måtte vurdere omfanget og intensiteten av oppfølgingen. Konkrete omstendigheter som oppgjørets intensitet og oppgjørsmedhjelpers kompetanse, vil få innvirkning på denne vurderingen. Finanstilsynet viser til at oppgjørsmedhjelpere med realkompetanse av et visst omfang ofte vil være bedre kvalifisert til å utføre oppgjøret enn oppdragsansvarlige meglere, og i mange tilfeller også bedre kvalifisert enn advokater og andre jurister med sin vesentligste arbeidserfaring fra salgsarbeid. Videre uttaler Finanstilsynet

at både den ansvarlige megler og ledelsen i foretaket må forsikre seg om at oppgjørsmedhjelperen har de nødvendige personlige og faglige forutsetninger for denne type oppdrag.

4.4.3 Høringsinstansenes syn

Forbrukerrådet, Norske Boligbyggelags Landsforbund, Norges Eiendomsmeglerforbund, Huseiernes Landsforbund og Eiendomsmegler 1, støtter forslaget om at oppgjørsmedhjelper skal kunne gjennomføre oppgjør også i tilfeller hvor det økonomiske oppgjøret gjennomføres av det foretaket som har oppdragsansvaret. Ingen av høringsinstansene har gått i mot forslaget.

Forbrukerrådet uttaler i sin høringsuttalelse at:

«Oppgjørsfunksjonen er etter Forbrukerrådets vurdering den viktigste funksjonen ved megler-tjenesten, og bør i all hovedsak ivaretas av profesjonelle aktører. [...]

Vi registrerer at Finanstilsynet legger til grunn at oppgjørsmedarbeiderne i mange tilfeller er bedre kvalifisert enn eiendomsmeglerne til å ivareta denne funksjonen. [...]

Forbrukerrådet er enig i at det synes lite hensiktsmessig at reglene rundt gjennomføringen av oppgjøret er ulike avhengig av om meglerforetaket velger å håndtere dette innenfor selskapet eller setter det bort til et spesialisert oppgjørsforetak. Gitt at Finanstilsynet mener at oppgjørsmedhjelpere er bedre skikket til å gjennomføre oppgjøret enn eiendomsmegleren, er det hensiktsmessig at medhjelpere med særskilt oppgjørseksamen både kan forberede og utføre oppgjøret, uavhengig av om oppgjøret foretas internt eller settes ut til eksternt oppgjørsforetak.»

Eiendomsmegler 1 viser til at endringene vil:

«legge til rette for økt fleksibilitet ved organisering av oppgjørsfunksjonen, samtidig som slike viktige meglerfunksjoner fortsatt vil utføres av personer med relevant erfaring og kunnskap. [...] Når det gjelder forslaget om at oppgjørsmedhjelpere generelt skal kunne gjennomføre oppgjøret vil dette rette opp dagens utilsiktede forskjellsbehandling mellom foretak som har organisert oppgjørsfunksjonen internt i foretaket, og foretak som har satt ut denne funksjonen i en egen juridisk enhet.»

Forbrukerrådet, Advokatforeningen og Norske Boligbyggelags Landsforbund, har uttalt at Finans-

tilsynets regeltekniske utforming av endringsforslaget medfører at det ikke lenger vil være fagansvarlig i oppgjørsforetaket som skal føre tilsyn med oppgjørsmedhjelpers arbeid når oppgjøret gjennomføres av kontraktsansvarlig, men derimot ansvarlig megler for oppdraget.

Forbrukerrådet har i den forbindelse uttrykt at:

«det virker lite gjennomtenkt at en ansvarlig megler i et foretak skal føre tilsyn med hvordan en ansatt i et annet foretak utfører sine oppgaver. Ansvarlig megler har få praktiske muligheter til å følge opp arbeidet i det eksterne foretaket, og når Finanstilsynet i tillegg legger til grunn at meglerne har mindre reell kompetanse, synes det lite hensiktsmessig å gi regler som fordrer slik tilsyn i annet foretak. Tilsynet med oppgjørsmedhjelperen i spesialiserte oppgjørsforetak bør derfor fortsatt ligge hos fagansvarlig i oppgjørsforetaket, som jo også har arbeidsgiveransvaret. [...] Departementet må derfor unngå at regelen utformes slik at fagansvarlig i oppgjørsforetaket ikke lenger har det daglige tilsynet med sine oppgjørsmedhjelpere.»

Også *Advokatforeningen* uttrykker seg skeptisk til at ansvarlig megler skal føre tilsyn med oppgjørsmedhjelper i tilfeller hvor det økonomiske oppgjøret gjennomføres i et eksternt oppgjørsforetak:

«Slik advokatforeningen forstår forslaget, innebærer dette forslaget at ansvarlig megler pålegges plikt til å føre tilsyn med en person som både arbeider i et annet foretak og ofte befinner[seg] i en stor geografisk avstand fra ansvarlig megler. [...] Advokatforeningen stiller seg tvilende til hvilke reelle muligheter ansvarlig megler har til å påvirke hvem som skal ta hans eller hennes oppgjør. [...] Ansvarlig megler vil normalt ha begrensede muligheter til å føre tilsyn med eksternt oppgjørsmedarbeider. Dette er derfor et ansvar som bør ligge på ledelsen og de fagansvarlige i foretakene, ikke på ansvarlig megler.»

Norske Boligbyggelags Landsforbund uttrykker at de er usikre på hvorvidt ansvarlig megler på en tilfredsstillende måte kan utføre tilsynet med oppgjørsmedhjelpere som er ansatt i et annet foretak og som fysisk arbeider på et annet sted. Etter Norske Boligbyggelags Landsforbunds syn bør det derfor vurderes om ikke dette tilsynet fortsatt skal ligge under oppgjørsforetakets fagansvarlig.

4.4.4 Departementets vurderinger

Etter departementets vurdering utgjør det økonomiske oppgjøret en sentral og vesentlig del av eiendomsmeglingsoppdraget, og om det skjer feil i utføringen av det økonomiske oppgjøret, kan dette få potensielt store konsekvenser. Det er derfor særlig viktig at eiendomsmeglingsforetaket etablerer gode rutiner for gjennomføringen av oppgjøret, og at de som arbeider med oppgjør, innehar nødvendige kvalifikasjoner.

Finansdepartementet er enig i Finanstilsynets vurdering av at praktisk erfaring vil ha stor betydning for kompetansen til å gjennomføre det økonomiske oppgjøret, og viser videre til at en person som skal arbeide som oppgjørsmedhjelper, må ha bestått særskilt eksamen som viser at vedkommende innehar de nødvendige kvalifikasjoner knyttet til gjennomføring av oppgjør jf. eiendomsmeglingsforskriften § 4-9 første ledd jf. eiendomsmeglingsloven § 4-4 andre ledd. Departementet deler på denne bakgrunn Finanstilsynets vurdering av at oppgjørsmedhjelpere i enkelte tilfeller vil kunne være bedre egnet til å gjennomføre oppgjøret enn hva ansvarlig megler vil være.

Videre utgjør organiseringen av oppgjørsfunksjonen, herunder kontroll og oppfølging av de som arbeider med oppgjør, etter departementets vurdering et helt sentralt ledd i foretakenes oppfølging av risikovurdering og internkontroll, jf. eiendomsmeglingsloven § 3-3, eiendomsmeglingsforskriften § 2-8 og forskrift 22. september 2008 nr. 1080 om risikostyring og internkontroll. Det følger av dette at foretakene må påse at de som gjennomfører oppgjør, har tilstrekkelig og god kompetanse til å gjennomføre det økonomiske oppgjøret på en forsvarlig og betryggende måte. Denne forpliktelsen vil etter departementets vurdering gå lengre enn til kun å konstatere at relevante eksamener er bestått. Videre har fagansvarlig et særlig ansvar for forvaltning av klientmidler, herunder hvem som gis fullmakt til å disponere over klientmidler, jf. eiendomsmeglingsforskriften § 3-11.

På denne bakgrunn mener departementet at det vil være forsvarlig å legge til rette for at oppgjørsmedhjelpere kan gjennomføre det økonomiske oppgjøret uavhengig av om dette gjennomføres internt i oppdragsansvarlig foretak eller om oppgjøret gjennomføres av et eksternt oppgjørsforetak. Departementet anser det videre som hensiktsmessig at oppgjørsforetak som velger å holde oppgjørsfunksjonen internt, får samme fleksibilitet i organiseringen av oppgjørsarbeidet som foretak hvor oppgjørsfunksjonen settes ut til eksterne

oppgjørsforetak. Oppgjørsmedhjelper bør kunne utføre de samme oppgaver uavhengig av om oppgjøret foretas i det foretaket som har ansvaret for selve oppdraget, eller om oppdragsansvarlig foretak har overlatt oppgjøret til et annet foretak. Departementet slutter seg derfor til Finanstilsynets forslag om at oppgjørsmedhjelpere skal kunne gjennomføre det økonomiske oppgjøret, også i tilfeller hvor oppgjørsfunksjonen holdes internt i oppdragsansvarlig foretak.

Som påpekt av enkelte av høringsinstansene, kan imidlertid den regeltekniske utformingen som er foreslått av Finanstilsynet, oppfattes slik at ansvarlig megler pålegges å føre tilsyn med oppgjørsmedhjelpere også i tilfeller hvor oppgjøret foretas av et eksternt foretak. Dagens ordning er at fagansvarlig i det aktuelle oppgjørsforetaket forestår slikt tilsyn med oppgjørsmedhjelper.

Etter departementets vurdering fremstår det lite hensiktsmessig at ansvarlig megler skal føre tilsyn med oppgjørsmedhjelper når oppgjøret gjennomføres i et eksternt oppgjørsforetak. Departementet deler Finanstilsynets vurdering av at omfanget og intensiviteten av tilsynet med oppgjørsmedhjelper vil måtte vurderes konkret i det enkelte tilfellet, og at konkrete omstendigheter som oppgjørets kompleksitet og oppgjørsmedhjelpers kompetanse vil få innvirkning på denne vurderingen. Som påpekt av Den Norske Advokatforening, Forbrukerrådet og Norske Boligbyggelags Landsforbund, vil imidlertid ansvarlig meglers mulighet til faktisk kontroll med oppgjørsmedhjelper være begrenset i tilfeller hvor oppgjøret gjennomføres i et annet foretak, ofte lokalisert et annet sted i landet. Etter departementets vurdering bør det derfor ikke pålegges ansvarlig megler en plikt til å føre tilsyn med oppgjørsmedhjelpere i andre foretak. Departementet mener videre at ansvarlig meglers mulighet til faktisk kontroll med oppgjørsmedhjelper, også i andre tilfeller, for eksempel når oppgjøret gjennomføres i egen oppgjørsfilial som ikke er samlokalisert med oppdragsansvarligs avdeling, vil kunne være begrenset. Departementet mener derfor at det er hensiktsmessig at det gis forskriftshjemmel for nærmere å regulere tilsyn med oppgjørsmedhjelper som gjennomfører oppgjør, herunder hvem som skal føre tilsyn med oppgjørsmedhjelper. Uavhengig av hvem som fører faktisk tilsyn med oppgjørsmedhjelper, vil ansvarlig megler uansett stå ansvarlig overfor oppdrags-taker for gjennomføringen av oppdraget.

Finansdepartementet foreslår derfor en annen regelteknisk utforming enn det Finanstilsynet har foreslått, ved at oppgjørsmedhjelper gis rett til å

gjennomføre det økonomiske oppgjøret, men uten at det reguleres i lov at ansvarlig megler skal føre tilsyn med oppgjørsmedhjelper. Det vises til forslag til endret bestemmelse i eiendomsmeglingsloven § 6-2 tredje ledd. Departementet foreslår videre at det gis forskriftshjemmel til å fastsette nærmere regler om tilsyn med oppgjørsmedhjelper. Det vises til forslag til ny bestemmelse i eiendomsmeglingsloven § 4-4 tredje ledd.

4.5 Plikt til å skrive regning for medgått tid

4.5.1 Gjeldende rett

I henhold til eiendomsmeglingsloven § 7-2 tredje ledd, skal eiendomsmegler, uavhengig av avtalt vederlagsform (timepris, provisjon eller fast pris), skrive regning som skal gjøre det mulig for oppdragsgiveren å bedømme endelig pris ut fra arten og omfanget av arbeidet som er utført.

I Ot.prp. nr. 16 (2006-2007) på s. 137, punkt 8.3 framgår det at kravet omfatter en forpliktelse til i regningen å oppgi den tid som har gått med til oppdraget. Det framgår videre at kravet er innført for å bidra til å øke forbrukernes prisbevissthet og derigjennom å styrke konkurransen blant tilbydere av eiendomsmeglingstjenester.

I eiendomsmeglingsforskriften § 7-2 presiseres det at antall medgatte timer skal spesifiseres på ulike deler av oppdraget.

4.5.2 Høringsutkastet

I samsvar med forslag fremsatt av Eiendomsmegler 1 i brev 1. juni 2010 fremsetter Finanstilsynet i høringsnotat 30. september 2010 forslag om å oppheve kravet om at eiendomsmegler skal skrive regning basert på tid i tilfeller hvor det ikke er avtalt timebasert vederlag.

Som begrunnelse for å oppheve kravet, viser Finanstilsynet til at den utøvende megler de senere årene har blitt pålagt forholdsmessig mange krav og plikter, og at eiendomsmeglingsvirksomhet generelt har blitt svært detaljert regulert. Finanstilsynet mener blant annet at kravet om at megler i regningen skal oppgi medgått tid, også der oppdragsgiver ikke har valgt vederlagsform basert på timepris, ikke har betydning for kvaliteten på megler-tjenesten. Finanstilsynet viser videre til at forbrukerselgere kun benytter eiendomsmeglingstjenester noen få ganger i løpet av livet, og at salgsobjektet vil være forskjellig i hvert oppdrag. Etter Finanstilsynets vurdering har derfor ikke kravet noen merkbar betydning for for-

brukernes prisbevissthet eller for konkurransen i markedet for meglertjenester. Finanstilsynet har heller ikke mottatt klager eller henvendelser fra publikum vedrørende bestemmelsen, og tilsynet har generelt inntrykk av at bestemmelsen har liten oppmerksomhet i markedet. Bestemmelsen er derfor i liten grad egnet til å fremme sitt formål om å sikre konkurransen i markedet for eiendomsmegler-tjenester gjennom å øke forbrukernes prisbevissthet. Forpliktelsen representerer etter Finanstilsynets oppfatning et unødvendig tidsbruk for megler uten å tjene formålet.

4.5.3 Høringsinstansenes syn

Norges Eiendomsmeglerforbund, Den norske Advokatforening, Handelshøyskolen BI, Huseierenes Landsforbund, Eiendomsmegler 1 og Norske Boligbyggelags Landsforbund, støtter forslaget om å oppheve kravet om å skrive regning basert på tid når det ikke er avtalt timebasert vederlag.

Norges Eiendomsmeglerforbund viser til at forbundet selv har foreslått å fjerne kravet om å skrive regning basert på tid i tilfeller hvor det er avtalt fast pris eller provisjon, og uttaler at dette er «meningsløs bruk av meglernes tid som oppdragsgiverne må bekoste.»

Norske Boligbyggelags Landsforbund uttaler følgende:

«NBBL er enig i at dagens regel medfører unødvendig arbeid som ikke har betydning for kvaliteten på meglingen eller har noen betydning for forbrukernes prisbevissthet. Vi støtter derfor at forslaget om at det ikke skal skrives regning når partene ikke har avtalt at honoraret skal beregnes på grunnlag av timespris.»

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Forbrukerrådet og Forbrukerombudet går på sin side i mot forslaget.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet uttaler blant annet følgende:

«BLD går sterkt imot at bestemmelsen oppheves. Forslaget innebærer etter vårt syn et tilbakeskritt i bestrebelsene på å få ned transaksjonskostnadene ved salg av bolig, jf. for eksempel innføringen av forbudet mot progressiv provisjon, åpning av nettsiden Finn.no for forbrukere, osv.»

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet viser til at kravet videre gir større gjennom-siktighet både for forbrukermyndighetene og konkur-

ransemyndighetenes mulighet til å følge med i markedet. Også *Forbrukerrådet* uttaler at kravet er viktig for å stimulere til priskonkurranse i markedet.

Både *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet* og *Forbrukerombudet* uttaler at timeregnskapet er sentralt for forbrukeren for å avgjøre om betalingen står i forhold til arbeidet som er gjennomført. *Forbrukerombudet* viser til at dette er sentral informasjon for forbrukere som vurderer å klage på megler-tjenesten, og trekker videre fram at kravet sikrer at forbrukeren kan kontrollere at megleren i tilbudet har gitt et reelt anslag på hvor lang tid oppdraget vil ta.

Videre stiller både *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet*, *Forbrukerrådet* og *Forbrukerombudet* seg tvilende til at plikten til å skrive regning hvor medgått tid fremgår, kan være særlig byrdefullt for eiendomsmeglerne. Om dette uttaler *Forbrukerombudet*:

«Jeg ønsker også å påpeke at en plikt til å skrive regning der det gis en spesifisert oversikt over antall timer mv. som er medgått til utførelsen av oppdraget er vanlig praksis innenfor flere andre bransjer, herunder advokatbransjen. Dette er opplysninger som meglerne bør ha oversikt over og det vil dermed neppe være særlig tidkrevende å oppgi disse opplysningene.»

4.5.4 Departementets vurderinger

Departementet deler ikke fullt ut Finanstilsynets vurdering av kravet om at megler skal skrive timebasert rekning. Departementet er enig i at bestemmelsen ikke direkte bidrar til å forbedre eiendomsmeglingstjenestene, og er videre enig i at en oversikt over antall medgåtte timer i etterkant av gjennomført oppdrag, ikke nødvendigvis gir den aktuelle forbruker et bedre beslutningsgrunnlag med hensyn til hvilket vederlag ved kommende skal velge ved fremtidig omsetning av fast eiendom. Departementet slutter seg imidlertid til vurderingen til de av høringsinstansene som har fremhevet at bestemmelsen like fullt er egnet til å ivareta visse forbrukerhensyn. Opplysninger om medgått tid vil blant annet ha betydning for en forbrukers vurdering av kvaliteten på eiendomsmeglingstjenesten.

Etter departementets vurdering vil bestemmelsen videre ha en funksjon hva angår å ivareta forbrukernes prisbevissthet og konkurransen i markedet. Departementet viser i denne forbindelse til at bestemmelsen har en nær tilknytning

til kravet i eiendomsmeglingsloven § 7-2 første ledd. I henhold til denne bestemmelsen er eiendomsmegler forpliktet til å fremsette tilbud om å gjennomføre eiendomsmeglingsoppdraget basert på timepris, og i tilbudet skal det gis anslag over antall timer som antas å ville medgå til gjennomføringen av oppdraget. Som fremhevet i Ot.prp. nr. 16 (2006-2007) s. 137, punkt 8.3.4, antas timepris å være bedre egnet til å synliggjøre for forbruker hva vedkommende faktisk betaler for, enn hva fast pris eller provisjonsbetaling vil være. Kravet ble innført for å bedre forbrukernes prisbevissthet og derigjennom konkurransen i markedet. Kravet om at eiendomsmegler skal angi antall medgåtte timer i regningen uavhengig av avtalt vederlag, gir en mulighet til å kontrollere hvorvidt meglers anslag over timebruk har vært realistisk. Bestemmelsen må derfor antas å ha en viss disiplinende effekt med hensyn til eiendomsmeglernes forutgående anslag av antall timer som vil medgå til å gjennomføre oppdraget. Kravet vil derfor kunne bidra til at eiendomsmeglernes forpliktelse til å gi tilbud om å gjennomføre oppdrag basert på timepris ikke blir illusorisk ved at eiendomsmegler gjennomgående opererer med et for høyt timeanslag i pristilbudet.

På denne bakgrunn slutter departementet seg ikke til Finanstilsynets forslag om å oppheve kravet om å skrive regning basert på timepris i tilfeller hvor det er avtalt fast pris eller provisjonsbetaling for oppdraget.

4.6 Vandelskrav for eiendomsmeglerfullmektiger

4.6.1 Bakgrunn og Finanstilsynets vurdering

Personer som søker Finanstilsynet om eiendomsmeglerbrev, må anses egnet til å drive eiendomsmeglingsvirksomhet, og søkerne må fremlegge politiattest, jf. eiendomsmeglingsloven § 4-2. Også styremedlemmer, daglig leder og fagansvarlig i eiendomsmeglerforetak må legge fram politiattest for Finanstilsynet, jf. eiendomsmeglingsloven § 2-9 tredje ledd.

Tittelen eiendomsmeglerfullmektig kan benyttes av personer som har fullført eiendomsmeglingsutdannelse, og som arbeider under tilsyn av ansvarlig megler (som må ha tillatelse av Finanstilsynet). Etter to års erfaring som eiendomsmeglerfullmektig, kan vedkommende søke om tillatelse til å være ansvarlig megler. Eiendomsmeglerfullmektiger underlegges ikke en særskilt egnethetsvurdering, og det er heller ikke krav om

at eiendomsmeglerfullmektiger skal fremlegge politiattest for Finanstilsynet.

I brev 11. juni 2010 ba Finansdepartementet Finanstilsynet om å vurdere om det er behov for å underlegge også eiendomsmeglerfullmektiger en egnethetsvurdering, og eventuelt om det foreligger behov for å stille krav om fremleggelse av politiattest for eiendomsmeglerfullmektiger.

I notat til departementet 30. september 2010 konkluderer Finanstilsynet med at det etter deres syn ikke er et slikt behov. Som begrunnelse viser Finanstilsynet til at ansvarlig megler skal føre tilsyn med og har et oppfølgingsansvar overfor fullmektigen, og at fullmektiger normalt vil søke om tillatelse etter praksisperioden på to år. Det vises videre til at foretakenes styre og fagansvarlige har forpliktelser til løpende risikovurdering, rutiner og intern kontroll. Finanstilsynet forventer at fullmektiger som ikke har normal progresjon, følges særskilt opp. Fordelene ved en forhåndsgodkjenning for en tidsbegrenset periode står etter Finanstilsynets vurdering ikke i forhold til ressursbruket ved å behandle et stort antall søknader i tillegg til søknader under gjeldende ordning. Finanstilsynet vurderer heller ikke at det foreligger tilstrekkelig sterke grunner til å innføre ytterligere kontroll og sanksjonsordninger overfor enkeltpersoner. Det vises videre til at det på Finanstilsynets område ikke foreligger vandelskrav for personer i underordnede stillinger.

4.6.2 Høringsinstansenes syn

I høring 5. januar 2011 ba Finansdepartementet om høringsinstansenes merknader til Finanstilsynets vurdering, og hvorvidt det etter høringsinstansenes syn bør innføres vandelskrav for eiendomsmeglerfullmektiger.

Den norske Advokatforening og Datatilsynet støtter vurderingen og konklusjonen til Finanstilsynet. *Handelshøyskolen BI* uttaler at fullmektiger kan utføre nær alle funksjoner i eiendomsmeglingsforetak, og at oppgjørsmedhjelpere de facto utfører oppgjør. På denne bakgrunn anses det betenkelig at det verken er krav til egnethet eller vandel for disse gruppene. På denne bakgrunn fremsetter Handelshøyskolen BI forslag om at eiendomsmeglerforetakene gis hjemmel for selv å innhente politiattest for personer som skal arbeide som eiendomsmeglerfullmektig eller oppgjørsmedhjelper. Dette er etter mal av bestemmelsene som gjelder for barnehageansatte og personer som har verv innen idretten.

4.6.3 Departementets vurderinger

Departementet deler Finanstilsynets vurdering av og begrunnelse for at det ikke foreligger tilstrekkelig sterke argumenter for å underlegge eiendomsmeglerfullmektiger en egen egnethetsvurdering, og å stille krav om fremleggelse av politiattest. Det er etter departementets syn neppe mange som gjennomfører treårig eiendomsmeglerstudie dersom de vet at de i framtiden ikke vil få tillatelse til å arbeide som ansvarlig megler (som krever fremleggelse av politiattest). Antall fullmektiger med relevante anmerkninger på politiattesten må antas å være begrenset. Videre vil foretakene, fagansvarlig og ansvarlig megler ha et ansvar for å følge opp både oppgjørsmedhjelpere og eiendomsmeglingsfullmektiger.

Handelshøyskolen BI har foreslått å gi eiendomsmeglingsforetakene adgang til selv å innhente politiattest fra personer som søker arbeid i foretakene. Forslag om å gi eiendomsmeglingsforetak adgang til å innhente politiattest for fullmektiger og oppgjørsmedhjelpere har også blitt frem satt av Norges Eiendomsmeglerforbund i høringsuttalelse 15. april 2011, om forslag til lovendringer om politiattester og vandelsvurderinger på finansområdet. I denne høringsuttalelsen uttaler Norges Eiendomsmeglerforbund at de ser et klart behov for at det gis hjemmel for eiendomsmeglingsforetak til å innhente politiattest for eiendomsmeglerfullmektiger og medhjelpere i oppgjør.

Departementet ser at det kan være nyttig for foretakene å ha mulighet til å innhente politiattest, og at dette til en viss grad kan bidra til å gi foretakene trygghet for at eiendomsmeglerfullmektiger som for eksempel settes til å forestå oppgjør eller oppgjørsmedhjelpere, ikke misbruker tilliten. På den andre side er ikke en vandelsattest uten anmerkninger ensbetydende med at personen som ansettes i et eiendomsmeglingsforetak, ikke kommer til å misbruke sin stilling.

Departementet viser videre til at eiendomsmeglerfullmektiger uansett skal utføre arbeidet under tilsyn av ansvarlig megler. I dette ligger en plikt for ansvarlig megler til på forsvarlig måte å kontrollere fullmektigens arbeid. Departementet legger videre opp til en nærmere regulering i forskrift av tilsyn med oppgjørsmedhjelpere som gjennomfører oppgjør, jf. drøftelsen i kapittel 4.4.

Foretakenes behov for å innhente politiattest må også veies opp mot fullmektigenes og oppgjørsmedhjelperes rett til personvern. For eiendomsmeglerfullmektiges vedkommende antar departementet, som påpekt ovenfor, at det vil være et begrenset antall personer som fullfører

eiendomsmeglereksamen i den hensikt kun å arbeide som eiendomsmeglerfullmektig, uten mulighet for å få tillatelse som eiendomsmegler etter utløpet av praksistiden. Dette innebærer etter departementets oppfatning at det reelle behovet må antas å være lite.

På denne bakgrunn fremmer departementet ikke forslag om en egen egnethetsvurdering for eiendomsmeglerfullmektiger. Det fremsettes heller ikke forslag om at eiendomsmeglingsforetakene selv skal gis hjemmel til å innhente politiattest fra eiendomsmeglerfullmektiger og oppgjørsmedhjelpere som søker arbeid i foretakene. En slik ordning vil eventuelt kunne vurderes innført på et senere tidspunkt om behovet skulle vise seg større enn antatt, og må eventuelt underlegges en ny og særskilt vurdering, hvor det tas hensyn til det reelle behov på den ene siden og personvern hensyn på den andre.

4.7 Videre salg av kjøperposisjoner til fast eiendom – presisering av eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde

4.7.1 Bakgrunn og høringsutkast

Den 10. desember 2010 ble lov om endringer i bustadoppføringslova og avhendingslova (skjerping av garantireglar og regulering av vidaresal) vedtatt. Lovendringene tok sikte på å klargjøre hvilke lovregler som gjelder for avtaler om videre salg av kontraktsposisjoner til boliger før ferdigstillelse, jf. Prop. 130 L (2009-2010) kapittel 1. Endringene innebærer blant annet at det fastsettes i avhendingslova at avtale om videre salg av kjøperposisjoner til bolig under oppføring der selger er forbruker, ikke skal regnes som avhending av fast eiendom, men i stedet reguleres av kjøpsloven som salg av fordringer. Endringene i avhendingslova og bustadoppføringslova trådte i kraft 1. juli 2011.

Eiendomsmeglingslovens virkeområde omfatter mellommannsvirksomhet knyttet til transaksjoner i forbindelse med ulike rettigheter til fast eiendom, jf. eiendomsmeglingsloven § 1-2 annet ledd nr. 1 til 5. Endringene i avhendingslova og bustadoppføringslova har skapt en viss faktisk usikkerhet om hvorvidt videre salg av kjøperposisjoner omfattes av eiendomsmeglingslovens saklige virkeområde. I brev fra Norges Eiendomsmeglerforbund 26. mai 2010 foreslås regelendringer som sikrer at slike transaksjoner faller inn under eiendomsmeglingsloven.

Finansdepartementet har i brev 17. juni 2010 forelagt henvendelsen fra Norges Eiendomsmeglerforbund for Finanstilsynet. I brev 18. august 2010 konkluderer Finanstilsynet med at kjøperposisjoner til fast eiendom etter tilsynets syn allerede faller inn under eiendomsmeglingslovens saklige virkeområde. Finanstilsynet tilrå imidlertid at eiendomsmeglingsloven endres, slik at eventuell tvil om dette fjernes.

I høringsbrev 28. januar 2011 gir Finansdepartementet sin tilslutning til Finanstilsynets vurderinger og konklusjon, og foreslår på denne bakgrunn at det presiseres i eiendomsmeglingsloven at mellommannsvirksomhet knyttet til avtale om erverv av slike rettigheter til fast eiendom som nevnt i § 1-2 annet ledd nr. 1 til 5, omfattes av eiendomsmeglingsloven.

4.7.2 Høringsinstansenes syn

Forbrukerombudet deler departementets syn om at lovendringene i bustadoppføringslova og avhendingslova har ført til en faktisk usikkerhet vedrørende eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde. Forbrukerombudet viser til at forbrukere har behov for forbrukervern uavhengig av om det er rettigheter til fast eiendom eller fast eiendom som omsettes, og at en presisering av eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde vil fjerne usikkerheten knyttet til hvilke krav som stilles til meglingen av denne typen rettigheter.

Finansnæringens Fellesorganisasjon viser til at bankene i de fleste tilfeller vil være involvert i oppgjøret, ofte også som långiver. Da bankene er tjent med en klar og forutberegnelig regulering på området, støttes derfor forslaget.

Advokatforeningen viser også til at det ikke vil være heldig om oppgjør i forbindelse med omsetning av kontraktsposisjoner til fast eiendom skal være en fri næring uten krav til bevilling og tilsyn.

Norges Eiendomsmeglerforbund og *Norske Boligbyggelags Landsforbund* uttrykker også støtte til forslaget. Ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger til forslaget om presisering av anvendelsesområdet til eiendomsmeglingsloven.

I sin høringsuttalelse støtter Advokatforeningen forslaget om lovregulering, slik at omsetning av kontraktsposisjon uttrykkelig omfattes av eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde.

4.7.3 Departementets vurderinger

Departementet mener videre salg av kjøperposisjoner til bolig under oppføring forutsetningsvis faller inn under eiendomsmeglingslovens anvendelsesområde.

delsesområde, jf. at det i eiendomsmeglingsloven § 1-4 femte ledd, er gitt hjemmel til i forskrift å fastsette nærmere regler om blant annet «*eiendomsmeglingsvirksomhet knyttet til omsetning av avtale om erverv av fast eiendom.*»

Departementet viser imidlertid til at det likevel synes å være en viss usikkerhet med hensyn til hvorvidt videreformidling av slike kjøperposisjoner faktisk omfattes av lovens anvendelsesområde, og at en slik usikkerhet i seg selv er uheldig. Forbrukere som kjøper slike fordringer, har et like stort behov for den beskyttelse som eiendomsmeglingsloven gir, som kjøpere av fast eiendom. På denne bakgrunn foreslår Finansdepartementet at det presiseres i eiendomsmeglingsloven at mellommannsvirksomhet knyttet til avtale om erverv av rettigheter til fast eiendom som nevnt i § 1-2 annet ledd nr. 1 til 5, omfattes av eiendomsmeglingsloven. Det vises til forslag til ny bestemmelse i eiendomsmeglingsloven § 1-2 annet ledd nr. 6.

4.8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget i kapittel 4.3 gir hjemmel for departementet til i forskrift å fastsette at personer som

ikke ennå har bestått medhjelpereksamen, kan arbeide som medhjelper i en begrenset periode. En slik ordning vil etter departementets vurdering møte et behov for større fleksibilitet ved ansettelsen av medhjelpere i eiendomsmeglingsbransjen, samtidig som medhjelper før eksamen vil kunne opparbeide seg relevant kunnskap og erfaring.

Lovforslaget i kapittel 4.4 medfører at oppgjørsmedhjelpere kan gjennomføre det økonomiske oppgjøret også i eiendomsmeglingsforetak som selv gjennomfører det økonomiske oppgjøret. Dette imøteser et fra eiendomsmeglingsbransjen uttrykt behov for større fleksibilitet med hensyn til organiseringen av oppgjørsfunksjonen, og bidrar videre til at oppgjørsmedhjelpere i foretak som utfører oppgjøret internt, får samme kompetanse som oppgjørsmedhjelpere i foretak som opptrer som kontraktsmedhjelper for andre eiendomsmeglingsforetak.

Lovforslaget i kapittel 4.7 klargjør at omsetning at mellommannsvirksomhet knyttet til omsetning av kjøperposisjoner faller inn under eiendomsmeglingslovens virkeområde.

5 Økokrims tilgang til opplysninger i verdipapirregisteret

5.1 Bakgrunn

I rapport framlagt 22. juni 2007 av Finanstilsynet, Oslo Børs og Økokrim vedrørende samarbeidet mellom de tre institusjonene om bekjempelse av verdipapirkriminalitet, fremmes blant annet forslag om å gi Økokrim elektronisk tilgang til verdipapirregisteret. Rapporten viser til at tilgang på detaljert økonomisk og personlig informasjon er viktig for å kunne avdekke verdipapirkriminalitet. Effektivitet innen bekjempelse av verdipapirkriminalitet forutsetter blant annet at det kan kreves informasjon fra aktører som har taushetsplikt, samt at institusjonene som arbeider med bekjempelse av verdipapirkriminalitet, har effektiv tilgang til informasjon i relevante offentlige registre og databaser.

I rapporten er det videre vist til at etterforskning av verdipapirkriminalitet ofte handler om å knytte transaksjoner i finansielle instrumenter til konkrete personer på et gitt tidspunkt. Det må videre etableres visshet for at vedkommende har handlet på en måte som bryter med regelverket, for eksempel handlet på innsideinformasjon, eller drevet med eller medvirket til markedsmanipulasjon. Slik etterforskning vil ofte kreve sammenstilling av store mengder transaksjonsdata for eksempel fra børsens handelssystemer og fra verdipapirregisteret. Dette betyr at en vesentlig forutsetning for myndighetenes evne til å lykkes med denne typen etterforskning er at det foreligger effektiv tilgang til ulike registerinformasjon.

I rapporten vurderes blant annet om Finanstilsynet, Oslo Børs og Økokrim har nok tilgang til informasjon i relevante offentlige registre og databaser. En viktig informasjonskilde i forbindelse med undersøkelser av mulig verdipapirkriminalitet er data fra verdipapirregisteret. Verdipapirregisteret brukes først og fremst som kilde til å finne hvem som har kjøpt eller solgt aksjer eller andre finansielle instrumenter på en gitt dato eller i en gitt periode. Per i dag har både Oslo Børs og Finanstilsynet elektronisk tilgang til Verdipapirsentralens verdipapirregister, mens Økokrim mangler slik elektronisk tilgang. Mangel på tilgang til verdipapirregisteret for Økokrim nødven-

diggjør derfor regelmessig ekstern bistand under etterforskningen. I praksis kontaktes Finanstilsynet med forespørsel om bistand. Selv om Finanstilsynet er velvillige til å yte bistand, er dette en lite praktisk fremgangsmåte som medfører dobbeltarbeid og forsinkelser. En slik fremgangsmåte svekker dermed effektiviteten i kontrollkjeden generelt og i etterforskningen spesielt.

I brev fra Finansdepartementet 29. mars 2010 gis Finanstilsynet i oppdrag å utarbeide utkast til lov- og/eller forskriftsendring slik at Økokrim gis elektronisk tilgang til verdipapirregisteret, samt å utarbeide utkast til høringsnotat.

I høringsnotat 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet at Økokrim gis elektronisk tilgang til verdipapirregisteret gjennom endring i lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven).

5.2 Gjeldende rett

Verdipapirregisterloven (vppl.) § 8-1 fastsetter at tillitsvalgte, ansatte og revisor i et verdipapirregister plikter å bevare taushet om det som de får vite i sitt arbeide om noens forretningsmessige eller personlige forhold, med mindre noe annet følger av verdipapirregisterloven eller annen lov. Av vppl. § 8-2 nr. 5 følger at dersom noen med hjemmel i lov har krav på opplysninger, og opplysningene finnes i et verdipapirregister, har vedkommende rett til å få disse opplysningene fra verdipapirregisteret.

I dag har både Oslo Børs og Finanstilsynet elektronisk tilgang til data fra verdipapirregisteret. Det rettslige grunnlaget for Oslo Børs' elektroniske tilgang er børsloven § 27 tredje ledd, som fastsetter at regulert marked kan kreve at verdipapirregister (og oppgjørssentral) uten hinder av taushetsplikt gir slike opplysninger som er nødvendige for at det regulerte markedet skal kunne oppfylle sine plikter knyttet til markedsovervåking. Opplysningene kan ikke benyttes til andre formål. Det rettslige grunnlaget for Finanstilsynets elektroniske tilgang er vphl. § 15-2 fjerde ledd som fastsetter at Finanstilsynet uten hinder

av taushetsplikt kan kreve å få de opplysninger det finner påkrevet i sin kontrollvirksomhet fra et verdipapirregister på den måten Finanstilsynet finner hensiktsmessig.

I praksis innebærer den elektroniske tilgangen til verdipapirregisteret mulighet for selv å søke fram og hente ut opplysninger om transaksjoner gjennomført innenfor de fem siste årene. Opplysninger om transaksjoner som har skjedd mer enn fem år tilbake i tid, må alltid innhentes gjennom særskilt henvendelse til VPS. For øvrig kan det også bestilles skreddersydde rapporter med data sammenstilt etter spesielle behov for enkeltundersøkelser m.m.

Som det framgår av rapporten 22. juni 2007, har ikke Økokrim hjemmel til å innhente opplysninger i verdipapirregisteret elektronisk. Etter gjeldende rett har et verdipapirregister imidlertid en forklaringsplikt overfor politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten i forbindelse med etterforskning av straffesak, jf. straffeprosessloven § 230 annet ledd. Politiet har videre hjemmel til å utferdige utleveringspålegg etter straffeprosessloven § 210 tredje ledd for opplysninger fra verdipapirregisteret som er omfattet av forklaringsplikten etter § 230 første ledd. Verdipapirregisteret foretar i praksis ingen prøving av utleveringspålegg fra Økokrim.

5.3 Høring

Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat 29. september 2010 på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstanser som er angitt i punkt 3.4.2.

5.4 Høringsutkastet

I høringsnotat 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet blant annet følgende:

«Finanstilsynet foreslår at Økokrims elektroniske tilgang til verdipapirregisteret inntas i vprl. Det foreslås at det fastsettes en bestemmelse her om at Økokrim skal ha elektronisk tilgang til verdipapirregisteret ut fra behov for opplysninger i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet. Forslaget bygger på valutaregisterlovens formulering, der politiet gis elektronisk tilgang til valutaregisteret i lovens § 6 (1).

Finanstilsynet har vurdert hvorvidt elektronisk tilgang til verdipapirregisteret bør reguleres i annen lovgivning, for eksempel straffeprosessloven, men har ansett det som mest hensiktsmessig og oversiktlig at et slikt unntak fra taushetspliktsbestemmelsen, som en elektronisk tilgang til registeret innebærer, fremgår av vprl. Dette synes også å være i tråd med annen lovgivning som gir innsynsrett i ulike databaser/registre, for eksempel valutaregisterloven, lov om eideomsregistrering (matrikkellova) m.fl.

Bakgrunnen for forslaget er verdipapirregisterets generelle taushetsplikt etter vprl. § 8-1, og klargjør adgangen for VPS til å utlevere opplysninger til Økokrim og hvordan slike opplysninger kan gis (elektronisk tilgang).»

Finanstilsynet har vurdert om politietaten som sådan, ikke bare Økokrim, skal gis elektronisk tilgang til VPS. Dette som følge av at det enkelte politidistrikt også etterforsker økonomisk kriminalitet, noe som kan tilsi at politiet som etat har et selvstendig behov for tilgang til opplysninger registrert i verdipapirregisteret. Etter det Finanstilsynet erfarer har imidlertid ikke det enkelte politidistrikt spesialkompetanse til å etterforske verdipapirkriminalitet, og vil således være avhengig av bistand fra Finanstilsynet i forbindelse med etterforskningen. Etter Finanstilsynets oppfatning taler derfor ikke effektivitetshensyn i særlig grad for at politiet som etat gis egen elektronisk tilgang til verdipapirregisteret. Finanstilsynet legger videre til grunn at praktiske hensyn tilsier at det bør være en viss kontinuitet i bruken av registeret for å begrunne at det er naturlig eller nødvendig med direkte elektronisk tilgang.

I vurderingen av om politiet som etat skal gis elektronisk tilgang til norske verdipapirregister, trekker Finanstilsynet videre fram at slik tilgang vil kunne innebære tilgang på innsideinformasjon. Etter Finanstilsynet oppfatning kan opplysninger registrert i verdipapirregisteret være av så sensitiv karakter, at hensynet til markedet tilsier et større behov for å begrense den generelle tilgangen til verdipapirregisteret innenfor politiet. Finanstilsynet foreslår derfor at elektronisk tilgang kun gis til Økokrim.

Når det gjelder den konkrete utformingen av lovbestemmelsen uttaler Finanstilsynet følgende:

«Forslaget for øvrig bygger på formuleringene i valutaregisterloven, slik at Økokrim gis tilgang til registeret både på etterretningsnivå og i forbindelse med straffesaker, jfr. formuleringer

gen i valutaregisterloven § 6 som nå gjelder ”i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet”. I forarbeidene til lovendringen i valutaregisterloven, jf. Ot. prp. nr. 1 (2006-2007) pkt. 21.4 (s. 150), uttaler departementet at: ”Politets søk i registeret skal bare skje i samsvar med valutaregisterlovens formål (jf. § 1), som ledd i arbeidet med å forebygge og bekjempe kriminalitet”. Politiet vil derfor bare kunne utføre søk når dette er et ledd i politiets arbeid med å forebygge eller bekjempe kriminalitet.

Den foreslåtte formulering vil gi Økokrim muligheter til informasjonsinnhenting før etterforskning er iverksatt, samt at opplysningene også vil kunne benyttes i mer generell etterretningsvirksomhet.

Finanstilsynet finner det hensiktsmessig at en tilsvarende formulering benyttes, da denne må anses dekkende i forhold til det ønskede formål og at virkningene og betydningen av rekkevidden av ordlyden må anses ”kjent” (note - Sml. Ot. prp. nr. 1 (2006-2007) pkt. 21.4 om endringer i valutaregisterloven om politiets tilgang til valutaregisteret). Finanstilsynet legger til grunn at formålsangivelsen vil bidra til og effektivisere Økokrims forebyggende og kriminalbekjempende arbeid. Den mest hensiktsmessige plassering av lovforslaget antas enten å være som et nytt tillegg (nytt nr.) til bestemmelsen om innsynsrett i vprl. § 8-2, eller at det inntas en egen lovbestemmelse i vprl. kapittel 8 på linje med bestemmelsen i valutaregisterloven om ”Tilgang til opplysningene i registeret”. I forhold til sistnevnte valg av plassering kan Finansdepartementet også vurdere å innta et ledd om at Finanstilsynet og norsk regulert marked skal ha elektronisk tilgang til opplysningene, da dette i dag ikke uttrykkelig fremgår av verdipapirregisterloven eller spesiallovgivningen (børsl. og vphl.). Det vises i denne sammenheng til departementets vurdering i Ot.prp. nr. 73 pkt. 9.2.1.4 (s.158), hvor departementet uttaler:

”Utvalget har foreslått at børsers krav på opplysninger fra verdipapirsentral og oppgjørssentral bare skal reguleres i børsloven. Etter departementets syn bør dette unntaket fra Verdipapirsentralens og oppgjørssentralers taushetsplikt som dette innebærer, også fremgå av verdipapirsentralloven og verdipapirhandeloven.”»

5.5 Høringsinstansenes syn

Den norske Advokatforening uttaler at høringsutkastet i praksis ikke synes å begrense Økokrims tilgang til verken konkret mistanke eller som ledd i etterforskning av en konkret straffesak. Etter Advokatforeningens syn bør det oppstilles objektive kriterier for Økokrims tilgang til verdipapirregisteret, for å avveie hensynet til Økokrims behov for tilgang ved konkrete saker og hensynet til personvernet.

Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO) støtter forslaget om at Økokrim gis elektronisk tilgang til verdipapirregisteret, dog slik at tilgangen kun skal benyttes ved saklig behov. FNO er videre enig i Finanstilsynets vurdering om at politiet som etat ikke bør ha generell tilgang til verdipapirregisteret.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) uttaler at praktiske hensyn kan tilsi at Økokrim får enklere tilgang til verdipapirregistre. NHO mener imidlertid at opplysningenes karakter som mulig innsideinformasjon, samt at opplysningene er private, tilsier at adgangen begrenses mer enn det Finanstilsynet foreslår. NHO peker på at valutaregisterlovens § 6, som Finanstilsynets utkast til lovtekst bygger på, er lite treffende hensett til at denne gir Økokrim tilgang til å benytte registeret i større grad enn hva gjelder etterforskningen av konkrete saker. I tillegg påpekes at formålet med valutaregisterloven og verdipapirregisterloven er forskjellige. Etter NHOs oppfatning må behovet for tilgang til verdipapirregistre vurderes konkret, og loven må utformes slik at den dekker disse konkrete behovene. Dersom Økokrim skal få direkte tilgang til verdipapirregistre, bør man etter NHOs vurdering vurdere å begrense tilgangen til saker under etterforskning på betingelse av at opplysningene er nødvendige.

Oslo Børs støtter forslaget om at politiet gis elektronisk tilgang til verdipapirregisteret, dog slik at tilgangen ikke begrenses til særorganet Økokrim.

Oslo Børs påpeker at situasjonen og grunnlaget for evalueringsrapporten 22. juni 2007 er noe endret, da det forut for 2007 i realiteten kun var Økokrim som håndterte fagområdet strafferettslig. Oslo Børs fremhever at lokale politidistrikt i økende grad etterforsker alvorlig verdipapirkriminalitet, og derfor har behov for å kunne bruke de samme verktøy i etterforskningen som Økokrim. Det vises blant annet til at Økokrim i løpet av 2010 kun tok imot én sak til etterforskning og påtalebehandling med utgangspunkt i verdipapirhandelovens bestemmelser. Andre anmeldte forhold på

området ble henvist til lokale politidistrikt. Dette innebærer etter Oslo Børs' syn at det faktiske behovet i anledning straffesaksbehandling på verdipapirområdet i dag er dårlig ivaretatt ved forslaget, og det synes derfor lite fremtidsrettet å begrense den direkte tilgangen til kun å gjelde Økokrim.

Oslo Børs er videre ikke umiddelbart enig med Finanstilsynet i vurderingen av risiko ved politiets eventuelle håndtering av direkte tilgang til verdipapirregisteret. Etter Oslo Børs' oppfatning vil elektronisk tilgang til opplysninger registrert i verdipapirregisteret bare ha et lite direkte potensial til å kunne misbrukes. Oslo Børs viser til at politiet i dag har ansvar for samfunnskritiske systemer med svært sensitiv informasjon som saksbehandlingssystemet (BL), straffesanksjonsregisteret (Stra.sak), dom og bøtere register, telefonkontroll, DNA-register mv. Dette innebærer at politiet etter Oslo Børs' syn snarere tvert imot har de beste forutsetninger for sikkert å kunne håndtere en direkte tilgang til verdipapirregisteret.

Oslo Børs forutsetter at politiet på en god måte vil kunne begrense tilgangen til personer og enheter som har behov for dette i forbindelse med sitt arbeid, men bemerker samtidig at politiet selv vil være nærmest til å foreta denne vurderingen.

Verdipapirsentralen (VPS) støtter, under gitte forutsetninger gjengitt nedenfor, at også politiet som etat gis direkte tilgang til opplysninger registrert i verdipapirregisteret.

VPS fremholder at de prinsipielt støtter at politiet gis elektronisk tilgang til VPS som svarer til innsynsretten. VPS peker imidlertid på at det vil kunne ha negative sider å gjøre politiets tilgangsmulighet for omfattende. VPS påpeker at behovet i mange av politiets enheter vil være for lite til å sikre kontinuitet i systembruken ut fra foreliggende saksmengde, samtidig som enkelte politidistrikt, f. eks. Oslo, på den andre side vil kunne utnytte tilgangen på en rasjonell måte. VPS trekker avslutningsvis fram at behovet for tilgang muligens kan prøves i en intern godkjenningssprosedyre fra administrativt hold innen etaten.

Økokrim støtter forslaget, og viser til synspunktene som kommer fram av rapporten 22. juni 2007, hvor etaten var del av arbeidsgruppen.

Datatilsynet uttaler i sin høringsuttalelse at Økokrims eventuelle tilgang til verdipapirregisteret bør avgrenses til å gjelde etterforskning av konkrete saker. For øvrig savner Datatilsynet en vurdering av de personvernmessige sidene av forslaget.

5.6 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Finanstilsynets forslag om å gi Økokrim elektronisk tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister. I tråd med departementets tidligere vurdering i Ot. prp. nr. 73 (1999-2000) punkt 9.2.1.4 (s.158), som er referert i Finanstilsynets høringsnotat 29. september 2010, har departementet også funnet grunn til å presisere at Finanstilsynet og norsk regulert marked skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister. Departementet viser i denne sammenheng til at slik tilgang ikke uttrykkelig framgår av verdipapirregisterloven eller særlovgivningen (børsloven og verdipapirhandeloven). Det vises til forslag til ny § 8-4 i verdipapirregisterloven. Bestemmelsen vil i prinsippet åpne for elektronisk tilgang til alle verdipapirregistre i Norge. Per i dag er det imidlertid bare Verdipapirsentralen som har tillatelse til å drive verdipapirregistervirksomhet i henhold til loven.

Departementet er enig i at de straffeprosessuelle reglene som Økokrim i dag må benytte for å innhente informasjon i forbindelse med etterforskning av verdipapirkriminalitet, er omstendelige, ressurs- og tidkrevende. Økokrim, som særskilt etterforskningsenhet for blant annet verdipapirkriminalitet, bør etter departementets vurdering kunne få tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister uten at kravene i straffeprosessloven er oppfylt. Økokrim vil i stor grad også på etterforskningsstadiet, før det er tatt ut siktelse, kunne ha behov for opplysninger registrert i norske verdipapirregister, nettopp for å vurdere hvorvidt det skal tas ut siktelse eller tiltale. Det vises til høringsutkastet hvor det fremholdes at etterforskning av verdipapirkriminalitet ofte handler om å knytte transaksjoner i finansielle instrumenter til konkrete personer på gitte tidspunkt. Slik etterforskning krever ofte sammenstilling av store mengder transaksjonsdata. For at Økokrim skal lykkes best mulig i forbindelse med etterforskning av verdipapirkriminalitet er det en vesentlig forutsetning at det foreligger en effektiv tilgang til ulik registerinformasjon. Etter departementets vurdering er forslaget om å gi Økokrim elektronisk tilgang til norske verdipapirregister et egnet bidrag til å rasjonalisere og effektivisere etterforskningsarbeidet for Økokrim. Departementet legger til grunn at opplysninger som er innhentet, vil bli håndtert i overensstemmelse med gjeldende krav til politiets håndtering av personopplysninger.

Finanstilsynets forslag innebærer at Økokrim gis elektronisk tilgang til opplysninger i norske

verdipapirregister ut fra behovet for «*opplysninger i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet*». Den norske Advokatforening, FNO, NHO og Datatilsynet har, som nevnt ovenfor, i sine hørings svar tatt til orde for at Økokrims elektroniske tilgang til verdipapirregisteret bør begrenses i større grad enn det Finanstilsynet har foreslått. Av høringsinnspillene er det foreslått at tilgangen bør begrenses til «konkrete saker», etter «saklig behov», samt at det bør oppstilles objektive kriterier som regulerer tilgangen.

Forslaget til Finanstilsynet innebærer at Økokrim gis tilgang til verdipapirregisteret både på etterforskningsstadiet og i forbindelse med konkrete straffesaker. Etter departementets vurdering er slik tilgang helt nødvendig for at forslaget skal oppnå sin hensikt, nemlig at Økokrim gis det verktøy etaten trenger for å bekjempe verdipapirkriminalitet på en mest mulig effektiv måte. Departementet viser til at forslaget innebærer at Økokrim gis tilgang til opplysninger i verdipapirregisteret på lik linje med Finanstilsynet. Dersom Økokrim ikke gis en slik tilsvarende adgang, ville Økokrim på samme måte som i dag fortsatt måtte henvende seg til Finanstilsynet for å få utlevert de samme opplysningene. Dette ville trolig i stor grad bidra til å motvirke en ønsket effektivisering av etterforskning hos Økokrim.

Den store andelen saker relatert til verdipapirkriminalitet behandles i politidistriktene økoteam. Hovedformålet med etableringen av økoteamene i 2005 var at politidistriktene selv skulle håndtere økonomiske straffesaker, herunder verdipapirkriminalitet, med større omfang og betydelig kompleksitet. For å få til en helhetlig innsats i politi og påtalemyndighet mener departementet at politiet som etat også må gis samme tilgang til verdipapirregisteret som Økokrim. Departementet foreslår derfor at elektronisk tilgang til verdipapirregisteret gis til politiet som etat, og ikke bare til Økokrim. Departementet legger til grunn at politiet etablerer gode og praktiske rutiner for til-

gang, slik at tilgangen begrenses til personer og enheter som har behov for dette i forbindelse med sitt arbeid.

Departementet har funnet det mest hensiktsmessig å plassere lovforslaget i en egen lovbestemmelse i verdipapirregisterloven (vprl.). Det vises til forslag til ny § 8-4. Departementet foreslår i samme lovbestemmelse at Finanstilsynet og norsk regulert marked skal ha elektronisk tilgang til opplysninger registrert i norske verdipapirregister, ettersom slik tilgang i dag ikke uttrykkelig fremgår av vprl. eller spesiallovgivningen (børsloven og verdipapirhandeloven). Det vises i denne sammenheng til departementets vurdering i Ot. prp. nr. 73 (1999-2000) punkt 9.2.1.4, som også referert i Finanstilsynets høringsutkast i punkt 5.4 i denne proposisjonen.

5.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ved nær sagt samtlige saker hvor det foreligger mistanke om brudd på verdipapirhandeloven, utgjør data fra verdipapirregisteret en sentral faktor i etterforskningen. Mangel på egen elektronisk tilgang til verdipapirregisteret for politiet gjør informasjonsinnhenting lite praktisk og medfører i realiteten dobbeltarbeid og forsinkelser. Dette svekker effektiviteten i kontrollkjeden generelt og i etterforskningen spesielt.

Elektronisk tilgang vil virke effektiviserende både for politiet og for kontrollkjeden generelt, i tillegg til at det vil kunne bidra til å heve kvaliteten på etterforskningen.

I likhet med Finanstilsynet legger departementet til grunn at det må foretas mindre tekniske justeringer for å gi politiet tilgang til registeret, men at det ikke vil påløpe vesentlige kostnader. Departementet antar at de økonomiske besparelsene som følger av forslaget, vil overstige kostnadene ved omleggingen.

6 Tilpasninger til ny politiregisterlov

6.1 Bakgrunn

Stortinget sluttet seg 11. mars 2010 ved behandlingen av Prop. 12 L (2008-2009), jf. Ot.prp. nr. 108 (2008-2009), til Justisdepartementets forslag til ny politiregisterlov, se Innst. 139 L (2009-2010).

I Ot. prp. nr 108 (2008-2009) punkt 19.1, uttaler Justisdepartementet følgende om behovet for endringer i andre lover.

«Videre vil kapittelet om vandelskontroll medføre flere endringer i andre lover. Siden det nå er forutsatt at alle hjemler for utstedelse av politiattest skal være hjemlet i lov, må de hjemlene som i dag er nedfelt i strafferegistreringsforskriften flyttes til særlovgivningen i den grad angjeldende område reguleres av en særlov. For de områdene som ikke reguleres av en egen lov, må hjemlene overføres til forskriften til politiregisterloven. Utover dette vil bestemmelsen om barneomsorgsattester, jf. lovforslaget til § 39 kunne medføre endringer i de lovene som hjemler utstedelse av politiattest for personer som har ansvar for barn.

Departementet tar sikte på å ta kontakt med de respektive fagdepartementene for å koordinere nødvendige endringer som følge av de nye reglene om vandelskontroll.»

Som det fremgår av proposisjonen ble endringene i spesiallovgivningen ikke tatt med. Begrunnelsen for dette er at departementet vil fremme en egen iverksettelsesproposisjon, der samtlige endringer i andre lover vil bli fremmet under ett.

I forbindelse med ny politiregisterlov vil det som nevnt være nødvendig å endre enkelte bestemmelser om krav til politiattest i spesiallovgivningen, for å klargjøre hvilken attest som kan kreves, samt tilpasse bestemmelser om vandelskontroll. I den nye politiregisterloven skilles det mellom ordinær, uttømmende og utvidet politiattest. I brev til departementene 4. desember 2009 uttaler Justisdepartementet følgende om dette:

«Videre forutsetter formuleringer som ”plettfri” eller ”hederlig” vandel at det foretas en

form for vandelskontroll, men begrepene gir ingen klar indikasjon på hva vandelskontrollen skal omfatte. Justisdepartementet har i den senere tid tolket slike bestemmelser dit hen at det kan kreves ordinær politiattest, med mindre andre rettskildefaktorer eller etablert praksis tilsa noe annet.

I henhold til politiregisterloven § 40 nr. 1 er hovedregelen at det utstedes ordinær politiattest, med mindre annet er ”særskilt angitt i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov”. Det betyr at et krav om uttømmende politiattest, jf. § 41 nr. 1 eller et krav om utvidet politiattest, jf. § 41 nr. 2, må være særskilt hjemlet.

Justisdepartementet ber om at lov- eller forskriftsbestemmelser som er utformet på den måten som nevnt ovenfor endres, slik at det fremgår tydelig hvilken type politiattest som kan kreves og eventuelt hvilken konsekvens anmerkning på attesten skal få. Vi gjør igjen oppmerksom på at realitetsendringer, herunder en utvidelse fra ordinær til uttømmende attest, forutsetter ny høring.

I enkelte spesiallover kommer kravet om uttømmende politiattest frem ved at man etter pålegget om å legge frem politiattest har tilføyd: ”Tidsbegrensningene i strafferegistreringsloven § 6 gjelder ikke”, jf. for eksempel eiendomsmeglingsloven § 2-9 tredje ledd annet punktum. Bakgrunnen for denne formuleringen er at strafferegistreringsloven ikke inneholder særskilte regler om uttømmende politiattester. Slike bestemmelser bes endret ved at man kan kreve eller at noen kan pålegges å fremlegge uttømmende politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 1.»

Finansdepartementet ba på denne bakgrunn i brev 26. august 2010 Finanstilsynet om å utarbeide høringsnotat om tilpasning av bestemmelser om vandelskontroll på finansmarkedsområdet til ny politiregisterlov. Finanstilsynets høringsnotat ble oversendt Finansdepartementet i brev 3. januar 2011.

Den nye politiregisterloven skal etter planen tre i kraft 1. juli 2012.

6.2 Høring

Finansdepartementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 21. januar 2011. Høringsfristen var 15. april 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til følgende instanser:

Arbeidsdepartementet
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Justis- og politidepartementet

Datatilsynet
Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø
Finanstilsynet
Norges Bank
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Statens Pensjonskasse
ØKOKRIM

Den Norske Advokatforening
Den Norske Aktuarforening
Den norske Revisorforening
Eiendomsmeglerforetakenes Forening
Finansforbundet
Finansieringsselskapenes forening
Finansnæringens Fellesorganisasjon
Landsorganisasjonen i Norge
Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
Norges Eiendomsmeglerforbund
Norges Fondsmeglerforbund
Norges Juristforbund
Norges Kommunerevisorforening
Norsk Kapitalforvalterforening
Norske Finansanalytikerens Forening
Norske Forsikringsmegleres Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Pensjonskasseforeningen
Revisjonssjefkretsen
Skatterevisorenes Forening
Sparebankforeningen i Norge
Økonomiforbundet

Følgende høringsinstanser har kommet med merknader til ett eller flere av forslagene i høringsnotatet:

Justis- og politidepartementet
Datatilsynet
Norges Bank
Oslo Politidistrikt

Finansnæringens Fellesorganisasjon
Norges Eiendomsmeglerforbund
Pensjonskasseforeningen

Følgende høringsinstanser har opplyst at de ikke har merknader til forslagene i høringsnotatet:

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Finanstilsynet
Riksadvokaten
Den Norske Aktuarforening
Den norske Revisorforening
Finansieringsselskapenes Forening
Landsorganisasjonen i Norge
Næringslivets Hovedorganisasjon

6.3 Gjeldende rett

For tilnærmet alle virksomheter under tilsyn av Finanstilsynet er det stilt krav til at styremedlemmer, daglig leder eller annen person som faktisk leder virksomheten, skal oppfylle visse egnethetskrav, herunder krav om fremleggelse av politiattest. Tilsvarende er det krav om hederligandel og egnethet for å få personlig konsesjon til å drive inkassovirksomhet, og til å opptre som eiendomsmegler, ekstern regnskapsfører og revisor. Hvilken ordlyd og hvilke personer som må fremlegge politiattest kan variere noe mellom de ulike områdene, og personkretsen er ofte noe skjønnsmessig angitt. Begrunnelsen for at hederligandel anses som særlig viktig for personer med ansvar for virksomhet underlagt Finanstilsynets tilsyn, er sammenfallende med de hensyn som begrunner behovet for offentlig kontroll med virksomheten. Formålet med en egnethetsvurdering er å sikre en sunn og forsvarlig drift av institusjonen. I vurderingen av om en person har hederligandel vil det, blant flere forhold som vurderes, være av betydning om vedkommende er dømt for straffbart forhold.

Det framgår av de ulike bestemmelsene at konsekvensen av å ha begått straffbart forhold, er at dersom det utviste forhold gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen på en forsvarlig måte, skal det medføre at tillatelse nektes. Også her kan ordlyden variere noe mellom bestemmelsene. Finanstilsynet har utarbeidet et særskilt rundskriv (rundskriv 5/2012, som erstatter tidligere rundskriv 29/2001) om prøving av egnethetskrav, der vurdering av vandelskravet er særskilt behandlet. Det er normalt ordinær

politiattest som innhentes i forbindelse med vandelsvurderinger på finansmarkedsområdet.

Selv om egnethetsvurderingen gjøres i forbindelse med konsesjonstildelingen, er det lagt til grunn at vilkårene skal være oppfylt så lenge foretaket har konsesjon og er underlagt tilsyn. Finanstilsynet vil dermed etter gjeldende rett til enhver tid kunne be om at politiattest fremlegges for de personer som skal inn i stillinger der det er krav om egnethetsvurdering. På enkelte av Finanstilsynets områder foretas egnethetsvurderinger også ved løpende endringer i styrets sammensetning og endringer i foretakets daglige eller faktiske ledelse. Finanstilsynet krever som utgangspunkt fremlagt politiattest også i disse tilfellene.

Finanstilsynet skal, i tillegg til å vurdere egenheten til personer i styret, samt ledende ansatte, også foreta egnethetsvurderinger av betydelige eiere av foretak under tilsyn. Som betydelig eierandel regnes minst 10 prosent av aksjekapitalen eller stemmene. Slik eierprøving gjøres både ved søknad om konsesjon, samt ved senere erverv av betydelige eierandeler i foretaket.

6.4 Høringsutkastet

Finanstilsynet foreslår i høringsnotatet de lovtekniske endringene som Finanstilsynet anser som nødvendige i de forskjellige spesiallovene på finansmarkedsområdet, for å tilpasse bestemmelsene til den nye politiregisterloven.

Finanstilsynet foreslår endringer i finansieringsvirksomhetsloven, forsikringsvirksomhetsloven, lov om e-pengeforetak, sparebankloven, forretningsbankloven, lov om forsikringsformidling, verdipapirhandeloven, verdipapirfondloven, verdipapirregisterloven, børsloven, revisorloven, regnskapsførerloven, eiendomsmeglingsloven og inkassoloven.

Finanstilsynet legger i høringsnotatet opp til en videreføring av eksisterende hjemler. De eksisterende hjemlene gir i hovedsak hjemmel til innhenting av ordinær politiattest. Tilsynet foreslår at dette presiseres i de aktuelle bestemmelsene, og at det inntas en henvisning til den nye politiregisterloven § 40 om ordinær politiattest. Ved slike ordinære politiattester er det tidsbegrensninger for hvor lenge et forhold vil anmerkes på politiattesten, avhengig av forholdets alvorlighet, jf. politiregisterloven § 40. Innenfor tidsbegrensningene som nevnt i politiregisterloven § 40, vil imidlertid alle lovbrudd framgå av en ordinær politiattest. Finanstilsynet foreslår ikke realitetsendringer av gjeldende rett og praksis med hensyn til hva slags

politiattester som innhentes med hjemmel i spesiallovgivingen på finansmarkedsområdet.

I de tilfellene det i dag kan innhentes annen type politiattest enn ordinær politiattest, foreslår Finanstilsynet å videreføre og klargjøre disse hjemlene.

Finanstilsynet har behov for å kunne be om at politiattest fremlegges for de personer som skal egnethetsvurderes i forbindelse med ansettelse i stillinger på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet. Det kan for eksempel være aktuelt der en person blir ansatt i, eller forfremmet til, en stilling som innebærer egnethetsvurdering, eller ved utskiftninger av styremedlemmer. I slike sammenhenger vil fornyet vandelskontroll etter politiregisterloven § 43 etter Finanstilsynets vurdering ikke dekke behovet, siden den aktuelle personen ikke tidligere har fremlagt politiattest. Finanstilsynet ser behov for fortsatt å ha mulighet til å innhente politiattest utover konsesjonsbehandlingstidspunktet, og hensynet til klar hjemmel tilsier etter Finanstilsynets syn at dette bør framgå av loven. Finanstilsynet har derfor foreslått å presisere i de aktuelle bestemmelsene at Finanstilsynet for personer som nevnt, ”til enhver tid” kan be om å få fremlagt ny politiattest.

Finanstilsynet foreslår ikke endringer i bestemmelsene om politiattest knyttet til konsekvensene av at det er avmerket straffbare forhold på politiattesten. Finanstilsynet viser til at dette dels kommer tilstrekkelig klart nok fram av lovgivningen, og dels at Finanstilsynet har utarbeidet et eget rundskriv (rundskriv 5/2012, som erstatter rundskriv 29/2001) om prøving av egnethetskrav.

Finanstilsynet foreslår at personer som skal egnethetsvurderes i forbindelse med ansettelse i ledende stillinger, eller ved verv i styret, skal fremlegge politiattest sammen med søknad om konsesjon. Tilsvarende foreslår Finanstilsynet at det skal fremlegges politiattest sammen med søknad om godkjenning eller autorisasjon som megler, revisor og regnskapsfører. Finanstilsynets forslag er i tråd med gjeldende rett.

Finanstilsynet foreslår at det skal framgå av loven at personer som skal egnethetsvurderes i forbindelse med eierprøving, kun skal måtte fremlegge politiattest dersom Finanstilsynet ber om dette. Finanstilsynet viser til at tilsynet etter gjeldende praksis normalt ikke krever fremleggelse av politiattest ved eierprøving, og at dette derfor ikke er et nødvendig vedlegg ved alle søknader. Finanstilsynet mener likevel at det kan være enkelttilfeller der tilsynet har behov for å kunne

kreve politiattest, og foreslår derfor å presisere dette i lovverket.

6.5 Høringsinstansenes syn

Datatilsynet legger til grunn i høringen at endringene kun er av en lovteknisk art, og at det ikke skal foretas realitetsendringer med hensyn til gjeldende rett og praksis. *Datatilsynet* har vurdert forslaget, og er av den oppfatning at de foreslåtte endringene i liten grad vil medføre nye konsekvenser for personvernet.

Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO) har ingen innvendinger til Finanstilsynets forslag til lovtekniske tilpasninger og videreføring av eksisterende hjemler for å kreve fremlagt ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. FNO ber i sitt høringssvar videre om at finansinstitusjonene gis hjemmel til å innhente begrenset politiattest ved ansettelse til betrodde stillinger og funksjoner i banker og andre finansinstitusjoner.

Justis- og Beredskapsdepartementet viser til at vandelskontroll, herunder krav om politiattest, i henhold til politiregisterloven § 36 første ledd bare kan foretas når den har hjemmel i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov. Justisdepartementet påpeker at dette medfører at det i lovs form må hjemles krav om politiattest, herunder hvilken type politiattest som kan kreves fremlagt. Justisdepartementet ber om at hjemlene til å innhente politiattest, for eksempel finansieringsvirksomhetsloven § 2-2 og § 2-4, jf. forslag om endring i forskrift om eierkontroll i finansinstitusjoner, utformes i tråd med dette.

Videre viser Justisdepartementet til at fornyet vandelskontroll etter politiregisterloven § 43 ikke vil dekke behovet for å kunne innhente politiattest ved ansettelse av nye personer i ledelsen/styret. Justisdepartementet foreslår derfor at adgangen til å innhente politiattest for senere ansatte personer tydeliggjøres i hjemmelen. Justisdepartementet foreslår at utformingen av finansieringsvirksomhetsloven § 3-3, hvor det framgår at politiattest kan kreves ved senere tiltredelse, også brukes i andre bestemmelser. For øvrig peker Justisdepartementet på at politiregisterloven § 43 gir adgang til fornyet vandelskontroll, og at det derfor ikke er nødvendig å fastsette bestemmelser om dette i særlovgivningen.

Justisdepartementet presiserer videre at forholdet til politiattest utstedt i annet EØS-land er regulert i politiregisterloven § 36 første ledd. Etter Justisdepartementets vurdering er det derfor

unødvendig å presisere dette i spesiallovgivningen.

Avslutningsvis viser Justisdepartementet til at inkassoloven hører inn under Justisdepartementets ansvarsområde, og ber om at Finansdepartementet ikke følger opp Finanstilsynets forslag til endring av inkassoloven.

Norges Bank kommenterer ikke de konkrete lovforslagene i høringsnotatet, men viser til behovet for endringer i sentralbankloven § 11 fjerde ledd. *Norges Bank* viser til at også denne bestemmelsen må tilpasses til ny politiregisterlov. *Norges Bank* foreslår at sentralbankloven § 11 fjerde ledd gis følgende ordlyd:

«Hovedstyret kan bestemme at den som skal utføre arbeid eller tjeneste for banken, eller som skal utføre arbeid for en tjenesteleverandør til banken, må fremlegge *uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 nr. 1* dersom sikkerhetsmessige hensyn tilsier det. Det samme gjelder dersom senere endringer i en ansatts stilling eller arbeidsoppgaver gjør at sikkerhetsmessige grunner tilsier at det framlegges politiattest. Tidsbegrensningene i *politiregisterloven § 40* gjelder ikke. Kongen kan gi utfyllende forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i første og annet punktum, herunder regler om hvilke straffbare forhold som skal anmerkes på politiattesten og om behandlingen av politiattester som er fremlagt for banken.»

Også *Norges Eiendomsmeglerforbund* er enig i Finanstilsynets høringsutkast om å videreføre gjeldende rett. *Norges Eiendomsmeglerforbund* foreslår videre en ny § 4-6 i eiendomsmeglingsloven som vil gi eiendomsmeglingsforetaket adgang til å kreve at eiendomsmeglerfullmektig og medhjelper i oppgjør skal legge frem politiattest.

Høringsuttalelsen til *Pensjonskasseforeningen* fokuserer på bestemmelsene som kommer til anvendelse for pensjonskasser. *Pensjonskasseforeningen* har ingen innvendinger mot at Finanstilsynet legger opp til en videreføring av gjeldende rett og praksis med hensyn til hvilken type politiattest som innhentes og med hvilket hjemmelgrunnlag i spesiallovgivningen. *Pensjonskasseforeningen* mener imidlertid at det er uklart hvilken prosedyre som skal anvendes ved utskiftelse av styremedlemmer og daglig leder. *Pensjonskasseforeningen* forstår det slik at politiattest, samt øvrig påkrevet informasjon, skal oversendes til Finanstilsynet, slik at tilsynet kan prøve om vilkårene for konsesjon fortsatt er til stede.

Justisdepartementet har forelagt høringsutkastet for Politidirektoratet. Politidirektoratet har ingen merknader, men har forelagt forslaget for Oslo Politidistrikt, som framhever at det er viktig at regelverket gjøres så tilgjengelig som mulig. Oslo Politidistrikt viser til at dette både vil være positivt for søker og for politiets saksbehandling. Oslo Politidistrikt bemerker at utstedelse av politiattest på finansmarkedsområdet krever høy kompetanse ettersom det er variasjoner av hvilke straffbare forhold som skal avmerkes. Oslo politidistrikt er i den forbindelse positive til Finanstilsynet forslag om å gjøre bestemmelsene om politiattest på inkasso- og eiendomsmeglingsområdet like.

6.6 Departementets vurdering

Finansdepartementet er enig med Finanstilsynet i at det ikke legges opp til realitetsendringer i bestemmelsene om politiattest i forbindelse med tilpasningen til ny politiregisterlov. Departementet følger derfor i denne proposisjonen ikke opp forslagene fra Finansnæringens Fellesorganisasjon og Norsk Eiendomsmeglerforbund om nye hjemler som gir foretakene adgang til å innhente politiattest ved ansettelse av personer i nærmere angitte stillinger. Disse forslagene må eventuelt utredes nærmere og sendes på egen høring.

Finansdepartementet foreslår videre å følge opp forslaget fra Norges Bank om endringer i sentralbankloven § 11. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer, og det er derfor ikke nødvendig å sende dette forslaget på egen høring.

Finansdepartementet er enig med Justisdepartementet i at det bør tydeliggjøres i hjemmelen for innhenting av politiattest at den også gjelder for senere tiltredelse i aktuelle stillinger. Finansde-

partementet foreslår derfor å bruke forslaget til utforming av finansieringsvirksomhetsloven § 3-3, hvor det framgår at politiattest kan kreves ved senere tiltredelse, også i andre bestemmelser om framleggelse av politiattest som er knyttet til søknadstidspunktet. Dette følger av gjeldende rett, men hensynet til klar hjemmel tilsier at det bør presiseres i loven. Videre er Finansdepartementet enig med Justisdepartementet i at det ikke er nødvendig å presisere i lovhomelelene at tilsynet har adgang til å foreta fornyet vandelskontroll, ettersom det følger av politiregisterloven § 43.

Finansdepartementet slutter seg videre til de øvrige merknadene fra Justisdepartementet, og foreslår justeringer i lovbestemmelsene i tråd med merknadene fra Justisdepartementet. Finansdepartementet har derfor heller ikke foreslått endringer i inkassoloven.

Finansdepartementet foreslår noen steder en annen plassering av homelelene for innhenting av politiattest enn det Finanstilsynet har foreslått, av hensyn til å unngå å måtte foreta konsekvensjusteringer i andre bestemmelser.

Selv om departementet foreslår noe endret utforming og plassering av bestemmelsene om politiattest sammenlignet med Finanstilsynets forslag, medfører Finansdepartementets forslag ikke materielle endringer av gjeldende rett.

Finansdepartementet viser for øvrig til spesialmerknadene til de aktuelle bestemmelsene.

6.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringene i bestemmelsene om politiattest er rent tekniske og medfører ingen realitetsendringer. Forslaget vil ikke ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

7 Tekniske justeringer i verdipapirhandelloven og enkelte andre lover

7.1 Overtredelser av reglene om løpende informasjonsplikt

7.1.1 Straffebestemmelsen i verdipapirhandelloven § 17-3

7.1.1.1 Gjeldende rett

Sanksjonsbestemmelsene for overtredelser av verdipapirhandellovens (vphl.) bestemmelser finnes i lovens kap. 17. Bestemmelsen i vphl. § 17-3 gir regler om straff for brudd ved overtredelse av en rekke bestemmelser i verdipapirhandelloven, men det er ikke inntatt bestemmelser om straff for brudd på regler om løpende informasjonsplikt.

7.1.1.2 Høring

I høringsnotat datert 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet å innta bestemmelser i verdipapirhandelloven § 17-3 slik at det gis hjemmel for straff ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstanser som angitt i punkt 0. Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Oslo Børs har merknader til høringsutkastet.

7.1.1.3 Høringsutkastet

I høringsnotatet 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet:

«I forbindelse med gjennomføringen av MiFID og vedtakelse av verdipapirhandelloven av 2007 ble bestemmelsene om utstederselskapers løpende informasjonsplikt flyttet fra tidligere børsforskrift §§ 5-2 og 5-3, samt 10-2 og 10-3, jf. tidligere børslov § 5-7, til nåværende verdipapirhandellov §§ 5-2 og 5-3. Bakgrunnen for at bestemmelsene om løpende informasjonsplikt ble flyttet til verdipapirhandelloven

var at bestemmelsene etter departementets vurdering systematisk hørte bedre hjemme sammen med de øvrige rapporteringsbestemmelsene i verdipapirhandelloven. Bestemmelsene i verdipapirhandelloven §§ 5-2 og 5-3 var ment å skulle være en videreføring av de tidligere bestemmelsene i børsforskriften, jf. Ot. prp. nr. 34 (2006-2007) pkt. 13.2.5 på side 286 samt i kommentarene til § 5-2 på side 422.

Tilsidesettelse av opplysningsplikten i den tidligere børsloven § 5-7 kunne i henhold til daværende § 9-1 annet ledd straffes med bøter og/eller fengsel inntil ett år. Ved særlig skjerpene omstendigheter kunne fengsel inntil tre år anvendes. Overtredelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt kunne også sanksjoneres med overtredelsesgebyr ilagt av børsen i medhold av bestemmelsene i den tidligere børsforskriften § 25-5. I praksis ble det lagt til grunn at brudd på bestemmelsene i hovedsak skulle sanksjoneres av børsen med overtredelsesgebyr, mens vesentlige brudd, eller brudd der illeggelse av overtredelsesgebyr av andre grunner ikke var aktuelt, skulle oversendes Finanstilsynet for å vurdere en eventuell anmeldelse til påtalemyndigheten.

Bestemmelsen om overtredelsesgebyr for brudd på den løpende informasjonsplikten er videreført i verdipapirhandelloven § 17-4 (3). Myndigheten er delegert til Oslo Børs. Da bestemmelsene om løpende informasjonsplikt ble flyttet til verdipapirhandelloven ville det vært naturlig også å videreføre bestemmelsen om straff i den gamle børsloven § 9-1 annet ledd. Noen straffehjemmel ved overtredelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt finnes imidlertid ikke i dagens verdipapirhandellov. Verdipapirhandelloven § 17-3 gir hjemmel for straff ved overtredelse av en rekke av lovens bestemmelser, men bestemmelsene om løpende informasjonsplikt er ikke nevnt. Flyttingen av bestemmelsene fra børsforskriften til verdipapirhandelloven medførte dermed at man «mistet» den tidligere straffehjemmelen i

børsloven § 9-1 annet ledd. Dette forholdet er ikke kommentert eller begrunnet i forarbeidene, og det antas derfor at dette beror på en ren forglemmelse, jf. også det som er sagt over om at flytting av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt ikke var ment å innebære realitetsendringer i bestemmelsene.

Finanstilsynet har vurdert om det foreligger grunner til ikke å videreføre den tidligere straffehjemmelen i børsloven i dagens verdipapirhandellov. Finanstilsynet påpeker i denne sammenheng at brudd på både meldepliktbestemmelsene i § 4-1 og flaggepliktbestemmelsene i § 4-2, som i henhold til § 17-4 kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr, også kan medføre straff ved grove eller gjentatte overtredelser. Finanstilsynet kan ikke se grunner til ulik regulering av reaksjoner ved brudd på den løpende informasjonsplikten. Finanstilsynet viser videre til at formålet med verdipapirhandellovens bestemmelser om løpende informasjonsplikt blant annet er å sikre markedsaktører lik tilgang til informasjon samt bidra til å motvirke innsidehandel. Dette igjen er viktig som ledd i å legge til rette for en sikker og effektiv handel i finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandellovens overordnede formål slik dette fremkommer i § 1-1. Brudd på bestemmelsene om løpende informasjonsplikt kan dermed få alvorlige konsekvenser, og det er nødvendig at brudd kan sanksjoneres for å sikre overholdelse av bestemmelsene.

Under henvisning til de sentrale interesser bestemmelsene om løpende informasjonsplikt er satt til å verne vurderer Finanstilsynet det som nødvendig og hensiktsmessig at grove brudd på disse bestemmelsene kan sanksjoneres med straff. Det nevnes også at det vil kunne oppstå situasjoner der bruk av overtredelsesgebyr ikke er aktuelt, for eksempel fordi det aktuelle utstederselskapet er tatt av børs eller har gått konkurs etter at overtredelsen fant sted. Uten en hjemmel for straff vil grove brudd i slike tilfeller ofte ikke kunne sanksjoneres.

Det foreslås på denne bakgrunn en rettelse i verdipapirhandelloven § 17-3 slik at det gis hjemmel for straff ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av §§ 5-2 og 5-3 ved at det i § 17-3 (3) inntas henvisning også til §§ 5-2 og 5-3. På tilsvarende vis som for melde- og flaggepliktbestemmelsene, foreslås at bruken av straff gjøres betinget av at det foreligger grov eller gjentatt overtredelse. I tråd med den tidligere straffehjemmelen i børsloven § 9-1 annet ledd, samt

i samsvar med straffehjemmelen i § 17-3 annet ledd nr 6 for brudd på meldepliktbestemmelsene, foreslås at straff kan bestå i bøter eller fengsel inntil ett år.»

7.1.1.4 Høringsinstansenes syn

NHO er enig i at grove eller gjentatte overtredelser av informasjonsplikten i vphl. §§ 5-2 og 5-3 bør være straffbare.

Oslo Børs støtter Finanstilsynets forslag om at det gis hjemmel for straff ved grove eller gjentatte overtredelser av vphl. §§ 5-2 og 5-3 ved endring av § 17-3 (3).

Oslo Børs bemerker imidlertid at slik forslaget er utformet synes det noe uklart om straffehjemmelen også omfatter grove og gjentatte brudd på plikten til å informere børsen underhånden ved utsatt offentliggjøring, jf. verdipapirforskriften (vpf) § 5-1. Verdipapirhandelloven § 17-3 annet ledd nr. 6 viser riktig nok til "*forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene*". Verdipapirhandelloven §§ 5-2 og 5-3 inneholder imidlertid ingen slik direkte forskriftshjemmel. Samtidig anser Oslo Børs det som hensiktsmessig at straffehjemmelen også omfatter brudd på plikten til å informere børsen underhånden da dette anses som en viktig forutsetning for adgangen til utsatt offentliggjøring etter vphl. § 5-3.

Oslo Børs foreslår på denne bakgrunn at det inntas en uttrykkelig hjemmel i vphl. § 5-3 siste ledd for departementet til å "*i forskrift fastsette nærmere regler om utsatt offentliggjøring*". Verdipapirhandelloven § 17-3 annet ledd nr. 6 med ordlyd som foreslått i Finanstilsynets høringsdokument vil da også omfatte grove og gjentatte overtredelser av vpf. § 5-1.

Ingen andre høringsinstanser har merknader til Finanstilsynets forslag.

7.1.1.5 Departementets vurderinger

Departementet slutter seg til Finanstilsynets forslag om at det bør foretas en rettelse av vphl. § 17-3, slik at det gis hjemmel for straff ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt i vphl. §§ 5-2 og 5-3. Det vises her til forslag til ny § 17-3 annet ledd nr. 6.

Departementet viser til at bestemmelsene i vphl. §§ 5-2 og 5-3 har som formål å sikre markedsaktører lik tilgang på informasjon. Bestemmelsene verner om sentrale interesser som beskytter og sikrer likebehandling av investorer på regulerte markeder. Samtidig reduseres faren for misbruk av innsideinformasjon, ved at reglene

skal sikre rask utlikning av slik informasjon i markedet. For å sikre ivaretagelse av formålet med bestemmelsene er det etter departementets vurdering nødvendig at forsettlig eller uaktsomme brudd på vphl. §§ 5-2 og 5-3 kan straffesanksjoneres. Etter departementets vurdering framstår det videre som uheldig at det etter dagens regler vil kunne oppstå situasjoner der overtredelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt ikke kan sanksjoneres, for eksempel der det aktuelle utstederselskapet er tatt av børs eller har gått konkurs etter at overtredelsen fant sted, og at bruk av overtredelsesgebyr derfor ikke er aktuelt. Uten hjemmel for straff vil grove brudd i slike tilfeller ikke kunne sanksjoneres.

I likhet med Finanstilsynet mener departementet at bruken av straff, på samme måte som for melde- og flaggepliktbestemmelsene, bør gjøres betinget av at det foreligger en grov eller gjentatte overtredelser. Departementet er videre enig med Finanstilsynet i at overtredelser av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt kan sammenliknes med overtredelser av bestemmelsene om flagge- og meldeplikt, og at eventuell straff bør kunne gis i form av bøter eller fengsel i inntil ett år.

Departementet slutter seg for øvrig til Oslo Børs bemerkning om at forslaget, slik det er utformet av Finanstilsynet, synes noe uklart om straffe-hjemmelen også omfatter grove eller gjentatte brudd på plikten til å informere børsen underhånden ved utsatt offentliggjøring, jf. vpf. § 5-1. Som vist til av Oslo Børs inneholder verken vphl. §§ 5-2 eller 5-3 hjemmel for vpf. § 5-1. Hjemmel må i så fall framkomme forutsetningsvis av vphl. § 17-3 annet ledd nr. 6. Både for å sikre tilstrekkelig hjemmel for forskriftsbestemmelser om løpende informasjonsplikt, og for å sikre at det foreligger en tilstrekkelig klar hjemmel for å kunne straffesanksjonere grove eller gjentatte brudd på plikten til å informere børsen underhånden, jf. vpf. § 5-1, foreslår derfor departementet å innta en hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift om utsatt offentliggjøring. Det vises til forslag til vphl. § 5-3 nytt femte ledd.

7.1.2 Delegasjon av kompetansen til å føre tilsyn med overholdelse av bestemmelsene om løpende informasjonsplikt

7.1.2.1 Gjeldende rett

Sanksjonsbestemmelsene for overtredelser av verdipapirhandeloven (vphl.) finnes i lovens kap.

17. Bestemmelsen i verdipapirhandeloven § 17-4 gir Finanstilsynet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på enkelte bestemmelser i verdipapirhandeloven. Det framgår ikke eksplisitt av vphl. § 17-4 tredje ledd, jf. verdipapirforskriften (vpf.) § 13-1, at delegasjon av kompetansen til å føre tilsyn med og eventuelt sanksjonere brudd på bestemmelsene om løpende informasjonsplikt, også omfatter tilsyn og eventuell sanksjonering av brudd på plikten til å sende underhånden melding til børsen om utsatt offentlighet etter vpf. § 5-1.

7.1.2.2 Høring

I høringsnotat datert 29. september 2010 foreslår Finanstilsynet å innta bestemmelser i verdipapirhandeloven § 15-1 annet ledd slik at det eksplisitt gis hjemmel til også å delegere tilsyn med overholdelse av bestemmelser gitt i forskrift med hjemmel i vphl. § 5-2 og 5-3. Departementet sendte Finanstilsynets høringsnotat på høring ved brev 15. desember 2010, med høringsfrist 16. mars 2011. Høringsnotatet og høringsbrevet ble sendt til høringsinstansene som er angitt i punkt 3.4.2. Bare Oslo Børs har hatt merknader til høringsutkastet.

7.1.2.3 Høringsutkastet

I høringsnotatet 29. september 2010 uttaler Finanstilsynet:

«Oslo Børs har i brev 1. april 2008 til Finansdepartementet reist spørsmål ved om det fremgår tilstrekkelig klart av verdipapirhandeloven § 17-4 tredje ledd, jf. forskriften § 13-1, at delegasjonen av kompetansen til å føre tilsyn med og eventuelt sanksjonere brudd på bestemmelsene om løpende informasjonsplikt også omfatter tilsyn og eventuell sanksjonering av brudd på plikten til å sende underhånden melding til børsen om utsatt offentliggjøring etter forskriften § 5-1.

Finanstilsynet har i denne omgang ikke vurdert hvorvidt det fortsatt er hensiktsmessig at denne kompetansen er delegert til Oslo Børs. Uavhengig av dette anser imidlertid Finanstilsynet at det bør presiseres i § 17-4 tredje ledd at det kan ilegges overtredelsesgebyr også ved brudd på forskriftsbestemmelser som er gitt for å utfylle §§ 5-2 eller 5-3, samt presiseres i § 15-1 annet ledd at kompetansen til å føre tilsyn med og eventuelt sanksjonere brudd på forskriftsbestemmelser som er gitt for å

utfylle §§ 5-2 eller 5-3 også kan delegeres. All den tid kompetansen for tiden er delegert til Oslo Børs, bør tilsvarende presiseres i delegasjonsbestemmelsen i verdipapirforskriften § 13-1.»

7.1.2.4 Høringsinstansenes syn

Oslo Børs tiltrer forslaget om endring av vphl. §§ 15-1 annet ledd, 17-4 tredje ledd og vpf. § 13-1 slik at det framgår tilstrekkelig klart at kompetansen til å føre tilsyn med, og eventuelt sanksjonere brudd på, bestemmelsene om løpende informasjonsplikt også omfatter tilsyn og eventuell sanksjonering av plikten til å informere børsen underhånden om utsatt offentliggjøring etter vpf. § 5-1.

7.1.2.5 Departementets vurderinger

Departementet slutter seg til Finanstilsynets forslag om at det i vphl. § 17-4 tredje ledd presiseres at det skal kunne ilegges overtredelsesgebyr ved brudd på forskriftsbestemmelser som er gitt for å utfylle vphl. §§ 5-2 og/eller 5-3. Departementet viser til at overtredelser av vphl. §§ 5-2 og 5-3 etter gjeldende rett kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Departementet slutter seg videre til Finanstilsynets forslag om at det bør presiseres i vphl. § 15-1 annet ledd at kompetansen til å føre tilsyn med, og eventuelt sanksjonere brudd på, forskriftsbestemmelser som er gitt for å utfylle §§ 5-2 og 5-3, kan delegeres til regulert marked. All den tid kompetansen for tiden er delegert til Oslo Børs, er departementet enig med Finanstilsynet i at tilsvarende bør presiseres i delegasjonsbestemmelsen i vpf. § 13-1.

7.2 Unntak fra konsolideringsbestemmelsen i verdipapirhandeloven § 9-21 annet ledd nr. 2

7.2.1 Bakgrunn

Lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (tidligere verdipapirhandellov) ble endret ved lov 10. juni 2005 nr. 43 som gjennomførte direktiv 2002/87/EF (konglomeratdirektivet) art. 6 i norsk rett. Ved lovendringen ble blant annet Finanstilsynet (tidligere Kredittilsynet) gitt hjemmel til å gjøre unntak fra konsolideringsbestemmelsen i vphl. 8-12. Det vises til nærmere omtale i Ot. prp. nr. 58 (2004-2005) kapittel 2.3.

Ved en inkurie falt Finanstilsynets hjemmel for å gjøre unntak fra konsolideringsbestemmelsen i tidligere verdipapirhandellov § 8-12 annet ledd bort ved vedtakelse av lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (gjeldende verdipapirhandellov). Inkurien ble rettet ved lov 27. juni 2008 nr. 63 ved at Finanstilsynet ble gitt hjemmel til å gi slikt unntak. Ved lov 4. juni 2010 nr. 20 falt unntakshjemmelen igjen bort.

7.2.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at ordlyden i verdipapirhandelloven § 9-21 annet ledd nr. 2 endres slik at Finanstilsynets hjemmel til å gjøre unntak fra konsolideringsbestemmelsen igjen framgår av loven. Departementet legger til grunn at bortfall av unntakshjemmelen ikke har vært tilsiktet. Departementet har ansett det som åpenbart unødvendig å sende et utkast til denne endringen på høring. Det vises til forslag til tilføyelse i § 9-21 annet ledd nr. 2.

7.3 Oppretting av begrepsbruk i verdipapirhandeloven

7.3.1 Bakgrunn

I gjeldende § 4-1 siste ledd i verdipapirhandelloven slås fast at bestemmelsene i paragrafen gjelder tilsvarende for grunnfondsbevis. Grunnfondsbevis er den tidligere betegnelsen på et egenkapitalinstrument som har flere likhetstrekk med aksjer. Med virkning fra 1. juli 2009 ble imidlertid begrepet «grunnfondsbevis» erstattet med «egenkapitalbevis», jf. lov 19. juni 2009 nr. 46 om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og enkelte andre lover (kapital- og organisasjonsformer i sparebanksektoren mv.). Endringen i begrepsbruken bør gjenspeiles i de lovbestemmelser i verdipapirhandelloven som bruker begrepet grunnfondsbevis.

7.3.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at sparebankenes egenkapitalinstrument siden 2009 er gitt betegnelsen egenkapitalbevis, til erstatning for grunnfondsbevis. Finansdepartementet slutter seg derfor til Finanstilsynets forslag om at begrepet «grunnfondsbevis» i verdipapirhandelloven erstattes med begrepet «egenkapitalbevis». Det vises her til forslag til § 3-6 nytt siste ledd, ny § 4-2 syvende ledd, § 5-4 syvende ledd og § 8-2.

7.4 Endring av bestemmelser som viser til Kredittilsynet

Finansdepartementet viser til at Finanstilsynet ved lovendring 19. juni 2009 skiftet navn fra Kredittilsynet til Finanstilsynet. I den forbindelse ble også lovbestemmelser som viste til Kredittilsynet og kredittilsynsloven oppdatert slik at bestemmelsene i stedet viste til Finanstilsynet og finansstilsynsloven. Enkelte bestemmelser i lovverket viser imidlertid fortsatt til Kredittilsynet eller kredittilsynsloven. Dette er ikke tilsiktet, og Finansdepartementet foreslår derfor å endre disse bestemmelsene slik at henvisningen i bestemmelsene blir korrekt. Endringen har ikke vært på høring, da forslaget kun er en ren teknisk endring av lovverket uten materiell betydning.

7.5 Oppretting av inkurie i forsikringsvirksomhetsloven § 12-11

I forsikringsvirksomhetsloven § 12-11 tredje ledd er det en rent språklig feil. Paragraf 12-11 regulerer premieavsetning i skadeforsikring. I forskriftshjemmelen i tredje ledd står det nå «[m]instekrav til premiesetning...». Finansdepartementet foreslår at dette rettes til «[m]instekrav til premieavsetning...».

7.6 Oppretting av inkurie i eiendomsmeglingsloven § 8-9

7.6.1 Bakgrunn og høringsutkast

Brudd på eiendomsmeglingslovens bestemmelse om behandling av betrodde midler i eiendomsmeglingsloven § 3-2 er ikke omfattet av straffebestemmelsen i eiendomsmeglingsloven § 8-9, i motsetning til hva som var tilfellet for tidligere eiendomsmeglingslov, jf lov 16. juni 1989 nr. 53 §§ 5-2 jf. 2-4.

I brev til departementet 21. januar 2011 viser Finanstilsynet til at verken Eiendomsmeglingslovutvalget i NOU 2006:1 eller departementet i Ot.prp.nr. 16 (2006-2007) foreslo noen endringer med hensyn til straffebestemmelsen på dette punktet. Finanstilsynet viser til at § 2-4 i den tidligere eiendomsmeglingsloven omfattet både journalføring og behandling av betrodde midler, og at denne bestemmelsen ble videreført i to separate bestemmelser i ny lov, i henholdsvis § 3-1 og § 3-2. Finanstilsynet antar at dette er bakgrunnen for at brudd på § 3-2 om behandling av betrodde midler ikke er omfattet av bestemmelsene som kan medføre straff i henhold til eiendomsmeglingsloven § 5-2, og foreslår på denne bakgrunn at dette rettes opp.

7.6.2 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen, Norges Eiendomsmeglerforbund og Norske Boligbyggelags Landsforbund har støttet forslaget om å rette opp eiendomsmeglingsloven § 8-9 slik at straffebestemmelsen også omfatter behandling av betrodde midler. De øvrige høringsinstansene har ikke merknader til forslaget.

7.6.3 Departementets vurderinger

Departementet viser til Finanstilsynets begrunnelse og foreslår at det i eiendomsmeglingsloven § 8-9 om straff inntas en henvisning til eiendomsmeglingsloven § 3-2 om behandling av betrodde midler. Det vises til forslag til ny bestemmelse i eiendomsmeglingsloven § 8-9.

7.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslagene i dette kapittelet ikke har noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

8 Opplysninger om nærstående parter i regnskapsloven

8.1 Gjeldende rett

Av regnskapsloven § 7-30 b følger at det skal opplyses om vesentlige transaksjoner mellom nærstående parter. Etter bestemmelsens fjerde ledd kan departementet i forskrift gi nærmere bestemmelser om definisjonen av nærstående parter. Av forskrift om overgangsregler mv. til lov 25. juni 2010 nr. 33 om endringer i regnskapsloven og enkelte andre lover følger at opplysningskravet gjelder for regnskapsår påbegynt 1. august 2010 eller senere.

I forskrift 17. juli 1998 nr. 56 til utfylling og gjennomføring av regnskapsloven § 7-30b-1 er det gitt en definisjon av nærstående parter som svarer til definisjonen som var i kraft etter internasjonale regnskapsstandard (IAS) 24 ved forskriftens ikrafttredelse.

8.2 EØS-rett

Regnskapsloven § 7-30 b gjennomfører EØS-forpliktelsene som svarer til artikkel 43(1) pkt. 7b i direktiv 78/660/EØF (regnskapsdirektivet) og artikkel 34 pkt. 7b i direktiv 83/349/EØF (konsernregnskapsdirektivet).

Av artikkel 43(1) pkt. 7b følger at definisjonen av «nærstående parter» skal svare til definisjonen av begrepet etter internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Krav til opplysninger om nærstående parter er gitt i IAS 24 *Opplysninger om nærstående parter*. Paragraf 7-30b-1 i regnskapsforskriften svarer til definisjonen av nærstående parter som var i kraft etter forskrift om gjennomføring av vedtatte internasjonale regnskapsstandarder før de siste endringene i IAS 24.

IAS 24 ble endret av International Accounting Standards Board (IASB) 4. november 2009, og vedtatt for anvendelse i EU gjennom forordning 632/2010 19. juli 2010. Forordningen er gjort gjeldende i Norge gjennom endring i forskrift om gjennomføring av EØS-regler om vedtatte internasjonale regnskapsstandarder.

8.3 Brev fra Den norske Revisorforening til Finansdepartementet

Revisorforeningen viser i brev til Finansdepartementet 23. januar 2012 til at regnskapsloven § 7-30b-1 ikke er oppdatert med endringene i IAS 24 som ble vedtatt for anvendelse i EU 19. juli 2010. Revisorforeningen anser dette som uheldig. Revisorforeningen viser videre til at det ved endringen ble fastsatt visse unntak fra opplysningskravet etter internasjonale regnskapsstandarder for foretak som står det offentlige nær. Revisorforeningen anfører at det bør gis tilsvarende unntak fra notekravet i regnskapsloven § 7-30 b. Revisorforeningen ber om at foretakene får anledning til å benytte disse unntakene allerede for regnskapsåret 2011 (første år med pliktig anvendelse av § 7-30 b for foretak som ikke har avvikende regnskapsår.)

8.4 Finanstilsynets vurdering

Ved brev 8. mars 2012 ba Finansdepartementet på bakgrunn av Revisorforeningens henvendelse om Finanstilsynets vurdering av om det, hensyntatt Norges EØS-forpliktelser, er mulig og ønskelig å fastsette unntak fra regnskapsloven § 7-30 b for visse foretak som står det offentlige nær. Finanstilsynet ble bedt om eventuelt å utarbeide utkast til nødvendige forskriftsendringer innen 17. august 2012. Finanstilsynet ble videre bedt om en særskilt vurdering av om det er behov for kortsiktige tiltak som kan bidra til at det blir mindre byrdefullt å avlegge årsregnskap for regnskapsåret 2011 for helt eller delvis offentlig eide foretak. Frist for denne delen av oppdraget ble satt til 30. mars 2012.

I brev til Finansdepartementet 28. mars 2012 viser Finanstilsynet til at endringen i IAS 24 medfører at det i dag kan være et strengere notekrav for nærstående foretak som helt eller delvis er offentlig eide som rapporterer etter regnskapsloven enn for foretak som rapporterer etter IFRS. Finanstilsynet vurderer dette som uheldig. Finan-

stilsynet foreslår på den bakgrunn at det gis et unntak fra regnskapsloven § 7-30 b i regnskapsforskriften.

Finanstilsynet antar at henvisningen til *nærstående parter etter internasjonale regnskapsstandarder* i regnskapsdirektivet kan tolkes som en generell henvisning til de internasjonale regnskapsstandardene som sådanne, og ikke behøver å være begrenset til definisjonen av nærstående parter. I brevet heter det bl.a.:

«Det fremgår av 'IAS 24 Basis for Conclusions' at mange foretak i land med omfattende statlig eierskap rapporterte at det var vanskelig å få oversikt over hvilke kontraktspartner som stod det offentlige nær og at det var store kostnader forbundet med å frembringe denne informasjonen. Som det også fremgår av Finansdepartementets brev er Norge et land med relativt omfattende statlig eierskap. Reelle hensyn taler klart for å forstå henvisningen til IFRS som en henvisning til hele IAS 24. Slike hensyn må være tungtveiende i tolkningen.»

Finanstilsynet konkluderer med at det ut fra en slik tolkning, ikke vil være i strid med våre EØS-forpliktelser å gi et unntak som svarer til unntaket etter IAS 24.

For det tilfellet at departementet finner at ovennevnte tolkning ikke kan føre fram foreslår Finanstilsynet som alternativ et unntak fra opplysningsplikten for slike foretak for avtaler inngått på normale vilkår. Det vises i brevet til at direktivet åpner for unntak for avtaler inngått på normale markedsvilkår, men at Stortinget i Innst. 343 L (2009-2010) valgte ikke å gå inn for noe slikt unntak. Finanstilsynet bemerker at kriteriet «normale markedsvilkår» vil kunne være gjenstand for tolkning og skjønnsutøvelse, og at det vil kunne være ressurskrevende for foretakene å bedømme hvorvidt det foreligger normale markedsvilkår. Finanstilsynet viser til at det vil være behov for å endre forskriftshjemmelen i regnskapsloven dersom man skal vedta en slik forskriftsendring.

Når det gjelder eventuelle kortsiktige tillempninger, antar Finanstilsynet at det kan være mulig å avhjelpe situasjonen for regnskapsåret 2011 gjennom et midlertidig unntak i regnskapsforskriften. Finanstilsynet viser imidlertid til at de ovennevnte forslagene vil være vanskelig å gjøre gjeldende på midlertidig basis.

8.5 Høringsinstansenes syn

Finanstilsynets forslag har ikke vært på høring, jf. utredningsinstruksen pkt. 5.4 b.

8.6 Departementets vurdering

Departementet viser til at det statlige eierskapet i Norge er relativt omfattende. Kravet til opplysninger om transaksjoner med nærstående parter vil dermed kunne være mer byrdefullt å oppfylle for helt eller delvis statlig eide selskaper i Norge enn i andre land. Samtidig er det fastsatt unntak fra kravet til å opplyse om transaksjoner med nærstående parter for helt eller delvis statlig eide foretak som benytter internasjonale regnskapsstandarder. Departementet viser til at Revisorforeningen og Finanstilsynet vurderer det som uheldig at det gjelder et strengere rapporteringskrav for helt eller delvis statlig eide foretak som rapporterer etter regnskapsloven enn for foretak som rapporterer etter internasjonale regnskapsstandarder. Departementet mener derfor at det bør vurderes nærmere om det kan være ønskelig å fastsette visse unntak fra opplysningskravet for førstnevnte gruppe av foretak.

Som påpekt av Finanstilsynet, kan det ikke fastsettes slike unntak i forskrift uten at det først er vedtatt endringer i forskriftshjemmelen. Departementet fremmer med dette forslag om at det vedtas slike endringer. For å ha mulighet til å vurdere nærmere om ev. unntak helt eller delvis bør gjøres gjeldende for regnskapsåret 2011, har det ikke vært praktisk mulig å sende forslaget til forskriftshjemmel på høring før lovforslaget fremmes. Departementet vil imidlertid sende Finanstilsynets forslag til forskriftsendringer om mulige unntak fra opplysningskravet på høring.

8.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om endring av forskriftshjemmelen medfører ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige eller private. Dersom det vedtas forskrift som helt eller delvis unntar offentlig eide foretak fra opplysningskravet vil det kunne innebære en viss besparelse for slike foretak.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

9.1 Endringer i lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker

Til § 3 tredje ledd nytt annet punktum

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen er noe annerledes enn i Finanstilsynets forslag, blant annet på bakgrunn av høringsmerknadene fra Justisdepartementet. Det presiseres i bestemmelsen at også personer som får oppgaver i organisasjon som tilsier vandelskontroll på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet, skal fremlegge politiattest.

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Det er derfor ikke nødvendig å presisere dette i lovbestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.2 Endringer i lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker

Til § 8a annet ledd nytt annet punktum

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen er noe annerledes enn i Finanstilsynets forslag, blant annet på bakgrunn av høringsmerknadene fra Justisdepartementet. Det presiseres i bestemmelsen at også personer som får oppgaver i organisasjon som tilsier vandelskontroll på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet, skal fremlegge politiattest

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Det er derfor ikke nødvendig å presisere dette i lovbestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.3 Endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv.

Til § 11 fjerde ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Paragraf 11 fjerde ledd tredje punktum blir unødvendig, da det følger av politiregisterloven § 41 nr. 1 om uttømmende politiattest at tidsbegrensningene ikke gjelder. Dette punktet oppheves derfor.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er omtalt foran i punkt 6.

9.4 Endringer i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner

Til § 2-2 sjetten ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer, men gir departementet en klar hjemmel for å fastsette krav om politiattest i forskrift gitt i medhold av bestemmelsen. Justisdepartementet har foreslått at det inntas en tilsvarende bestemmelse i § 2-4, men dette er etter Finansdepartementets vurdering ikke nødvendig. Forskriftshjemmelen i § 2-2 gjelder også for gjennomføring av § 2-4, jf. § 2-2 sjetten ledd første punktum.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 2a-3 første ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen er noe annerledes enn i Finanstilsynets forslag, blant annet på bakgrunn av høringsmerknadene fra Justisdepartementet. Det presiseres i bestemmelsen at også personer som får oppgaver i organisasjon som tilsier vandelskontroll på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet, skal fremlegge politiattest.

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Det er derfor ikke nødvendig å presisere dette i lovbestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 3-3 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen er noe annerledes enn i Finanstilsynets forslag, blant annet på bakgrunn av høringsmerknadene fra Justisdepartementet. Det presiseres i bestemmelsen at også personer som får oppgaver i organisasjon som tilsier vandelskontroll på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet, skal fremlegge politiattest.

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Det er derfor ikke nødvendig å presisere dette i lovbestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 4b-2 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer, men gir departementet en klar hjemmel for å fastsette krav om politiattest i forskrift gitt i medhold av bestemmelsen.

Endringen kommer istedenfor Finanstilsynets forslag til endring av § 4b-3. I tråd med lovens system, er det mer hensiktsmessig å fastsette de nærmere bestemmelsene om politiattest i forskrift, gitt med hjemmel i denne bestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 4c-3 annet ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer, men gir departementet en klar hjemmel for å fastsette krav om politiattest i forskrift gitt i medhold av bestemmelsen.

Endringen kommer istedenfor Finanstilsynets forslag til endring av lov om e-pengeforetak § 2-1. Denne loven er opphevet, og erstattet av kapittel 4c i finansieringsvirksomhetsloven. I tråd med lovens system, er det hensiktsmessig å fastsette de nærmere bestemmelsene om politiattest i forskrift, gitt med hjemmel i denne bestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.5 Endringer i lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere

Til § 4 nytt fjerde ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.6 Endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.

Til § 7-30 b fjerde ledd

Bestemmelsen endres for å gjøre det mulig å tilpasse opplysningsplikten for regnskapspliktige som helt eller delvis er eid av offentlig myndighet, herunder staten, kommuner eller fylkeskommuner. Bakgrunnen for endringene er nærmere omtalt foran i punkt 8.

9.7 Endringer i lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer

Til § 3-4 nytt annet ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.8 Endringer i lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter

Til § 4-1 nytt fjerde ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 5-2 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til ny § 8-4 Tilgang til opplysninger i registeret

I bestemmelsens første ledd gis politiet tilgang til opplysninger registrert i norske verdipapirregistre. Søk i registeret skal etter bestemmelsen skje ut fra politiets behov for opplysninger i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet. Det vises til den nærmere omtalen i proposisjonens punkt 5. I bestemmelsens annet og tredje ledd gis henholdsvis Finanstilsynet og norsk regulert marked også tilgang til opplysninger registrert i norske verdipapirregistre. Bestemmelsene er ment som presiseringer av gjeldende adgang for Finanstilsynet og regulert marked til slike opplysninger. Det vises til nærmere omtale om dette i punkt 5.4.

9.9 Endringer i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring

Til § 4 nr. 8:

Bestemmelsen endres som følge av at det ikke lenger skal gjelde et krav om fysisk produksjon av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering. Det vil være tilstrekkelig at den bokføringspliktige oppbevarer de bokførte opplysningene som er nødvendig for å kunne utarbeide slike spesifikasjoner. Det vises til merknaden til § 5 første ledd første setning, samt til omtale under punkt 2.3.4

Til § 5 første ledd første punktum:

Kravet om at spesifikasjoner *skal* utarbeides endres til et krav om at *den bokføringspliktige skal være i stand til å kunne utarbeide* slike spesifikasjoner på forespørsel fra kontrollmyndighetene. Det vises til merknad til § 4 nr. 8, samt til omtale under punkt 2.3.4.

Til § 5 annet ledd første punktum:

Kravet om at spesifikasjoner *skal* utarbeides endres til et krav om at *den bokføringspliktige skal være i stand til å kunne utarbeide* slike spesifikasjoner på forespørsel fra kontrollmyndighetene. Det vises til merknad til § 4 nr. 8, samt til omtale under punkt 2.3.4.

Til § 5 annet ledd, nytt nr. 3

Bestemmelsen innebærer at det for hver periode med pliktig regnskapsrapportering også skal utarbeides spesifikasjoner av eliminerings og andre

posterings ved utarbeidelse av konsernregnskap. Det vises til omtale under punkt 2.4.

Til § 5 nytt fjerde ledd:

Bestemmelsen er en videreføring av nåværende § 6 første ledd og innebærer ingen realitetsendring. Det vises til omtale under punkt 2.5.4.

Til § 6 nytt første og annet ledd:

Bestemmelsene viderefører nåværende § 10 annet ledd. Det presiseres at dokumentasjon av bokførte opplysninger skal være nummererte eller identifisert på annen måte som gjør det mulig å kontrollere at den er fullstendig. Det vises til omtale under punkt 2.5.4.

Til § 6 nytt tredje:

Bestemmelsen presiserer at plikten til å dokumentere kontrollsporet er betinget av at dokumentasjonen er nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysninger på en enkel måte. Det vises til punkt 2.5.4.

Til § 6 nytt fjerde ledd:

Bestemmelsen åpner for at Finansdepartementet kan gi dispensasjon fra kravet i § 6 annet ledd om at dokumentasjon av bokførte opplysninger skal være nummerert eller identifisert på annen måte som gjøre det mulig å kontrollere at den er fullstendig. Det vises til omtale under punkt 2.5.4.

Til § 10 nytt annet ledd:

Bestemmelsen er en videreføring av nåværende § 6 annet ledd og innebærer ingen realitetsendring. Det vises til omtale under punkt 2.5.4.

Til § 11 første ledd:

Bestemmelsen presiseres slik at det stilles krav om at alle bokføringspliktige skal dokumentere verdier i årsregnskapet og i næringsoppgaven, samt eventuelle skattemessige verdier som ikke er dokumentert gjennom ligningsoppgaven. Det vises til omtale under punkt 2.6.4.

Til § 12:

Bestemmelsen endres slik at det oppstilles krav til språk for all dokumentasjon den bokføringspliktige selv utarbeider. Det stilles krav om at slik

dokumentasjon skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Det vises til omtale under punkt 2.7.4.

Til § 13 første ledd nr. 2:

Bestemmelsen endres som følge av at det ikke lenger skal gjelde et krav om fysisk produksjon av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering. Den bokføringspliktige vil stå overfor en valgfrihet mellom oppbevaring av ferdig utarbeidede spesifikasjoner og oppbevaring av bokførte opplysninger som er nødvendige for å utarbeide slike. Det vises til merknad til § 5 første ledd første setning, samt omtale under punkt 2.3.4.

Til § 13 første ledd nr. 3:

Endringen i bestemmelsen er kun språklig, og innebærer ingen realitetsendring. Det vises til omtale under punkt 2.5.4.

Til § 13 første ledd nr. 7:

Bestemmelsen endres slik at også elektroniske løsninger med tilsvarende kontrollverdi som pakksedler på papir, vil omfattes av oppbevaringsplikten. Det vises til omtale under punkt 2.11.4.

Til § 13 annet ledd:

Bestemmelsen presiserer at det i utgangpunktet er adgang til å erstatte oppbevaring på et medium (for eksempel på papir) med et annet (for eksempel skannet kopi). Det vises til omtale under punkt 2.9.4.

Til § 13 femte ledd:

Bestemmelsen endres slik at departementet også gis hjemmel til ved forskrift eller enkeltvedtak å gjøre unntak fra bestemmelsene om oppbevaringsmedium. Det vises til omtale under punkt 2.9.4.

Til § 13 b:

Bestemmelsen er en videreføring av nåværende § 13 annet ledd tredje punktum, og innebærer ingen realitetsendringer. Det vises til omtale under punkt 2.12.4.

Til § 14 tredje ledd:

Bestemmelsen presiserer den bokføringspliktiges bistandsplikt til også å omfatte nødvendige oversettelser av regnskapsmateriale på annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk. Det er opp til den bokføringspliktige å velge hvilket av de fire språkene regnskapsmateriale skal oversettes til. Det vises til omtale under punkt 2.13.4.

9.10 Endringer i lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling

Til § 3-3 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Bestemmelsene om vandelskontroll etter forsikringsformidlingsloven skiller seg fra andre bestemmelser om vandelskontroll på finansmarkedsområdet, ved at vandelskontrollen av forsikringsmeglere foretas av foretaket, og ikke av Finanstilsynet. I høringsnotatet skriver Finanstilsynet følgende om innhenting av politiattest for forsikringsmeglere:

«Kravet til fremleggelse av politiattest etter forsikringsformidlingsloven og forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet har av Finanstilsynet vært praktisert slik at den enkelte person som skal egnethetsvurderes, daglig leder, agenter, meglere og gjenforsikringsmeglere, innhenter politiattest selv. (Andre ansatte i forsikringsformidlingsforetakene, som sekretærer, regnskapsmedarbeidere, assistenter osv, skal ikke egnethetsvurderes.) Når disse ber om politiattest må de henvises til rett hjemmel i forsikringsformidlingsloven eller forskrift om aksessorisk agentvirksomhet. Denne politiattesten skal sendes til Finanstilsynet hvis Finanstilsynet skal registrere foretaket eller til forsikringsselskapet hvis de skal foreta registrering. I noen tilfeller skal forsikringsformidlingsforetakene selv foreta egnethetsvurderingen.

Dette gjelder for et forsikringsmeglingsforetaks forsikringsmeglere, både de forsikringsmeglere som er ansatt på konsesjonstidspunktet og forsikringsmeglere som senere ansettes. Ved registrering av forsikringsmeglingsforetak foretar Finanstilsynet kun egnethetsvurdering av daglig leder. Ved skifte av daglig leder er det foretaket som foretar egnethetsvurderingen. Tilsvarende gjelder for gjenforsikringsmeg-

lingsforetak, jf. forsikringsformidlingslovens § 6-1.»

I annet punktum er det presisert at dokumentasjon som nevnt i første ledd også skal kreves for personer som tiltrer stillingen på senere tidspunkt. Formuleringen innebærer ikke materielle endringer sammenlignet med Finanstilsynets forslag. I høringsnotatet uttalte Finanstilsynet følgende om dette:

«Det kan stilles spørsmålstegn ved om loven og forskriften har klar nok hjemmel til å kreve innhenting av politiattest utover selve registreringsbehandlingen (konsesjonsbehandlingen). Finanstilsynet har derfor også foreslått en endring i loven og forskriften om at hjemmel for innhenting av politiattest, også utover konsesjonstidspunktet, eksplisitt fremgår av bestemmelsene. Med begrepet ”senere tiltredelse” i lovforslaget menes ikke kun personer som blir nyansatt i et foretak, men det siktes også personer i foretaket som endrer stillingskategori fra en stilling der det ikke kreves politiattest til en stilling der slik attest kreves»

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 7-2 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Presiseringen i bestemmelsens tredje ledd om at politiattesten skal framlegges «for forsikringsselskapet», tas ut. Endringen medfører ikke realitetsendringer, men innebærer at bestemmelsen får lik utforming som § 3-3 tredje ledd. Det følger av § 7-2 første ledd at det er overfor forsikringsselskapet at det skal godtgjøres at vilkårene er oppfylt, og det er derfor ikke nødvendig å presisere dette også i tredje ledd. Finanstilsynet kan etter fjerde ledd be om dokumentasjon på at vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Dette innebærer at Finanstilsynet også kan be om å få framlagt politiattesten, jf. tredje ledd.

Bestemmelsene om vandelskontroll etter forsikringsformidlingsloven skiller seg fra andre bestemmelser om vandelskontroll på finansmarkedsområdet, ved at det er et privat foretak som skal foreta vandelskontrollen. I høringsnotatet skriver Finanstilsynet følgende om innhenting av politiattest for forsikringsagentforetak:

«Kravet til fremleggelse av politiattest etter forsikringsformidlingsloven og forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet har av Finanstilsynet vært praktisert slik at den enkelte person som skal egnethetsvurderes, daglig leder, agenter, meglere og gjenforsikringsmeglere, innhenter politiattest selv. (Andre ansatte i forsikringsformidlingsforetakene, som sekretærer, regnskapsmedarbeidere, assistenter osv, skal ikke egnethetsvurderes.) Når disse ber om politiattest må de hen vise til rett hjemmel i forsikringsformidlingsloven eller forskrift om aksessorisk agentvirksomhet. Denne politiattesten skal sendes til Finanstilsynet hvis skal registrere foretaket eller til forsikringsselskapet hvis de skal foreta registrering. I noen tilfeller skal forsikringsformidlingsforetakene selv foreta egnethetsvurderingen.

(...)

For forsikringsagentforetak skal forsikringsselskapet som har avtale med agentforetaket, eller Finanstilsynet der Finanstilsynet skal foreta registrering, egnethetsvurdere både daglig leder og den enkelte forsikringsagent ved registrering. Ved senere skifte i personkretsen er det agentforetaket selv som skal foreta egnethetsvurderingen, både for daglig leder og forsikringsagentene. Det samme gjelder for foretaket som driver aksessorisk forsikringsagentvirksomhet.

Finanstilsynet har lagt til grunn at der et forsikringsagentforetak (hovedagenten) benytter underagenter er det hovedagenten som skal påse at lovens krav til (under)agentforetaket er oppfylt, herunder foreta egnethetsvurdering av daglig leder og forsikringsagentene i underagentforetaket. Underagentforetak vil derfor ikke bli oppført i forsikringsselskapenes agentregister eller i Finanstilsynets konsesjonsregister. Kravet om at hovedagenten skal egnethetsvurdere daglig leder og forsikringsagenter hos sine underagenter mener Finanstilsynet har klar nok hjemmel i forsikringsformidlingsloven § 7-1 tredje ledd som sier at et agentforetak ikke kan gi fullmakten videre, dvs. overlate forsikringsformidlingen helt eller delvis til et annet foretak, uten at de krav som bl.a. er stilt i § 7-2 er oppfylt.

I de tilfellene der verken Finanstilsynet eller forsikringsselskapet skal foreta egnethetsvurdering skal politiattestene oppbevares av forsikringsformidlingsforetaket slik at Finanstilsynet kan sjekke dette ved stedlig tilsyn eller på annen måte.»

I annet punktum er det presisert at dokumentasjon som nevnt i første ledd også skal kreves for personer som tiltrer stillingen på senere tidspunkt. Formuleringen innebærer ikke materielle endringer sammenlignet med Finanstilsynets forslag. I høringsnotatet uttalte Finanstilsynet følgende om dette:

«Det kan stilles spørsmålsteget ved om loven og forskriften har klar nok hjemmel til å kreve innhenting av politiattest utover selve registreringsbehandlingen (konsesjonsbehandlingen). Finanstilsynet har derfor også foreslått en endring i loven og forskriften om at hjemmel for innhenting av politiattest, også utover konsesjonstidspunktet, eksplisitt fremgår av bestemmelsene. Med begrepet "senere tiltredelse" i lovforslaget menes ikke kun personer som blir nyansatt i et foretak, men det siktes også personer i foretaket som endrer stillingskategori fra en stilling der det ikke kreves politiattest til en stilling der slik attest kreves.»

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.11 Endringer i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet

Til § 2-1 annet ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen er noe annerledes enn i Finanstilsynets forslag, blant annet på bakgrunn av høringsmerknadene fra Justisdepartementet. Det presiseres i bestemmelsen at også personer som får oppgaver i organisasjon som tilsier vandelskontroll på et annet tidspunkt enn søknadstidspunktet, skal fremlegge politiattest.

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Det er derfor ikke nødvendig å presisere dette i lovbestemmelsen.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 12-11 tredje ledd:

Det rettes opp i en språklig feil, uten at dette innebærer realitetsendringer. Det vises til nærmere omtale ovenfor under punkt 7.5.

9.12 Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling

Til § 1-2 annet ledd nytt nr. 6:

Bestemmelsen er inntatt for å presisere og klargjøre at formidling av kjøperposisjoner til fast eiendom faller inn under lovens anvendelsesområde og er ikke ment å endre gjeldende rett. Det vises til omtale i punkt 4.7.

Til § 2-9:

Bestemmelsen tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Utformingen av bestemmelsen er noe annen enn Finanstilsynets forslag.

Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll. Paragraf 2-9 tredje ledd gjelder for alle personer som nevnt i første og annet ledd, uavhengig av når personene trer inn i de aktuelle rollene. Bestemmelsen er ikke knyttet til noe nytt tidspunkt. Paragraf 2-9 femte ledd er derfor unødvendig.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 4-2:

Henvisningen i annet ledd endres som følge av at § 2-9 femte ledd oppheves. Bestemmelsens sjette ledd blir overflødig. Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll, og henvisningen til § 2-9 gir derfor tilstrekkelig hjemmel for å innhente politiattest.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 4-3:

Henvisningen i annet ledd endres som følge av at § 2-9 femte ledd oppheves. Bestemmelsens sjette ledd blir overflødig. Det følger av politiregisterloven § 43 at det kan foretas fornyet vandelskontroll, og henvisningen til § 2-9 gir derfor tilstrekkelig hjemmel for å innhente politiattest.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 4-4 tredje ledd:

Bestemmelsen endres slik at det gis hjemmel til i forskrift å fastsette at personer kan arbeide som medhjelper i en begrenset periode før avleggelse av medhjelpereksamen. Det gis videre hjemmel til

i forskrift å fastsette nærmere regler om tilsyn med oppgjørsmedhjelpere som utfører det økonomiske oppgjøret i en eiendomshandel. Det vises til omtale i henholdsvis punkt 4.3 og 4.4.

Til § 6-2 tredje ledd:

Endringene medfører at medhjelpere som har bestått særlig eksamen i oppgjør, jf. § 4-4 andre ledd, kan gjennomføre det økonomiske oppgjøret i en eiendomshandel. Bestemmelsen gjør unntak fra bestemmelsen i andre ledd om at ansvarlig megler selv må utføre "de vesentligste elementene i meglingen". Krav til tilsyn med medhjelpere som utfører oppgjør, fastsettes i forskrift, jf. forslag til endret bestemmelse i § 4-4 tredje ledd. Det vises til nærmere omtale i punkt 4.4.

Til § 8-9

Bestemmelsen endres ved at det inntas en henvisning til eiendomsmeglingsloven § 3-2. Endringen er en opprettelse av en inkurie. Det vises til nærmere omtale i punkt 4.1.

9.13 Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte markeder

Til § 10 nytt femte ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 17 tredje ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

9.14 Endringer i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel

Til § 3-6 nytt tredje til sjette ledd:

Bestemmelsene er ment som en direkte videreføring av det materielle innholdet i dagens vphl. § 4-1 fjerde og femte ledd, samt vphl. § 4-3 tredje ledd. Bestemmelsene har gjennomgått enkelte lovtekniske tilpasninger. I tillegg er begrepet "grunn-

fondsbevis" endret til "egenkapitalbevis". For øvrig vises det til omtale i punkt 3.5.1.6.

Til ny § 4-1 Virkeområde

Bestemmelsen gjennomfører markedsmisbruksdirektivets krav til at meldepliktsreglene i utstederselskapets hjemstat skal komme til anvendelse. Første ledd i dagens flaggepliktsbestemmelse i § 4-2 er imidlertid også innarbeidet, slik at det stedlige virkeområde for kap. 4 blir samlet i samme bestemmelse. Dette for å få en bedre oversikt og et mer sammenhengende regelverk. For øvrig vises det til omtale i punkt 3.5.1.6.

Til ny § 4-2 Primærinnsiders meldeplikt

Bestemmelsene er en videreføring av bestemmelsene i dagens vphl. § 4-1 første til tredje ledd, dog slik at det er foretatt lovtekniske tilpasninger for gjennomføringen av meldepliktens stedlige virkeområde, jf. markedsmisbruksdirektivet og kommisjonsdirektivet. Det vises til merknader til § 4-1, samt punkt 3.5.1.6.

Til ny § 4-3 Flagging av erverv av større aksjeposter, rettigheter til aksjer og stemmerettigheter

Bestemmelsen er ment som en direkte videreføring av bestemmelsen i dagens § 4-2, dog slik at første ledd i gjeldende bestemmelse om flaggepliktsreglenes stedlige virkeområde følger av ny § 4-1. Det vises til merknader til vphl. § 4-1. Nummerering av bestemmelsens øvrige ledd endres tilsvarende.

Til ny § 4-4- Krav til melding:

Bestemmelsen er ment som en direkte videreføring av dagens § 4-3. Bestemmelsen har som følge av den nye bestemmelsen i § 4-1 imidlertid gjennomgått visse lovtekniske tilpasninger, med tillegg av at lovhenvisningene er endret i tråd med ny nummerering i loven. Det vises her til merknader til ny §§ 4-1 til 4-3.

Til § 5-3 nytt femte ledd:

Bestemmelsen gir departementet nødvendig hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift om utsatt offentliggjøring. Samtidig gir den nye regelen nødvendig rettslig forankring til den allerede eksisterende forskriftsbestemmelsen i verdipapirforskriften § 5-1 om utsatt offentliggjøring.

Øvrig vises til den nærmere omtalen i punkt 7.1.1.5.

Til § 5-4

I tredje ledd tilføyes et vilkår om at utsteder må ha utstedt aksjer, eller ha utstedt gjeldsinstrumenter hvis pålydende verdi per enhet er mindre enn 1 000 euro, eller tilsvarende verdi i annen valuta. Videre byttes henvisningen til vphl. § 5-11 med et vilkår om at Norge er det landet i EØS hvor verdipapirene tilbys til offentligheten for første gang eller det søkes om opptak til notering på et regulert marked for første gang. I annet punktum presiseres det at dersom kun én av disse hendelsene finner sted i Norge, og den andre finner sted i et annet EØS-land, kan utsteder velge mellom Norge og det andre EØS-landet som hjemstat. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.2.5.

I fjerde ledd slettes vilkåret om at utsteder er fra en EØS-stat. Vilkåret om at utsteders omsettelige verdipapirer er tatt opp til handel på regulert marked slettes også, da dette vilkåret allerede følger av første ledd. Det inntas en presisering om at utsteders gjentakende valgtrett som skal gjelde minst tre år, gjelder valgtretten etter fjerde ledd og ikke etter tredje ledd der utsteder kun foretar ett valg. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.2.5.

I sjette ledd annet punktum endres beløpsgrensen for pålydende pr. obligasjon fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro for unntak fra periodisk informasjonsplikt etter vphl. § 5-5 til 5-11. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.3.5.

Til § 5-10 femte ledd

Beløpsgrensen for pålydende pr. obligasjon endres fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro for adgangen til å holde långivermøte i annen EØS-stat enn Norge. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.3.5.

Til § 5-11

§ 5-11 oppheves. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.2.5.

Til § 5-13 sjette ledd

Beløpsgrensen for pålydende per obligasjon endres fra minst 50 000 euro til minst 100 000 euro for retten til å velge mellom norsk eller engelsk som rapporteringsspråk. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.2.3.5.

Til § 7-2 første punktum

Antall personer omsettelige verdipapirer skal rettes til før det inntreer prospektplikt endres fra 100 til 150 personer, og beløpsgrensen for prospektplikt økes fra minst 100 000 euro til minst 1 000 000 euro. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.3.5.

Til § 7-4

Nr. 4: Unntak for prospektplikt i forbindelse med fusjon utvides til også å omfatte fisjon eller annen deling av selskapet mellom aksjeeierne. Videre presiseres det at *prospektmyndighetene må anse* at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av § 7-13. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nr. 6: Det presiseres at *prospektmyndighetene må anse* at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av § 7-13. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nr. 7: Unntaket fra prospektplikt for aksjer som tilbys vederlagsfritt til eksisterende aksjeeiere, slettes fordi det anses overflødig og erstattes med en unntaksbestemmelse for aksjer utbetalt som utbytte. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nr. 9: Unntaket fra prospektplikt for tilbud til ansatte eller styremedlemmer endres fra at vedkommende selskap skal ha verdipapirer som er notert på et regulert marked, til at selskapet skal ha hovedkontor eller forretningskontor i et EØS-land eller et tredjeland godkjent av prospektmyndigheten. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nr. 10: Beløpsgrensen for unntaket fra prospektplikt for verdipapirer som legges ut i enkeltstørrelser med pålydende eller krav på vederlag på minst 50 000 euro, økes til minst 100 000 euro. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nytt nr. 11: Det innføres et nytt unntak fra vphl. § 7-2 (prospektplikt ved tilbud om tegning eller kjøp) dersom tilbudet gjelder salg gjennom verdipapirforetak, og det foreligger et gyldig prospekt etter § 7-12, og verdipapirforetaket har skriftlig avtale med utsteder om bruk av dette prospektet. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nytt annet ledd: Verdipapirforetak får opplysningsplikt overfor utsteder når det gjelder kategorisering av kunder som henholdsvis profesjonelle og ikke-profesjonelle. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Til § 7-5

Nr. 5: Unntak for prospektplikt i forbindelse med fusjon utvides til også å omfatte fisjon eller annen deling av selskapet mellom aksjeeierne. Videre presiseres det at *prospektmyndighetene må anse at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av § 7-13*. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Nr. 7: Det presiseres at *prospektmyndighetene må anse at det foreligger et dokument som gir tilsvarende opplysninger som det som følger av § 7-13*. Se punkt 3.1.6.5.

Nr. 8: Det tilføyes en bestemmelse om at det på nærmere angitte vilkår er unntak fra prospektplikt for aksjer utbetalt som utbytte. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.6.5.

Til § 7-6 annet ledd:

Beløpsgrensen for unntakene fra prospektplikt for tilbud for ikke-aksjerelaterte verdipapirer som utstedes fortløpende eller gjentatte ganger av kredittinstitusjoner, økes fra mindre enn 50 000 000 euro til mindre enn 75 000 000 euro, og det presiseres at beløpet er totalbeløpet tilbudt i EØS-land beregnet over en periode på 12 måneder. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.5.5.

Til § 7-7

Første ledd nr. 2: Beløpsgrensen for EØS-prospekt økes fra minst 2 500 000 euro til minst 5 000 000 euro, og det presiseres at beløpet er totalbeløpet fremsatt i EØS-land beregnet over en periode på 12 måneder. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.3.5.

Første ledd nr. 5: Beløpsgrensen økes fra under 2 500 000 euro til under 5 000 000 euro som konsekvens av endringen i nr. 2. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.5.

Til § 7-12

Første ledd: Det inntas en presisering av at et godkjent prospekt kan benyttes i 12 måneder etter godkjenningen, ikke etter offentliggjøringen. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.7.5.

Tredje ledd: Det vil ikke lenger være et vilkår for gyldig registreringsdokument at det er utarbeidet en oversikt over offentliggjort informasjon i samsvar med nærmere regler om informasjonsplikt og offentliggjøring fastsatt i medhold av lov om regulerte markeder som følger av at vphl. § 5-11 er opphevet. For å være gyldig må imidlertid

registreringsdokumentet være oppdatert etter prosedyren i vphl. § 7-15 (tillegg til prospekt) eller oppdatert i et verdipapirdokument ved at opplysninger som ville ha inngått i registreringsdokumentet i stedet inntas i et etterfølgende verdipapirdokument, dersom en vesentlig endring, eller en hendelse som kunne påvirke investorenes vurderinger, har inntruffet siden godkjenningen av det sist ajourførte registreringsdokumentet. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.7.5.

Til § 7-13 annet ledd:

Det presiseres at departementets hjemmel til å fastsette regler for innholdet i EØS-prospekter omfatter kompetanse til å definere type utstedere eller tilbud som kan følge forenklete krav. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.4.5.

Til § 7-14 annet ledd:

Det tilføyes at også opplysninger som er offentliggjort og innsendt etter § 5-12 første ledd, kan henvises til som en del av prospektet. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.11.5.

Til § 7-15 første punktum:

Det presiseres at starttidspunktet for plikten til å utstede tilleggsprospekt er godkjenningen av prospektet, og ikke offentligjøringen, og at slutttidspunktet er det alternativet som inntreffer sist av tidspunktet for akseptperiodens utløp og opptaket til notering. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.9.5.

Til § 7-16 nytt annet ledd

Det gis en regel om at opplysninger om garantisten utelates når verdipapirene er garantert av en EØS-stat. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.12.5.

Til § 7-16 nytt tredje ledd:

Departementet gis en hjemmel til å fastlegge nærmere regler om utelatelse av opplysninger i prospekt. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.12.5.

Til § 7-19 annet ledd nr. 3

Bestemmelsen endres slik at prospektet kan gjøres tilgjengelig på hjemmesiden til eventuelle verdipapirforetak som plasserer tilbudet som et alter-

nativ til, og ikke som tillegg til, offentliggjøring på tilbyderens eller markedsplassens hjemmeside. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.8.5.

Til § 7-19 nytt tredje ledd:

Det pålegges en plikt til å offentliggjøre prospektet elektronisk. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.8.5.

Tredje til sjette ledd blir nye fjerde til syvende ledd. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.8.5.

Til § 7-21 annet ledd

Det presiseres at et vilkår for tilbakekall av aksept er at den nye omstendigheten, feilen eller unøyaktigheten som utløste krav til tilleggsprospekt etter vphl. § 7-15 fremkom før akseptfristens utløp og før levering av verdipapirene, samt at fristen for å trekke aksepten skal fremkomme i tillegget. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.1.10.5.

Til § 9-1

Nytt tredje ledd: Det gis det en bestemmelse om at tjenester tilsvarende investeringstjenester som blir ytt i forbindelse med andeler i selskaper definert i selskapsloven, kun kan ytes av foretak som har tillatelse til å yte tilsvarende investeringstjenester for finansielle instrumenter. Kravet om tillatelse gjelder bare dersom tjenestene ytes på forretningsmessig basis. Det vises også til § 9-2 annet ledd der det er gitt enkelte unntak fra krav til tillatelse. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.3.7.

Nytt fjerde ledd: Det angis nærmere hvilke bestemmelser i loven som gjelder ved yting av tjenester etter tredje ledd. Ved anvendelsen av bestemmelsene skal andeler i selskap definert i selskapsloven likestilles med finansielle instrumenter, og verdipapirforetakets yting av tjenester som angitt i tredje ledd skal likestilles med investeringstjenester. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.3.7.

Til § 9-2 annet ledd nytt nr. 10

Det er unntak fra konsesjonsplikt for yting av tjenester etter § 9-1 tredje ledd dersom foretaket kun yter slike tjenester overfor kunder som påtar seg et samlet forpliktet investeringsbeløp som minst svarer til 5 000 000 norske kroner, overfor profesjonelle kunder etter verdipapirforskriften § 10-1, jf. § 10-2, eller overfor en kombinasjon av slike kunder. Samlet forpliktet investeringsbeløp inklud-

erer henholdsvis tegningsbeløp eller kjøpssum med tillegg av forpliktet, men ikke innkalt selskapskapital, garanti eller eierlån. Beløpet beregnes per andel/enkeltstående investering, og ikke på grunnlag av den totale investeringen i andeler i selskap definert i selskapsloven. Ubegrensede ansvar for selskapsforpliktelsene i ansvarlige selskaper og selskaper med delt ansvar skal ikke tas med i beregningen av om beløpsgrensen er overskredet. Det vises til nærmere omtale i punkt 3.3.7.

Til § 9-9 første ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer. Bestemmelsen gjelder også for innhenting av politiattest for leder av filial, jf. § 9-22.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 9-10 fjerde ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 9-21 nytt annet ledd nr. 2

Endringen i bestemmelsen gjenoppretter rettstilstanden med at Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker har hjemmel til å unnta fra konsolideringsbestemmelsen i vphl. § 8-12 annet ledd. Etter det departementet kan forstå beror det på en inkurie at Finanstilsynets hjemmel til å unnta har falt ut av loven. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 7.2.

Til § 13-1 tredje og fjerde ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 14-1:

Bestemmelsen er en utvidelse av adgangen til motregning av forpliktelser til å gjelde for alle finansielle instrumenter som nevnt i vphl. § 2-2 femte ledd og avtaler om handel med valuta.

Til § 15-1 annet ledd:

I bestemmelsen er det ved lovendringen presisert at Finanstilsynets tilsyn med overholdelse av §§ 5-2 og 5-3, som departementet kan delegere til regulert marked, også gjelder tilsyn med overholdelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene, eks. plikten til å sende underhånden melding i forbindelse med utsatt offentlighet, jf. vpf. § 5-1. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 7.1.2.

Til § 17-3 annet ledd nr. 6:

I bestemmelsen er det ved lovendring presisert at også grove eller gjentatte overtredelser av vphl. §§ 5-2 og 5-3 om løpende informasjonsplikt, kan straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 7.1.1.

Til § 17-4 tredje ledd:

I bestemmelsen er det ved lovendring nå presisert at også brudd på forskriftsbestemmelser som er gitt for å utfylle vphl. §§ 5-2 og 5-3 kan ilegges overtredelsesgebyr av Finanstilsynet, eller regulert marked som har fått delegert Finanstilsynets myndighet av departementet. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 7.1.2.

9.15 Endringer i lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond

Til § 2-5 annet ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Til § 2-7 første ledd:

Bestemmelsen endres for å tilpasses til ny politiregisterlov. Endringen medfører ikke realitetsendringer.

Tilpasningene til ny politiregisterlov er nærmere omtalt foran i punkt 6.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i bokføringsloven, verdipapirhandeloven, eiendomsmeglingsloven m.m.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i bokføringsloven, verdipapirhandeloven, eiendomsmeglingsloven m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i bokføringsloven, verdipapirhandeloven, eiendomsmeglingsloven m.m.

I

I følgende bestemmelser skal uttrykket «Kreditilsynet» endres til «Finanstilsynet» og «Kreditilsynets» endres til «Finanstilsynets»:

1. lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker § 16a annet ledd
2. lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2b-4 annet ledd
3. lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere § 13 annet ledd
4. lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 7-2 fjerde ledd
5. lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper § 7-2 fjerde ledd
6. lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff § 412 nr. 47

II

I lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker skal § 3 tredje ledd nytt annet punktum lyde:

Ved søknad om tillatelse etter første ledd skal det for personer med stilling eller verv som nevnt i første punktum legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. Det skal også legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som tiltrer slik stilling eller slikt verv etter søknadstidspunktet.

III

I lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker skal § 8a annet ledd nytt annet punktum lyde:

Ved søknad om tillatelse etter § 8 første og annet ledd skal det for personer med stilling eller verv som nevnt i første punktum legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. Det skal også legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som tiltrer slik stilling eller slikt verv etter søknadstidspunktet.

IV

I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. gjøres følgende endringer:

§ 11 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Hovedstyret kan bestemme at den som skal utføre arbeid eller tjeneste for banken, eller som skal utføre arbeid for en tjenesteleverandør til banken, må fremlegge *uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 nr. 1* dersom sikkerhetsmessige hensyn tilsier det.

§ 11 fjerde ledd tredje punktum oppheves. Nåværende fjerde punktum blir nytt tredje punktum.

V

I lov 13. mai 1988 nr 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav skal § 30 første ledd lyde:

Tilsyn med inkassovirksomhet som drives i medhold av en inkassobevilling etter § 5, føres av Finanstilsynet etter *finansstilsynsloven*.

VI

I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer:

§ 2-2 sjette ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift til utfylling, gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i §§ 2-2 til 2-6, herunder regler med retningslinjer for egnethetsvurderingen etter § 2-4, og om *innhenting av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40*.

§ 2a-3 første ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Ved søknad om tillatelse etter første punktum skal det for personer med stilling eller verv som

nevnt i annet punktum legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. Det skal også legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som tiltrer slik stilling eller slikt verv etter søknadstidspunktet.

§ 2d-1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Finanstilsynet skal føre tilsyn med finansstiftelser og deres virksomhet etter reglene i finansstilsynsloven.

§ 3-3 tredje ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Ved søknad om tillatelse etter første ledd skal det for personer med stilling eller verv som nevnt i første punktum legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. Det skal også legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som tiltrer slik stilling eller slikt verv etter søknadstidspunktet.

§ 4b-2 tredje ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om betalingsforetaks organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, nemndsbehandling av tvister, tilsyn og innhenting av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 4c-3 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om e-pengeforetak, herunder regler om organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, innløsning av elektroniske penger, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, nemndsbehandling av tvister, tilsyn og innhenting av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

VII

I lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere gjøres følgende endringer:

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Ved søknad om autorisasjon som regnskapsfører skal det legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 12 annet ledd skal lyde:

Finanstilsynsloven § 10 annet ledd om tvangsmulkt gjelder for pålegg etter første ledd.

VIII

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. gjøres følgende endringer:

§ 7-30 b fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om definisjonen av nærstående parter og bestemmelser om at regnskapspliktige som direkte eller indirekte eies helt eller delvis av offentlig myndighet, kan unnlate å gi opplysninger som kreves etter første ledd.

IX

I lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer gjøres følgende endringer:

§ 3-4 nytt annet ledd skal lyde:

Ved søknad om godkjenning som registrert eller statsautorisert revisor skal det legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

X

I lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter gjøres følgende endringer:

§ 4-1 nytt fjerde ledd skal lyde:

Personer som nevnt i første ledd skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 5-2 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Den som erverver betydelig eierandel etter reglene i første og annet ledd, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.

Ny § 8-4 skal lyde:

Tilgang til opplysninger i registeret

Politiet skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister. Søk i verdipapirregister skal kun skje ut fra politiets behov for opplysninger i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet.

Finanstilsynet skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister. Søk i verdipapirregister skal kun skje ut fra Finanstilsynets behov for opplysninger i forbindelse med tilsynsoppgaver.

Norsk regulert marked skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i norske verdipapirregister. Søk i verdipapirregister skal kun skje ut fra norsk regulert markeds behov for å overvåke markedet i henhold til børsloven § 27.

XI

I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring gjøres følgende endringer:

§ 4 nr. 8 skal lyde:

8. Oppbevaring: Dokumentasjon, *bokførte opplysninger* og pliktig regnskapsrapportering skal oppbevares så lenge det er saklig behov for å kontrollere pliktig regnskapsrapportering. Oppbevaring skal skje i en form som opprettholder muligheten for å lese materialet.

I § 5 første ledd første punktum skal innledningen lyde:

For hver periode med pliktig regnskapsrapportering, og ikke skjeldnere enn hver fjerde måned, skal *den bokføringspliktige være i stand til å kunne utarbeide*:

I § 5 annet ledd første punktum skal innledningen lyde:

For hver periode med pliktig regnskapsrapportering skal *den bokføringspliktige i tillegg være i stand til å kunne utarbeide*:

§ 5 annet ledd nr. 2 og nytt nr. 3 skal lyde:

2. spesifikasjon av lønnsoppgavepliktige *ytelser*,

3. *spesifikasjon av eliminerings- og andre poster ved utarbeidelse av konsernregnskap*.

§ 5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Regnskapssystemet skal kunne gjengi spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i *første og annet ledd* på papir. Departementet kan i forskrift fastsette krav til annen gjengivelse.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Spørbarhet*

Bokførte opplysninger skal lett kunne følges fra dokumentasjonen via spesifikasjoner frem til pliktig regnskapsrapportering. Det skal likeledes på en lett konrollerbar måte være mulig med utgangspunkt i pliktig regnskapsrapportering å kunne finne tilbake til dokumentasjonen for de enkelte bokførte opplysningene.

Dokumentasjon av bokførte opplysninger skal være nummererte eller identifisert på annen måte som gjør det mulig å kontrollere at den er fullstendig.

Dokumentasjon av kontrollsporet, herunder hvordan systemgenererte poster kan etterprøves, skal

foreligge i de tilfellene det er nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysninger på en enkel måte.

Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i annet ledd om nummerering av dokumentasjon.

§ 10 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift fastsette krav til dokumentasjon av elektroniske forsystem.

§ 11 overskriften skal lyde.

Dokumentasjon av balansen mv.

§ 11 første ledd skal lyde:

Ved utarbeidelse av årsregnskap og næringsoppgave skal det foreligge dokumentasjon for alle balanseposter med mindre de er ubetydelige. *Bestemmeslen gjelder tilsvarende for skattemessige verdier som ikke er dokumentert i øvrige ligningsoppgaver.*

§ 11 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd

§ 12 skal lyde:

Spesifikasjoner og *dokumentasjon som nevnt i § 13 første ledd nr. 2 og 3, som er utarbeidet av den bokføringspliktige*, skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk, med mindre departementet i forskrift eller ved enkeltvedtak bestemmer noe annet.

§ 13 første ledd nr. 2 og 3 skal lyde:

2. spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5, *eller bokførte opplysninger som er nødvendig for å kunne utarbeide slike spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering*,

3. dokumentasjon av bokførte opplysninger og slettede opplysninger, dokumentasjon av *kontrollsporet mv.* og dokumentasjon av balansen,

§ 13 første ledd nr. 7 skal lyde:

7. utgående pakksedler eller tilsvarende dokumentasjon som *følger varen eller sendes til kjøper på annen måte*,

§ 13 annet ledd skal lyde:

Regnskapsmateriale som nevnt i første ledd nr. 1 til 4 skal oppbevares i Norge i ti år etter regnskapsårets slutt. Regnskapsmateriale som nevnt i første ledd nr. 5 til 8 skal oppbevares i Norge i tre år og seks måneder etter regnskapsårets slutt. *Originalt regnskapsmateriale kan erstattes ved overføring av regnskapsinformasjon til andre media hvis muligheten til å etterprøve pliktig*

regnskapsrapportering i regnskapsmaterialets oppbevaringstid ikke svekkes.

§ 13 femte ledd skal lyde

Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i annet ledd om oppbevaringssted, oppbevaringstid og oppbevaringsmedium.

Ny § 13 b skal lyde:

§ 13 b *Elektronisk tilgjengelighet*

Bokførte opplysninger etter § 7 første ledd som i utgangspunktet er tilgjengelig elektronisk, skal være tilgjengelig elektronisk i tre år og seks måneder etter regnskapsårets slutt.

§ 14 nytt tredje ledd skal lyde:

Kontrollmyndighetene kan kreve regnskapsmateriale som ikke er på norsk, svensk, dansk eller engelsk oversatt til et av disse språkene.

XII

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal innledningen i § 412 nr. 47 lyde:

47. I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansinstitusjoner mv. gjøres følgende endringer:

XIII

I lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling gjøres følgende endringer:

§ 3-3 tredje ledd skal lyde:

De personer som er omfattet av første ledd, skal i søknaden om tillatelse fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene for at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling. *Slik dokumentasjon skal også legges frem for personer som etter søknadstidspunktet tiltrer slik stiling som nevnt i første ledd.*

§ 7-2 tredje ledd skal lyde:

Personer som er omfattet av første ledd nr. 1 og 2 skal før registrering fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene for at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling. *Slik dokumenta-*

sjon skal også legges frem for personer som etter søknadstidspunktet tiltrer slik stiling som nevnt i første ledd.

XIV

I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 2-1 annet ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Ved søknad om tillatelse etter første ledd skal det for personer med stilling eller verv som nevnt i første punktum legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40. Det skal også legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som tiltrer slik stilling eller slikt verv etter søknadstidspunktet.

§ 12-11 tredje ledd skal lyde:

Minstekrav til *premieavsetning* og avsetning for ikke avløpt risiko beregnes etter regler fastsatt av Kongen i forskrift.

XV

I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endringer:

§ 1-2 annet ledd nytt nr. 6 skal lyde:

omsetning av avtale om erverv av rettigheter som nevnt i nr. 1 til 5.

§ 2-9 tredje ledd skal lyde:

(3) Personer som nevnt i første og annet ledd skal legge frem *uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 nr. 1.*

§ 2-9 femte ledd oppheves.

Nåværende sjettede ledd blir nytt femte ledd.

§ 4-2 annet ledd skal lyde:

(2) Søkeren må fremlegge politiattest som nevnt i § 2-9 tredje ledd.

§ 4-2 sjettede ledd oppheves.

§ 4-3 annet ledd skal lyde:

(2) Søkeren må fremlegge politiattest som nevnt i § 2-9 tredje ledd.

§ 4-3 sjette ledd oppheves.

§ 4-4 tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan i forskrift fastsette krav til eksamen som nevnt i første og annet ledd og fastsette unntak fra kravet om at eksamen må være bestått på ansettelsestidspunktet. Videre kan departementet i forskrift fastsette krav til tilsyn med oppgjørsmehjelper som utfører oppgjør.

§ 6-2 tredje ledd skal lyde:

(3) Annet ledd er ikke til hinder for at oppdrag utføres av eiendomsmeglerfullmektig som nevnt i § 4-5 tredje ledd under tilsyn av ansvarlig megler for oppdraget eller at oppgjør utføres av medhjelper som har bestått eksamen i oppgjør, jf. § 4-4 andre ledd.

§ 8-9 første punktum skal lyde:

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 2-1, 2-2, 3-1, 3-2, 3-6, 4-5, 5-1, 5-2, 5-3, 6-3 tredje og fjerde ledd, 7-2 første ledd, 7-4 tredje ledd og 8-1 straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år, eller inntil 6 år ved særlig skjerpene omstendigheter.

XVI

I lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte markeder gjøres følgende endringer:

§ 10 nytt femte ledd skal lyde:

(5) Personer som nevnt i annet ledd skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 17 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Den som erverver betydelig eierandel etter reglene i første og annet ledd, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.

XVII

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:

§ 3-6 nytt tredje til sjette ledd skal lyde:

(3) Utsteder av aksjer skal uten ugrunnet opphold sende en ajourført oversikt over personer som nevnt i første ledd til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker. Oversikten skal også omfatte fore-

tak som eier aksjer i vedkommende utstederforetak, og som på grunn av eierskapet er representert i utstederforetakets styre. Meldingen skal inneholde personens eller foretakets navn, personnummer, organisasjonsnummer eller lignende identifikasjonsnummer, adresse, type tillitsverv eller stilling i selskapet og eventuell øvrig arbeidsstilling.

(4) Personer og foretak som nevnt i første ledd skal uten ugrunnet opphold sende Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker en ajourført oversikt over vedkommendes nærstående som nevnt i § 2-5 nr. 1, 2 og 4 dersom disse innehar aksjer utstedt av vedkommende selskap eller selskap i samme konsern. Oversikten skal også omfatte nærstående som nevnt i første ledd som innehar lån i henhold til aksjeloven § 11-1 og allmennaksjeloven § 11-1, tegningsretter, opsjoner eller tilsvarende rettigheter knyttet til aksjer i vedkommende selskap eller selskap i samme konsern, uavhengig av om det finansielle instrumentet gir rett til fysisk eller finansielt oppgjør.

(5) Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker kan utarbeide og offentliggjøre oversikter som inneholder navn på personer og foretak som nevnt i første ledd, samt type tillitsverv eller stilling i selskapet og eventuell øvrig arbeidsstilling.

(6) Denne paragraf gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for aksjer opptatt til handel på regulert marked i en utsteder med Norge som hjemstat. Norge skal anses som hjemstat for utstedere som nevnt i § 5-4 annet til fjerde ledd. Der Norge er vertsstat for en utsteder, gjelder hjemstatens lovgivning for så vidt gjelder forholdene regulert i dette kapittel.

§ 4-2 skal lyde:

§ 4-2 Primærinnsiders meldeplikt

(1) Personer som nevnt i § 3-6 første ledd skal straks gi melding om kjøp, salg, bytte eller tegning av aksjer utstedt av selskapet eller av selskaper i samme konsern. Det samme gjelder for selskapets handel med egne aksjer. Foretak som eier børsnoterte aksjer i et annet foretak eller aksjer i et annet foretak som er notert på regulert marked, og som på grunn av eierskapet er representert i vedkommende foretaks styre, må gi melding ved handel i slike aksjer. Meldingen skal sendes senest innen åpningen av regulert marked dagen etter at kjøp, salg, bytte eller tegning har funnet sted. Meldingen skal sendes til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker.

(2) Meldeplikten gjelder også lån som nevnt i aksjeloven § 11-1 og allmennaksjeloven § 11-1, inngåelse, bytte, kjøp eller salg av tegningsretter, opsjoner og tilsvarende rettigheter knyttet til aksjer som nevnt i første ledd. Meldeplikten gjelder uavhengig av om det finansielle instrumentet gir rett til fysisk eller finansielt oppgjør.

(3) Meldeplikten omfatter også slik handel som gjelder vedkommendes nærstående som nevnt i § 2-5 nr. 1, 2 og 4, samt slik handel som gjelder slektninger som vedkommende på tidspunktet for den meldepliktige handel har delt husholdning med i minst ett år.

(4) Departementet kan i forskrift fastsette unntak fra reglene i denne paragraf.

Nåværende § 4-2 blir ny § 4-3.

I ny § 4-3 oppheves første ledd. Nåværende annet til tiende ledd blir nye første til niende ledd. Nytt syvende ledd første punktum skal lyde:

(7) Denne paragrafen og forskrifter fastsatt i medhold av denne paragrafen gjelder tilsvarende for *egenkapitalbevis*.

Nåværende § 4-3 blir ny § 4-4.

Ny § 4-4 skal lyde:

§ 4-4 *krav til melding*

(1) Melding etter § 4-2 skal inneholde opplysninger om:

1. navn på den meldepliktige,
2. bakgrunn for meldingen,
3. navn på utsteder,
4. beskrivelse av det finansielle instrumentet,
5. type transaksjon,
6. tidspunkt og marked for transaksjonen,
7. kurs og volum på transaksjonen og
8. beholdning etter transaksjonen.

(2) Melding etter § 4-3 skal inneholde opplysninger som fastsatt av departementet i forskrift.

(3) Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker skal offentliggjøre meldinger som nevnt i denne bestemmelse på en måte som angitt i § 5-12.

(4) Melding etter dette kapittel kan gis på norsk eller engelsk.

§ 5-3 nytt femte ledd skal lyde:

(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utsatt offentliggjøring

§ 5-4 tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) Norge er hjemstat for utsteder fra land utenfor EØS som har utstedt instrumenter som nevnt i annet ledd nr. 1 eller 2, når Norge er det landet i EØS hvor

1. verdipapirene tilbys til offentligheten for første gang, eller
2. det søkes om opptak til notering på et regulert marked for første gang.

Utsteder som nevnt i første punktum kan velge Norge som hjemstat dersom én av hendelsene i første punktum nr. 1 og 2 har funnet sted i Norge og den andre i en annen EØS-stat.

(4) Norge er hjemstat for utsteder som ikke er omfattet av annet og tredje ledd, dersom utsteder har valgt Norge som hjemstat. Slik utsteder må enten ha forretningskontor i Norge eller ha sine omsettelige verdipapirer opptatt til handel på norsk regulert marked. Valget av Norge som hjemstat etter denne bestemmelsen skal gjelde i minst tre år, med mindre de omsettelige verdipapirene ikke lenger er opptatt til handel på regulert marked.

§ 5-4 sjette ledd annet punktum og syvende ledd skal lyde:

§§ 5-5 til 5-11 gjelder heller ikke for utsteder som bare utsteder gjeldsinstrumenter hvis pålydende er minst 100 000 euro eller tilsvarende beløp i annen valuta, eller for utstedere av verdipapirfond.

(7) Dersom ikke annet fremgår av den enkelte bestemmelse, gjelder §§ 5-5 til 5-14 og regler fastsatt i medhold av disse bestemmelsene tilsvarende *egenkapitalbevis* så langt det passer.

§ 5-10 femte ledd skal lyde:

(5) Långivermøtet kan holdes i en annen EØS-stat enn Norge såfremt pålydende pr. obligasjon er minst 100 000 euro, eller tilsvarende beløp i annen valuta på utstedelsestidspunktet, og alle fasiliteter og all informasjon som er nødvendig for at långiverne kan utøve sine rettigheter, er stilt til rådighet i den aktuelle EØS-staten.

§ 5-11 oppheves.

§ 5-13 sjette ledd skal lyde:

(6) Dersom verdipapirer med en pålydende verdi på minst 100 000 euro eller, for obligasjoner i en annen verdi enn euro med en pålydende verdi som minst tilsvarer 100 000 euro på utstedelsesdagen, opptas til notering på et regulert

marked i Norge, skal utsteder offentliggjøre opplysningene enten på norsk eller engelsk.

§ 7-2 første punktum skal lyde:

Ved tilbud om tegning eller kjøp av omsettelige verdipapirer som rettes til 150 personer eller flere i det norske verdipapirmarkedet og gjelder et beløp på minst 1 000 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder, skal det utarbeides prospekt etter reglene i dette kapitlet.

§ 7-4 nr. 4 skal lyde:

4. tilbudet fremsettes i forbindelse med fusjon, *fisjon eller annen deling av selskapet mellom aksjeeierne*, forutsatt at det foreligger et dokument som *prospektmyndigheten anser at gir tilsvarende opplysninger* som det som følger av § 7-13,

§ 7-4 nr. 6 og 7 skal lyde:

6. tilbudet gjelder verdipapirer som tilbys som vederlag ved oppkjøp, forutsatt at det foreligger et dokument som *prospektmyndigheten anser at gir tilsvarende opplysninger* som det som følger av § 7-13,

7. tilbudet gjelder utbytte til eksisterende aksjeeiere utbetalt i form av aksjer av samme klasse som de aksjer slikt utbytte utbetales for, forutsatt at det foreligger et dokument med opplysninger om aksjeklasse, antall aksjer samt bakgrunn og vilkår for tilbudet,

§ 7-4 nr. 9 og 10 og nytt nr. 11 skal lyde:

9. tilbudet rettes til nåværende eller tidligere ansatte eller styremedlemmer fra arbeidsgiveren eller fra annet selskap i samme konsern, forutsatt at vedkommende selskap *har hovedkontor eller forretningskontor i et EØS-land eller et tredjeland godkjent av prospektmyndigheten*, og at det foreligger et dokument som inneholder opplysninger om type og antall verdipapirer samt bakgrunn og vilkår for tilbudet,

10. tilbudet gjelder verdipapirer som legges ut i enkeltstørrelser med pålydende eller krav på vederlag på minst 100 000 euro,

11. tilbudet gjelder salg gjennom verdipapirforetak, der verdipapirforetaket har avtale med utsteder om bruk av gyldig prospekt, jf. § 7-12.

§ 7-4 nytt annet ledd:

(2) På forespørsel fra utsteder skal verdipapirforetak opplyse om navngitte kunder er kategorisert som profesjonelle eller ikke-profesjonelle, når dette er nødvendig for å avklare om det er prospektplikt.

§ 7-5 nr. 5 skal lyde:

5. verdipapirer som noteres i forbindelse med fusjon, *fisjon eller annen deling av selskapet mellom aksjeeierne*, forutsatt at det foreligger et dokument som *prospektmyndigheten anser at gir tilsvarende opplysninger* som det som følger av § 7-13,

§ 7-5 nr. 7 og 8 skal lyde:

7. verdipapirer som tilbys som vederlag ved oppkjøp, forutsatt at det foreligger et dokument som *prospektmyndigheten anser at gir tilsvarende opplysninger* som det som følger av § 7-13,

8. aksjer som tilbys vederlagsfritt til eksisterende aksjeeiere, og utbytte utbetalt i form av aksjer i samme klasse som de aksjer slikt utbytte utbetales for, forutsatt at nevnte aksjer er i samme klasse som allerede noterte aksjer, og at det foreligger et dokument med opplysninger om aksjeklasse, antall aksjer samt bakgrunn og vilkår for tilbudet,

§ 7-6 annet ledd skal lyde:

(2) Prospektmyndigheten kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra reglene i dette kapitlet for tilbud om ikke-aksjerelaterte verdipapirer som utstedes fortløpende eller gjentatte ganger av kredittinstitusjoner, og som gjelder et totalbeløp tilbudt i EØS-land på mindre enn 75 000 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder.

§ 7-7 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. tilbud fremsatt i EØS-land og som samlet gjelder beløp på minst 5 000 000 euro beregnet over en periode på 12 måneder,

§ 7-7 første ledd nr. 5 skal lyde:

5. tilbud som gjelder beløp under 5 000 000 euro, forutsatt at det er utarbeidet prospekt etter bestemmelsene i medhold av § 7-13 annet ledd og §§ 7-14 til 7-21.

§ 7-12 første ledd skal lyde:

(1) Et godkjent prospekt kan benyttes i 12 måneder etter godkjenningen, forutsatt at det utarbeides tillegg i samsvar med § 7-15.

§ 7-12 tredje ledd skal lyde:

(3) Et godkjent registreringsdokument kan benyttes i 12 måneder etter godkjenningen, forutsatt at det utarbeides tillegg i samsvar med § 7-15 eller at tilsvarende opplysninger fremkommer i et verdipapirdokument.

§ 7-13 annet ledd skal lyde:

(2) Departementet kan i forskrift fastsette regler for innholdet i EØS-prospekter, *herunder hvilke utstedere eller tilbud som kan følge forenklete krav.*

§ 7-14 annet ledd skal lyde:

(2) Opplysninger som er offentliggjort og innsendt etter § 5-12 første ledd, kontrollert etter § 7-7 eller registrert etter § 7-10, kan anses som del av prospektet ved at det henvises til disse. I så fall må det foreligge en referanseliste som viser hvor de relevante opplysningene fremgår. Henvisninger kan ikke gjøres i prospektets sammendrag.

§ 7-15 første punktum skal lyde:

Enhver ny omstendighet, vesentlig feil eller unøyaktighet som kan få betydning for vurderingen av verdipapirene, og som fremkommer mellom tidspunktet for *godkjenningen* av prospektet og tidspunktet for akseptperiodens utløp eller opptaket til notering, *det alternativet som inntreer sist*, skal fremgå av et tillegg til prospektet.

§ 7-16 skal lyde:

Utelatelse av visse opplysninger

(1) Prospektmyndigheten kan tillate at enkelte opplysninger utelates i et prospekt

1. dersom offentliggjøring av opplysningene er i strid med allmenne hensyn
2. dersom offentliggjøring av opplysningene fører til at utstederen blir alvorlig skadelidende, forutsatt at utelatelsen ikke vil kunne virke villedende på offentligheten med hensyn til forhold som er av vesentlig betydning for vurderingen av utstederen, tilbyderer, eventuelle garantister eller verdipapirene,
3. dersom opplysningene har liten betydning og ikke kan innvirke på vurderingen av utstederens, tilbyderens og eventuelle garantisters økonomiske stilling og utsikter,
4. dersom informasjonen ikke er relevant på bakgrunn av utstederens virksomhet eller juridiske form, eller de aktuelle verdipapirene, og det ikke finnes tilsvarende opplysninger som kan anses relevante på bakgrunn av virksomheten mv.

(2) Når verdipapirene er garantert av en EØS-stat, kan opplysninger om garantisten utelates.

(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utelatelse av opplysninger i prospekt.

§ 7-19 annet ledd nr. 3 skal lyde:

3. gjøres tilgjengelig elektronisk på *hjemmesiden til tilbyderer, markedsplassen eller eventuelle verdipapirforetak som plasserer tilbudet, eller*

§ 7-19 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Ved offentliggjøring etter annet ledd nr. 1, 2 eller 4 skal prospektet også offentliggjøres elektronisk etter annet ledd nr. 3.*

Nåværende tredje til sjette ledd blir nye fjerde til syvende ledd.

§ 7-21 annet ledd skal lyde:

(2) Dersom det offentliggjøres tillegg som nevnt i § 7-15, kan aksept av tilbudt gjort før tillegget ble offentliggjort tilbakekalles innen to dager etter slik offentliggjøring *dersom den nye omstendigheten, feilen eller unøyaktigheten som nevnt i § 7-15 fremkom før akseptfristens utløp og før levering av verdipapirene. Siste dato for tilbakekall av aksepten skal angis i tillegget.*

§ 8-2 første ledd skal lyde:

(1) Ansatte kan ikke utstede eller handle for egen regning med finansielle instrumenter som nevnt i § 2-2 første ledd nr. 4 og § 2-2 annet ledd nr. 3. Dette gjelder likevel ikke erverv av opsjoner på aksjer eller *egenkapitalbevis* i arbeidsgiverforetaket når opsjonene er utstedt av foretaket. Andre finansielle instrumenter, med unntak av andeler i verdipapirfond, kan avhendes tidligst 12 måneder etter ervervet.

§ 8-2 fjerde ledd skal lyde:

(4) Ansatte kan ikke kjøpe finansielle instrumenter av arbeidsgiverforetaket, eller selge finansielle instrumenter til arbeidsgiverforetaket. Tilsvarende gjelder for verdipapirfond som arbeidsgiverforetaket er forvaltningsselskap for. Forbudet gjelder ikke erverv av aksjer eller *egenkapitalbevis* utstedt av foretaket eller rettigheter til slike aksjer eller *egenkapitalbevis* som er utstedt av foretaket eller erverv av andeler i verdipapirfond som forvaltes av arbeidsgiverforetaket.

§ 9-1 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) *Tjenester som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 6 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med andeler i selskap som definert i selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav a, b, c og e og andeler i tilsvarende utenlandske selskaper, kan bare ytes av*

foretak som har tillatelse til å yte tilsvarende investerings tjenester etter første ledd.

(4) Bestemmelsene i kapittel 9 og 10 og forskrifter gitt i medhold av disse, med unntak av §§ 9-23, 10-7, 10-18, 10-19 og 10-20, gjelder tilsvarende ved yting av tjenester som nevnt i tredje ledd.

§ 9-2 annet ledd nr. 9 og nytt nr. 10 skal lyde:

9. handler for andre medlemmers regning i derivatmarkedet, eller stiller priser for slike medlemmer, forutsatt at kontraktene som inngås eller prisene som stilles er sikret ved at oppgjørsmember eller oppgjørssentral fra de samme markedene trer inn som part eller på annen måte garanterer for oppfyllelsen av kontraktene eller prisene,

10. kun yter tjenester som nevnt i § 9-1 tredje ledd overfor kunder som påtar seg et samlet forpliktet investeringsbeløp som minst svarer til 5 000 000 norske kroner, eller overfor kunder etter verdipapirforskriften § 10-1 jf. § 10-2.

§ 9-9 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 9-10 fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Den som erverver betydelig eierandel etter reglene i første og annet ledd, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.

§ 9-21 annet ledd nr. 2 skal lyde:

er underlagt felles ledelse med et annet foretak som nevnt i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2 bokstav i. *Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.*

§ 13-1 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 13-1 fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.

§ 13-1 fjerde ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 14-1 Anvendelsesområdet skal lyde:

Dette kapittel gjelder finansielle instrumenter som nevnt i § 2-2 femte ledd og avtaler om handel med valuta. Departementet kan i forskrift bestemme at dette kapittel også skal gjelde avtaler om andre finansielle instrumenter.

§ 15-1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Departementet kan delegere Finanstilsynets tilsyn med overholdelse av §§ 5-2 og 5-3, samt forskrifter gitt for å utfylle disse bestemmelsene, til regulert marked.

§ 17-3 annet ledd nr. 6 skal lyde:

6. grovt eller gjentatte ganger overtrer § 3-9, § 3-10, § 4-1, § 5-2, § 5-3 eller § 10-11, jf. forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene.

§ 17-4 tredje ledd første punktum skal lyde:

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i §§ 5-2 eller 5-3, samt forskrifter gitt for å utfylle disse bestemmelsene, kan Finanstilsynet ilegge overtredelsesgebyr.

XVIII

I lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond gjøres følgende endringer:

§ 2-5 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Den som erverver betydelig eierandel etter reglene i første ledd skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.

§ 2-7 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

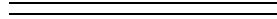
Personer som nevnt i annet og tredje punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 10-3 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

I forbindelse med vurdering av depotmottaker for fondet, skal ledende ansatte fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

XIX

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
3. Endringene i verdipapirhandelloven § 5-4 sjette ledd annet punktum, § 5-10 femte ledd og § 5-13 sjette ledd gjelder ikke obligasjoner som ble opptatt til notering på regulert marked i en EØS-stat før 31. desember 2010.
4. Departementet kan gi overgangsregler.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: A/S O. Fredr. Arnesen. 05/2012

